

การบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษกับองค์กรอาชญากรรม

นายศุภกร ปุญญฤทธิ์

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ENFORCEMENT OF DEPARTMENT OF SPECIAL INVESTIGATION
ON ORGANIZATION CRIME

Mr. Suppakorn Poonyarith

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

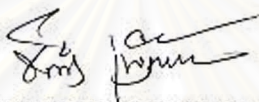
Chulalongkorn University

Academic Year 2006

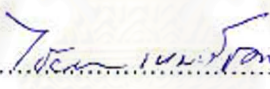
Copyright of Chulalongkorn University

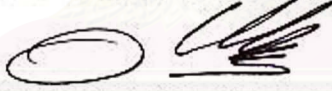
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษกับองค์กรอาชญากรรม
โดย นายศุภกร ปุญญฤทธิ์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารคดี

..... คณะบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชิตพันธ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์มัทยา จิตติรัตน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. อุทัย อากิเวช)

..... กรรมการ
(อาจารย์ธาริต เฟิงดิษฐ์)

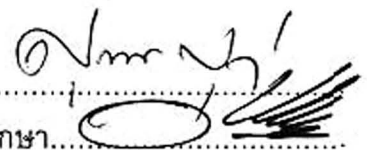
ศุภกร ปุณฺณฤทธิ : การบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษกับองค์กรอาชญากรรม. (THE ENFORCEMENT OF DEPARTMENT OF SPECIAL INVESTIGATION ON ORGANIZATION CRIME) อ. ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส , 174 หน้า.

การกระทำความผิดอันเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม เป็นความผิดอาญาที่มีลักษณะแตกต่างไปจากความผิดอาญาทั่วไป โดยมีลักษณะพิเศษอันได้แก่ องค์กรอาชญากรรมเป็นการรวมตัวของกลุ่มอาชญากรที่มีการก่อตั้งเป็นองค์กร มีระบบการบริหารองค์กรโดยการบังคับบัญชาเป็นลำดับขั้น และประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมายในหลายรูปแบบ ทั้งความผิดอาญาที่รุนแรงและความผิดที่กระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมอย่างอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยองค์กรอาชญากรรมจะมีเงินทุนไหลเวียนหล่อเลี้ยงจำนวนมาก ซึ่งได้มาจากการประกอบกิจการผิดกฎหมายทั้งหลาย อีกทั้งการปราบปรามดำเนินคดียิ่งกระทำได้ยาก เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมมีความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อนและเก็บหรือกลบเกลื่อนทำลายพยานหลักฐานได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งเมื่อจับกุมผู้กระทำความผิดได้ ก็มักเป็นเพียงอาชญากรระดับล่าง ซึ่งจะไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลในองค์กร อาชญากรรมของตนเนื่องจากเกรงกลัวผลร้ายที่จะตามมา ทำให้ยากในการสืบสวนขยายผล อย่างไรก็ตาม ส่วนที่ยากที่สุดในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรม คือ การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งจำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนที่อาศัยความยืดหยุ่นของกฎหมายและใช้เทคนิคพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์หรือข้อมูลการสื่อสารต่าง ๆ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษอันได้แก่ คดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมโดยใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษที่มีความเหมาะสมกับการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีองค์กรอาชญากรรม ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวแม้จะให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมากกว่าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ยังมีข้อพิจารณาบางประเด็นที่อาจทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายดังกล่าว เกิดความไม่ชัดเจนหรือเกิดช่องว่างของกฎหมายอยู่บ้าง ซึ่งการแก้ไขหรือเพิ่มเติมกฎระเบียบบางประการจะช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษเพื่อปราบปรามดำเนินคดีกับองค์กรอาชญากรรมเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....

ปีการศึกษา.....2549.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4786332334 : MAJOR LAWS

KEY WORD : DEPARTMENT OF SPECIAL INVESTIGATION /ORGANIZATION CRIME
 SUPPAKORN POONYARITH : THE ENFORCEMENT OF DEPARTMENT OF
 SPECIAL INVESTIGATION ON ORGANIZATION CRIME . THESIS ADVISOR :
 PROF. VIRAPHONG BOONYOBHAS , 174 pp.

Organization Crime Offences are different from other crimes because the organization crimes consolidate of criminals and manage in the organization form, the organization administration by consequences commandment and various types of illegal activities .And those activities lead to serious crimes ,strong impact to the citizens in the society . Especially to the enormous amount of money flows in the criminal organizations ,these money are from various illegal activities and difficult for the proceeding, because the organization crimes have expert on the complex offenses or hiding and destroy the evidences .Another reason is ,the arrested criminals always be the low ranking criminal in the organization which the arrested would not disclose the information of the organization because of the scared of disasters followed .These investigation problems are the problem in the proceeding. Nevertheless , the hardest part of the organization crime investigation is how to derive the evidences to proceed the inquiry and prove the guilt of the accused .

The aforementioned problems required the special law or special measures to resolve the remedies. Notwithstanding the foregoing mentioned ,The special investigation act B.E. 2547 which authorized the special measures to the officers in the Department of special investigation for proceeding of inquiry. Those officers are The special investigation officers. On the other hand we can say that the special investigation act were legislated for the organization crime ,because the special investigation is suitable for the various offences committed by the organization crime criminals .This act should be effective to suppress the offences committed by the organization crime in searching the evidences from the organization crime offences. Even Thailand has legislated the Special investigation act B.E. 2547 for the organization crime problem which this act has empowered the special investigation officers more than the inquiry official But we should scrutinize some part of the Special investigation act B.E. 2547 which still not be able to solve the organization crime problem due to some gaps of the law . Some amendments of this act or some regulations commented from this thesis may bridge the foregoing problem and bridge the gap of law which would be more effective in the suppression of the organization crime.

Field of study.....Laws.....Student's signature.....

Academic year.....2006.....Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ให้ความกรุณาอย่างสูงต่อผู้เขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้และเป็นผู้มีพระคุณที่ได้ให้โอกาสทั้งทางการศึกษาและดำเนินการงานมาโดยตลอด ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ผู้ซึ่งได้ให้ความเมตตาและให้ความกรุณาต่อผู้เขียนอย่างยิ่ง อีกทั้งท่านรองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ท่านธาริต เพ็งดิษฐ์) ที่ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านหน้าที่การงาน การศึกษาแก่ผู้เขียน และได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์มัทยา จิตติรัตน์ และอาจารย์ ดร. อุทัย อาทิวะช ที่ได้ให้ความกรุณาในการตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อนึ่ง ผู้เขียนขอขอบคุณ พี่ น้อง นิสิตคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ช่วยแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอกราบระลึกถึงพระคุณของ คุณพ่อ คุณแม่ ญาติ พี่น้องผู้เห็นความสำคัญ เป็นกำลังใจและให้โอกาสทางการศึกษาต่อผู้เขียนตลอดมา เพื่อนๆ ตลอดจนผู้บังคับบัญชาทั้งหลายที่ให้โอกาสและเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ จนสามารถสำเร็จลุล่วงลงได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	5
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม.....	7
2.1 ความหมาย ลักษณะ รูปแบบ และความแตกต่างของอาชญากรรม.....	7
2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม.....	9
2.2.1 ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง.....	10
2.2.2 ทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลาง.....	11
2.3 ความหมายขององค์กรอาชญากรรม.....	11
2.3.1 ความหมายองค์กรอาชญากรรม โดย International Association of Chiefs of Police (IACP) Organized Crime Committee.....	12
2.3.2 ความหมายองค์กรอาชญากรรม โดย อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000.....	13
2.3.3 ความหมายขององค์กรอาชญากรรมตามพระราชบัญญัติสอบสวน คดีพิเศษ พ.ศ. 2547.....	14
2.4 ลักษณะและรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม.....	16
2.4.1 ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม.....	16
2.4.2 รูปแบบขององค์กรอาชญากรรม.....	17

2.5 ความแตกต่างระหว่างองค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมปกติ.....	19
2.6 องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ.....	21
2.6.1 สภาพปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในระดับสากล.....	22
2.6.2 สภาพปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติภายในประเทศไทย.....	23
2.7 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	27
2.7.1 ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ.....	29
2.7.2 ประเภทความผิดต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบเขตของอาชญากรรม ทางเศรษฐกิจ.....	30
2.8 ลักษณะการประกอบอาชญากรรมในองค์กรอาชญากรรม.....	32
2.9 องค์กรอาชญากรรมกับผู้ทรงอิทธิพล.....	32
2.10 ผลกระทบของรัฐกิจผิดกฎหมายที่ดำเนินการโดยองค์กรอาชญากรรม.....	34
2.10.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ.....	34
2.10.2 ผลกระทบทางด้านสังคม.....	36
2.10.3 ผลกระทบทางด้านการเมือง.....	37
2.11 มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการทำความผิดที่เป็น องค์กรอาชญากรรม.....	39
บทที่ 3 กรมสอบสวนคดีพิเศษกับการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม.....	40
3.1 กรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	40
3.1.1 ความเป็นมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	40
3.1.2 องค์ประกอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	41
3.1.3 ภารกิจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	46
3.1.4 คดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547.....	47
3.2 มาตรการในการสืบสวนสอบสวนความผิดทางอาญาว่าด้วยองค์กร อาชญากรรม.....	54
3.2.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	54
3.2.1.1 การสืบสวนและสอบสวน.....	55
3.2.1.2 การจับ การค้น.....	62
3.2.2 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547.....	68
3.2.2.1 อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ.....	69

หน้า

3.2.2.2	อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ.....	70
3.2.2.3	อำนาจในการเข้าถึงเอกสารหรือข้อมูลข่าวสาร.....	72
3.2.2.4	การห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร.....	74
3.2.2.5	การเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคน.....	75
3.2.2.6	การเก็บรักษาของกลาง.....	76
3.2.2.7	การแต่งตั้งที่ปรึกษาคดีพิเศษและการกำหนดค่าตอบแทน.....	77
3.2.2.8	ค่าใช้จ่ายสำหรับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ.....	79
3.3	ความร่วมมือของหน่วยงานในการปฏิบัติการสอบสวนคดีพิเศษ.....	80
3.3.1	การให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ ในกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	82
3.3.2	การให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาร่วมสอบสวน หรือมาร่วมปฏิบัติหน้าที่กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ.....	83
3.3.3	ผู้มีอำนาจทำความเข้าใจในกรณีพนักงานอัยการ หรืออัยการทหารมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี.....	85
3.4	การบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ต่อบังคับกรอาชญากรรม.....	86
3.5	มาตรการการสืบสวนสอบสวนคดีองค์กรอาชญากรรมในต่างประเทศ.....	87
3.5.1	ประเทศเยอรมนี.....	87
3.5.2	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	103
3.5.3	ประเทศญี่ปุ่น.....	118
3.6	ความเหมาะสมในการใช้มาตรการสอบสวนคดีพิเศษกับองค์กรอาชญากรรม.....	124
บทที่ 4	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการนำมาตรการสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวน คดีพิเศษมาใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม.....	125
4.1	มาตรการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่บังคับใช้ กับองค์กรอาชญากรรม.....	125
4.1.1	การค้นโดยไม่มีหมาย.....	126
4.1.2	การขอข้อมูลหรือหลักฐานจากองค์กรหรือบุคคล.....	127
4.1.3	การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางเทคนิค.....	128
4.1.4	การแฝงตัวในองค์กรอาชญากรรม.....	130

4.2	ข้อพิจารณาในการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษต่อองค์กร อาชญากรรม.....	131
4.2.1	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความเป็นอิสระขององค์กรสอบสวน คดีพิเศษ.....	132
4.2.2	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษในการ ปฏิบัติหน้าที่	133
4.2.3	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดคดีความผิดทางอาญาที่เป็น คดีพิเศษ.....	135
4.2.4	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดความผิดฐานองค์กร อาชญากรรม.....	138
4.2.5	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ.....	139
4.2.6	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจในการใช้เทคนิคพิเศษหรือการได้ข้อมูล อันเป็นความลับของกรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	146
4.2.7	ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ของ กรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	149
4.3	ผลกระทบในการใช้มาตรการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่ใช้กับองค์กรอาชญากรรม ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547.....	151
4.3.1	ผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดในองค์กรอาชญากรรม.....	152
4.3.2	ผลกระทบต่อเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปราม องค์กรอาชญากรรม.....	153
4.3.3	ผลกระทบต่อประชาชน.....	153
4.3.4	ผลกระทบต่อภาพพจน์ของประเทศไทย.....	154
4.3.5	ผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ.....	157
	รายการอ้างอิง.....	169
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	174

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาชญากรรมในปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบ จนทำให้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ในการประกอบอาชญากรรมขององค์กรอาชญากรรม มีลักษณะการดำเนินการที่ซับซ้อนและมีกระบวนการขั้นตอนที่ปิดกั้นเพื่อรักษาความลับในการประกอบอาชญากรรมซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคในการติดตาม และการบังคับใช้กฎหมาย การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกอบอาชญากรรมในปัจจุบันจะมีการรวมตัวเป็นเครือข่าย มีลักษณะของการแบ่งงานกันทำ เป็นองค์กรที่แทรกซึมอยู่ในทุกประเทศ ในลักษณะของ "องค์กรอาชญากรรม" ซึ่งมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมหลาย ๆ ประเภท อันเป็นหนทางในการสร้างผลประโยชน์มหาศาล มีการประกอบอาชญากรรมที่มีความสลับซับซ้อน มีกิจกรรมภายในองค์กรหลากหลายลักษณะทั้งที่ถูกกฎหมายเพื่อบังหน้าและปกปิดการดำเนินกิจกรรมที่ผิดกฎหมายไว้เบื้องหลัง และกิจกรรมที่เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายโดยตรง แต่องค์กรเหล่านี้ก็สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยอำนาจเงินจากการประกอบอาชญากรรม อีกทั้งยังมีการสร้างอำนาจอิทธิพลอย่างกว้างขวางในทางการเมืองและกระบวนการยุติธรรม

ถ้าพิจารณาถึงรูปแบบของการประกอบอาชญากรรม อาจแยกประเภทอาชญากรรมได้เป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ อาชญากรรมธรรมดา โดยอาชญากรรมประเภทนี้ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบอาชญากรรมไม่มากนัก ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักทรัพย์ ซึ่งทรัพย์สิน ปล้นทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ ฉ้อโกง รีดเอาทรัพย์ หรือกรรโชกทรัพย์ ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่เป็นคดีธรรมดา และอีกประเภทได้แก่ อาชญากรรมที่เป็นคดีพิเศษ ตามมาตรา 21 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งได้กำหนดไว้ คืออาชญากรรมทางเศรษฐกิจหรืออาชญากรรมทางธุรกิจ เป็นอาชญากรรมที่มีผลกระทบรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน รวมไปถึงอาชญากรรมที่เป็นองค์กรอาชญากรรมด้วย

¹ สุรพล ไตรเวทย์ , การสอบสวนคดีพิเศษ , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพฯ, 2547) , หน้า 17.

องค์กรอาชญากรรม เป็นการประกอบอาชญากรรมที่มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายซึ่งอาจมีลักษณะเรียบง่ายหรืออาจเป็นองค์กรที่มีเครือข่ายซับซ้อนก็ได้ โดยองค์กรอาชญากรรมจะทำหน้าที่จัดหาสินค้าหรือบริการที่ผิดกฎหมาย มีการติดต่อสัมพันธ์กับองค์กรของรัฐหรือนักการเมือง โดยจะมีการติดสินบน การให้เงินกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้องค์กรอาชญากรรมสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคม และองค์กรอาชญากรรมนั้นจะต้องมีการดำรงอยู่ในสังคมนานยาวนานพอสมควร มีการสืบทอดกิจกรรมหลายชั่วอายุคนจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ในประเทศไทยองค์กรอาชญากรรมที่ปรากฏเห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การลักลอบค้ายาเสพติด การลักลอบเข้าเมือง การค้าอาวุธ กลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย การโจรกรรมและลักลอบค้ายานพาหนะ การฟอกเงิน การค้าหญิงและเด็ก อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

จากสภาพความรุนแรงของการขยายตัวขององค์กรอาชญากรรมทำให้การปราบปรามองค์กรอาชญากรรมไม่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมาตรการและกลไกของรัฐ อาทิ การบังคับใช้ มาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการทางการบริหารต่างๆ ไม่สามารถดำเนินการเอาผิดกับผู้กระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมได้ เป็นเหตุที่ทำให้การติดตามผู้กระทำความผิดมาลงโทษเป็นไปได้ยาก หรือในบางกรณีไม่สามารถกระทำได้เลย ซึ่งจากประเด็นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารูปแบบของการกระทำความผิดได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นถ้าเจ้าพนักงานของรัฐอยู่ในสภาพเดิม กล่าวคือ ถ้าพนักงานสอบสวนมีความรู้และความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอในการรวบรวมพยานหลักฐาน ประกอบกับการขาดมาตรการทางกฎหมายในการให้อำนาจพิเศษบางประการแก่พนักงานสอบสวนเพื่อใช้ในการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานในคดีความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม อาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ในปัจจุบัน ได้มีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ อันเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกัน ปราบปราม สืบสวนและสอบสวนการกระทำความผิดอาญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นความผิดที่มีลักษณะพิเศษตามที่พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้ อาทิ คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน คดีที่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ คดีที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ หรือคดีที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง

เจตนากรณีในการกำหนดให้มีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นโดยให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการเพื่อแก้ไขความบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมในปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขปัญหาคความบกพร่องของพยานหลักฐานในคดีบางประเภทได้ ทั้งนี้สืบเนื่องจากปัญหาอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ ในส่วนของบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนตามกฎหมาย การกำหนดตำแหน่งพนักงานสอบสวนต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ และผู้มีวุฒิกฎการศึกษาสาขานิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์เท่านั้น ดังนั้นทำให้ขาดผู้ที่มีความรู้ ทักษะ ความชำนาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เช่น เศรษฐศาสตร์ การเงิน การธนาคาร การบัญชี คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ² และ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ด้านการสอบสวน ได้แก่ พนักงานสอบสวน (สบ. 1) และพนักงานสอบสวน (สบ. 2) ซึ่งมีระยะห่างร้อยตำรวจตรีถึงพันตำรวจโทเท่านั้น เมื่อพนักงานสอบสวนเหล่านี้ได้รับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นเป็นระดับรองผู้กำกับการขึ้นไปแล้วก็ต้องทำหน้าที่ด้านการบริหาร มิได้ทำหน้าที่ด้านการสอบสวนแต่อย่างใด อีกทั้งการที่พนักงานสอบสวนสามารถโยกย้ายสลับไปมาระหว่างหน่วยงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ ทำให้ขาดการเชื่อมต่อในการทำงานด้านการสอบสวนคดีเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ภารกิจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นภารกิจที่กว้างขวางและหลากหลาย ลำพังเพียงการควบคุมปัญหาอาชญากรรมพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ อาชญากรรมที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ชีวิตและร่างกาย และคดีเล็กน้อยอื่นๆ ก็มีอาจปฏิบัติได้อย่างสัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร ทำให้ต้องทุ่มเททรัพยากรไปกับการดำเนินการดังกล่าว ทำให้การดำเนินการกับอาชญากรรมพิเศษไม่อาจกระทำได้ดีเต็มที่³ และเนื่องมาจากอาชญากรรมพิเศษ เป็นอาชญากรรมที่มีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมากมายมหาศาล ประกอบกับผู้กระทำผิดเป็นผู้มีอิทธิพลหรือผู้มีอิทธิพลสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง จึงทำให้มีการใช้อิทธิพลภายนอก ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลทางการเงินหรืออิทธิพลทางการเมืองเข้าแทรกแซงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่งผลให้การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนถูกบิดเบือนไปและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2477 โดยยังมีได้มีการปรับปรุงแก้ไข ทั้งที่สังคมและปัญหาอาชญากรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในลักษณะต่าง ๆ รวมถึงลักษณะเป็นการกระทำความผิดในรูปแบบองค์กรอาชญากรรม

² เรื่องเดียวกัน , หน้า 29.

³ เรื่องเดียวกัน , หน้า 125.

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องนำมาตรการสอบสวนคดีพิเศษ อาทิเช่น การค้นโดยไม่มีความหมาย การเรียกบุคคล หน่วยงาน องค์กร ราชการ เรื่องการดักฟังข้อมูล การแฝงตัว การมีและใช้อาวุธ การมีอัยการมาร่วมสอบสวนให้คำปรึกษา การบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ ต่างๆกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ มาใช้ในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม แต่อย่างไรก็ดี มาตรการสอบสวนคดีพิเศษนั้นย่อมมีทั้งข้อดีและข้อด้อยต่าง ๆ จึงสมควรศึกษา วิเคราะห์ มาตรการเหล่านี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการบังคับใช้กฎหมายต่อองค์กรอาชญากรรม และเพื่อการพัฒนามาตรการทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมต่อไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมุ่งศึกษาถึงมาตรการในการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม และนำแนวทางมาพัฒนา และปรับปรุงมาตรการเหล่านั้นต่อไป เพื่อความสัมฤทธิ์ผลในการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.2 สมมติฐาน

องค์กรอาชญากรรมเป็นรูปแบบของการกระทำความผิดอาญาที่มีความซับซ้อนมีลักษณะเป็นเครือข่ายและมีการทำงานอย่างเป็นระบบ อีกทั้งมีเงินทุนหมุนเวียนในองค์กรจำนวนมากพอที่จะประกอบอาชญากรรมที่ใช้เงินลงทุนสูง และบุคคลในระดับหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมมักเป็นผู้มีอิทธิพลที่มีเส้นสายอยู่ในทุกวงการ ทั้งการเมือง ราชการและวงการธุรกิจ จากลักษณะที่กล่าวมาทำให้การปราบปรามหรือดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมกระทำได้ยาก ซึ่งการใช้มาตรการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังไม่เพียงพอที่จะเอาผิดกับองค์กรอาชญากรรมได้ ซึ่งในปัจจุบัน ประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ออกบังคับใช้เพื่อดำเนินการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดอาญาที่เป็นคดีพิเศษซึ่งรวมถึงคดีองค์กรอาชญากรรมด้วย อย่างไรก็ตาม แม้จะมีมาตรการพิเศษที่สอดคล้องกับการดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีองค์กรอาชญากรรม แต่ยังมีประเด็นปัญหาที่ยังขาดความชัดเจนหรือน่าพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษอยู่ด้วย

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม
2. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมและการบังคับใช้กฎหมายกับองค์กรอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาถึงการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติกรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ต่อองค์กรอาชญากรรม
4. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติกรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ต่อองค์กรอาชญากรรม
5. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการนำอำนาจพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาบังคับใช้กับความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะมุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์ถึงการบังคับใช้กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษกับองค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะในส่วนของการพิจารณาพิเศษของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ในเรื่องของการนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญามาใช้และมาตรการพิเศษตามกฎหมายที่ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งนอกเหนือจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ทั้ง 10 ประการ รวมถึงอำนาจพิเศษตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาบังคับใช้กับความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม ซึ่งจะเป็นการแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentory Research) โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัย ผลงานทางวิชาการ และเอกสารการสัมมนาทางวิชาการต่าง ๆ รวมถึงตลอดถึงข้อมูลในระบบเครือข่าย Internet

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. ทำให้ได้ทราบถึงถึงแนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม
2. ทำให้ได้ทราบถึงรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมและการบังคับใช้กฎหมายกับองค์กรอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย
3. ทำให้ได้ทราบถึงการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติกรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ต่องค์กรอาชญากรรม
4. ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติกรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ต่องค์กรอาชญากรรม
5. ทำให้ได้ทราบแนวทางในการนำอำนาจพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาบังคับใช้กับความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบขององค์การอาชญากรรม

อาชญากรรม เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ไม่มีสังคมใดที่ปลอดภัยจากปัญหาอาชญากรรมและการกระทำความผิดอย่างแท้จริง หรือถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คืออาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของทุกสังคม แต่อาจมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปตามพัฒนาการของสังคมนั้นๆ ในสังคมยุคแรกๆ ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมไม่ซับซ้อน รูปแบบของอาชญากรรมมักเป็นรูปแบบที่รุนแรง และเกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานของชีวิต เช่น ความผิดต่อทรัพย์สิน ต่อร่างกายและต่อชีวิต การบังคับใช้กฎหมายก็กระทำไม่ได้ไม่ยาก แต่เนื่องจากสังคมได้พัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง รูปแบบของอาชญากรรมเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย มีความซับซ้อนมากขึ้น มีการเอาลักษณะของการประกอบธุรกิจ หรือเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ มาผสมผสานกับการกระทำความผิด จนยากในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย และบางครั้งก็มีการดำเนินงานเป็นเครือข่ายเกี่ยวพันกันหลายประการ อันเข้าลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมในลักษณะนี้ถูกเรียกว่าเป็น อาชญากรรมคอเช็ดขาว อาชญากรรมทางธุรกิจ และอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ก่อนจะกล่าวถึงอาชญากรรมประเภทนี้สมควรที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจำแนกประเภทของอาชญากรรมในสังคม โดยจำแนกตามลักษณะพฤติกรรมของอาชญากรผู้กระทำความผิด และพิจารณาความต่อเนื่องของพฤติกรรมทางอาชญากรรม ซึ่งสามารถจำแนกประเภทอาชญากรรม ได้ดังนี้

2.1 ความหมาย ลักษณะ รูปแบบ และความแตกต่างของอาชญากรรม

เฮร์ เบิร์ต แพคเกอร์ (Herbert Packer) ได้อธิบายความหมายของคำว่า "อาชญากรรม" ว่า การที่ถือว่าอะไรเป็นอาชญากรรมนั้น สังคมเป็นผู้กำหนด ซึ่งเป็นเหตุผลเดียวกันกับที่สังคมกำหนดว่าอะไรถูก อะไรผิด ด้วยนัยเดียวกัน สิ่งที่ถูกพิจารณาว่าเป็นอาชญากรรมในอีกสังคมหนึ่ง อาจจะไม่ถูกพิจารณาว่าเป็นอาชญากรรมในอีกสังคมหนึ่งก็เป็นได้ ดังนั้นจึงสรุปว่า อาชญากรรม คือพฤติกรรมที่สังคมตัดสินว่า เป็นอันตราย ต่อองค์กรส่วนรวม และวัฒนธรรมของชุมชน

ถ้าพิจารณาถึงความหมายอย่างกว้าง "อาชญากรรม" ถูกกำหนดขึ้นโดย สังคม และกฎหมาย ในมุมมองทางสังคมการอยู่ร่วมกันในคนหมู่มาก สิ่งใดที่คนหมู่มากเชื่อและยอมรับสิ่งนั้นเป็นกฎเกณฑ์ที่ควบคุมการกระทำของบุคคล กฎเกณฑ์อันนี้อาจไม่ใช่กฎหมายที่ถูบัญญัติขึ้นชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้

สำหรับกฎหมาย เป็นสิ่งที่กำหนดการกระทำที่เป็นอาชญากรรม จนมีภาษิตกฎหมายว่า “ไม่มีกฎหมาย ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ” อาชญากรรมจึงเป็นความประพฤติที่กฎหมายห้าม และมีการกำหนดบทลงโทษเอาไว้ ความหมายของคำว่า “อาชญากรรม” ที่นักวิชาการจำนวนหนึ่งได้กล่าวไว้ มีดังนี้

นักวิชาการกลุ่มแรกได้แก่ Clayton A Hartjen ให้คำจำกัดความของอาชญากรรมว่าหมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่ได้ละเมิดและฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมายอาญา ส่วนความเห็นของ Sutherland มีความเห็นว่า อาชญากรรมคือการกระทำหรือพฤติกรรมที่ได้ฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะฝ่าฝืนต่อศีลธรรมหรือถูกประนามจากสังคมมากน้อยเพียงใด ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นอาชญากรรม เว้นแต่ได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้ และท่านศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภักย์ ได้ให้ความเห็นว่า “อาชญากรรม” หมายถึงการกระทำที่เป็นการกระทำผิดทางอาญา คือการกระทำที่มีกฎหมายห้ามไว้ และมีผลร้ายมากกว่าผลดี¹

จากความหมายของคำว่า “อาชญากรรม” ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนพอที่สรุปได้ว่า อาชญากรรมควรมีองค์ประกอบ คือ

1. มีการกระทำความผิดโดยเจตนา
2. ความผิดนั้นมีลักษณะร้ายแรง มีอันตรายต่อสังคมโดยทั่วไป เป็นที่ยอมรับของสังคมและกฎหมายต้องการเข้ามาบังคับเข้ากับการกระทำนั้นด้วย
3. การกระทำที่เป็นอาชญากรรมย่อมได้รับโทษจากสมาชิกของสังคมและกฎหมายบ้านเมืองอย่างเป็นทางการ มีวิธีการ มีขั้นตอนในการดำเนินคดี

โดยที่ในปัจจุบันเราสามารถจำแนก ลักษณะของอาชญากรรมที่พบเห็นได้โดยทั่วไปอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. อาชญากรรมพื้นฐาน ซึ่งเป็นการกระทำความผิดโดยทั่วไป อันได้แก่อาชญากรรมที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เพศ เสรีภาพ ทรัพย์สิน ยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งอาชญากรรมประเภทนี้จะมีการกระทำความผิดทั่วไป ในเขตแดนของประเทศเพียงประเทศเดียว
2. อาชญากรรมข้ามชาติ จากการพัฒนาของเทคโนโลยีทำให้การคมนาคม การ

¹ อัครพันธ์ สัปพันธ์ , “กระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542) , หน้า 6-7.

ติดต่อสื่อสารสามารถกระทำได้ง่ายดายมากขึ้น อันเป็นปัจจัยให้การกระทำความผิดได้ขยายวงกว้างออกไปเกิดเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งหมายถึง การกระทำความผิดโดยละเมิดกฎหมายอาญา โดยมีการกระทำในประเทศหนึ่ง ที่อาจมีความสัมพันธ์ด้วยการเดินทางติดต่อกับอีกประเทศหนึ่ง บางรายอาจเป็นได้ว่า ก่ออาชญากรรมกันเป็นเครือข่ายหลายๆ ประเทศ เป็นการกระทำความผิดที่มีความคาบเกี่ยวกับอาณาเขตและเขตอำนาจของศาลตั้งแต่สองศาลขึ้นไป ซึ่งในอนุสัญญาต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการเป็นอาชญากรรมข้ามชาติไว้เพื่อใช้ในการจำแนกความเป็นอาชญากรรมข้ามชาติหรือไม่ สรุปได้ดังต่อไปนี้

- มีการกระทำความผิดขึ้นในมากกว่ารัฐหนึ่ง
- มีการกระทำความผิดขึ้นในรัฐหนึ่ง แต่ส่วนสำคัญของการเตรียมการ การวางแผน การสั่งการ และการควบคุมการปฏิบัติได้มีการกระทำขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง
- มีการกระทำความผิดขึ้นในรัฐหนึ่ง แต่เกี่ยวข้อง หรือเป็นเหตุให้กลุ่มองค์กรอาชญากรรมดำเนินกิจกรรมในรัฐอื่นมากกว่ารัฐหนึ่ง
- มีการกระทำความผิดขึ้นในรัฐหนึ่ง แต่มีผลกระทบอย่างมาก หรืออย่างป็นรูปธรรมต่อรัฐอื่น

เห็นได้ว่าความแตกต่าง ของอาชญากรรมพื้นฐานและอาชญากรรมข้ามชาติ อยู่ที่อาณาเขตของการกระทำความผิด ที่ได้มีการกระทำความผิดข้ามเขตแดนตั้งแต่สองรัฐขึ้นไป นอกจากนี้ความรุนแรงของอาชญากรรมข้ามชาติก็มีลักษณะที่มีความรุนแรงมากกว่า ในขณะที่การก่ออาชญากรรมพื้นฐานที่เกิดขึ้นในรัฐใดรัฐหนึ่ง ภายในอาณาเขตของรัฐเดียว ทำให้ความรุนแรงก็จะเกิดเพียงรัฐใดรัฐหนึ่ง ไม่ได้ขยายวงกว้างไปยังรัฐอื่นๆ เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ มักมุ่งประสงค์ให้เกิดผลร้ายที่รุนแรง ในส่วนผลประโยชน์ที่ได้แก่อาชญากรผู้กระทำความผิดข้ามชาติก็สูงกว่าอาชญากรรมที่เป็นอาชญากรรมพื้นฐานโดยทั่วไป โดยที่ส่วนใหญ่อาชญากรรมข้ามชาติมักมีการกระทำร่วมกันเป็นเครือข่ายแฝงตัวอยู่ในประเทศต่างๆ และมีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันในการกระทำความผิด ซึ่งกลายเป็นองค์กรอาชญากรรมนั่นเอง

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม

ลักษณะและขอบเขตของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ภายใต้กรอบการศึกษาของ white collar crime โดย Edwin H. Sutherland ส่วนที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ทฤษฎีที่นำมาอธิบายสาเหตุการเกิดอาชญากรรมประเภทนี้ คือ

2.2.1 ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory)

Edwin H. Sutherland เป็นบุคคลแรกที่สร้างทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง (Differential Association Theory) ขึ้นมา โดยได้ตั้งคำถามหลักไว้ว่า ทำไมอาชญากรก่อเหตุ ชาวจึงมองพฤติกรรมในทางธุรกิจที่ผิดกฎหมายของตนว่าเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ ซึ่งผลการวิจัยของ Sutherland ได้ข้อสรุปว่า คนเราจะกลายเป็นอาชญากรได้ต้องผ่านการเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพจนมีทัศนคติ ค่านิยมและแรงจูงใจที่ทำให้มองว่า กฎหมายเป็นสิ่งที่ไม่น่าเคารพปฏิบัติตาม หรือแปลความหมายของสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ไปในทางที่เห็นว่าการละเมิดกฎหมายเป็นสิ่งที่พึงกระทำ และจากการเรียนรู้และรับเอาอุดมการณ์ที่ได้ถูกถ่ายทอดออกมาด้วยถ้อยคำที่ต่อกันจากผู้คนในวงธุรกิจว่า "ธุรกิจก็คือธุรกิจ" จนกลายเป็นหลักประจำใจ ทำให้พวกเขาสามารถอ้างเหตุผลมาแก้ตัวได้เป็นอย่างดี

Sutherland มองว่าพฤติกรรมกระทำความผิดเป็นสิ่งที่มิได้มีมาแต่กำเนิดหรือสืบทอดทางสายเลือดกรรมพันธุ์ ผู้กระทำความผิดมิได้เริ่มต้นด้วยความคิดที่จะก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หากแต่เริ่มต้นชีวิตเช่นปัญญาชนทั่ว ๆ ไปที่ต้องทำงานที่มั่นคงที่มีรายได้สูงและมีโอกาสก้าวหน้ากับมีครอบครัวที่อบอุ่น อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี แต่เมื่อต้องเข้าสู่การธุรกิจที่ต้องมีการแข่งขันสูงและทุกคนล้วนแต่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพให้ได้รับผลตอบแทนมากที่สุด มีการติดต่อคบหาสมาคมทั้งทางตรงและทางอ้อมกับบรรดาผู้ที่มีพฤติกรรมเป็นอาชญากรบ้างแล้ว เริ่มจากการเรียนรู้พฤติกรรมและรับเอาวิธีการในการประกอบอาชญากรรมและถูกดูดกลืนเข้าไปสู่ระบบแห่งพฤติกรรมนั้นในที่สุด

นอกจากนั้น Sutherland ยังนำเอาทฤษฎีอื่นมาช่วยสนับสนุนทฤษฎีใหม่ของเขาด้วยโดยได้นำทฤษฎีความกดดันทางสังคมและทฤษฎีวิวัฒนาการมาช่วยสนับสนุนแนวความคิดของเขาด้วย สำหรับทฤษฎีความกดดันทางสังคมนั้นมาเสริมกรณี กฎระเบียบทางเศรษฐกิจจะไม่สามารถควบคุมระบบเศรษฐกิจได้ เนื่องจากมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วเกินไป เป็นเหตุให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายขึ้น ผู้ที่มีความรู้จึงอาศัยช่องว่างนี้เอารัดเอาเปรียบบุคคลอื่น

สำหรับทฤษฎีวิวัฒนาการมรอนั้น มาสนับสนุนในกรณีที่บริษัทต่าง ๆ ต่างก็มีวัฒนธรรมแตกต่างจากส่วนอื่นของสังคม ซึ่งบางครั้งก็ยอมรับการปฏิบัติที่ขัดต่อกฎหมาย ตัวอย่างเช่น การกักตุนสินค้า การผูกขาดสินค้า ฯลฯ หรือข้าราชการบางกลุ่มก็ยอมรับวัฒนธรรมการคอร์รัปชัน ตัวอย่างเช่น การฮั้วการประมูลงานทางราชการ การเรียกค่าตอบแทนจากการปฏิบัติหน้าที่การงาน พฤติกรรมเหล่านี้บางอย่างได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทำให้เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิด Economic crime

2.22 ทฤษฎีกลวิธีเพื่อความเป็นกลาง (Techniques of Neutralization)

ทฤษฎีนี้เห็นว่าการกระทำผิดมิได้เกิดจากการเรียนรู้ แต่เกิดจากการกำหนดพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยการใช้เหตุผลเพื่อปกป้องพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้พ้นจากการถูกตำหนิของสังคม และช่วยลดความละอายใจในการกระทำผิด ผู้กระทำผิดจะมีความรู้สึกสบายใจขึ้น ฉะนั้นผู้กระทำผิดจึงกระทำความผิดไปโดยไม่รู้สึกว่าการกระทำผิดและปฏิเสธผู้เสียหาย โดยเฉพาะกรณีผู้เสียหายเป็นรัฐบาลในประเทศโลกที่ 3 โดยเชื่อว่าไม่มีผู้เสียหายที่แท้จริง ในบางกรณีผู้กระทำผิดจะประณามผู้ที่ประณามตน เพื่อเป็นข้ออ้างในการประกอบอาชญากรรม เช่น ในกรณีที่รัฐบาลในระบบการค้าเสรีออกกฎหมายควบคุมการดำเนินงานของบริษัทอย่างเข้มงวด ผู้บริหารจะหาข้อแก้ตัวในการหลีกเลี่ยงกฎหมายโดยมองว่า กฎหมายควบคุมดังกล่าวไม่มีความจำเป็นและพวกออกกฎหมายเป็นพวกมือถือสาปากถือศีลหรือปากว่าตาขยิบ ซึ่งข้อแก้ตัวเหล่านี้ช่วยลดล้างความรู้สึกหลังจากที่ได้กระทำความผิดมาแล้ว ทำให้อาชญากรทำผิดกฎหมายได้อย่างสนิทใจ

2.3 ความหมายขององค์กรอาชญากรรม

คำว่า องค์กร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีความหมายว่า "เป็นหน่วยย่อยของคำว่าองค์กร" ซึ่งเห็นได้ว่าถ้ากล่าวคำว่า **Criminal Organization** จะมีความหมายถึง "อาชญากรรมที่มีลักษณะของการมีศูนย์กลางในการกระทำกิจกรรมที่ผิดกฎหมายที่รวมประกอบขึ้นกันเป็นหน่วย" ซึ่งในทางวิชาการไม่ปรากฏบ่อยครั้งนัก แต่จะมีการกล่าวถึงคำว่า **Organization criminal** มากกว่า ทั้งนี้อาจเกิดจากคำว่า **Criminal Organization** เป็นคำดั้งเดิมมุ่งเน้นถึงตัวอาชญากร หรืออาชญากรรมที่รวมตัวกันในการกระทำความผิดเท่านั้น (เป็นความหมายกว้าง) แต่คำว่า **Organized criminal** จะมุ่งเน้นถึงลักษณะอาชญากรรมซึ่งเกิดขึ้นจากอาชญากรที่รวมตัวกันเป็นองค์กรอย่างเป็นระเบียบเด่นชัดและสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นนักอาชญาวิทยาจึงมีความสนใจในการศึกษาลักษณะของ **Organized criminal** มากกว่าและจะเป็นคำที่ปรากฏบ่อยครั้งในวงวิชาการของนักอาชญาวิทยา²

สภาองเกรสของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1968 ได้ให้คำจำกัดความของอาชญากรรมองค์กร หมายถึง การประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมายโดยคณะบุคคลที่รวมตัวกันเป็นองค์กรอย่างมั่นคง และเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย โดยเข้าไปเกี่ยวข้องกับกาจัดหาสินค้าและบริการที่

² การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 ,พฤติกรรมกรรมการปฏิบัติต่อองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล ,กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ,หน้า10:1 - 10:2.

ผิดกฎหมาย ครอบคลุมธุรกิจใวงกว้าง รวมทั้งการพนัน โสเภณี การให้กู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ยสูง ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ ที่ผิดกฎหมายที่กระทำโดยสมาชิกขององค์กร

มีนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิให้คำนิยามของ องค์กรอาชญากรรม ไว้หลายท่าน เช่น ศาสตราจารย์ ดร. ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า

"อาชญากรรมองค์กร หมายถึง อาชญากรรมซึ่งอาชญากรได้รวมตัวเข้าด้วยกันตามสายการบังคับบัญชา ในรูปขององค์กร โดยจัดวางแผนและดำเนินงาน เพื่อประกอบธุรกิจผิดกฎหมายประเภทต่าง ๆ และบ่อยครั้งที่องค์กรอาชญากรจะอาศัยอำนาจทางเศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อผูกขาดการดำเนินงานที่ผิดกฎหมายนั้น ๆ"³

รศ.นวลจันทร์ ทศนชัยกุล เป็นอีกท่านที่ให้ความหมายว่า "องค์กรอาชญากรรม คือ การที่คณะบุคคลรวมตัวกันกระทำ ความผิดเกี่ยวกับธุรกิจการเงิน โดยในการรวมตัวกันจะมีการบริหารจัดการอย่างเป็นทางการและมีประสิทธิภาพ การกระทำ ความผิดที่เป็นองค์กรนี้จึงยากแก่การ จับกุม ปราบปราม"⁴

การประกอบอาชญากรรมในลักษณะที่เป็นการรวมตัวของกลุ่มอาชญากร และร่วมกันกระทำความผิดในหลายรูปแบบ พัฒนามาจนถึงการแบ่งหน้าที่หรือกระจายสาขาของกลุ่มอาชญากร จนในปัจจุบันเรามีคำจำกัดความว่า องค์กรอาชญากรรม "Organized Crime" ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นรูปแบบการกระทำอาชญากรรมแบบใหม่ที่นานาประเทศให้ความสนใจหามาตรการป้องกันและปราบปราม จึงมีหน่วยงานระหว่างประเทศ ได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของ องค์กรอาชญากรรมไว้ ดังนี้

2.3.1 หน่วยงาน International Association of Chiefs of Police (IACP) Organized Crime Committee

ได้ให้คำนิยามขององค์กรอาชญากรรม ว่าเป็นการดำเนินการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันมีลักษณะ 4 ประการคือ⁵

³ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 111.

⁴ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, อาชญากรรม (การป้องกัน : การควบคุม), (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542), หน้า 234.

⁵ อัครพันธ์ สัปพันธ์, "กระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม," หน้า 12 .

1. รูปแบบการดำเนินการจะมีแบบแผน กฎเกณฑ์ เพื่อป้องกันผู้เป็นหัวหน้าจากการมีสิทธิเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำความผิดในทางอาญาและจะเป็นการรับรองการดำรงอยู่ขององค์กร ในกรณีที่มีการจับกุมหรือถอดถอนหัวหน้าองค์กรอาชญากรรม หรือหัวหน้าองค์กรอาชญากรรมตาย
2. ผลกำไรที่ต่อเนื่อง คือแหล่งที่มาของรายได้ขององค์กรอาชญากรรมจะมาจาก การจัดเสนอและการบริหารสินค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด การพนัน การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา การค้าประเวณี หรือกิจกรรมอื่น ๆ อันทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เสื่อมลง ความผิดเหล่านี้ เรียกว่า "ความผิดที่ปราศจากผู้เสียหาย" (Victimless Crime) ซึ่งมักให้ผลกำไรสูงและมีความเสี่ยงน้อย
3. การผูกขาดในการจัดเสนอและการจำหน่ายสินค้าแก่ตลาดหรือการให้บริการ
4. ความคุ้มกัน ความเฉื่อยชาและการละเลยต่อหน้าที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญของความคุ้มกันที่จะมีต่อองค์กรอาชญากรรม จึงต้องมีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ การให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่หรือการข่มขู่ผู้เป็นเหยื่อหรือพยานบุคคล

2.3.2 อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 (UNTOC)

ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการสร้างคำจำกัดความในทางกฎหมายให้เป็นเอกภาพ โดยกำหนดอยู่ในข้อ 2 แห่งอนุสัญญา คือ "กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างของบุคคลสามคนหรือมากกว่าที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่งและที่มีการประสานการดำเนินงานระหว่างกัน โดยมีเป้าหมายในการกระทำความผิดอาชญากรรมร้ายแรงหนึ่งอย่างหรือมากกว่า หรือในการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม"

จากคำจำกัดความที่กล่าวข้างต้นทำให้เราทราบถึงลักษณะขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ผู้กระทำความผิดจะต้องมีบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปหรือมากกว่า ซึ่งรวมตัวอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อประกอบอาชญากรรมหนึ่งครั้งหรือมากกว่า
2. การรวมกลุ่มของผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องกระทำอย่างเปิดเผยก็จะมีลักษณะโดยสมัครใจ เพื่อร่วมกันประกอบอาชญากรรม

3. การประกอบอาชญากรรมนั้นจะต้องมุ่งประโยชน์ที่เป็นเงินหรือวัตถุอย่างอื่น
4. อาชญากรรมนั้นต้องเป็นความผิดร้ายแรง ซึ่งคำว่า "ความผิดร้ายแรง" ในอนุสัญญาได้นิยามถึง ความผิดที่มีโทษทางอาญา โดยให้จำกัดเสรีภาพของจำเลยอย่างน้อย 4 ปี

ในปัจจุบัน องค์การอาชญากรรมที่มีอิทธิพลและเป็นที่ยึดถือของโลกได้แก่ กลุ่มมาเฟียของประเทศสหรัฐอเมริกา และยาเสพติดของประเทศไทย เนื่องจากองค์การอาชญากรรมดังกล่าวขั้นต้นมีเครือข่ายในการดำเนินงานกระจายอยู่ทั่วทุกมุมโลก สำหรับในประเทศไทย การรวมตัวกันของบุคคลในลักษณะของ สมาคมลับ อั้งยี่ การเป็นขุมโจรหรือก๊กโจร การสร้างบารมีของเจ้าพ่อ ก็พอที่จะเทียบเคียงกับการเป็นองค์การอาชญากรรมได้

2.3.3 ความหมายขององค์การอาชญากรรมตามพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

พระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจกรมสอบสวนคดีพิเศษ ทำหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวนและดำเนินกระบวนการทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดอาญา ซึ่งมีลักษณะที่ต่างไปจากอำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญา คือ ความผิดที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการนั้น เป็นความผิดที่มีลักษณะเฉพาะ อันได้แก่ เป็นความผิดอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ หรือเป็นความผิดอาญาที่ก่อผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประเทศชาติ หรือเป็นความผิดอาญาที่มีลักษณะข้ามชาติ และเป็นองค์การอาชญากรรม หรือเป็นความผิดที่มีผู้ทรงอิทธิพลสำคัญเป็นตัวการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรม อาจกล่าวได้ว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการกับกลุ่มองค์การอาชญากรรมโดยเฉพาะ

ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษของไทย ได้แบ่งประเภทการประกอบอาชญากรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.3.3.1 อาชญากรรมทั่วไป

อาชญากรรมประเภทนี้ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบอาชญากรรมไม่มากนัก ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากอาชญากรรมลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้น

ทรัพย์ ยักยอกทรัพย์ ฉ้อโกงรีดเอาทรัพย์ หรือกรรโชกทรัพย์ ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่กล่าวได้ว่าเป็นคดีธรรมดา

2.3.3.2 องค์กรอาชญากรรม

การประกอบอาชญากรรมที่เป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) มีขอบข่ายงานที่เป็นระบบ มีผู้กระทำผิดร่วมกันหลายคน และยึดถือการกระทำผิดเป็นอาชีพโดยมีการดำเนินงานในลักษณะที่ปกปิดเป็นความลับและสลับซับซ้อนเพราะมีวัตถุประสงค์ที่ผิดกฎหมาย สำหรับบุคคลชั้นนำหรือระดับสูงขององค์กรอาชญากรรม อาจเป็นบุคคลที่รู้จักกันดีในวงสังคม มีความเป็นอยู่แบบชนชั้นสูงทั่วไป มีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า แต่เบื้องหลังจะมีอาชีพที่ผิดกฎหมาย

เนื่องจากการกระทำผิดในลักษณะที่เป็นองค์กรอาชญากรรมให้ผลตอบแทนสูงแก่ผู้กระทำผิด อาชญากรรมจึงสามารถใช้อำนาจของเงินในการสร้างบริวารเป็นหูเป็นตา หรือใช้เงินซื้ออิทธิพลให้หลุดพ้นจากการถูกจับกุมอีกด้วย

สำหรับโครงสร้างขององค์กรอาชญากรรม หรือสายการบังคับบัญชา จะมีลักษณะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับกิจกรรมหรือขนาดของธุรกิจที่ผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไป โครงสร้างหรือสายการบังคับบัญชาซึ่งอยู่ในองค์กรจะต้องแบ่งแยกหน้าที่กันกระทำ มีดังนี้

ระดับที่ 1 คือหัวหน้า เป็นผู้ปกครองสั่งการรับผิดชอบในกิจการขององค์กรทั้งหมด ซึ่งโดยทั่วไปแล้วหัวหน้าในระดับที่ 1 นี้มีเพียงคนเดียวและจะไม่เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับกิจการที่ผิดกฎหมาย โดยมีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า

ระดับที่ 2 คือระดับผู้ช่วย มีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานและรายงานให้หัวหน้าทราบ รวมทั้งมีหน้าที่ในการรับคำสั่งและจัดการตามคำสั่ง

ระดับที่ 3 คือระดับหัวหน้าชุดปฏิบัติการ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกันชน (Buffer) ระหว่างระดับสูงกับระดับต่ำ เพื่อป้องกันและปิดกั้นมิให้เจ้าหน้าที่สืบสวนไปถึงระดับสูงได้

ระดับที่ 4 คือระดับต่ำสุด หรือระดับผู้ปฏิบัติการซึ่งจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติการตามคำสั่งระดับสูง

การปกครองในองค์กรอาชญากรรมจะมีกฎข้อบังคับที่เข้มงวดมาก โดยเฉพาะในเรื่องความซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อองค์กร ซึ่งผู้ฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างรุนแรง ทำให้อาชญากรในองค์กรเกิดความเกรงกลัว เมื่อกระทำผิดและถูกเจ้าหน้าที่รัฐจับกุมได้จะไม่ยอมให้

ข้อมูลขององค์กรอาชญากรรมที่ตนสังกัดอยู่ เพราะเกรงกลัวว่าจะถูกกำจัด อันเป็นผลให้เจ้าหน้าที่ต้องประสบความยากลำบากในการสืบสวนสอบสวนเพื่อขยายผลไปดำเนินการกับตัวองค์กรอาชญากรรมต่อไป

2.4 ลักษณะและรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม

องค์กรอาชญากรรม หมายถึง การประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมายโดยคณะบุคคลที่รวมตัวกันเป็นองค์กรอย่างมั่นคง และเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการจัดหาสินค้าและบริการที่ผิดกฎหมาย ครอบคลุมธุรกิจทั้งในวงกว้าง รวมทั้ง การพนัน โสเภณี การให้กู้ยืมโดยคิดดอกเบี้ยสูง รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆที่ผิดกฎหมายที่ทำโดยสมาชิกขององค์กร⁶

ลักษณะและรูปแบบของอาชญากรรมที่กระทำในรูปของขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรม ในประเทศไทย ยังไม่มีปรากฏชัดเจนมากนัก แต่ที่ปรากฏให้เห็นก็เช่น อั้งยี่ ซ่องโจร ฯลฯ แต่ถ้าศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่น ก็พบว่า ประเทศเหล่านี้มีขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมขึ้น โดยในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็จะมี องค์กรอาชญากรรมที่เรียกว่า “มาเฟีย” ซึ่งมีชื่อเสียงและโด่งดังมากในอดีต พวกมาเฟียได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การค้ายาเสพติด การค้าหญิงโสเภณี การค้าเงินเถื่อนธุรกิจการพนัน ฯลฯ สำหรับประเทศญี่ปุ่นก็จะมีขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดความไม่สงบภายในประเทศญี่ปุ่น องค์กรอาชญากรรมนี้ เราเรียกว่า “พวกยาคุซ่า” โดยองค์กรอาชญากรรมนี้ได้ประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะคล้ายๆ กับพวกมาเฟียในประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นการค้ายาเสพติด การพนัน การค้าหญิงและเด็ก ฯลฯ

2.4.1 ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม⁷

1. คณะบุคคลที่รวมตัวกันเป็นองค์กรอย่างมั่นคง แน่นแฟ้น จัดตั้งเป็นองค์กรโดยหวังผลประโยชน์ร่วมกัน
2. มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ สามารถประสานงานได้พร้อมเพรียงกัน และเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย
3. มีการจัดการ แบ่งงานกันรับผิดชอบโดยมีประสิทธิภาพหวังผลจริงจัง

⁶ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล , อาชญากรรม (การป้องกัน : การควบคุม) , หน้า 234.

⁷ เรื่องเดียวกัน , หน้า 235-236.

4. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรองค์กรการเป็นคนที่มีความอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง จะเป็นคนที่สังคมทั่วไปยอมรับว่าเป็นคนที่มีสถานภาพทางสังคมสูง
5. ทางองค์กรจะดึงข้าราชการ นักการเมืองเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรด้วย หรืออาจจะจัดหาเงินทุนที่จะให้ผลประโยชน์และการดูแลแก่ข้าราชการและนักการเมือง เพื่อแลกเปลี่ยนให้องค์กรได้ทำงานได้สะดวก
6. อาชญากรรมองค์กรมักใช้ความรุนแรงในการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย และการฆ่าบุคคลผู้ขัดผลประโยชน์ รวมทั้งสมาชิกขององค์กรเองถ้าทำผิดกฎระเบียบก็จะถูกจัดการทันที
7. เป็นอาชญากรรมที่ยืดเป็นอาชีพและพยายามจะขยายธุรกิจกว้างขึ้นในเขตแดน และมีการทำธุรกิจข้ามชาติด้วย
8. วิธีการดำเนินการ จะใช้บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเข้ามาร่วมทำงานด้วย
9. องค์กรจะมีการจัดสรรเงินพิเศษในการดูแลพรรคพวก บริวารรวมทั้งครอบครัวไม่ให้เดือดร้อน เนื่องจากสมาชิกบางคนถูกจับและดำเนินคดี ถูกบังคับใช้ทางกฎหมาย ต้องถูกจำคุก ภรรยาและลูกของเขาจะไม่ถูกทอดทิ้ง
10. การจัดสรรเงินเป็นค่าใช้จ่าย เป็นค่าจัดหาเครื่องมือ ค่าจ้างสมุนมือปิ่นรับจ้าง และค่าสินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรม ตำรวจ อัยการ และศาล นักการเมือง ทหารที่มีตำแหน่ง และนายความ เงินที่ใช้ในการวิ่งเต้นมีจำนวนมาก
11. มีการวางแผนกำหนดนโยบาย และมีการนำเอามาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่อป้องกันอุปสรรคความชะงักงันในการประกอบกิจการ

องค์กรอาชญากรรมส่วนใหญ่จะประกอบในหลาย ๆ รูปแบบ ปะปนกับอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมเศรษฐกิจ อาชญากรรมการเมือง และอาชญากรรมคอกบขาว กิจการขององค์กรอาชญากรรมในปัจจุบันแผ่ขยายกว้างขวางขึ้นมากทั้งในและต่างประเทศด้วย เป็นองค์กรที่มีธุรกิจทางทุจริตกว้างขวางทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตร่างกายและทรัพย์สินสมบัติแก่ประชาชนจำนวนมาก

2.4.2 รูปแบบขององค์กรอาชญากรรม

รูปแบบขององค์กรอาชญากรรมหรือรูปแบบการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ดังต่อไปนี้

- ธุรกิจผิดศีลธรรมและผิดกฎหมาย ซึ่งอาจแบ่งลักษณะย่อยๆ ได้ เช่น การจัดตั้งบ่อนการพนัน ทั้งที่เป็นบ่อนประจำ และบ่อนที่ตั้งชั่วคราวหรือเรียกว่าบ่อนวิ่ง การประกอบอาชญากรรมรูปแบบนี้จะมีเหล่าสมาชิกหรือพรรคพวกในองค์กรจัดการในเรื่องหาแหล่งที่เล่น ทางเข้าออกที่สะดวก รวดเร็วเวลาเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาตรวจพบเจอ เพื่อถ่ายต่อการหลบหนี เจ้าของกิจการประเภทนี้จะมีรายได้มาก การจัดสำนักโสเภณีรูปแบบต่างๆ อาจออกมาในรูปของโรงน้ำชา อาบ อบนวด ร้านอาหารซึ่งหลังร้านเป็นกิจการประเภทการขายบริการทางเพศ นอกจากนี้องค์กรเหล่านี้ยังมีการจัดซื้อเด็กผู้หญิงหรือหลอกลวงหญิงซึ่งให้เข้ามาขายบริการทางเพศ
- การขายของหนีภาษีในตลาดมืดหรือการนำของเข้ามาในประเทศโดยการลักลอบหรือได้ให้สินบนไว้กับเจ้าพนักงานศุลกากร เจ้าหน้าที่ตำรวจ
- การปล่อยเงินกู้ โดยการเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยสูงในลักษณะที่เกินกฎหมายกำหนด โดยองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้จะใช้วิธีการปล่อยเงินกู้ให้กับประชาชนที่มีฐานะยากจน เต็มร้อนทางการเงิน ประชาชนกลุ่มนี้จึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของกลุ่มองค์กรอาชญากรรม มีหน้าที่เป็นความผูกพันที่จะต้องชำระเงินหรือดอกเบี้ยตามที่ได้ตกลงกันไว้ หากมีการขัดขืนหรือไม่ยอมใช้เงินก็จะถูกข่มขู่หรือทำร้ายไม่ว่าจะเป็นตนเองหรือครอบครัว ทำให้บุคคลเหล่านี้เกิดความเกรงกลัว จนตนเองต้องกลายเป็นเครื่องมือขององค์กรอาชญากรรม โดยถูกบังคับให้กระทำการที่ผิดกฎหมาย เช่น การค้ายาเสพติด
- การค้าของเถื่อน เช่น แร่เถื่อน ไม้เถื่อน การต้มเหล้าปลอม การเป็นเจ้ามือสลากกินรวบ ฯลฯ
- การจัดทำหนังสือลามก อนาจาร ทำวีซีดี วีดีโอขาย
- การเรียกค่าคุ้มครอง หรือการใช้อิทธิพลข่มขู่ ในเรื่องต่างๆ เช่นการปิดบังข้อเท็จจริง การบังคับให้กระทำงานที่ผิดกฎหมาย

2.5 ความแตกต่างระหว่างองค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมปกติ

องค์กรอาชญากรรมมีความแตกต่างจากการประกอบอาชญากรรมตามปกติตามข้อพิจารณา ดังนี้⁸

2.5.1 ในด้านของผู้กระทำความผิด

ในการประกอบอาชญากรรมธรรมดา ผู้กระทำความผิดอาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ แต่จะเป็นการรวมกลุ่มกันหลาย ๆ คน เป็นลักษณะของการร่วมกันกระทำความผิดจะเป็นผู้ลงมือกระทำความผิดเอง อาจลงมือตั้งแต่คิด วางแผน ลงมือกระทำความผิดหรือใช้บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำความผิดแทน หรืออาจกระทำโดยผ่านบุคคลอื่นในลักษณะ **Innocent Agent** แต่ไม่มีความซับซ้อนมาก ส่วนการกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรม ผู้กระทำความผิดหรือร่วมกระทำความผิดจะมีหลายคน แต่ละคนจะมีการจัดตั้งแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ มีระบบการติดต่อสื่อสารที่เป็นความลับ มีระบบการควบคุมอย่างเคร่งครัด ซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติตามในการกระทำความผิด หัวหน้าองค์กรหรือผู้อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดอาจเข้าร่วมในการคิด วางแผนการหรือมอบหมายให้ลูกน้องเป็นผู้วางแผนก็ได้ โดยหัวหน้าองค์กรจะคอยควบคุมเท่านั้น ไม่เข้าไปลงมือหรือเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการกระทำความผิดโดยตรง ผู้กระทำความผิดจริง ๆ จะเป็นลูกน้องในระดับล่าง

2.5.2 ในด้านของพฤติกรรมในการกระทำความผิด

ในการประกอบอาชญากรรมธรรมดา กระบวนการหรือวิธีการกระทำความผิดจะไม่ซับซ้อนโดยมากจะมีการร่วมกันกระทำในทุกขั้นตอน อาจมีการแบ่งหน้าที่กันทำ และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระบบสื่อสารก็เป็นไปตามปกติ ไม่ปกปิดหรือเป็นความลับ ส่วนการปกปิดหรืออำพรางการกระทำความผิดจะทำได้ไม่แนบเนียนมากนัก ตลอดจนเทคนิควิธีการ เครื่องมือเครื่องใช้ก็เป็นแบบธรรมดาทั่วไป⁹ แต่การกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรม กระบวนการหรือวิธีการกระทำความผิดจะเป็นไปอย่างลับซับซ้อน กล่าวคือ

- การจัดตั้งองค์กรมีวัตถุประสงค์ เพื่อกระทำการผิดกฎหมายโดยเฉพาะ และ

⁸ ภิญญา ทองชัย, "การกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมและปัญหาการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ", วารสารสหภาพนักกฎหมาย, 12 (พฤษภาคม 2543) : 23-26.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-25.

ในองค์กรก็จะมีการจัดระบบในการป้องกัน การถูกจับกุม และดำเนินคดีอย่างรัดกุมโดย มีการจัดลำดับชั้นของบุคคลต่าง ๆ ที่ร่วมกันกระทำความผิดไว้เป็นชั้น ๆ แต่ระดับก็จะรู้จักหรือเคยเห็น เฉพาะบุคคลที่ตนติดต่อกับหรือเกี่ยวข้องกับเท่านั้น และการสั่งการหรือการสื่อสารจะกระทำเป็นความลับ เพื่อป้องกันมิให้บุคคลภายนอก รู้ นอกจากนี้ในองค์กรมีระบบการควบคุมและรักษาความลับกันอย่างเคร่งครัด ผู้ใดทำงานผิดพลาดจะถูกลงโทษอย่างรุนแรงอาจถึงชีวิตได้และวางกฎเกณฑ์ว่าเมื่อถูกจับกุมหรือดำเนินคดี หากรับสารภาพและปกปิดไม่ชัดทอดคนอื่นก็จะได้รับการช่วยเหลือและดูแลครอบครัวเป็นอย่างดี แต่หากให้การชัดทอดหรือให้การเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ ทั้งตัวผู้กระทำความผิดและครอบครัวจะเดือดร้อนถึงชีวิต

- มีการตัดสัมพันธ์และพยานหลักฐานที่จะพาดพิงมาถึงหัวหน้าองค์กรหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดที่รัดกุม คือ ¹⁰ ลักษณะการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมที่เป็นลำดับชั้นจะเป็นผลให้ตัดความสัมพันธ์และพยานหลักฐานที่จะพาดพิงมาถึงหัวหน้าองค์กรหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดอยู่ในตัว ส่วนตัวหัวหน้าองค์กรหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดจะไม่เข้ามาร่วมในการกระทำความผิดหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับหรือผู้ใกล้ชิด เหตุการณ์ในการกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใด และในการกระทำความผิดจะมีการวางแผน การเตรียมการ และดำเนินงานโดยมีอาชีพ ไม่ทิ้งร่องรอยพยานหลักฐานไว้ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนถึงตัวหัวหน้าองค์กร หรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด

สำหรับปัญหาที่เกิดจากองค์กรอาชญากรรมนี้ องค์การสหประชาชาติได้แบ่งประเภทของการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมข้ามชาติออกเป็น 10 ลักษณะด้วยกัน คือ ¹¹

1. การลักลอบค้ายาเสพติด (Illicit trafficking in Drugs)
2. การลักลอบนำคนเข้าเมือง (Smuggling of Illegal Migrants)
3. การค้าอาวุธ (Arms Trafficking)
4. การลักลอบค้าอาวุธนิวเคลียร์ (Trafficking in Nuclear Material)
5. กลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย (Transnational Criminal Organization and Terrorism)
6. การค้าหญิงและเด็ก (Trafficking in Women and Children)

¹⁰ เรื่องเดียวกัน , หน้า 25-26.

¹¹ วีระพงษ์ บุญโญภาส, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง ยุโรปกับนโยบายความมั่นคง : อาชญากรรมข้ามชาติทางเศรษฐกิจ ในการ อบรมสัมมนา ทางวิชาการ หัวข้อ นโยบายความมั่นคงและปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ : มุมมองของไทย ยุโรป และนานาชาติ จัดโดยศูนย์ยุโรปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ ห้องสารสนเทศ หอประชุมใหญ่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2543 , หน้า 8.

7. การลักลอบค้าชิ้นส่วนมนุษย์ (Trafficking in Body Parts)
8. การโจรกรรมและลักลอบค้ายานพาหนะ (Theft and Smuggling of Vehicles)
9. การฟอกเงิน (Money Laundering)
10. การกระทำความผิดอื่นๆ (Other activities) ได้แก่ การโจรกรรม ศิลปวัตถุ การให้สินบนเจ้าหน้าที่ตำรวจและข้าราชการอื่นๆ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อาชญากรรมทรัพย์สินทางปัญญา การฉ้อโกงประกันภัยทางทะเล และการแทรกซึมเพื่อเข้าครอบงำธุรกิจที่ถูกกฎหมาย

2.6 องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ

จากรูปแบบที่พัฒนาของการประกอบอาชญากรรมสู่องค์การอาชญากรรม ด้วยพัฒนาการทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเทคโนโลยี ทำให้การประกอบอาชญากรรมแผ่ขยายเครือข่ายออกไปจากรัฐหนึ่งสู่อีกรัฐหนึ่ง และขยายกว้างไปสู่แต่ละภูมิภาคของโลก กลายเป็น องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Organized Crime) ปัญหาของอาชญากรรมข้ามชาติ ที่กระทำโดยองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นสิ่งที่มีการพัฒนา และทวีความรุนแรงขึ้นมาก โดยมีการประกอบอาชญากรรมจากเขตแดนของประเทศหนึ่งที่ย้ายไปสู่เขตแดนของประเทศอื่นๆ มีความคาบเกี่ยวมากกว่าหนึ่งประเทศขึ้นไป โดยที่การประกอบกิจกรรมขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ จะเข้าไปดำเนินการในอาชญากรรมหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการค้า การขนส่งยาเสพติด การค้ามนุษย์ การค้าอาวุธสงคราม และอาชญากรรมในรูปแบบใหม่ๆ ที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ดังเช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทั้งนี้ การประกอบอาชญากรรมข้ามชาติขององค์การอาชญากรรม จะมีการดำเนินงานในลักษณะปกปิดรักษาความลับขององค์กรเป็นอย่างดี ประกอบกับการกระทำความผิดมีลักษณะที่มีความเกี่ยวเนื่องกับพรมแดนตั้งแต่สองรัฐขึ้นไป ทำให้เป็นการยากที่เจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมายจะสามารถดำเนินการสืบสวน จับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะอาชญากรอาศัยเขตแดนและอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของแต่ละรัฐมาเป็นตัวแบ่งกันการใช้อำนาจจับกุมติดตาม ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมที่องค์การอาชญากรรมเหล่านี้ได้อาศัยแฝงตัวอยู่ รวมถึงยังเป็นปัญหาที่สำคัญของนานาประเทศด้วย

หากจะกล่าวถึงปัญหาของอาชญากรรมข้ามชาติ ที่กระทำโดยองค์การอาชญากรรมข้ามชาติแล้ว เราสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

2.6.1 สภาพปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในระดับสากล

องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มักจะประกอบอาชญากรรมหลายๆประเภทในองค์กร แต่ประเภทอาชญากรรมซึ่งจัดได้ว่าเป็นอาชญากรรมหลักที่นำมาซึ่งรายได้สำคัญต่อองค์กรและก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคมโลก ได้แก่ การประกอบอาชญากรรมใน 2 ประเภทที่สำคัญๆ คือ

1. อาชญากรรมยาเสพติด

ปัญหายาเสพติดและความผิดที่เกี่ยวข้อง เป็นปัญหาอาชญากรรมที่จะมีการกระทำโดยกลุ่มองค์กรอาชญากรรม และสามารถเกิดขึ้นได้ทั่วไป การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา การค้ายาเสพติดที่เกิดขึ้นโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จะมีลักษณะที่เป็นการลักลอบนำเข้า และส่งออกซึ่งยาเสพติดที่ผิดกฎหมายข้ามพรมแดนของประเทศต่างๆ ซึ่งประเภทของยาเสพติดที่พบบ่อย ได้แก่ เฮโรอีน โคเคน กัญชา และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท เป็นต้น

กลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำมักจะเป็นนักค้ายาเสพติดรายใหญ่ในประเทศกลุ่มอเมริกาใต้ เช่น กลุ่มเมเดเดียน และ กลุ่มคาร์ริน เป็นต้น หรืออาจเป็นกลุ่มนักค้ายาเสพติดในสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันตก รวมถึงในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักค้ายาเสพติดรายอื่นๆ ได้แก่ กองทัพของรัฐฉานในประเทศพม่า บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ เป็นต้น

ปัญหายาเสพติดในระดับสากลนี้ได้ก่อให้เกิดภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศต่างๆ โดยที่เมื่อได้เงินจากการค้ายาเสพติดแล้ว ก็จะดำเนินการขยายกิจกรรมการฟอกเงินไปทั่วโลก โดยรายได้ของการค้ายาเสพติดนั้น ทางสหประชาชาติได้ให้ข้อมูลว่า รายได้จากการค้ายาเสพติดนั้นมีวงเงินสูงถึงประมาณ 400,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹² เมื่อเทียบกับรายได้ของการกระทำความผิดทุกประเภทในโลกซึ่งมีมูลค่า 600,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐแล้ว ตัวเลขที่เป็นรายได้จากการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถือได้ว่าเป็นตัวเลขที่สูงมาก

¹² ผาสุก พงษ์ไพจิตร สังคิต พิริยะรังสรรค์ และนวนน้อย ตริรัตน์ , ห่วย ซ่อง บ่อน ยาบ้า เศรษฐกิจนอกกฎหมายกับนโยบายสาธารณะในประเทศไทย , (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543) , หน้า 215.

2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการค้าหญิงและเด็ก

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการค้าหญิงและเด็กนั้น ส่วนมากมีวัตถุประสงค์เพื่อค้าประเวณี และการใช้แรงงานเด็ก ในอดีต ขอบเขตของปัญหาค่อนข้างจำกัดทั้งในด้านพื้นที่และบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมประเภทนี้ แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันแล้ว กระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูง รวมไปถึงการเปิดเสรีทางการค้า ทำให้การลักลอบเดินทางอพยพข้ามเขตแดนเป็นเรื่องที่กระทำได้ง่ายและกลับกลายเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับบุคคลที่เป็นตัวกลางในการดำเนินการหลบเลี่ยงกฎหมาย เพื่อนำคนจากประเทศหนึ่งข้ามไปยังอีกประเทศหนึ่ง โดยอาศัยเครือข่ายและอิทธิพลขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ในการอำนวยความสะดวก ส่งผลต่อการก่ออาชญากรรมประเภทที่เกี่ยวข้องกับการค้าหญิงและเด็ก เพื่อการค้าประเวณีและการใช้แรงงานเด็กให้สามารถขยายวงกว้างออกไป เป็นธุรกิจการค้ามนุษย์ข้ามชาติ ที่มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ และมีเครือข่ายไปทั่วโลก ทั้งนี้ผู้หญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทั้งที่กระทำโดยสมัครใจหรือถูกล่อลวงมา แต่แล้วท้ายที่สุดต้องลงเอยด้วยการถูกเอารัดเอาเปรียบในด้านต่างๆ และถูกบังคับให้หารายได้ชดเชยเงินทองที่กลุ่มอาชญากรต้องเสียไปในการลักลอบพาข้ามพรมแดน

จากรายงานขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการย้ายถิ่น (International Organization for Migration หรือ IOM) ได้ระบุว่าในแต่ละปี มีผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในลักษณะนี้ประมาณ 175,000 คน ซึ่งในจำนวนนี้ ส่วนใหญ่เป็นสตรีและเด็ก ที่มาจากรประเทศในยุโรปกลาง และประเทศซึ่งเป็นอดีตสหภาพโซเวียต เพื่อไปยังประเทศในยุโรปตะวันตกและประเทศสหรัฐอเมริกา¹³

โดยในรายงานของ IOM นั้นได้ระบุว่าในปี 2539 ที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ของเยอรมันนี้ได้สำรวจว่าสตรีที่ตกเป็นเหยื่อจำนวน 1,572 คน ในจำนวนนี้ร้อยละ 80 เป็นผู้ที่มาจากยุโรปกลาง ยุโรปตะวันออก และประเทศสหภาพโซเวียต หรือซีไอเอส นอกจากนี้ ในปี 2538 พบสตรีที่ตกเป็นเหยื่อในกรุงเวียนนา ประมาณ 670 คน

2.6.2 สภาพปัญหาขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติภายในประเทศไทย

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า องค์กรอาชญากรรมรวมถึงองค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้น เป็นกลุ่มอาชญากรที่ประกอบกิจกรรมผิดกฎหมายหลากหลายประเภท เพื่อระดมเงินทุนผิดกฎหมายมาเพื่อดำเนินกิจการหรือขยายองค์กร จากงานวิจัยและสถิติต่างๆ ที่ได้

¹³ www.uncjin.org , 25 กันยายน 2549.

ศึกษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่อยู่ในเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติพบว่า เศรษฐกิจนอกระบบในประเทศไทย มีสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 51.6 ต่อ GDP ในปี 2541 ถึง 2542 โดยที่การประมาณการของ Dr. Friedrich Schneider ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้าน เศรษฐศาสตร์จากประเทศออสเตรีย ได้รวมกิจกรรมนอกระบบทั้งหมด ตั้งแต่กิจกรรมที่มีระดับ ความรุนแรงสูง เช่น การค้ายาเสพติด การค้าแรงงานข้ามชาติ การหนีภาษี ตลอดจนกิจกรรม ที่มีระดับความรุนแรงต่ำ เช่น หาบเร่ แผงลอย เป็นต้น อย่างไรก็ตามงานของ Schneider เป็น การมองในภาพรวมโดยกิจกรรมบางอย่างมีการดำเนินการอย่างเป็นทางการที่ใหญ่โต และ ซ้ำซ้อน แต่กิจกรรมบางประเภทเป็นกิจกรรมนอกระบบรายเล็กรายน้อย ไม่มีความลับซับซ้อน แต่อย่างใด

งานศึกษาของนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ (ผาสุก สังคิต และนวนน้อย) ซึ่งศึกษา เฉพาะเศรษฐกิจนอกระบบที่มีขนาดใหญ่และส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ สังคมและการ เมืองไทยค่อนข้างสูง จำนวน 6 กิจกรรมหลัก คือ การค้ายาเสพติด การค้าอาวุธเถื่อน การค้า น้ำมันเถื่อน การค้าแรงงานข้ามชาติ การค้าประเวณี และการพนัน พบว่ากิจกรรมเหล่านี้มี สัดส่วนรวมกันประมาณร้อยละ 8-13 ของ GDP ในปี 2537 ถึง 2538 กิจกรรมเหล่านี้ ดำเนินการในลักษณะที่เป็นเครือข่าย มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก มีการติดสินบนเจ้าหน้าที่ที่ เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไทยอย่างรุนแรง บางกิจกรรม เช่น การค้ายาเสพติด มีแนวโน้มการขยายตัวในระดับสูง กิจกรรมเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงที่ เป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลาและมีกิจกรรมนอกระบบใหม่ๆเกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของ เศรษฐกิจ เช่นการค้าเงินตราต่างประเทศ เนื่องจากในอดีต ตลาดมืดของเงินตราต่างประเทศมี ขนาดที่ไม่ใหญ่มากนัก แต่เมื่อประเทศไทยได้เปลี่ยนมาใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว ปรากฏว่าได้เกิดการเก็งกำไรในอัตราแลกเปลี่ยน และได้เกิดขบวนการหลอกลวงขึ้นในตลาด มีดการค้าเงินตราต่างประเทศ โดยอาชญากรรมเหล่านี้มักจะโยงใยกับอาชญากรรมข้ามชาติ ด้วย

จากข้อมูลของหน่วยข่าวกรองสำนักงานข่าวกรองแห่งชาติพบว่า สถานการณ์การเข้ามา ก่ออาชญากรรมของชาวต่างชาติในปี 2545 ยังมีความรุนแรงอยู่ โดยองค์กรอาชญากรรมข้าม ชาติเหล่านี้มีความระมัดระวังและเปลี่ยนรูปแบบมากขึ้นเนื่องจากการที่ประเทศไทยได้พยายาม เร่งปราบปรามอย่างจริงจัง องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่สำคัญคือ กลุ่มอาชญากรจากประเทศ เพื่อนบ้าน รองลงมาคือกลุ่มอาชญากรจากประเทศในเอเชีย อันดับสามคือกลุ่มอาชญากรจาก ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้และเขตโอเชียเนีย และอันดับสี่ได้แก่กลุ่มอาชญากรจากประเทศ แอฟริกา และกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มอาชญากรจากตะวันออกกลาง ทั้งนี้กลุ่มอาชญากรจาก ประเทศในแอฟริกามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

อาชญากรรมกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้มีรูปแบบการดำเนินการที่เหมือนกันประการหนึ่ง คือ มักจะมาเปิดธุรกิจร้านอาหาร สถานบันเทิง หรือร้านค้าที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวบั้งหน้า อาชญากรข้ามชาติกลุ่มต่าง ๆ มีความพยายามที่จะขยายการดำเนินงานให้ครอบคลุม อาชญากรรมเกือบทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลักลอบค้ายาเสพติด การค้าแรงงานข้ามชาติและการค้าประเวณี การปลอมแปลงเอกสาร และการฉ้อโกงประชาชน

- การลักลอบค้ายาเสพติด เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติปรับบทบาทไปอยู่เบื้องหลัง จ้างคนไทยทำแทน โดยอาชญากรข้ามชาติในกลุ่มนี้อาจแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ กลุ่มที่เข้ามาเพื่อขนเหวโรฮีนออกนอกประเทศ กลุ่มนี้จะพัวพันกับอาชญากรข้ามชาติจากประเทศชายแดนไทย และชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มบริเวณชายแดนร่วมด้วย ส่วนอีกรุ่นหนึ่งคือกลุ่มที่นำยาเสพติดเข้ามาขายในประเทศไทย ได้แก่ โคนเคน และยาอี กลุ่มหลังนี้ที่สำคัญคือการนำเข้ายาอีจากยุโรปซึ่งมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในประเทศเนเธอร์แลนด์ ทั้งนี้มีความพยายามที่จะย้ายฐานการผลิตยาอี มาที่ประเทศอินโดนีเซียเพื่อสะดวกในการขนส่ง
- การค้าแรงงานข้ามชาติและการค้าประเวณี เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายและมีผู้ร่วมขบวนการเพิ่มมากขึ้น มีทั้งที่เป็นการหลอกลวงผู้หญิงและเด็กจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาค้าประเวณีในประเทศไทย และการส่งแรงงานและผู้หญิงไปทำงานหรือค้าประเวณีในต่างประเทศอย่างผิดกฎหมาย
- การปลอมแปลงเอกสาร เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาชญากรต่างชาติมีการปลอมแปลงเอกสารในหลากหลายประเภท ทั้งหนังสือเดินทาง บัตรแสดงตน บัตรประชาชน บัตรเครดิต ตั๋วสัญญาใช้เงิน โดยเอกสารปลอมเหล่านี้จะนำมาใช้ในประเทศไทย และประเทศอื่นๆทั่วโลก กลุ่มนี้ยังพยายามขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้น และได้เปลี่ยนรูปแบบมาจ้างคนไทยทำแทน
- การฉ้อโกงหลอกลวงประชาชนในรูปแบบต่างๆ มีการดำเนินการอย่างแพร่หลายโดยมีอาชญากรต่างชาติกลุ่มต่างๆ เข้ามาดำเนินการโดยร่วมมือกับคนไทย เช่น การหลอกลวงให้ชาวต่างประเทศโอนเงินเข้ามาร่วมลงทุนในบริษัทค้าเงินตรา หรือการหลอกลวงขายสินค้าในราคาที่สูงเกินจริง เช่น อัญมณี เป็นต้น
- การดำเนินเศรษฐกิจใต้ดินรูปแบบอื่นๆ โดยดำเนินการร่วมกับคนไทย เช่น การโจรกรรมรถยนต์ไปขายประเทศเพื่อนบ้าน การผลิตสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น ซีดี และเสื้อผ้ามียี่ห้อที่มีราคาแพง หรือการขนสินค้าหนีภาษี

เศรษฐกิจใต้ดินในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นอาชญากรข้ามชาติที่อยู่ในเอเชีย และประเทศเพื่อนบ้านของไทย

ทั้งนี้หน่วยข่าวกรองได้ประเมินว่าแนวโน้มการก่ออาชญากรรมของชาวต่างชาติในปี 2546 น่าจะใกล้เคียงกับปี 2545 ทั้งนี้สถานการณ์ความรุนแรงที่ยังคงดำรงอยู่เป็นเพราะปัจจัยภายในประเทศหลายประการเช่น ปัญหาคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การพัฒนาและเปิดเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศและภายในประเทศที่สะดวก รวดเร็ว และการแฝงตัวของอาชญากรในรูปของนักท่องเที่ยว เนื่องจากประเทศไทยส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งทำให้เกิดการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ามาท่องเที่ยว สำหรับปัจจัยภายนอกเกี่ยวข้องกับกาที่ประเทศเพื่อนบ้านยังมีการทำธุรกิจที่ผิดกฎหมายและใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่าน

จากรายงานสถิติการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประจำเดือนมีนาคม พ.ศ. 2546 พบว่า ตั้งแต่วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ.2543 จนถึงวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2546 มีคดีที่ศาลแพ่งตัดสินแล้วทั้งหมดจำนวน 15 คดี ซึ่งเป็นคดียาเสพติดทั้งหมด รวมมูลค่าทรัพย์สินเกือบ 32 ล้านบาท แต่ยังมีคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอีก 84 คดี ซึ่งเป็นคดียาเสพติดถึง 79 คดี มูลค่าทรัพย์สินกว่า 1,300 ล้านบาท ที่เหลือเป็นคดี พ.ร.บ.ศุลกากร 2 คดี และคดีค้าหญิงและเด็ก และคดีฉ้อโกงประชาชน อีกอย่างละ 1 คดี นอกจากนี้ยังมีอีกประมาณ 40 คดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของอัยการและอยู่ระหว่างการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน รวมมูลค่าทรัพย์สินมากกว่า 250 ล้านบาท

เมื่อรวมมูลค่าทรัพย์สินทั้งหมดที่อยู่ระหว่างการดำเนินการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีมูลค่ามากกว่า 1,600 ล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก และคาดว่าจะยังคงมีกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่ยังไม่ถูกจับกุมหรือถูกสอบสวนอีกจำนวนมาก

ผลกระทบของกิจกรรมนอกกฎหมายต่อระบบเศรษฐกิจโดยทั่วไปมีผลกระทบทั้งทางด้านบวกและลบ โดยผลกระทบด้านบวกก็คือส่งผลให้เกิดการจ้างงาน และรายได้ ในขณะที่ผลกระทบทางด้านลบมักจะมีขนาดที่ค่อนข้างสูง กล่าวคือก่อให้เกิดการบิดเบือนในการจัดสรรทรัพยากร ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาเสถียรภาพระบบเศรษฐกิจ และปัญหาการแข่งขันในธุรกิจ นอกจากนี้แล้วกิจกรรมนอกกฎหมายเหล่านี้มักมีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ และส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงปัญหาทางสังคมและความรุนแรง ส่วนผลกระทบทางการเมืองมักเกิดจากการที่ผลประโยชน์อันมหาศาลจากธุรกิจนอกกฎหมายถูกนำไปใช้ติดสินบนนักการเมืองเพื่อให้คุ้มครองธุรกิจที่ผิดกฎหมายเหล่านี้ไว้ การติดสินบนต่างๆ จะต่อเนื่องไปถึงเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปราบปราม

โดยสรุป องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่ประกอบอาชญากรรมในประเทศไทย มีพฤติการณ์ลักลอบค้ายาเสพติด กระทำผิดกฎหมายคนเข้าเมือง ค้าอาวุธ ค้าหญิงและเด็ก ปลอมแปลงเอกสาร กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่นการลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง รวมถึงอาชญากรรมในชั้นสูง เช่น อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แม้กระทั่งการฟอกเงิน

โดยที่การประกอบอาชญากรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดผลประโยชน์มากมายให้แก่อาชญากร ทั้งในรูปของตัวเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นๆ องค์กรอาชญากรรมเหล่านี้จะนำเงินที่ได้เข้าสู่กระบวนการฟอกเงิน ซึ่งมักจะกระทำในลักษณะที่เป็นขบวนการข้ามชาติ เพื่อให้เงินสกปรกที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมกลับกลายเป็นเงินสะอาด สามารถนำมาหล่อเลี้ยงให้กลุ่มองค์กรของตนสามารถดำรงอยู่ได้ ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะการใช้จ่ายเงินเพื่อเป็นทุนในการดำเนินอาชญากรรมต่อไป หรือเป็นการสร้างปัจจัยสนับสนุน เช่นการซื้ออาวุธเพื่อการป้องกันตัว ซื้อเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อใช้ในการก่ออาชญากรรมให้มีระดับของความลับซับซ้อนที่สูงขึ้นเป็นประโยชน์แก่การหลบเลี่ยงการจับกุม หรือใช้เทคโนโลยีเพื่อการสร้างความสะดวกในการก่ออาชญากรรมต่อไป นอกจากนี้ ยังใช้เป็นปัจจัยในการเสริมสร้างอิทธิพลให้กว้างขวาง ทั้งในรูปของอิทธิพลทางการเมือง อิทธิพลต่อกระบวนการยุติธรรม และการติดสินบนเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการรักษากฎหมาย

2.7 อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

การกระทำความผิดทางเศรษฐกิจถูกเรียกในชื่อที่แตกต่างกัน จากนักวิชาการหลายท่าน อาทิ อาชญากรรมคอเชิ้ตขาว (White-Collar-Crime) อาชญากรรมทางธุรกิจ (Business Crime) อาชญากรรมทางการพาณิชย์ (Commercial Crime) อาชญากรรมที่เกิดจากหน่วยงานธุรกิจเอกชน (Corporate Crime) องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) อาชญากรรมอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพ (Occupation Crime) ซึ่งทั้งหมดล้วนมีความหมายทำนองเดียวกันคือการกระทำความผิดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ ที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ การเรียกว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) จึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้และครอบคลุมถึงการกระทำความผิดทางเศรษฐกิจทั้งหมด

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจถูกนำเสนอขึ้นโดย Edwin H. Sutherland ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่ทำการศึกษเกี่ยวกับ White-Collar-Crime หรืออาชญากรรมคอเชิ้ตขาว โดยได้เสนอรายงานวิจัยเมื่อปี ค.ศ.1949 เพื่อเรียกร้องให้คนหันมาสนใจการกระทำความผิดของบุคคลในวง

สังคมชั้นสูง โดยเปลี่ยนความเชื่อที่ว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นในชนชั้นล่างของสังคมเท่านั้น และได้ให้นิยามว่าเป็นความผิดที่กระทำลงโดยบุคคลที่มีผู้สนับสนุนด้านถือตา มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (person in upper socio-economic class) ได้อาศัยตำแหน่งหน้าที่การงานของเขาเหล่านั้นเป็นช่องทางในการกระทำความผิด และความผิดดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อวงธุรกิจตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ

นักอาชญาวิทยาอีกท่านหนึ่ง ซึ่งมองภาพของอาชญากรรมประเภทนี้ในมุมมองกว้างขึ้น ชื่อ Reckless จัดให้อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (White-Collar-Crime) อยู่ในประเภทของอาชญากรรมอาชีวะที่ใช้เทคนิคชั้นสูงในการกระทำความผิด ซึ่งนอกจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพหรืออาชีพที่ตนถนัด ยังมีคุณสมบัติพิเศษต่างจากอาชญากรรมอาชีวะธรรมดา คือ

1. เป็นผู้ที่มิถูกมิหลังที่ติกว่าอาชญากรรมอาชีวะธรรมดา มีความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกดี เป็นที่ยอมรับนิยมของคนทั่วไป
2. ใช้เทคนิคชั้นสูง ซึ่งมีประสิทธิภาพในการกระทำความผิด ดังนั้น เมื่อเกิดการกระทำความผิดแล้ว จึงทำให้ยากแก่การสืบสวนสอบสวนจับกุม
3. ประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะไม่สะท้อนขวัญของประชาชน ไม่สร้างความโกรธแค้นแก่เจ้าทุกข์ในระยะแรก
4. มีวิธีการทำลายหลักฐานได้แนบเนียน เหลือหลักฐานมัดตัวน้อยที่สุด
5. เป็นอาชญากรรมที่ให้รายได้สูง และวิถีทางการดำเนินชีวิตของอาชญากรพวกนี้ปะปนอยู่กับสังคมของพลเมืองที่ดี

นักอาชญาวิทยาท่านหนึ่งคือ Aubert ได้มองย้อนไปในอดีต ได้กล่าวถึงเหตุผลว่าทำไมสังคมจึงไม่ประณามการกระทำที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมคอเช็ตขาว (White-Collar-Crime) ในสังคมยุคก่อน ๆ เหตุผล คือ

1. พฤติกรรมที่ถือว่านักธุรกิจสร้างความเสียหายให้กับสังคมส่วนรวม เพิ่งจะถือว่าเป็นการกระทำความผิดเมื่อประมาณปลายศตวรรษที่ 18 โดยถือว่าการฉ้อโกง การปลอมแปลงหรือการโฆษณาที่ไม่ตรงตามความจริง ให้เป็นความผิดอย่างหนึ่งเมื่อปลายศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา แต่การพิสูจน์ในยุคนั้นต้องมีการพิสูจน์อย่างชัดเจนว่าผลการหลอกลวงปลอมแปลงโฆษณาสร้างความเสียหายให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างมาก นอกจากนี้ปรัชญาในส่วนของประกอบธุรกิจที่เรียกว่า "การประกอบธุรกิจอย่างเสรี" โดยถือว่าผู้บริโภคต้องระวังตัวเอง ถ้าไม่ระวังพลาดพลังก็เสียเปรียบเอง ขอบเขตของปรัชญาที่ใช้กันอย่างกว้างขวางมากในยุคนั้นจนทำให้เกิดหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายว่า "ผู้ซื้อต้องระวัง"

2. สาธารณชนมักจะไม่ค่อยมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน ในการคัดค้านอาชญากรรมคอเช็ตขาว (White-Collar-Crime) เพราะสาธารณชนมองว่าอาชญากรรมประเภทนี้ยังอยู่ก้ำกึ่ง

ระหว่างพฤติกรรมธรรมดาของนักธุรกิจ ที่ต้องแสวงหากำไรและรายได้เปรียบกับการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งต่างจากอาชญากรที่ใช้กำลังรุนแรงทั่วไป ซึ่งมักจะมีการแสดงออกในรูปแบบที่รุนแรงเสมอ การที่ประชาชนมองว่าอาชญากรคือเข็ดขาวอย่างไม่น่าประณามเช่นนี้ ทำให้การร่วมมือของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ไม่ดีเท่าที่ควรหรือแทบจะไม่ให้ความร่วมมือเลย

2.7.1 ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจจำแนกออกเป็น 2 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 แนวทางที่ยึดถือเอากฎหมายเป็นกรอบพิจารณา โดยมองว่าอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นการกระทำความผิดกฎหมายเหมือนเช่นอาชญากรรมอื่น ๆ เพียงแต่มีรูปแบบลักษณะของบุคคลที่กระทำ หรือผลกระทบในวงกว้างต่างกันไปเท่านั้น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจไม่จำกัดเฉพาะแต่เป็นการกระทำความผิดกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่อาจผิดกฎหมายลักษณะอื่นได้ แต่ที่สำคัญการกระทำผิดนั้นต้องส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศด้วย

ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส ได้ให้ความหมายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจไว้ว่า เป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยมีได้จำกัดเฉพาะความผิดกฎหมายอาญาเท่านั้น ผู้กระทำความผิดดังกล่าวมักจะเป็นผู้ที่มีสถานภาพในทางสังคม มีตำแหน่งหน้าที่การงานและความรู้

อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จะแฝงเร้นอยู่ในกิจการที่ได้รับอนุญาต เป็นการกระทำโดยบุคคลที่มีสถานภาพหรืออำนาจในสังคมและเป็นอันตรายต่อความผาสุกและสวัสดิภาพของประชาชนโดยในมุมมองอย่างแคบ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจจะมีขอบเขตการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์เท่านั้น เช่น กฎหมายที่เกี่ยวกับการธนาคาร การเงินหลักทรัพย์และเครดิตฟองซิเอร์ เท่านั้น แต่หากมองอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในมุมมองอย่างกว้างแล้ว จะมีขอบเขตการกระทำความผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ทุกชนิด ซึ่งได้แก่ การคอร์รัปชัน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบผลิตและการค้ายาเสพติด การลักลอบขุดแร่เถื่อนออกไปขายต่างประเทศ หวยเถื่อน บ่อนการพนัน การกินคอมมิชชั่นจากการกู้เงินต่างประเทศโดยฉ้อฉล การซื้อน้ำมันเถื่อน ซื้ออาวุธ การก่อสร้าง ตลอดจนการซื้อของของราชการและรัฐวิสาหกิจ การปลอมปนสินค้าส่งออก เช่น ข้าว หรือพืชไร่ การโกงน้ำหนักสินค้า การโกงและการหลีกเลียงภาษีทุกรูปแบบ การเอารัดเอาเปรียบและขูดรีดเกษตรกร และความผิดที่เกิดจากธนาการพาณิชย์

ดังนั้น ตามแนวกฎหมายถือว่าหากการประกอบธุรกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งผลตอบแทนทางธุรกิจมากที่สุด แต่การกระทำนั้นมิได้มีการฝ่าฝืนกฎหมายใด ๆ ก็ยังไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แม้ว่าจะทำให้ผู้อื่นต้องเสียเปรียบหรือเสียหายจากการกระทำ จากการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนดังกล่าวก็ตาม

แนวทางที่ 2 แนวทางที่ยึดเอาการเอาผิดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจเป็นกรอบพิจารณา โดยมุ่งสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งโยงถึงทฤษฎี มาร์กซisst เรื่องมูลค่าส่วนเกิน โดยถือว่า ผู้ที่ขูดรีดเอาส่วนเกินของการผลิตไปย้อมถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ไม่จำกัดว่าผู้ขูดรีดนั้นเป็นใคร

โดยสรุป จากความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทั้งสองแนวทาง สามารถกล่าวได้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย หากแต่มีใช้ลักษณะอาชญากรรมที่รุนแรง แต่เป็นอาชญากรรมที่ผู้กระทำใช้ความชำนาญและความรู้ เทคนิคต่าง ๆ กระทำการอันกฎหมายต้องห้ามและมุ่งหวังผลประโยชน์ในทางการเงินและทรัพย์สินเป็นสำคัญ จากการก่ออาชญากรรมทางเศรษฐกิจนี้ ผู้กระทำมักได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในจำนวนมหาศาล อันก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อระบบเศรษฐกิจของชาติได้ อย่างไรก็ดี อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมผิดกฎหมายในองค์กรอาชญากรรม หรืออาจกล่าวได้ว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นแหล่งทำเงินผิดกฎหมายจำนวนมหาศาลขององค์กรอาชญากรรมเช่นเดียวกับอาชญากรรมประเภทยาเสพติด

2.7.2 ประเภทความผิดต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบเขตของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

เมื่อกฎหมายถูกใช้เป็นเครื่องกำหนดว่า การกระทำเช่นใดที่ถือเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การกำหนดดังกล่าวขึ้นอยู่กับมุมมองขอบเขตความหมายของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วยมุมมองเช่นใด ซึ่งแต่เดิมกฎหมายมักจะเน้นในความผิดเกี่ยวกับทรัพยากร เช่น การตัดไม้ทำลายป่า ความผิดเกี่ยวกับแร่ ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบขนสินค้าหนีภาษี ซึ่งการกระทำผิดดังกล่าวมักกระทำอย่างเป็นกระบวนการ และปรากฏผู้มีอิทธิพลเกี่ยวข้องหนุนหลัง แต่ในปัจจุบันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ขยายวงกว้างออกไปอย่างมาก อาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่พบเห็นได้บ่อยที่สุดในปัจจุบันก็คือ การบิดเบือนบัญชีการเงินของห้างหุ้นส่วนบริษัทต่าง ๆ การย้ายถ่ายเทในการแลกเปลี่ยนสินค้า การให้สินบนในวงการธุรกิจ การใช้อิทธิพลทางการเงินโน้มน้าวให้มีการออกกฎหมายเพื่อให้ตนเอง หรือกลุ่มของตนได้รับผลประโยชน์ การเสนอข้อมูลที่เป็นเท็จในการโฆษณา การคดโกงเครื่องชั่ง เครื่องวัด การหลีกเลียงภาษี การล้มละลายโดยฉ้อฉล ทำให้กฎหมายต้องขยายขอบเขตของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจให้กว้างออกไป เพื่อให้ครอบคลุมถึงการกระทำผิดทางเศรษฐกิจที่ปรากฏขึ้นใน

ปัจจุบัน ตั้งแต่การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคให้พ้นจากการเอารัดเอาเปรียบ และมีความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร ยา และเครื่องใช้อื่นๆ การควบคุมราคา ไปจนถึงการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิริง และธุรกิจธนาคาร

นอกจากการจำแนกประเภทอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตามลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังสามารถจำแนกอาชญากรรมทางเศรษฐกิจตามผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับ โดยอาจจำแนกประเภทของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อคู่แข่งในวงการค้าหรืออุตสาหกรรม เช่น การจารกรรมข้อมูล การวางเพลิงเผาทรัพย์สินของฝ่ายตรงข้าม การปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้า การติดสินบนเจ้าหน้าที่ของคู่แข่งหรือบุคคลในรัฐบาล เพื่อมีอิทธิพลเหนือคู่แข่ง การรวมหัวกันเพื่อกำหนดราคาสินค้าเพื่อกำจัดคู่แข่งขึ้น การรวมกิจการเข้าด้วยกัน หรือการยึดเอากิจการของบริษัทอื่นอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายว่าด้วยการผูกขาด
2. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อรัฐบาล เช่น การหลีกเลียงภาษีหรือบริษัทข้ามชาติ การจ่ายเงินหาเสียงเลือกตั้งที่ผิดกฎหมายแก่นักการเมือง การติดสินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการจ้างวานที่มีรายได้สูงในอนาคต การให้ข้อมูลอันเป็นเท็จเพื่อป้องกันมิให้ออกกฎหมายหรือระเบียบมาควบคุม หรือการใช้อิทธิพลในการยกเลิกกฎหมายที่ควบคุมอยู่ ล้วนเป็นการสนับสนุนให้เกิดการคอร์รัปชันและประทุติมิชอบในวงราชการมากขึ้น
3. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อลูกจ้างพนักงานของบริษัทเอง เช่น การจ่ายค่าจ้างต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ การไม่ยอมรับข้อเรียกร้องของสหภาพแรงงาน การที่นายจ้างไม่นำพาต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้าง ไม่ดำเนินการให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในสุขภาพ อนามัยและชีวิตที่กฎหมายบังคับให้กระทำ
4. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อผู้บริโภค เช่น การโฆษณาหลอกลวงผู้บริโภค การปิดป้ายสินค้า โดยบอกชนิดและคุณภาพที่ไม่ตรงความจริง การผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ได้ตรวจสอบหรือเป็นอันตราย การขายสินค้าที่ปลอมแปลงและขายสินค้าเกินราคาจริงเป็นการค้ากำไรเกินควร
5. ประเภทที่เป็นการกระทำต่อชุมชนส่วนรวม เช่น การที่โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดมลพิษในอากาศ ในน้ำหรือบนพื้นดิน หรือจงใจละเมิดกฎหมายที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำให้ทรัพยากรหายากหมดสิ้นไป

2.8 ลักษณะการประกอบอาชีพการรรมในองค์กรอาชญากรรม

ดังที่ปรากฏในข้อมูลข้างต้นว่า องค์กรอาชญากรรม มักประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย หลากหลายประเภท ซึ่งรูปแบบการกระทำความผิดหรือการประกอบอาชีพการรรมขององค์กรอาชญากรรมรวมถึงองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ มีดังต่อไปนี้

- การค้ายาเสพติด
- การค้าแรงงานข้ามชาติ (การค้าแรงงานข้ามชาติกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ, การค้าแรงงานไทยไปต่างประเทศ, การค้าแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทยการค้าแรงงานต่างชาติดีเพื่อเป็นขอทานในประเทศไทย)
- การค้าหญิงและเด็กเพื่อธุรกิจบริการทางเพศ
- บ่อนการพนัน
- การค้าเงินนอกระบบ

2.9 องค์กรอาชญากรรมกับผู้ทรงอิทธิพล

จากข้อมูลการประกอบอาชีพการรรมขององค์กรอาชญากรรม พิจารณาได้ว่า เงินรายได้จากการประกอบกิจกรรมผิดกฎหมาย รวมถึงอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ มีมูลค่าเป็นจำนวนมหาศาล ที่ไหลเวียนอยู่ในองค์กรอาชญากรรม ดังนั้น เมื่อกลุ่มผู้บริหารองค์กรอาชญากรรมมีทั้งอำนาจเงิน อำนาจกำลังคนแล้ว ย่อมเป็นที่เกรงกลัวต่อกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เกิดเป็นผู้ทรงอิทธิพลขึ้น ซึ่งบรรดาหัวหน้าองค์กรอาชญากรรมมักจะใช้อำนาจเงินผิดกฎหมาย และอำนาจคน (บรรดาอาชญากรที่เป็นลูกน้อง) ในการสร้างอิทธิพล จากอิทธิพลในวงการผิดกฎหมาย เข้าสู่อิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง โดยต้นทุนในการสร้างสถานภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองก็คือเงินผิดกฎหมายมหาศาลที่ได้จากองค์กรอาชญากรรมนั่นเอง

เงิน และ อำนาจ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ทรงอิทธิพลต้องการจะมี การจะทำให้ตนเองมีเงินหรือ อำนาจมาก ก็มีความจำเป็นที่จะต้องประกอบธุรกิจ หรือ มีตำแหน่งทางการเมือง โดยมากผู้ทรงอิทธิพล จะมีกิจการหลักเป็นของตนเอง ทำให้ตนเองมีเงินทุนสนับสนุน ในการแสวงหาอำนาจ โดยวิธีการแล้วผู้ทรงอิทธิพลจะเริ่มจากการเป็นเจ้าของกิจการ หรือมีธุรกิจใหญ่โต หลังจากนั้นก็จะพลิกบทบาทของตนเองจากการเป็นนักธุรกิจมุ่งสู่ บทบาททางการเมือง โดยหวังว่าที่จะมีอำนาจทางการเมือง โดยอำนาจเงินของผู้ทรงอิทธิพล ทำให้ผู้ทรงอิทธิพลเหล่านี้สามารถสอดแทรก มีโอกาสเข้าไปสู่บทบาททางการเมือง หรืออาจจะกล่าวได้ว่า ผู้ทรงอิทธิพลได้ใช้ปัจจัยเงิน เป็นตัวซื้อเสียงจากประชาชน โดยให้ประชาชนเลือกตน เข้าสู่กระบวนการทางการเมือง ในขณะที่เดียวกัน ผู้ทรงอิทธิพลบางคน ไม่ต้องการที่จะเปิดเผยตนเองก็จะ

นำเงินที่มีอยู่ของตนเองไปสนับสนุนนักการเมืองบางท่าน หรือ นำไปสนับสนุนพรรคการเมืองบางพรรค โดยที่ตนเองเป็นกุ่มบังเหียนอยู่เบื้องหลัง หลังจากผู้ทรงอิทธิพลหรือ ตัวแทนของผู้ทรงอิทธิพลที่ได้มีโอกาสเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก็จะใช้อำนาจที่ตนมีอยู่แสวงหาผลประโยชน์ จากกิจการต่าง ๆ หรือ กระทำ การอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจของตนเอง ตัวเองที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุด ก็คือ การฮั้วกันประมูลการก่อสร้างของรัฐ หรือ การซื้อขายสิ่งของต่าง ๆ ที่รัฐต้องการ โดยบริษัทผู้ขายส่วนใหญ่ก็จะเป็นบริษัทที่เชื่อมโยงกับผู้ทรงอิทธิพลต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูง ของผู้ทรงอิทธิพล

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า ลักษณะ และรูปของรูปแบบ ของอาชญากรรมประเภทนี้ จะมีความใกล้เคียงกับ ลักษณะและรูปแบบของอาชญากรรมในหัวข้อที่ 2.8 แต่ลักษณะและรูปแบบการของอาชญากรรมประเภทนี้ กว้างกว่า กล่าวคือ การประกอบอาชญากรรมจะมีปรากฏอยู่ในลักษณะที่เป็นการผูกขาดทางการค้าด้วย อาจกล่าวได้ว่า เหตุผลที่มีการผูกขาดทางการค้า ก็เนื่องจาก อำนาจในทางการเมืองในการบริหารอีกนั่นเอง โดยลักษณะและรูปแบบของการประกอบอาชญากรรมโดยผู้ทรงอิทธิพลประเภทนี้ จะเป็นการประกอบอาชญากรรมในลักษณะที่เป็นการใช้อำนาจของรัฐโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ การอาศัยตำแหน่งหน้าที่ การอาศัยความลับทางราชการ ปรับเปลี่ยนเป็นข้อมูลทางธุรกิจ เพื่อสร้างผลประโยชน์ให้กับกิจการของผู้ทรงอิทธิพล หรือ การกีดกันทางการค้า ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาค ความอยุติธรรม

โดยสรุป ผู้ทรงอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม มีสองลักษณะ คือ ลักษณะแรกผู้ทรงอิทธิพลเป็นกลุ่มองค์กรอาชญากรรมก่อน แล้วจึงสร้างอิทธิพลด้านเศรษฐกิจและการเมืองด้วยอำนาจเงินและคนจากการบริหารองค์กรอาชญากรรม ลักษณะที่สองคือ เป็นผู้ที่ประกอบกิจการด้านธุรกิจจนมีฐานะ แล้วนำตนเองเข้าสู่แวดวงการเมือง แสวงหาประโยชน์จากการกระทำผิดเรื่อยมา จนก่อตั้งองค์กรอาชญากรรมที่ประกอบกิจกรรมผิดกฎหมายโดยอาศัยอิทธิพลด้านการเมือง ดังนั้น เห็นได้ชัดว่า บรรดาผู้บริหารหรือหัวหน้าองค์กรอาชญากรรม ล้วนเป็นบุคคลผู้ทรงอิทธิพลทั้งสิ้น แต่อาจแตกต่างกันที่การบังหน้าว่า กลุ่มอาชญากรรมแต่ละกลุ่มหัวหน้าจะวางตัวในการเป็นผู้ทรงอิทธิพลในด้านใด อาทิ หัวหน้าองค์กรอาชญากรรมเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก็จะแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบจากการบริหารบ้านเมือง หรือ หากวางตัวเป็นผู้ทรงอิทธิพลด้านธุรกิจ ก็จะแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจด้วยช่องทางผิดกฎหมายต่างๆ แต่ไม่ว่าจะทรงอิทธิพลด้านใด บุคคลเหล่านี้ก็จะประกอบอาชญากรรมหลากหลายประเภท และนำเงินที่ได้จากการกระทำผิดกฎหมายมาหมุนเวียนบริหารและขยายองค์กรอาชญากรรมของตนออกไปเรื่อย ๆ ซึ่งผลร้ายย่อมตกอยู่กับชาติบ้านเมืองในที่สุดนั่นเอง

2.10 ผลกระทบของธุรกิจผิดกฎหมายที่ดำเนินการโดยองค์กรอาชญากรรม

ผลกระทบของธุรกิจผิดกฎหมายที่ดำเนินการโดยองค์กรอาชญากรรมนั้นมีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม การเมือง และรายได้ของรัฐ ซึ่งในที่สุดแล้วก็ จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม

2.10.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ธุรกิจที่ดำเนินการโดยองค์กรอาชญากรรม ถึงแม้ว่าจะเป็นธุรกิจผิดกฎหมาย แต่ก็ ก่อให้เกิดรายได้และการจ้างงาน ซึ่งนับว่าเป็นผลกระทบทางด้านบวก แต่ในขณะเดียวกัน เนื่องจากธุรกิจเหล่านี้เป็นธุรกิจขัดกับหลักกฎหมาย ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านลบ ไม่ว่าจะทำให้เกิดการเบี่ยงเบนการใช้ทรัพยากร รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ได้ นอกจากนี้ธุรกิจผิดกฎหมายบางประเภท เช่นการค้ายาเสพติด ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบที่ ค่อนข้างรุนแรง เช่น ทำลายสุขภาพของผู้เสพยาเสพติด ก่อให้เกิดอาชญากรรม และอุบัติเหตุ ซึ่งจะพบว่ามีมูลค่าความเสียหายคิดเป็นจำนวนเงินแล้ว จะมีมูลค่าสูงมาก และในปัจจุบันก็ยังไม่ได้รับการประมาณการเป็นมูลค่าที่ชัดเจนเลย

(1) ผลกระทบทางด้านบวก

ธุรกิจผิดกฎหมายเหล่านี้เป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ การค้ายาเสพติด เกี่ยวข้องกับคนเป็นหมื่นขึ้นไป การประกอบกิจการบ่อนการพนันก็มีผลต่อการจ้างงานจำนวนมากเช่นกัน และยังส่งผลกระทบต่อขยายตัวของธุรกิจอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจร้านอาหาร หรือการแสดง เป็นต้น หรือกรณีการค้าประเวณี มีบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายแสนคนเช่นเดียวกันและยังเกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ร้านเสริมสวย คาเฟ่ ร้านอาหาร เป็นต้น หรือในกรณีหวยใต้ดิน ก็พบว่ามีบุคคลที่มีรายได้เสริมจากการเป็นผู้เดินโปย เกือบทั่วประเทศเป็นล้านคน

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่ากิจกรรมที่ผิดกฎหมายบางประเภท เช่น การพนันฟุตบอล มีส่วนในการส่งเสริมธุรกิจที่ถูกกฎหมายหลายประเภท เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ทางด้านกีฬา เคเบิลทีวี และรายการกีฬาทางวิทยุ ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หรือในกรณีของการค้ายาเสพติด หรือการค้าประเวณีข้ามชาติ ก็เป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ อีกด้วย

สำหรับการค้าแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทย ผลดีของการจ้างแรงงานต่างด้าวในระยะสั้นคือ การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในกิจการบางประเภท เช่น การประมงและกิจการต่อเนื่อง การเกษตร การก่อสร้าง และโรงสีข้าวเป็นต้น เนื่องจากความจำเป็นที่ต้องใช้แรงงานราคาถูกเพื่อให้แข่งขันกับนานาประเทศได้

(2) ผลกระทบทางด้านลบ

เนื่องจากธุรกิจผิดกฎหมายเหล่านี้ให้ผลประโยชน์มหาศาล และผลประโยชน์เหล่านี้จะถูกหมุนกลับมาใช้สนับสนุนกิจกรรมผิดกฎหมายนั้นๆ หรือกิจกรรมผิดกฎหมายอื่นๆ หรือถ้าถูกนำกลับมาใช้ทำกิจกรรมถูกกฎหมาย ก็จะก่อให้เกิดการแข่งขันชิงทรัพยากรกับผู้ที่อยู่ในภาคเศรษฐกิจนั้นๆ อยู่แล้ว ซึ่งนับว่าไม่ยุติธรรม เพราะองค์กรอาชญากรรมมีเงินจากธุรกิจผิดกฎหมายซึ่งเป็นจำนวนมหาศาลได้เปรียบกว่าผู้ประกอบการธรรมดา ในที่สุดเงินจากธุรกิจผิดกฎหมายที่นำมาลงทุนทำธุรกิจถูกกฎหมายก็จะทำลายผู้ประกอบการอื่นที่อยู่ในธุรกิจถูกกฎหมายนั้นๆ ไปหมด

ผลกระทบทางลบประการต่อมา ก็คือจะมีส่วนทำให้การดำเนินนโยบายรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจทำได้ยากขึ้น เช่น การปั่นราคาหุ้นหรือราคาที่ดินที่เกิดจากธุรกิจผิดกฎหมายนำเงินเข้ามาเก็งกำไรในตลาดทั้งสอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเงินเหล่านี้สามารถเข้ามามีบทบาทในการเล่นได้ง่าย และได้เปรียบผู้เล่นคนอื่น ๆ เพราะเงินที่ได้มาง่ายกว่า และมีจำนวนมหาศาล จึงมีผลทำให้ความเฟื่องฟูของเศรษฐกิจในขณะนั้นมีแนวโน้มที่โน้มเอียง (Swing) มากกว่าปกติ ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานการขึ้นลงของเศรษฐกิจตามภาวะที่แท้จริง ทำให้ยากในการกำหนดนโยบายรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ยังทำให้นโยบายการออม หรือการควบคุมการใช้จ่ายทำได้อย่างไม่สมบูรณ์ เพราะกลุ่มบุคคลหรือองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ มีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย และสำหรับการค้าเงินตราต่างประเทศเถื่อนที่มีองค์กรอาชญากรรมหันมานิยมใช้โพยก๊วนเป็นช่องทางโอนเงินเพื่อนำไปฟอกเงินในต่างประเทศ ซึ่งการโอนเงินด้วยวิธีโพยก๊วนนั้นจะไม่มีบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ทำให้ไม่สามารถออกนโยบายดูแลการโอนเงินที่เหมาะสม รวมทั้งอาจส่งผลถึงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศได้ เนื่องจากเงินที่โอนด้วยวิธีนี้คาดว่าจะมีจำนวนมหาศาล

การจ้างแรงงานต่างด้าวก็เช่นกัน ถึงแม้จะมีผลดีในระยะสั้น แต่ในระยะยาวแล้วอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้มาก เช่น การแย่งงานแรงงานไทย เพราะค่าจ้างของแรงงานต่างด้าวถูกกว่ากันมาก ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายเกือบครึ่ง

ซึ่งจะส่งผลต่อโครงข่ายค่าจ้างแรงงาน ทำให้ค่าจ้างในท้องถิ่นไม่ขยับขึ้น เพราะถูกกดไว้ต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำ นอกจากนี้ยังเป็นภาระสนับสนุนให้ผู้ประกอบการใช้แรงงานราคาถูกมากกว่าการเพิ่มขีดความสามารถของการผลิต ซึ่งในระยะยาวแล้วไม่สามารถจะพึ่งความได้เปรียบจากต้นทุนที่ต่ำเท่านี้

ธุรกิจผิดกฎหมายบางประเภทยังมีผลกระทบต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ตัวอย่างการค้าประเวณี ซึ่งแทนที่ทรัพยากรมนุษย์จำนวนหนึ่งซึ่งควรจะเป็นกำลังแรงงานที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ กลับถูกเบียดเบียนถูกนำมาใช้ในภาคเพศบริการ ซึ่งมีได้ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม ยาเสพติดก็เช่นกัน ที่ปัจจุบันได้แพร่หลายเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา ทุกเพศทุกวัย ต้องมาเป็นผู้ป่วยติดยาเสพติด อาจจะต้องเสียอนาคต ทั้ง ๆ ที่เด็กเหล่านี้ควรจะได้รับการศึกษาพัฒนาเป็นกำลังแรงงานในการพัฒนาประเทศต่อไป

ผลกระทบทางเศรษฐกิจอีกประการที่มีความสำคัญ คือ รัฐจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมหาศาลในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและการทำธุรกิจผิดกฎหมายต่าง ๆ ของขบวนการเหล่านี้ ซึ่งก็ยังไม่เท่ากับการที่รัฐต้องเข้ามาดูแลผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น ต้องใช้งบประมาณและกำลังแพทย์พยาบาลไม่น้อยในแต่ละปีในการรักษาผู้ติดยาเสพติด ผู้ที่ติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะโรคเอดส์

ผลกระทบทางลบประการสุดท้ายที่เห็นได้ชัดก็คือ ในขณะที่ธุรกิจถูกกฎหมายปกติจะต้องเสียภาษีนิติบุคคลให้รัฐถึง 30 เปอร์เซ็นต์ของผลกำไร แต่ธุรกิจผิดกฎหมายเหล่านี้กลับไม่ต้องเสียภาษีรัฐ ทั้งที่มีกำไรสูง

2.10.2 ผลกระทบทางด้านสังคม

องค์กรหรือขบวนการอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่ทำธุรกิจผิดกฎหมายหลายประเภทรวมกัน เช่น การค้ายาเสพติด การค้าประเวณี การค้าของผิดกฎหมาย การค้าอาวุธสงคราม หวยหรือบ่อนผิดกฎหมาย เป็นต้น ขบวนการเหล่านี้มีการจัดระเบียบองค์กร และมีเครือข่ายที่กว้างขวาง ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จนถึงระดับประเทศ และยังเชื่อมโยงกับเครือข่ายระหว่างประเทศอีกด้วย ผู้ที่อยู่ในองค์กร หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่าย มีตั้งแต่ผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น นักการเมือง ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ครู พระ ฯลฯ

ขบวนการเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำกิจกรรมที่ผิดกฎหมายเท่านั้น แต่บุคคลในขบวนการยังทำธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมายควบคู่กันไปด้วย ทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคล องค์กร หรือสถาบันต่างๆ ของสังคมได้อย่างชอบธรรม และเนื่องจากอิทธิพลและอำนาจเงินของคนเหล่านี้ ทำให้ได้รับการยอมรับนับหน้าถือหน้าตาจากบุคคลชั้นนำและสาธารณชนทั่วไปอีกด้วย จนอาจทำให้เกิดค่านิยมที่ผิดๆ ที่ว่าบุคคลที่มีอำนาจมีเงินทอง ไม่ว่าจะหาเงินทองเหล่านั้นมาด้วยวิธีใด ก็จะได้รับการต้อนรับอย่างดีจากสังคม ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมจรรยา

นอกจากนี้ ธุรกิจผิดกฎหมายหลายประเภทก่อให้เกิดผลกระทบต่อคนในวงกว้าง ไม่ใช่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้น เหยื่อผู้ที่ติดยาเสพติด และผู้ติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์ ก็ต้องเป็นภาระของครอบครัว ทั้งทางด้านจิตใจและทางด้านการเงิน ส่วนการพนัน โดยเฉพาะบ่อนเล็กๆ ที่เป้าหมายเป็นกลุ่มประชาชนที่มีรายได้นั้น มีมากมายนับไม่ถ้วน คนที่มาเล่นเป็นคนที่มียาได้น้อย และแทบจะไม่พอจะเลี้ยงครอบครัวให้อยู่สบายอยู่แล้ว ยังจะต้องมาติดการพนัน จนกระทั่งที่หลายครั้งมีการติดหนี้พนันจนทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของครอบครัว

นอกจากนี้ ผลกระทบทางสังคมที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมที่นับวันจะมีให้เห็นกันมากขึ้น ได้แก่ หญิงและเด็กเต็มใจที่จะทำงานเป็นโสเภณี หรือทำงานในร้านอาหาร และคาราโอเกะ แล้วให้บริการทางเพศด้วยมากขึ้น โดยไม่ต้องบังคับ ด้วยเหตุผลที่เห็นเพื่อนร่วมงานก็ทำเช่นกันและมีรายได้มากกว่ามาก นอกจากนี้ หลายหมู่บ้านที่หญิงสาวที่เป็นโสเภณีแล้วสามารถเก็บเงินกลับไปสร้างบ้าน ซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกมากมาย ได้กลายเป็นแบบอย่างให้เด็กหรือหญิงสาวในหมู่บ้านต้องการจะไปเป็นโสเภณีบ้าง ทำให้สังคมในหมู่บ้านเหล่านี้กลายเป็นสังคมที่เห็นแก่วัตถุมากขึ้น และยังปัญหาที่โสเภณีหลายคนเมื่อหมดภาระหนี้ได้รับการปล่อยตัวกลับบ้านไป แต่เมื่อกลับไปแล้วก็พบว่าตัวเองนั้นรับไม่ได้กับสภาพที่ไม่เจริญของหมู่บ้านของตน เพราะชินกับสภาพความเป็นเมืองที่ทันสมัยอย่างในกรุงเทพฯ การดำเนินชีวิตที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายมากกว่า คนเหล่านี้มีโอกาสสูงมากที่จะกลับไปเป็นโสเภณีอีกครั้ง ดังเคยเป็นบทเรียนของสังคมไทยภาคเหนือมาก่อน และกำลังเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพม่า เวียดนาม และยูนิานอย่างมาก

การมีแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทย อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความสงบสุขของสังคม เพราะความเป็นคนต่างชาติ เป็นแรงงานไร้ฝีมือ การศึกษาต่ำ พูดคุยสื่อสารกับคนไทยไม่ค่อยได้ ได้รับค่าจ้างและสวัสดิการต่ำ ความกดดันเหล่านี้อาจจะทำแรงงานต่างด้าวก่อคดีอาชญากรรมได้ ซึ่งเห็นเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์อยู่บ่อยครั้ง

นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญที่มองข้ามไปไม่ได้เลย คือ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย เนื่องจากแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ลักลอบเข้ามาทำงานในเมืองไทย โดยไม่ได้ผ่านขั้นตอนการตรวจโรคก่อนเข้าประเทศ ประกอบกับแรงงานเหล่านี้มาจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งสุขอนามัยอาจจะดีไม่เท่าเมืองไทย ยังมีโรคติดต่อหลายโรคที่ยังแพร่หลายอยู่ในประเทศเหล่านั้น เวลาเข้ามาในประเทศไทยอาจนำโรคติดต่อเหล่านั้นเข้ามาด้วย เช่น โรคมาเลเรีย โรคเท้าช้าง และวัณโรค

2.10.3 ผลกระทบทางด้านการเมือง

การเมืองไทยเป็น "ธุรกิจการเมือง" (Money Politics) ที่นักการเมืองใช้เงินซื้อเสียง เพื่อให้ตัวเองและพรรคพวกชนะการเลือกตั้ง เมื่อได้ตำแหน่งแล้ว ก็ใช้อำนาจและอิทธิพลทางการเมือง หาเงินในรูปแบบต่าง ๆ การเมืองในลักษณะนี้เป็นการทำธุรกิจอย่างหนึ่ง จึงถูกเรียกว่า ธุรกิจการเมือง เงินที่นำมาซื้อเสียงนี้ ก็คือเงินลงทุน และการหาเงินหลังจากได้รับตำแหน่งแล้ว ก็เป็นการหาเงินเพื่อคืนทุนและทำกำไรจากธุรกิจการเมืองนั่นเอง

ผลการศึกษาหลายชิ้นชี้ว่า เงินที่ใช้ในการซื้อเสียงบางส่วนมาจากธุรกิจผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะได้รับการสนับสนุนตัวเงินมา หรือนักการเมืองบางส่วนก็เป็นเจ้าพ่อทำธุรกิจผิดกฎหมายเสียเอง หรือทำปนเปื้อนกับธุรกิจถูกกฎหมาย และนำเงินที่ได้จากธุรกิจผิดกฎหมายเหล่านี้มาเป็นเงินลงทุนซื้อเสียงในธุรกิจการเมือง ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า เงินที่ได้จากกิจกรรมผิดกฎหมายนั้นมีส่วนสนับสนุนการเจริญเติบโตของธุรกิจการเมืองในระบบการเมืองปัจจุบันมีผลทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีปัญหาด้านคุณภาพ และมีผลพวงไปถึงการไร้สมรรถภาพในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ เพราะมัวพะวงอยู่กับการหาเงินคืนทุนหลังจากลงทุนมหาศาลไปในการเลือกตั้ง

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่ากิจกรรมผิดกฎหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้น มีมูลค่ามหาศาล และก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนทุกชนชั้น ทุกอาชีพ เกือบทั่วโลก ถึงเวลาที่ทุกประเทศทั่วโลกจะต้องให้ความสำคัญกับปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และร่วมกันแก้ปัญหาในระดับเบื้องต้นที่เป็นปัญหาเฉพาะหน้า ได้แก่ การแก้ไขข้อกฎหมายของแต่ละประเทศให้อยู่บนบรรทัดฐานเดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกในการแก้ไขปัญหา และปัญหาที่ยังรากลึกที่เป็นผลกระทบอันเนื่องมาจากกิจกรรมผิดกฎหมายต่างๆ เช่น การสมัครใจขายตัวของหญิงบริการ เป็นต้น

2.11 มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรม

องค์กรอาชญากรรมเป็นการรวมกลุ่มของอาชญากรที่มีการบริหารองค์กรอย่างเป็นระบบ มีลำดับชั้นในการบังคับบัญชา ผู้นำองค์กรอาชญากรรมมักเป็นผู้ทรงอิทธิพลซึ่งมีเครือข่ายหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้มีอิทธิพลในแวดวงต่างๆ อาทิ วงการเมือง วงราชการหรือวงการธุรกิจ อีกทั้งการประกอบอาชญากรรมในองค์กรอาชญากรรมมักเป็นการประกอบอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนและผู้กระทำความผิดมีความชำนาญในการกระทำความผิด รวมไปถึงการกลบเกลื่อนพยานหลักฐานได้อย่างแนบเนียน และถึงแม้คดีความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม องค์กรอาชญากรรมก็มักจะใช้อิทธิพลแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ส่งผลให้การดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร

ขั้นตอนสำคัญในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมได้แก่ การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดให้ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม กระทำได้ยากยิ่ง ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งการนำมาตรการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังไม่เพียงพอและยังไม่เท่าทันกับพัฒนาการของผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรม

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีกฎหมายที่จัดตั้งองค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีที่มีความซับซ้อน คดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล ซึ่งเรียกว่าคดีพิเศษ โดยนอกจากกฎหมายฉบับนี้จะจัดตั้งองค์กรแล้วยังกำหนดคุณสมบัติของเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษดังกล่าว ให้มีคุณสมบัติที่แตกต่างจากพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีวุฒิการศึกษาและความเชี่ยวชาญด้านวิชาการที่เป็นประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ อีกทั้งกฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนโดยไม่จำกัดวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นลักษณะข้อมูลทางไปรษณีย์ ข้อมูลทางสัญญาณโทรคมนาคม หรือข้อมูลที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ และยังให้อำนาจเจ้าพนักงานในการแฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลการกระทำความผิดหรือพยานหลักฐานเพื่อจะพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าว ได้แก่ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยจะได้กล่าวถึงรายละเอียดและข้อพิจารณาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวต่อไป

บทที่ 3

กรมสอบสวนคดีพิเศษกับการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

องค์กรอาชญากรรม เป็นการรวมตัวของกลุ่มอาชญากรที่มีการบริหารจัดการอย่างมีระบบ มีการแบ่งระดับคนในองค์กร และประการสำคัญ ลักษณะการกระทำความผิดมักเป็นความผิดที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์มหาศาล และกระทบต่อความมั่นคงของสังคม เศรษฐกิจและชาติบ้านเมือง ซึ่งการกระทำความผิดหลากหลายประเภทขององค์กรอาชญากรรมมีทั้งความผิดที่ไม่ซับซ้อนและความผิดที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญสูง หรือความผิดที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองหรือกลุ่มคนที่มีอิทธิพลสูง และเมื่อผู้กระทำความผิดถูกจับกุม ก็จะไม่ขัดทอดไปถึงองค์กรหรือหัวหน้าขององค์กรอย่างเด็ดขาด อีกทั้งพยานหลักฐานก็มักจะหาได้ยาก เนื่องจากทุกครั้งที่ทำผิด กลุ่มผู้กระทำความผิดมักจะเก็บพยานหลักฐานอย่างแนบเนียน และเมื่อถูกจับกุมก็จะใช้อำนาจอิทธิพลของหัวหน้าองค์กรหรือผู้มีอิทธิพลอื่นที่เป็นเครือข่ายช่วยเหลือจนหลุดพ้นการจับกุมเสมอ

จากลักษณะการกระทำผิดขององค์กรอาชญากรรมที่กล่าวมา เห็นได้ชัดว่า มาตรการทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังไม่เพียงพอในการดำเนินกระบวนการทางอาญาเพื่อเอาผิดกับองค์กรอาชญากรรม ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลด้านการให้อำนาจสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงาน การกำหนดคุณสมบัติของเจ้าพนักงาน การให้อำนาจในการค้น จับกุมเจ้าพนักงาน รวมถึงมาตรการลงโทษทางอาญา ดังนั้น จึงเกิดความจำเป็นต้องเพิ่มมาตรการทางกฎหมายรวมถึงเจ้าพนักงานเชี่ยวชาญพิเศษที่ทำหน้าที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนและเอาผิดกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวถูกก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 อันได้แก่ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม

3.1 กรมสอบสวนคดีพิเศษ

3.1.1 ความเป็นมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ¹

สืบเนื่องจากสถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาด้านเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ไปตลอดถึงการก่ออาชญากรรม ซึ่งพัฒนาจากการใช้ความรุนแรงเป็นอาชญากรรมที่ก่อให้เกิด

¹ http://www.dsi.go.th/dsi/about_box.jsp?detail=2 , 3 มกราคม 2550.

ความเสียหายทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่ามหาศาล ส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก การใช้เทคโนโลยีคุณภาพสูงและช่องว่างของกฎหมายปิดบังความผิดของตน มีอิทธิพลและเครือข่ายองค์กรโยนโยนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทำให้ยากต่อการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี จึงต้องมีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้น โดยอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า DEPARTMENT OF SPECIAL INVESTIGATION มีชื่อย่อว่า DSI ซึ่งมีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านต่างๆ พัฒนารูปแบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ เป็นองค์กรหนึ่งซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ในการปฏิรูประบบราชการ ทำให้ประชาชนและประเทศชาติได้รับความเป็นธรรมและประโยชน์สูงสุด

3.1.2 องค์ประกอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้กำหนดโครงสร้างของหน่วยงานโดยสรุป ดังนี้

3.1.2.1 คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.)

เป็นองค์กรที่ประกอบด้วย บุคคลที่ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งบรรดาบุคคลดังกล่าว กฎหมายได้แต่งตั้งโดยตำแหน่ง มิใช่ตัวบุคคล โดยคณะกรรมการคดีพิเศษ ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เรียกโดยย่อว่า "กคพ." ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงพาณิชย์ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เจ้ากรมพระธรรมนูญ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย นายกสภานายความ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนเก้าคน และในจำนวนนี้ต้องมีบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านเศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกฎหมายอย่างน้อยด้านละหนึ่งคนเป็นกรรมการ โดยอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมสอบสวนคดีพิเศษจำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ในเรื่ององค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษนี้ ในชั้นการประชุมของคณะกรรมการวิสามัญสภาผู้แทนราษฎร ได้มีการเสนอให้กำหนดตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศเป็นกรรมการโดยตำแหน่งเพิ่มขึ้น เพื่อประกอบเป็นคณะกรรมการคดีพิเศษด้วย เพราะถ้าคดีพิเศษใดเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น คดีค้าหญิงและเด็ก คดี

ยาเสพติด เป็นต้น หากมีปลัดกระทรวงการต่างประเทศเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการคดีพิเศษก็จะ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปฏิบัติหน้าที่ในด้านประสานงานขอความร่วมมือกับต่างประเทศได้ เป็นอย่างดี นอกจากนี้มีการขอทราบเหตุผลในการกำหนดตำแหน่งเจ้ากรมพระธรรมนูญเข้าเป็น คณะกรรมการคดีพิเศษด้วย

คณะกรรมการชี้แจงว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษ ประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งจำนวน 9 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ซึ่ง ในลักษณะคดีพิเศษนี้อาจมีผู้กระทำความผิดที่เป็นพลเรือนหรือทหารก็ได้ ในส่วนผู้กระทำความผิดที่เป็นทหารจะมีระบบการสืบสวนและสอบสวนรวมทั้งการฟ้องคดีที่แตกต่างจากคดีที่ ผู้กระทำความผิดเป็นพลเรือน ดังนั้น ถ้าหากเป็นคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษซึ่งผู้กระทำความผิด เป็นทหาร จึงเห็นควรที่ต้องกำหนดให้เจ้ากรมพระธรรมนูญเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการคดีพิเศษ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

สำหรับตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศ คณะกรรมการยังไม่ เห็นความจำเป็นต้องกำหนดตำแหน่งนี้เพิ่มขึ้นในคณะกรรมการพิเศษ เพราะหากกำหนด ตำแหน่งดังกล่าวเพิ่มขึ้นก็จะเป็นปัญหาต่อไปได้ว่าเหตุใดไม่กำหนดตำแหน่งปลัดกระทรวง เทคโนโลยีและการสื่อสารในกรณีคดีมีปัญหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือปลัดกระทรวงอื่นเพิ่มขึ้นอีก

อนึ่ง ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง การสอบสวนคดีพิเศษ : มิติใหม่ ของสังคมไทย ซึ่งจัดโดยสำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2546 ได้มีการเสนอความเห็นว่า องค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษควรมีให้มีที่มาจาก ภาคเอกชนมากกว่านี้ เพราะคณะกรรมการคณะนี้อาจตกเป็นเครื่องหมายของฝ่ายบริหารได้

สมาชิกรัฐสภาผู้เข้าร่วมสัมมนาได้อภิปรายอย่างกว้างขวางในเรื่อง องค์ประกอบของคณะกรรมการคดีพิเศษ สรุปได้ว่าไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการคดีพิเศษ และไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มา จากการแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี เพราะจะทำให้กระบวนการยุติธรรมถูกรบกวนแทรกแซงมาก เกินไป จึงควรกำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีที่มาจากพรรคการเมืองหรือพรรคการเมือง มาก

² สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา , สรุปประเด็นการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การสอบสวนคดีพิเศษ : มิติใหม่ของสังคมไทย, 22 พฤษภาคม 2546.

อย่างไรก็ตาม ได้มีการอธิบายเหตุผลการกำหนดให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการคดีพิเศษชุดนี้ว่า การดำเนินการตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษนี้มีความจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ เข้ามาร่วมปฏิบัติงาน จึงจำเป็นต้องใช้อำนาจบริหารของรัฐเข้ามาส่งเสริมให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและไม่เกิดภาวะการปฏิบัติงานหยุดชะงักลง ซึ่งเห็นว่าฝ่ายการเมืองจะไม่สามารถเข้ามาแทรกแซงอำนาจของคณะกรรมการชุดนี้ได้ ด้วยมีจำนวนเพียง 2 คน ประกอบกับมาตรา 21 ซึ่งกำหนดลักษณะคดีพิเศษที่ต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ และกรณีความผิดทางอาญานอกจากที่กฎหมายนี้กำหนดไว้แล้ว คณะกรรมการคดีพิเศษต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดที่มีอยู่ ดังนั้น คน 2 คนนี้จึงไม่สามารถเข้าแทรกแซงการทำงานของคณะกรรมการชุดนี้ได้

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคดีพิเศษ คือ

- (1) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงกำหนดคดีพิเศษ
- (2) กำหนดรายละเอียดของลักษณะการกระทำความผิดในคดีพิเศษ
- (3) มีมติเกี่ยวกับคดีความผิดทางอาญานอื่น
- (4) กำหนดข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์ตามที่มอบบัญญัติกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคดีพิเศษ
- (5) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้
- (6) ให้ความเห็นชอบหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษ
- (7) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่มีกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคดีพิเศษ

3.1.2.2 พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ

เป็นบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้ปฏิบัติการ โดยพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ดังนี้

(1) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติพิเศษ คือ

- รับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อยกว่า 5 ปี ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่คดีพิเศษในระดับที่ อ.ก.พ. กรมสอบสวนคดีพิเศษ กำหนด

- สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมาย และมีประสบการณ์ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ไม่น้อยกว่า 3 ปี นับแต่สำเร็จการศึกษา และดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าข้าราชการพลเรือนสามัญระดับ 6 หรือเทียบเท่าตามหลักเกณฑ์ที่ อ.ก.พ. กรมสอบสวนคดีพิเศษกำหนด
- สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางกฎหมาย และสอบได้เป็นเนติบัณฑิตตามหลักสูตรของเนติบัณฑิตยสภา และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นับแต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่า 5 ปี
- สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางกฎหมาย และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นับแต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่า 3 ปี
- สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาใดสาขาหนึ่ง และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นับแต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่า 10 ปี

ซึ่งจากคุณสมบัติข้างต้น พิจารณาได้ว่า พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ต้องเป็นบุคลากรที่มีความรู้ด้านกฎหมายโดยตรง ในระดับเชี่ยวชาญ หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาอื่นในระดับดี แต่สิ่งที่กฎหมายมุ่งเน้นนอกไปจากความรู้ทางวิชาการและวุฒิการศึกษาแล้ว ประสบการณ์การทำงานในศาสตร์ที่จบการศึกษามา เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่ต้องมีในทุกข้อ อย่างไรก็ดี ความโดดเด่นของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนี้ ซึ่งอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ กฎหมายฉบับนี้ เปิดโอกาสให้บุคคลในสาขาวิชาอื่นได้มีโอกาสเข้ามาร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในคดีพิเศษ เพราะตามคุณสมบัติข้อท้าย ได้กำหนดว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีคุณสมบัติจบการศึกษาในสาขาอื่นนอกจากกฎหมายได้ แต่ต้องมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่การสอบสวนคดีพิเศษไม่น้อยกว่า 10 ปี อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีพิเศษ คือ ในคดีพิเศษที่อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ รวมถึงคดีความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายทางเศรษฐกิจ ที่เรียกว่า อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งจัดเป็นกิจกรรมผิดกฎหมายอย่างหนึ่งที่กระทำในองค์กรอาชญากรรม มักเป็นคดีความผิดที่ผู้กระทำมีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์อื่นนอกจากกฎหมาย อาทิ เชี่ยวชาญด้านระบบอิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต เทคโนโลยี หรือด้านเศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการ ซึ่งหากใช้มาตรการทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้เฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าพนักงานปกครองเท่านั้นที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนได้ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาด้านความเชี่ยวชาญในการสืบสวนสอบสวนผู้กระทำผิดที่เชี่ยวชาญด้านอื่น ดังนั้น การกำหนดให้มี

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์อื่นที่อาจมีผู้กระทำผิดได้ ย่อมเกิดประโยชน์สูงสุดในการสืบสวนสอบสวนหาพยานหลักฐาน ประกอบการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด

(2) เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ

เป็นบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ทำหน้าที่ผู้ช่วยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตามที่ได้รับมอบหมายงานจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่นั้น ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวน โดยพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ดังนี้

- สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท หรือปริญญาเอกด้านกฎหมาย
- สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมายและสอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตตามหลักสูตรของเนติบัณฑิตยสภา
- สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมายหรือสาขาอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547
- สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาใดสาขาหนึ่ง และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ไม่น้อยกว่า 2 ปีนับแต่สำเร็จการศึกษา

จากคุณสมบัติข้างต้น พิจารณาได้ว่า คุณสมบัติโดยรวมของเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ มีความเข้มข้นน้อยกว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากโดยหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คดีพิเศษนั้น เป็นผู้ช่วยที่ต้องได้รับมอบหมายจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ โดยมีหน้าที่เสมือนเป็นเจ้าพนักงานปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวน อย่างไรก็ตาม คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คดีพิเศษนั้น กฎหมายยังคงเปิดกว้างให้บุคคลที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาอื่นเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยเหตุผลเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

ข้อสังเกต แม้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จะได้กำหนดคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษอย่างชัดเจนก็ตาม แต่บทบัญญัติในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัตินี้ยังคงกำหนดให้คณะกรรมการคดีพิเศษมีอำนาจในการยกเว้นคุณสมบัติข้างต้นได้ หากปรากฏว่ายังคงขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูง ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงาน และแต่งตั้งบุคคลใดเป็นการเฉพาะก็ได้

3.1.3 การกีดหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

เจตนารมณ์สำคัญในการกำหนดให้สำนักงานสอบสวนคดีพิเศษขึ้นโดยให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการ ก็เพื่อแก้ไขความบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทั่วไปเป็นหัวใจสำคัญของการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน แต่ปรากฏว่าระบบการสอบสวนในปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขปัญหาคความบกพร่องของพยานหลักฐานในคดีบางประเภทได้ รวมทั้งระบบการสอบสวนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2477 โดยยังมีได้มีการปรับปรุงแก้ไข ทั้งที่สังคมและปัญหาอาชญากรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในแบบต่าง ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้จะเห็นได้จากอาชญากรรมมีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาประกอบอาชญากรรม บางครั้งอาชญากรก็มีการศึกษาสูงได้นำความรู้ความเชี่ยวชาญของตนไปใช้ในการกระทำความผิดเพื่อแสวงหาประโยชน์ ในขณะที่เดียวกันก็ใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญปกปิดซ่อนเร้นทำลายพยานหลักฐานเพื่อให้รอดพ้นจากการกระทำความผิดหากไม่มีการปรับปรุงระบบการสอบสวนให้ทันสมัยแล้วเป็นการยากที่จะนำเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ อีกทั้งเรื่องความรอบรู้คดีอาชญากรรมนั้น พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถรอบรู้ได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะเมื่อต้องดำเนินการกับอาชญากรรมที่ผู้กระทำความผิดอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับเทคนิควิชาชีพต่าง ๆ การค้นหาความจริงจึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ความชำนาญพิเศษเข้าร่วมทำการสอบสวน⁴ ซึ่งจากประเด็นดังกล่าว กรมสอบสวนคดีพิเศษจึงถูกจัดตั้งขึ้น โดยให้มีภารกิจคือ

1. ป้องกัน ปรามปรามและควบคุมอาชญากรรมที่มีผลกระทบร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
2. พัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ รูปแบบ วิธีการ และมาตรการในการป้องกัน ปรามปรามและควบคุมอาชญากรรมที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
3. พัฒนาโครงการและการบริหารจัดการองค์กร

³ ไพฑูรย์ ชัมภรัตน์, "กรมสอบสวนคดีพิเศษกับการแก้ไขความบกพร่องของพยานหลักฐานในคดีอาญา", *มติชน*, 24 กรกฎาคม 2545 .

⁴ แนวความคิดเช่นนี้ได้ปรากฏใน พ.ร.บ.ป้องกันและปรามปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 โดยกำหนดให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งกฎหมายมีเจตนารมณ์ต้องการให้เป็นเจ้าพนักงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านความคิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาในความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ได้ 3 วัน เพื่อทำการสอบสวน

4. พัฒนาบุคลากรโดยเสริมสร้างศักยภาพในด้าน ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และขวัญกำลังใจ
5. ประสานส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือในการป้องกัน ปราบปรามและควบคุม อาชญากรรมกับทุกภาคส่วนทั้งภายในและต่างประเทศ

จากภารกิจข้างต้นที่ได้กล่าวมา จึงเป็นข้อพิจารณาได้ว่า จุดประสงค์ของการ สอบสวนคดีพิเศษ จึงน่าจะอยู่ที่การแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดคดีนั้นไม่มี ประจักษ์พยาน จากสถิติคดีที่ผ่านมา การสอบสวนในรูปแบบปัจจุบันไม่มีประจักษ์พยาน การสอบสวนในรูปแบบปัจจุบันไม่อาจล้วงลึกแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอได้ จึงทำให้คดี ที่สำคัญๆ ที่มีอิทธิพลและอาชญากรรมที่สะท้อนขวัญประชาชนต้องหลุดพ้นจากเงื้อมมือ กฎหมายไปได้ ทั้งที่สังคมโดยทั่วไปรู้ว่าผู้กระทำคามผิดจริง แต่หาพยานหลักฐานมา ลงโทษไม่ได้ ถ้าหากใช้ระบบการสอบสวนรวมกันหลายฝ่ายอาจประสบความสำเร็จในการนำ ผู้กระทำผิดมาลงโทษก็ได้

ประการสำคัญ การสอบสวนโดยบุคคลหลายฝ่ายเป็นการสร้างให้ระบบ สอบสวนมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลยอมรับฟังพยานหลักฐานเพราะพนักงานสอบสวนและผู้ เชี่ยวชาญคดีต้องไปเป็นพยานเบิกความเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ทำให้ พยานหลักฐานมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพยานอื่นจนบอกได้ชัดว่าผู้กระทำคามผิดจริง ดังนั้น การกำหนดให้การสอบสวนมีบุคคลหลายฝ่ายที่มีความเชี่ยวชาญต่างกันเข้ามาร่วมทำ การสอบสวนจึงเป็นแนวทางที่แก้ไขข้อบกพร่องในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีที่มีความ ยุ่งยากให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น⁵

3.1.4 คดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

อาชญากรรมพิเศษหรือคดีพิเศษ มักมีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ กระทำต่อระบบการเงินการธนาคารการค้าการพาณิชย์ การหลีกเลียงภาษีอากร การละเมิด ทรัพย์สินทางปัญญา และการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อาชญากรรม คอมพิวเตอร์หรืออาชญากรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศนี้กระทำการลักลอบ แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือทำลายข้อมูลหรือระบบปฏิบัติการของหน่วยงานต่าง ๆ อาชญากรรมที่มี อิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง องค์กรอาชญากรรมและอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นการกระทำผิดที่มี การดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นองค์กร มีเครือข่ายทั้งภายในและระหว่างประเทศรวมทั้ง

⁵ ไพฑูรย์ ชัมภรัตน์, "กรมสอบสวนคดีพิเศษกับการแก้ไขความบกพร่องของ พยานหลักฐานในคดีอาญา", หน้า 37 .

ผู้กระทำผิดมักได้แก่ ผู้มีอิทธิพลหรือผู้มีอิทธิพลให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง เช่น ขบวนการค้า โสเภณีข้ามชาติ ขบวนการค้ามนุษย์ และการค้ายาเสพติด เป็นต้น

อาชญากรรมพิเศษดังกล่าวนี้มีการพัฒนารูปแบบ วิธีการของการกระทำ ความผิดอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา ทั้งในด้านกรรมวิธีการกระทำ ความผิด การนำเทคนิค วิธีการสมัยใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือประกอบการกระทำ ความผิด ลักษณะการกระทำ ความผิดที่ ดำเนินการอย่างเป็นระบบและขบวนการ รวมทั้งการกระทำ ความผิดมีความเกี่ยวเนื่องและมี เครือข่ายโยงใยระหว่างประเทศ ซึ่งการกระทำ ความผิดต่าง ๆ นี้มีความสลับซับซ้อน แยกย่อย และละเอียดอ่อน เนื่องจากผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญใน ด้านนั้น ๆ เป็นอย่างดี ทำให้สร้างความเสียหายและก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบ เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศอย่างมากมาย กล่าวคือนอกจากจะสร้างความ เสียหายโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจการคลังของประเทศนับหมื่นล้านบาทต่อปี ในขณะที่ยังมีการ กระทำ ความผิดอีกจำนวนมาก ที่ไม่สามารถดำเนินการสืบสวนหรือจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้ ยัง ส่งผลต่อเนื่องถึงความเชื่อมั่นในการลงทุนของชาวต่างประเทศทำให้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพ ทางการเมือง สังคม และความมั่นคงของประเทศชาติในที่สุด นอกจากนี้แล้วสิ่งที่ไม่อาจประเมิน ความเสียหายได้คือความสูญเสียของชีวิตร่างกาย และที่สำคัญที่สุดคือความสงบสุขของคน สังคม⁶

กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการสอบสวนยุติธรรมทางอาญาแก่ ผู้กระทำ ความผิดในคดีอาญาที่เรียกว่า คดีพิเศษหรือคดีอาชญากรรมพิเศษ หมายถึงคดีที่ ผู้กระทำผิดมีโครงข่ายโยงใยระหว่างประเทศ ลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมที่มีอิทธิพลหนุน หลังและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีระดับสูง การกระทำ ความผิดก่อให้เกิดความ เสียหายอย่างยิ่งต่อประเทศชาติและประชาชน ซึ่งเป็นคดีความผิดทางอาญาตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 21 คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตาม พระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ คดีความผิดทางอาญาดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้าย พระราชบัญญัตินี้และที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของ กคพ. โดยคดีความผิด ทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องมึลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการ สืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

⁶ <http://www.dsi.moj.go.th> , 7 ตุลาคม 2549.

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด

(2) คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (1) ตามที่กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในคดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือคดีที่มีการกระทำความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และความผิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนสำหรับความผิดบ่ออื่นหรือเรื่องอื่นด้วย และให้ถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ

บรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้ถือว่าการสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว

บทบัญญัติในมาตรานี้ ให้ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดด้วย

จากบทบัญญัติมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2527 ข้างต้น สามารถพิจารณาได้ว่า คดีพิเศษตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ได้แก่ คดีความผิดอาญาฐานต่อไปนี้

1. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
2. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า
3. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
4. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์
5. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์
6. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
7. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
8. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม

9. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค
10. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า
11. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา
12. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร
13. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน
14. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย
15. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด
16. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
17. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
18. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์
19. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน
20. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
21. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร
22. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

คดีความผิดอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติม ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 บัญชีท้ายประกาศ กคพ. ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2547) ดังนี้

1. คดีความผิดตามประมวลรัษฎากร
2. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร
3. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต
4. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา
5. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

จากลักษณะของฐานความผิดทางอาญาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ รวมทั้งสิ้น 27 ฐานความผิดข้างต้น พิจารณาได้ว่า เป็นความผิดที่เข้าองค์ประกอบของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และบรรดาความผิดต่างๆ เป็นกิจกรรมผิดกฎหมายที่อยู่ในขอบข่ายขององค์กรอาชญากรรม ได้ทั้งสิ้น

ข้อพิจารณาการกำหนดคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

ในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ได้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับคดีพิเศษว่า โดยทั่วไปแล้วคดีพิเศษเหล่านี้เป็นคดีอาญาประเภทหนึ่งที่ยังคงต้องมีกระบวนการสอบสวนและดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ด้วยกัน ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจดูแลคดีที่เกิดขึ้นทั่วราชอาณาจักรอยู่แล้วแต่เนื่องจากสังคมสมัยใหม่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กฎหมายหลายฉบับเป็นเรื่องที่ต้องใช้ผู้มีความรู้ในทางวิชาการเฉพาะด้านในสาขานั้นจึงจะเข้าใจลักษณะการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย จึงจำเป็นต้องมีการพิจารณา ร่วมกันระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องว่า คดีอาญาในลักษณะใดที่ต้องการใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของหน่วยงานที่มีการปฏิบัติหน้าที่เหมาะสมกับคดีนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอบสวนคดีแต่มิได้หมายความว่าคดีตามกฎหมายนั้น ๆ จะเป็นเรื่องซับซ้อนที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษทั้งหมด การดำเนินการเพื่อปราบปรามคดีอาญาให้ได้ผลจึงอยู่ที่การร่วมมือของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพซึ่งเป็นเรื่องการบริหารกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบที่จะต้องวิเคราะห์ในภาพรวม มิใช่เป็นเพียงการทำงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเป็นกฎหมายเฉพาะต่างหาก ซึ่งจะทำให้สามารถกำหนดกลไกได้จำกัดเฉพาะขอบเขตหน้าที่ของตน และจะเกิดข้อขัดข้องในการบริหารคดีอาญาทั้งระบบที่ไม่อาจประสานการดำเนินการที่สอดคล้องกันได้

นอกจากนี้ ในชั้นการพิจารณาของวุฒิสภา คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาได้ตั้งประเด็นข้อสังเกตว่า กรณีความผิดอาญาซึ่งมีลักษณะเป็นคดีพิเศษจะอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษกับความผิดอาญาตามความผิดมูลฐาน⁷ ที่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และพนักงานสอบสวนคดีทั่วไปจะมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ซ้ำซ้อนกันหรือไม่

ปัญหาดังกล่าว ได้มีการชี้แจงว่า กรณีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มีอำนาจเฉพาะความผิดมูลฐานตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น แต่คดีอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องมีลักษณะคดีอาญาตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคดีหรือลักษณะของคดีตามที่ กคพ. กำหนดนอกจากนี้ ลักษณะความผิดอาญาต้องเป็นคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ หรือมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม ฯลฯ ซึ่งเป็นคดีพิเศษ จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งจะไม่ซ้ำซ้อนกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและพนักงานสอบสวนคดีทั่วไป

⁷ ความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เช่น (1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (2) ความผิดเกี่ยวกับเพศ (3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ฯลฯ เป็นต้น

อนึ่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีข้อสังเกตและปัญหาในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษเพื่อประกอบการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษต่อคณะรัฐมนตรีว่า

"การอำนวยความสะดวกยุทธวิธีให้แก่ประชาชนในเบื้องต้น เป็นเรื่องสำคัญของทุกส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะการสืบสวนสอบสวนจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว ลดขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนในฐานะผู้ใช้บริการเกิดความสะดวกเป็นธรรม ดังนั้น เมื่อเกิดคดีขึ้นในท้องที่ใด ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายควรจะเข้าแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุ พนักงานสอบสวนเมื่อได้รับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ จะเริ่มดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ การสอบปากคำผู้เสียหาย พยาน และรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้ครบถ้วน เพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี การดำเนินการแต่ละขั้นตอนดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลา บุคลากร งบประมาณจำนวนมาก และสิ่งที่สำคัญคือประชาชนในฐานะผู้เสียหายรวมทั้งพยานต้องสูญเสียเวลาในการให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวนหากร่าง พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.....มีผลบังคับใช้ โดยบัญญัติให้กรมสอบสวนคดีพิเศษหน่วยเดียวรับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ และสามารถคัดเลือกได้ว่าคดีใดเป็นคดีพิเศษ เพื่อให้คดีนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษแล้ว จะทำให้เกิดปัญหา 2 ประการ คือ

1) ในแง่การสอบสวน จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนและเกิดความสับสนแก่ประชาชน ซึ่งเคยร้องทุกข์ไว้กับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าสำนวนดังกล่าวจะสามารถดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ หรือจะต้องดำเนินการสอบสวนใหม่ทั้งสำนวน หากสามารถดำเนินการต่อไปได้ จะต้องมีการโอนสำนวนกลับไปกลับมาระหว่างส่วนราชการ ทำให้การสอบสวนล่าช้า ไม่สอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 241 ที่บัญญัติว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม โดยอาจเกิดผลเสียต่อรูปคดี

2) ในแง่การสืบสวน คดีที่มีผู้มาร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนท้องที่ที่ทำการสืบสวนไปแล้วเป็นอันต้องยุติลง จะทำให้การสืบสวนในคดีนั้นขาดความต่อเนื่องและรวมเร็วในการที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี

จากประเด็นปัญหาข้างต้น ทำให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องเกิดความไม่เข้าใจบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนในความผิดที่เกิดขึ้น และยังเกิดความสับสนในการติดต่อประสานงานในเรื่องต่างๆ ว่าจะต้องประสานติดต่อกับหน่วยงานใด ผลเสียก็จะตกกับประชาชน ผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกยุทธวิธีในเวลาอันเหมาะสม นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อให้การสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุมทั่วประเทศ อันเป็นผลให้มีการลักลอบกระทำความผิดโดยไม่เกรงตัวกฎหมายบ้านเมืองยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ในด้านความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมอาจมีการเลือกปฏิบัติที่จะกำหนดให้คดีใดเป็นคดีพิเศษ เช่น กรณีบุตรสาวของบุคคลสำคัญหรือพรรคพวกถูกข่มขืน คณะกรรมการ กคพ. ก็มีอำนาจลงมติให้เป็นคดีพิเศษ ก็จะใช้อำนาจตาม พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นการค้นโดยไม่มีหมายหรือคำสั่งของศาล การตรวจการดักฟังข้อมูลจากสิ่งสื่อสารต่าง ๆ การถอนเส้นผม เส้นขน เจาะเลือดผู้ต้องหา เป็นต้น แต่ถ้าเป็นคดีที่เป็นบุตรสาวบุคคลธรรมดา ต้องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งไม่มีอำนาจดังกล่าว ทำให้ประชาชนได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกัน เป็นการแบ่งชนชั้นของประชาชนให้เกิดความแตกแยกเป็นปัญหาทางสังคมว่าคดีในลักษณะเดียวกันแต่ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 26 ซึ่งบัญญัติว่า "การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์..." และมาตรา 30 วรรคหนึ่งที่บัญญัติว่า "บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน"⁸

จากข้อสังเกตข้างต้น จึงเป็นประเด็นที่กรมสอบสวนคดีพิเศษควรแก้ไขในประเด็นการเริ่มต้นคดีที่อาจซ้ำซ้อนกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และประเด็นความเหลื่อมล้ำในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมต่อประชาชนธรรมดาและบุคคลผู้มีชื่อเสียงทางสังคม อย่างไรก็ตาม ด้วยความเคารพผู้เขียนมีความเห็นว่า เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการเริ่มต้นคดีที่เป็นความผิดอาญาที่อาจซ้ำซ้อนกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ เมื่อเกิดการกระทำความผิดซึ่งจัดเป็นคดีพิเศษ ให้ประชาชนทั่วไปดำเนินการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยการเริ่มต้นคดีที่เจ้าพนักงานตำรวจ และเมื่อเจ้าพนักงานตำรวจรับเรื่องและพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นคดีพิเศษที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จึงโอนคดีมาอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต่อไป ซึ่งเห็นได้ว่าทางแก้ปัญหาดังกล่าว อยู่ที่ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ ในส่วนปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรพิจารณาถึงเจตนารมณ์แห่งกฎหมายเป็นสำคัญ โดยที่ตัวบทกฎหมายมุ่งให้ความหมายของคดีพิเศษอยู่ที่ลักษณะการกระทำความผิดและความซับซ้อนของวิธีการกระทำความผิด มากกว่าการให้ความสำคัญหรือมุ่งเน้นที่ตัวเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำ ดังนั้น ไม่ว่าจะผู้ถูกกระทำจะเป็นประชาชนทั่วไปหรือเป็นผู้มีชื่อเสียงทางสังคม หากลักษณะการกระทำความผิดที่ถูกกระทำต่อหน้า ไม่เข้าลักษณะคดีพิเศษ อำนาจในการดำเนินคดีย่อมอยู่กับพนักงานตำรวจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นเอง

⁸ กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ...., ความเห็น "ตำรวจ" ต่อกรมเอพีไอ , ไทยโพสต์ , 1 กรกฎาคม 2545, หน้า 37.

3.2 มาตรการในการสืบสวนสอบสวนความผิดทางอาญาว่าด้วยองค์กรอาชญากรรม

การประกอบอาชญากรรมในรูปแบบ องค์กรอาชญากรรม เป็นการกระทำความผิดทางอาญาที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการประกอบอาชญากรรมทั่วไป เนื่องจาก องค์กรอาชญากรรมมีระบบการบริหารจัดการองค์กรที่มีระบบและมีความเด็ดขาด มีการวางแผนเครือข่ายที่มีอิทธิพล และมีอาชญากรที่มีความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดในทุกประเภท รวมไปถึงมีสายสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายการเมือง ทำให้การประกอบกิจกรรมผิดกฎหมายต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่นและยากแก่การสืบสวนสอบสวน รวมทั้งค้นหาพยานหลักฐาน ท้ายที่สุดแม้จับกุมได้ก็เป็นเพียงอาชญากรชั้นปลายแถวที่ลงมือกระทำผิด ไม่สามารถขยายผลถึงหัวหน้าองค์กรได้ เพราะสมาชิกองค์กรอาชญากรรมจะไม่ให้ข้อมูลที่เจ้าหน้าที่รัฐสามารถเอาผิดกับองค์กรได้ เพราะเกรงกลัวว่าหากตนสารภาพก็อาจเกิดอันตรายต่อชีวิตและครอบครัวในภายหลัง รวมไปถึงบรรดาพยานบุคคลที่ต่างก็ถูกขู่คุกคาม ไม่กล้าเป็นพยานในคดีความผิด

ดังนั้น ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม จึงต้องใช้มาตรการทางกฎหมายที่เข้มแข็ง รวมไปถึงเจ้าพนักงานของรัฐที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่เกรงกลัวอิทธิพลใดๆ อีกด้วย อย่างไรก็ดี มาตรการทางกฎหมายของไทย ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

3.2.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังมิได้กำหนดความผิดฐานองค์กรอาชญากรรมให้เป็นฐานความผิดทางอาญาตามกฎหมายฉบับใด หากแต่เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบความผิดขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งพิจารณาเหตุผลได้ดังนี้

1. องค์กรอาชญากรรม มีลักษณะการรวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย เข้าลักษณะความผิดอาญาฐานอั้งยี่ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 209)
2. องค์กรอาชญากรรม มีลักษณะการสมคบกัน ตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดอาญา เข้าลักษณะความผิดอาญาฐานซ่องโจร (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210)
3. กิจกรรมผิดกฎหมายที่อยู่ในขอบข่ายขององค์กรอาชญากรรม อาทิ ค้ายาเสพติด บ่อนพนัน ลักลอบนำเข้าสินค้าเถื่อน ลักลอบค้าหญิงค้าเด็ก ฟอกเงิน ซึ่งความผิดเหล่านี้ล้วนเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาทั้งสิ้น

จากเหตุผลข้างต้น จึงเห็นได้ชัดว่า องค์การอาชญากรรมเป็นการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งแม้จะไม่มีฐานความผิดโดยตรง แต่จากองค์ประกอบของการกระทำก็สามารถปรับเข้าความผิดอาญาได้ตามที่ระบุข้างต้น ดังนั้นเมื่อองค์การอาชญากรรม เป็นความผิดทางอาญา มาตรการทางกฎหมายที่จะดำเนินการกับผู้กระทำผิด ย่อมต้องใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนความผิดว่าด้วยองค์การอาชญากรรม ได้แก่

3.2.1.1 การสืบสวนและสอบสวน

กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงแห่งคดี ซึ่งในการสอบสวนอันเป็นขั้นตอนในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น พยานหลักฐานอาจจะเป็นพยานวัตถุ พยานบุคคลหรือพยานเอกสาร ก็ได้ โดยในส่วนพยานบุคคล พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการออกหมายเรียกให้มาพบและสอบปากคำไว้ได้ (มาตรา 133) หากเป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสาร หากต้องการพยานดังกล่าว ก็อาจขอให้ศาลออกหมายค้นในที่โรฐานซึ่งพยานวัตถุหรือพยานเอกสารนั้นอยู่ (มาตรา 69)

นอกจากการสอบสวนจะเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานแล้ว ยังอาจหมายถึงการดำเนินการอื่นๆ เช่น การสอบปากคำผู้ต้องหา (มาตรา 134) การดำเนินการอื่นๆ เพื่อพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ (มาตรา 2 (11))

ผู้ที่ทำหน้าที่สอบสวนได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ พนักงานสอบสวน ซึ่งหมายความถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน (มาตรา 2 (6)) ได้แก่ เจ้าพนักงานปกครองและตำรวจ

รัฐธรรมนูญมาตรา 241 ประกอบกับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 วางหลักไว้ว่า การสอบสวนจะต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม ดังนั้นหากมีการประวิงการสอบสวนจนก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องหา เจ้าพนักงานสอบสวนย่อมมีความผิด อย่างไรก็ดี การสอบสวนคดีอาญาสามารถกระทำลับหลังผู้ต้องหาได้ต่างกับการพิจารณาคดีอาญาในชั้นศาลที่กฎหมายกำหนดว่าต้องกระทำต่อหน้าจำเลย

(1) อำนาจและหน้าที่ตำรวจในการสืบสวนสอบสวน

อำนาจในการสืบสวน คือ การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

อำนาจในการสอบสวน คือ การรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

อย่างไรก็ดี อำนาจในการสืบสวนนั้น มาตรา 17 บัญญัติไว้เพียงว่า เจ้าพนักงานปกครองหรือตำรวจมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้ ซึ่งก็ไม่ได้จำกัดยศหรือตำแหน่งว่าพนักงานปกครองหรือตำรวจชั้นใดชั้นหนึ่งสามารถสืบสวนได้ ก็หมายความว่า ตำรวจทุกยศตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไปสามารถสืบสวนคดีได้ แต่อำนาจในการสอบสวน กฎหมายได้กำหนดยศหรือระดับชั้นของพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจที่สามารถสอบสวน โดยในมาตรา 18 ได้กำหนดให้ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ นายตำรวจชั้นร้อยตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาได้ (อย่างไรก็ดี กระทรวงมหาดไทยได้ออกข้อบังคับกำหนดให้อำนาจสอบสวนคดีอาญาทั่วไป ตกอยู่กับฝ่ายตำรวจ)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดตัวพนักงานสอบสวนไว้ว่า ในส่วนภูมิภาค ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจชั้นร้อยตำรวจตรีขึ้นไป ส่วนเขตกรุงเทพมหานคร กำหนดให้ข้าราชการตำรวจร้อยตำรวจตรีขึ้นไปเป็นพนักงานสอบสวนได้ แต่ต้องมีคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นพนักงานสอบสวนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

อย่างไรก็ดี ตำรวจซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวน จะมีอำนาจในการสอบสวนคดีในกรณีต่อไปนี้ มาตรา 18)

- (1) ความผิดอาญาได้เกิดขึ้น ภายในเขตอำนาจของตน (เขตอำนาจของสถานีตำรวจที่ตนอยู่)
- (2) ความผิดอาญาที่ได้อ้างว่าเกิดขึ้นภายในเขตอำนาจของตน (มีผู้อื่นร้องทุกข์ว่ามีความผิดเกิดในเขตอำนาจของสถานีตำรวจที่ตนอยู่)
- (3) ความผิดอาญาที่เชื่อว่าได้เกิดในเขตอำนาจของตน คือพิจารณาจากร่องรอยต่างๆของเหตุการณ์ เชื่อได้ว่าน่าจะเกิดในเขตอำนาจของสถานีตำรวจที่ตนอยู่ เช่น พบศพคนถูกยิงในเขตสถานีตำรวจ

ของตน โดยยังไม่ทราบแน่ชัดว่าจะถูกเคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น หรืออาจถูกยิงตายในเขตของตนก็ได้

- (4) ผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ในเขตอำนาจของตน คือผู้ที่ถูกหาว่ากระทำความผิดอาญา มีที่อยู่ในเขตสถานีตำรวจที่ตนอยู่ (ไม่จำเป็นต้องมีชื่อในทะเบียนบ้าน อาจเป็นบ้านเช่าหรือหอพักที่ผู้ต้องหาอาศัยอยู่ก็ได้)
- (5) ผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจของตน คือผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดถูกจับกุมในเขตท้องที่ของสถานีตำรวจที่ตนอยู่

อย่างไรก็ดี การสอบสวนที่กระทำโดยพนักงานอื่นหรือผู้อื่นที่ไม่มีอำนาจสอบสวนตามกฎหมาย ถือว่าการสอบสวนนั้นไม่ชอบ (เช่น พนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ไม่มีอำนาจ ทำการสอบสวนคดีอาญา) มีผลเท่ากับไม่มีการสอบสวน ซึ่งอัยการจะไม่ส่งฟ้อง (มาตรา 120 ห้ามอัยการยื่นฟ้องคดีใดที่มีได้มีการสอบสวนก่อน) แต่การจับโดยมิชอบ ไม่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบไปด้วย กล่าวคือ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจทำการจับกุมโดยมิชอบ (ไม่มีหมายจับและไม่เข้าเหตุยกเว้น) แต่ได้ส่งตัวมายังเจ้าพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนตามกฎหมาย และได้ทำการสอบสวนเสร็จ แล้วทำความเห็นเสนออัยการ อัยการสั่งฟ้องได้ เพราะการสอบสวนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่การจับกุมนั้นผู้ต้องหาอาจอ้างต่อศาลได้ว่าตนถูกจับกุมโดยมิชอบ แต่จะอ้างว่าอัยการไม่มีอำนาจสั่งฟ้องตนเพราะจับโดยมิชอบไม่ได้ (ฎ. 1547/2540 ,2775/2544)

ในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาในหนึ่งคดีแต่เกี่ยวเนื่องกันหลายท้องที่ เช่น พบศพอยู่ในท้องที่หนึ่ง แต่พบตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดอยู่อีกท้องที่หนึ่งและพบร่องรอยการกระทำความผิดในอีกท้องที่หนึ่ง ซึ่งทั้งสามแห่งเป็นคดีเดียวกัน ในมาตรา 19 ได้วางหลักเกี่ยวกับอำนาจสืบสวนสอบสวนความผิดที่เกี่ยวข้องกันหลายท้องที่ไว้ว่า ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) ไม่แน่ชัดว่า การกระทำความผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดในบรรดาหลาย ๆ ท้องที่
- (2) เมื่อความผิดส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งในอีกท้องที่หนึ่ง
- (3) เมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่องและกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่าง ๆ เกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป
- (4) เมื่อเป็นความผิดซึ่งมีหลายกรรม (การกระทำหลายครั้ง) กระทำลงในท้องที่ต่าง ๆ กัน
- (5) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหากำลังเดินทาง เช่น ผู้ต้องหาเดินทางข้ามหลายจังหวัดและได้กระทำความผิดในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งระหว่างเดินทางผ่าน

(6) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้เสียหายกำลังเดินทาง เช่น ผู้เสียหายเดินทางหลายท้องที่ และถูกกระทำผิดในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งระหว่างเดินทางผ่าน (ล้างกระเป๋านรทไฟ)

เมื่อเกิดกรณีใดกรณีหนึ่งข้างต้น พนักงานสอบสวนในท้องที่ที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้ ซึ่งกฎหมายก็ได้วางหลักให้แคลงว่า ในกรณีข้างต้น (1)-(6) พนักงานสอบสวนต่อไปนี้เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน

- (ก) ถ้าจับผู้ต้องหาได้แล้ว คือ พนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่จับได้อยู่ในเขตอำนาจ
- (ข) ถ้าจับผู้ต้องหาไม่ได้ คือ พนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่พบการกระทำผิดก่อนอยู่ในเขตอำนาจ"

(2) การสอบปากคำผู้ต้องหา

การสอบปากคำผู้ต้องหา เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนให้กระทำได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 โดยวางหลักไว้ว่า เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียกหรือส่งตัวมา หรือมาโดยสมัครใจ พนักงานสอบสวนจะต้องทำการต่อไปนี้

- (1) แจ้งข้อเท็จจริงว่าผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างไร และแจ้งข้อหาความผิดในเบื้องต้นให้ทราบ (ไม่จำเป็นต้องแจ้งทุกกระทงความผิด เพราะบางความผิดอาจเพิ่มขึ้นหลังจากการสอบสวนแล้วก็ได้)
- (2) แจ้งสิทธิของผู้ต้องหาในการให้ปากคำตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 243 ซึ่งวางหลักว่า บุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา โดยพนักงานสอบสวนต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาในชั้นศาลได้ (มาตรา 134/4)

อย่างไรก็ดี ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำใดๆ แก่พนักงานสอบสวนเลยก็ได้ และหากผู้ต้องหาให้ปากคำเป็นเท็จก็ไม่มีผลความผิดฐานแจ้งความเท็จ เพราะผู้ต้องหามีสิทธิให้การรับหรือปฏิเสธอย่างใดก็ได้ หรือให้การไม่ตรงกับความจริงก็ได้ (เพราะการพิจารณาตัดสินคดีอาญา ฝ่ายโจทก์ต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ความผิดของจำเลยหรือผู้ต้องหาให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัย)

(3) อำนาจอื่นๆของพนักงานสอบสวน

1. อำนาจในการควบคุมตัว (มาตรา 87) วางหลักเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมว่า ในความผิดลหุโทษ ให้ควบคุมตัวได้เท่าที่จะถามค่าให้การและรู้ที่อยู่ รู้ตัวผู้ทำผิด กรณีผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นในการสอบสวนหรือฟ้องคดี ให้พนักงานสอบสวนคุมตัวไว้ได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง (2 วัน) หากมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นไม่อาจปล่อยตัวไปก่อนได้ ให้พนักงานสอบสวนหรืออัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอออกหมายขัง (โดยศาลจะสอบถามและเรียกเจ้าพนักงานหรืออัยการมาชี้เหตุจำเป็นก่อนสั่ง) ซึ่งในรัฐธรรมนูญ มาตรา 237 ได้วางหลักเรื่องเหตุแห่งการออกหมายขังไว้ในกรณีต่อไปนี้

- มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ (อัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี)

- มีหลักฐานตามสมควรว่า ผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายอื่น

ระยะเวลาในการขังจะพิจารณาตามอัตราโทษของความผิดที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำ คือ

- โทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว ไม่เกิน 7 วัน

- โทษจำคุกอย่างสูงเกิน 6 เดือนแต่ไม่ถึง 10 ปี ศาลมีอำนาจสั่งขังได้หลายครั้ง ครั้งหนึ่งๆไม่เกิน 12 วัน แต่รวมทั้งหมดไม่เกิน 48 วัน (หากเจ้าพนักงานร้องขอให้สั่งขังเพิ่ม ศาลจะพิจารณาว่ามีเหตุจำเป็นหรือไม่ โดยพิจารณาจากการชี้แจงและพยานหลักฐานที่เจ้าพนักงานนำมาแสดงจนเป็นที่พอใจแก่ศาล)

- โทษจำคุกอย่างสูง 10 ปีขึ้นไป ศาลมีอำนาจสั่งได้หลายครั้ง ครั้งหนึ่งๆไม่เกิน 12 วัน แต่รวมกันทั้งหมดไม่เกิน 84 วัน

อย่างไรก็ดี ผู้ต้องหาที่มีสิทธิแต่งตั้งทนายเพื่อแถลงคัดค้านและซักถามพยานเพื่อต่อสู้คำร้องขอคุมขังได้ หากผู้ต้องหาไม่มีทนาย ผู้ต้องหาต้องร้องขอต่อศาลให้แต่งตั้งทนายได้

2. อำนาจในการปล่อยชั่วคราว (ให้ประกันตัว) เมื่อเจ้าพนักงานแจ้งถึงข้อหาและสิทธิแก่ผู้ถูกจับแล้ว ผู้ต้องหาที่มีสิทธิแจ้งให้ญาติหรือผู้ที่ตนไว้วางใจทราบถึงการถูกจับและสถานที่ที่ถูกจับ และมีสิทธิพบทนายความ ให้ทนายความเข้าฟังการสอบสวน เยี่ยมหรือติดต่อกับญาติตามสมควรและได้รับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย (มาตรา 84) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวหรือหมายขัง ผู้ต้องหาและผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวโดยมีประกัน หลักประกันหรือโดยไม่มีประกัน ได้โดย กำหนดหลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวดังนี้

- (1) กรณีที่ถูกควบคุมตัวและยังไม่ได้ถูกฟ้องศาล ให้ยื่นคำร้องดังกล่าวต่อพนักงานสอบสวนหรืออัยการ
- (2) กรณีถูกขังตามหมายศาล แต่ยังไม่ถูกฟ้อง ให้ยื่นต่อศาลที่ส่งขังนั้น
- (3) กรณีถูกฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดี
- (4) เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้ว อยู่ระหว่างยื่นอุทธรณ์ ฎีกา (ไม่ว่าจะยื่นแล้วหรือไม่) ให้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีนั้น หากศาลชั้นต้นเห็นควรปล่อยชั่วคราวก็ส่งอนุญาตหรือมีฉันทินั้นให้ส่งคำร้องดังกล่าวพร้อมสำนวนให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง
- (5) กรณีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาแล้วและคดีอยู่ระหว่างศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาหรือศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่กำลังพิจารณาคดีอยู่ก็ได้

การปล่อยชั่วคราวมี 3 ลักษณะด้วยกัน (มาตรา 110) คือ

- การปล่อยโดยไม่มีประกัน ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี คดีเช่นนี้จะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันก็ได้ (หรืออาจมีประกันและหลักประกันก็ได้เช่นกัน)
- การปล่อยโดยมีประกัน ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 5 ปี คดีเช่นนี้ การปล่อยชั่วคราวจะต้องมีประกัน (และอาจมีหลักประกันด้วยก็ได้)
- การปล่อยโดยมีประกันและหลักประกัน กฎหมายกำหนดเพียงความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงเกิน 5 ปี ที่ต้องมีประกัน และอาจมีหลักประกันด้วยก็ได้ แต่ก็ไม่ได้บังคับว่าความผิดอัตราโทษใดที่ต้องมีทั้งประกันและหลักประกันด้วย จึงเป็นดุลยพินิจของผู้ให้ประกัน

การปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนนั้น มีระยะเวลาการปล่อยชั่วคราว 3 เดือน หรือหากมีเหตุจำเป็นอาจขยายเป็น 6 เดือนได้

* มีประกัน คือ มีการทำสัญญาประกัน ซึ่งหากผิดสัญญาประกัน ผู้ประกันจะต้องใช้ค่าปรับตามสัญญาประกัน (เจ้าพนักงานสามารถฟ้องผู้ประกันเป็นคดีแพ่งให้ใช้ค่าปรับ)

* หลักประกัน มี 3 ชนิด คือ เงินสดที่มาวางประกัน หรือ หลักทรัพย์อื่น (เช่น โฉนดที่ดิน ใบหุ้น) หรือมีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์ (มาตรา 114)

3. อำนาจตรวจตัวผู้ต้องหา เมื่อเจ้าพนักงานได้จับกุมตัวผู้ต้องหาแล้วย่อมมีสิทธิค้นตัวผู้ต้องหาและยึดสิ่งของต่างๆที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ (มาตรา 85) นอกจากนี้ในมาตรา 132 (1) ยังให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการตรวจตัวผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ รวมทั้งถ่ายภาพ วาดภาพ พิมพ์ลายนิ้วมือ ลายเท้า และบันทึกรายละเอียดทั้งหลายที่น่าจะมีประโยชน์ต่อคดี

4. อำนาจค้นและยึดของกลาง เป็นไปตามบทบัญญัติเรื่องค้น โดยพนักงานสอบสวนต้องมีอำนาจในการค้นตามกฎหมายเสียก่อนจึงจะสามารถยึดของที่มีไว้เพื่อกระทำผิดหรือของที่ใช้ในการกระทำผิดหรือมีไว้แล้วผิดกฎหมายได้

5. อำนาจในการหมายเรียกบุคคลผู้ซึ่งครอบครอง สิ่งซึ่งอาจเป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกอาจไม่ต้องมาเองก็ได้ เพียงแต่จัดส่งสิ่งของที่ครอบครองตามหมายมาก็เสมือนได้กระทำตามหมายแล้ว (มาตรา 133)

6. อำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหาย หรือพยานมาให้ถ้อยคำ ที่เป็นประโยชน์แก่คดีได้ (ป.วิอาญามาตรา 133)

7. อำนาจในการห้ามบุคคลออกนอกสถานที่ โดยในขณะที่พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งมิให้ผู้ใดออกจากสถานที่นั้นได้ในระยะเวลาเท่าที่จำเป็น (มาตรา 137)

8. อำนาจในการส่งประเด็นไปให้พนักงานสอบสวนอื่นสอบประวัติผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมา หรือกิจกรรมที่ผู้ต้องหากระทำเป็นประจำหรือประวัติความประพฤติผู้ต้องหา โดยอาจสอบสวนเองหรือส่งประเด็นไปให้พนักงานสอบสวนอื่นจัดการให้ได้ (มาตรา 138)

9. อำนาจในการให้เจ้าพนักงานอื่นทำแทน กรณีที่อยู่นอกเขตอำนาจตน พนักงานสอบสวนก็สามารถส่งประเด็นให้พนักงานสอบสวนอื่นซึ่งมีอำนาจจัดการแทนได้ หรือหากเป็นเรื่องเล็กน้อย และกฎหมายมิได้บังคับให้ต้องทำเอง พนักงานสอบสวนอาจสั่งให้ผู้ใดบังคับบัญชาทำแทนได้(มาตรา 128)

10. อำนาจที่จะไม่ทำการสอบสวน กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะปฏิเสธการสอบสวนหากเข้ากรณีดังนี้ (1)เมื่อผู้เสียหายขอความช่วยเหลือ แต่ไม่ยอมร้องทุกข์ตามระเบียบ (2) เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเองโดยมิได้ร้องทุกข์ก่อน (3) เมื่อมีหนังสือกล่าวโทษแต่ไม่มีชื่อผู้ส่ง ไม่ลงลายมือชื่อในหนังสือกล่าวโทษ หรือผู้กล่าวโทษไม่ยอมเปิดเผยตนต่อเจ้าพนักงานสอบสวน

3.2.1.2 การจับ การค้น

การจับ การค้น เป็นอำนาจที่สำคัญอำนาจหนึ่งของเจ้าพนักงาน เพื่อที่จะได้ตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดี ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการใช้อำนาจที่กระทบกระเทือนถึง สิทธิ เสรีภาพของประชาชนมากที่สุดเช่นกัน โดยหลักแล้ว ผู้ที่มีอำนาจในการจับและการค้น คือพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ

คำจำกัดความของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนี้ อยู่ใน มาตรา 2 (16) ของ ประมวลวิธีพิจารณาความอาญา โดยได้ให้คำนิยามว่า

“เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบ เรียบร้อยของประชาชน...” ซึ่งเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจนั้น ได้แก่ บุคคลใน ตำแหน่งที่ต่างกัน โดยพนักงานฝ่ายปกครอง ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนตำรวจ ได้แก่ ข้าราชการตำรวจตั้งแต่ชั้นประทวนคือ พลตำรวจขึ้นไป

นอกจากเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จะมีอำนาจทำการ “สืบสวนสอบสวน” ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว เจ้าพนักงานหรือตำรวจดังกล่าวยังมีอำนาจในการ จับ ตาม มาตรา 78 และการค้นตาม มาตรา 92 และ มาตรา 93

อย่างไรก็ดี ต้องเข้าใจว่าเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ มีอำนาจ จับและค้นเกี่ยวกับความผิดทางอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ยังมี เจ้าพนักงานบางหน่วยงานที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่มีอำนาจค้นหรือ จับกุมได้ตามกฎหมายเฉพาะของหน่วยงานตนที่ให้อำนาจไว้ เช่น พศติ เจ้าพนักงานกรม สรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่นๆที่มี กฎหมายเฉพาะให้อำนาจไว้ ดังนั้นเจ้าพนักงานที่กล่าวมานี้ จะมีอำนาจจับและค้นเฉพาะกับผู้ ที่ทำผิดกฎหมายที่ตนดูแลอยู่เท่านั้น เช่น เจ้าหน้าที่ศุลกากรมีอำนาจตรวจค้นสินค้าในเรือที่ เข้าท่า แต่ไม่มีอำนาจตรวจค้นเคหสถานของประชาชนที่สงสัยว่ากระทำผิดฐานลักทรัพย์ เป็น ต้น หรือเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง มีอำนาจจับกุมคนเข้าเมืองที่ผิดกฎหมาย แต่ไม่มีอำนาจ จับกุมพนักงานการเมืองที่คอร์รัปชัน เป็นต้น

* สำหรับเขตอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจในการจับและ ค้น เป็นไปตามที่กล่าวไว้ในเรื่องอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา

การออกหมายค้น - หมายจับ

1. อำนาจในการออกหมาย โดยกรณีทั่วไป เมื่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีข้อมูลว่าพบผู้กระทำความผิดหรือสิ่งผิดกฎหมาย จำเป็นต้องค้นหรือจับ ก็ย่อมต้องมีหมายค้นหรือหมายจับเสียก่อน เพื่อแสดงให้เห็นเจ้าของสถานที่หรือบุคคลที่จะถูกดำเนินการทราบว่า เจ้าพนักงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามหมายที่ออก ซึ่งในกฎหมายเดิมผู้ที่ออกหมายได้นั้น ได้แก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ แต่ในปัจจุบัน ผู้มีอำนาจออกหมายค้นและหมายจับได้นั้น ได้แก่ ศาล เท่านั้น (เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 237 และ 238) ใดๆก็ดี

2. การออกหมายค้น การที่ศาลจะออกหมายค้นนั้น มาตรา 69 ได้กำหนดเหตุแห่งการออกหมายค้นไว้ดังนี้ (1) ออกหมายค้นเพื่อหาให้พบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานในการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา (2) เพื่อหาให้พบและยึดสิ่งของผิดกฎหมาย (มีไว้ผิดกฎหมาย หรือใช้ในการกระทำความผิดกฎหมายหรือได้มาอย่างผิดกฎหมาย) (3) เพื่อหาให้พบและช่วยผู้ถูกกักขังหนีหวงเหี่ยวไว้โดยมิชอบด้วยกฎหมาย (4) เพื่อค้นหาคบุคคลซึ่งถูกหมายจับ (5) เพื่อค้นหาและยึดสิ่งของตามคำสั่งศาลหรือคำพิพากษา(กรณีที่ทำโดยวิธีปกติไม่ได้)

อย่างไรก็ดี การออกหมายค้นเพื่อค้นหาคบุคคลและจับกุมนั้นกระทำมิได้หากไม่มีหมายจับบุคคลนั้นด้วย หมายความว่า หากจะค้นหาตัวบุคคลเพื่อจะจับกุมผู้นั้น จะต้องมีการหมายค้นและ หมายจับประกอบกัน

การค้นโดยมีหมายนั้น ผู้ที่จะทำการค้นได้ต้องเป็นเจ้าพนักงานซึ่งมีชื่อในหมายค้นหรือผู้รักษาการแทนซึ่งต้องเป็นพนักงานปกครองระดับ 3 หรือตำรวจยศร้อยตรีขึ้นไปจึงมีอำนาจเป็นหัวหน้าจัดการตามหมายค้น

3. การค้นโดยไม่มีหมาย หากเจ้าพนักงานผู้ค้น ค้นโดยไม่มีหมายค้นจากศาล เจ้าพนักงานนั้นจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ฐานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและผิดฐานบุกรุกด้วย นอกจากนั้นหลักฐานที่ได้จากการค้นโดยมิชอบด้วยกฎหมายนี้ ก็ไม่สามารถนำมาใช้ในศาลได้ เนื่องจากถือว่าเป็นหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (มาตรา 226) นอกจากนี้ผู้ถูกค้นยังสามารถต่อสู้ขัดขวางการค้นโดยมิชอบนั้นได้โดยไม่ผิดกฎหมายฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน อีกทั้งหากการค้นนั้นหากก่อให้เกิดความเสียหาย ผู้ถูกค้นก็สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งฐานละเมิดได้อีกด้วย ใดๆก็ดี การค้นโดยไม่มีหมายอาจกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายก็ได้ หากว่า ผู้ครอบครองสถานที่ที่จะถูกค้นนั้น สละสิทธิที่กฎหมายคุ้มครอง กล่าวคือ เมื่อเจ้าพนักงานได้แจ้งให้ผู้ครอบครองสถานที่นั้นทราบว่า ผู้ครอบครองนั้นได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่จะไม่ถูกค้นสถานที่ของตนโดยปราศจากหมายค้นของศาล

และเมื่อผู้ครอบครองนั้นรับทราบถึงสิทธิของตนแล้ว ก็ยินยอมโดยสมัครใจให้เจ้าพนักงานค้น โดยไม่มีหมายค้นได้ ดังนั้นถือว่าผู้ครอบครองสถานที่นั้นยอมสละสิทธิ์ที่กฎหมายคุ้มครองอยู่ การค้นโดยไม่มีหมายค้นจึงชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ มาตรา 92 ได้วางหลักว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถค้นในที่รโหฐานได้โดยไม่ต้องมีหมาย หากเข้ากรณีต่อไปนี้

- (1) มีเสียงร้องให้ช่วยมาจากในที่รโหฐานนั้น หรือมีพฤติการณ์แสดงว่ามีเหตุร้ายในที่รโหฐานนั้น
- (2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้าในที่รโหฐานนั้น
- (3) เมื่อบุคคลได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะถูกไล่จับนั้น ได้หนีเข้าไปในที่รโหฐานนั้นหรือมีเหตุอันควรเชื่ออย่างแน่แท้ว่าได้เข้าไปซุกซ่อนในที่รโหฐานนั้น
- (4) เมื่อมีพยานหลักฐานพอสมควรให้เชื่อได้ว่า มีสิ่งผิดกฎหมาย หรือสิ่งที่เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดอยู่ในที่รโหฐานนั้นและมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากปล่อยเวลาให้เนิ่นช้าไป กว่าจะออกหมาย สิ่งนั้นอาจถูกยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน
- (5) เมื่อเจ้าของที่รโหฐานนั้นถูกหมายจับกุมตามกฎหมาย (จับโดยมีหมายหรือเหตุให้จับได้โดยไม่มีหมาย)

4. การค้นบุคคลในที่สาธารณะ โดยหลักแล้วกฎหมาย มาตรา 93 ได้วางหลักเกี่ยวกับการค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะไว้ว่า ผู้ที่มีอำนาจค้นกรณีดังกล่าวได้แก่ เจ้าพนักงานปกครองและตำรวจเท่านั้น และการค้นดังกล่าวนี้เป็นการค้นโดยไม่ต้องมีหมาย แต่ได้กำหนดสาเหตุที่จะทำการค้นบุคคลในที่สาธารณะไว้ดังนี้คือ บุคคลนั้นจะต้อง (1) มีสิ่งของที่จะใช้เพื่อการกระทำความผิดไว้ในครอบครอง (2) มีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิด (3) มีสิ่งของที่ครอบครองแล้วเป็นความผิด (สิ่งผิดกฎหมาย) ซึ่งการค้นบุคคลในที่สาธารณะนี้ นอกจากเหตุข้างต้นแล้ว ห้ามทำการค้นเด็ดขาด โดยกฎหมายมุ่งที่จะให้ค้นตัวบุคคลเพื่อหาสิ่งของในตัวบุคคลนั้น มิได้มุ่งค้นหาสิ่งของที่บุคคลครอบครองในที่อยู่ดังเช่นการค้นโดยมีหมายหรือค้นในที่รโหฐาน โดยสรุป มาตรา 93 นี้ เป็นบทบัญญัติที่ให้เจ้าพนักงานสามารถค้นบุคคลก่อนจับกุมนั่นเอง

อย่างไรก็ดี ยังมีการค้นอีกลักษณะหนึ่งซึ่งเป็นการค้นตัวบุคคลได้โดยไม่ต้องมีหมายคือ การค้นอันสืบเนื่องมาจากการจับ อยู่ในบทบัญญัติ มาตรา 85 โดยกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหาได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นอีก เพื่อแสวงหาหลักฐานอันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดที่จับกุม

5. การค้นในที่รโหฐานในเวลากลางคืน โดยหลักแล้วการค้นไม่ว่าจะมีหมายหรือไม่มีหมาย ตามกฎหมายนั้นจะต้องกระทำในเวลากลางวันเท่านั้น ยกเว้นในกรณีต่อไปนี้ที่อาจค้นในเวลากลางคืนได้ คือ (1) เมื่อลงมือค้นในเวลากลางวันแต่ไม่เสร็จจึงต่อเนื่องถึงเวลากลางคืน (2) กรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง หรือมีกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นกรณีพิเศษ (3) หากเป็นการ

คั้นเพื่อจับตัวผู้ร้ายที่สำคัญ (ดูร้ายหรือน่าเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อผู้อื่น) ต้องได้รับอนุญาตเป็นกรณีพิเศษจากศาลตามหลักเกณฑ์ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

6. การออกหมายจับ โดยหลักทั่วไป ป.วิอาญาวางหลักไว้ในมาตรา 57 ว่า การจับต้องมีหมาย (ซึ่งออกโดยศาล) ในกระบวนการออกหมายนั้น ศาลจะต้องสอบให้ปรากฏ เหตุสมควรที่จะออกหมายนั้นเสียก่อน โดยเหตุแห่งออกหมายจับอยู่ใน มาตรา 66 ได้แก่

(1) ผู้ต้องหาที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุก อย่างสูงเกิน 3 ปี (โดยมีหลักฐานน่าเชื่อว่ามีเหตุอันควรสงสัย)หรือหากอัตราโทษอย่างสูงต่ำกว่า 3 ปี ก็อาศัยเหตุที่ (2)

(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลเจ้าน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายอื่น (หากบุคคลนั้นเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือไม่มาตามหมายเรียกหรือหมายนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลนั้นจะหลบหนี)

นอกจากนี้ยังมีเหตุแห่งการออกหมายจับเหตุอื่น ๆ อีก คือ

มาตรา 169 บัญญัติว่า เมื่อศาลประทับฟ้องแล้วแต่ยังไม่ได้ตัวจำเลยมา ให้ศาลออกหมายเรียกหรือหมายจับมาแล้วแต่ควรอย่างไร เพื่อพิจารณาต่อไป

มาตรา 182 วรรค 3 วางหลักว่า ในการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลหาก จำเลยไม่อยู่ฟังโดยมีเหตุสงสัยว่า จำเลยหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟัง ให้ศาลออกหมายจับจำเลย...

มาตรา 207 วางหลักว่า เมื่อมีการอุทธรณ์คำพิพากษา ศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่ง ให้ศาลชั้นต้นออกหมายเรียกหรือจับจำเลยได้...

มาตรา 225 ประกอบ 227 วางหลักว่า เมื่อมีการอุทธรณ์ในชั้นฎีกา ศาลฎีกามี อำนาจสั่งให้ศาลฎีกาออกหมายเรียกหรือจับจำเลยได้...

และยังปรากฏเหตุแห่งการออกหมายจับตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) ในมาตรา 237 วรรคสอง โดยมีหลักว่า เหตุในการออกหมายจับมีในกรณีดังต่อไปนี้ เท่านั้น คือ

- มีหลักฐานสมควรว่า ผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ

- มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ด้วย

7. การจับโดยไม่ต้องมีหมาย โดยหลักทั่วไปการจับของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจจะต้องมีหมายจับซึ่งออกโดยศาล ยกเว้นกรณีต่อไปนี้ (มาตรา 78)

(1) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า โดยในมาตรา 80 ได้อธิบายถึงความผิดซึ่งหน้าว่า ได้แก่ ความผิดซึ่งหน้าอย่างแท้จริง ซึ่งหมายถึงความผิดใดๆก็ได้ที่เห็นกำลังกระทำ หรือ พบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มี ความสงสัยเลยว่าจะเข้าได้กระทำความผิดมาแล้วสดๆ นอกจากนี้ยังมีการกระทำลักษณะอื่นที่กฎหมาย ให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดซึ่งหน้าได้แก่ ความผิดทำร้าย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ประทุษร้ายต่อราชวงศ์บางมาตรา กฎหมายบางมาตรา ความผิดต่อเจ้าพนักงานบางมาตรา ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศบางมาตรา หลบหนีจากที่คุมขัง ความผิดต่อศาสนา ก่อจลาจลและอื่น ๆ) เมื่อมีบุคคลถูกไล่จับตั้งผู้กระทำความผิด โดยมีเสียงร้องเอะอะ หรือ เมื่อพบเห็นบุคคล (ก) แทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำความผิด (ข) ในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ (ค) มีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิด (ง) มีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอื่นที่สันนิษฐานว่าใช้กระทำความผิด (จ) มีร่องรอยพิรุณให้เห็นประจักษ์ที่เนื้อตัวร่างกายหรือเสื้อผ้าผู้นั้น

(2) เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิด หรือ เมื่อพบบุคคลที่มีพฤติกรรมอันควรสงสัยว่า ผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุต้องสงสัยอื่นใด

(3) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดแล้วและจะหลบหนี มีความจำเป็นเร่งด่วนจนไม่อาจขอให้ศาลออกหมายได้ทัน

(4) เมื่อมีผู้ขอให้จับและผู้นั้นได้แจ้งว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดและผู้ร้องขอแจ้งว่าตนได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว จับจำเลยหรือผู้ต้องหาที่หนีระหว่างถูกปล่อยชั่วคราว(โดยขอประกันตัว)

นอกจากเหตุข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว ยังมีเหตุอื่นที่สามารถจับได้โดยไม่มีหมายได้แก่ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 65) ถ้าบุคคลที่ถูกจับตามหมายได้หลบหนีหรือมีคนช่วยให้หนีได้ เจ้าพนักงานผู้จับมีอำนาจติดตามไปจับกุมโดยไม่ต้องมีหมายใหม่อีก อย่างไรก็ดี การจับนั้นเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจเท่านั้น หากแต่ก็ปรากฏบางกรณีที่ราษฎรสามารถมีอำนาจจับได้ ได้แก่ มาตรา 79 กรณีเกิดการกระทำความผิดซึ่งหน้าตามมาตรา 80 ที่เป็นความผิดอาญาทำร้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น และมาตรา 82 คือ เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามหมายจับ ร้องขอให้ราษฎรช่วยเหลือ (ช่วยจับ) และมาตรา 117 วางหลักว่า นายประกัน(ผู้ประกันตนให้ผู้ต้องหา) สามารถจับผู้ต้องหาที่หลบหนีซึ่งตนได้ประกันไว้ได้เองกรณีที่ไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานได้ในขณะนั้น

8. สถานที่ที่ห้ามทำการจับ แม้จะมีหมายจับแต่กฎหมายก็ได้บัญญัติถึงสถานที่อันเป็นข้อยกเว้นมิให้จับ โดยอยู่ใน มาตรา 81 ว่า (1) ห้ามมิให้จับในที่รโหฐาน(ที่ต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณะ) ไม่ว่าจะมีความหมายจับหรือไม่ก็ตาม เว้นแต่จะมีความหมายค้น หรือไม่มีหมายแต่มีเสียงร้องให้ช่วยจากในที่รโหฐานหรือ ปรากฏความผิดซึ่งหน้าในที่รโหฐานนั้น หรือบุคคลที่ทำ

ผิดซึ่งหน้าขณะถูกไล่จับได้หนีเข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น หรือเมื่อผู้จะต้องถูกจับนั้น คือเจ้าบ้านของที่รโหฐานนั้นและเป็นการจับโดยมีหมายจับหรือจับด้วยเหตุตามมาตรา 78 (เหตุจับได้โดยไม่มีหมาย) อย่างไรก็ดี การจับในที่รโหฐานนั้นนอกจากจะต้องมีหมายค้นหรือเหตุค้นแล้ว หากเป็นยามวิกาลจะต้องอาศัยเหตุฉุกเฉินอย่างยิ่งด้วย เว้นแต่จะได้เข้าไปอยู่ในที่รโหฐานนั้นโดยชอบตั้งแต่ต้นแล้ว เช่นได้รับเชิญให้เข้าไปเป็นต้น (2) ห้ามมิให้จับในพระราชวังหรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ ราชนิ หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประทับอยู่ (เขตพระราชวังชั้นใน) นอกจากจะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

9. ผลของการจับโดยมิชอบ หากเจ้าพนักงานกระทำการจับโดยไม่เข้าเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ เช่น จับโดยไม่มีหมายและไม่เข้าข้อยกเว้นตามกฎหมาย ผู้ที่ถูกจับนั้นสามารถกระทำการตอบโต้และอ้างเหตุป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 ได้ และหากผู้ที่จะถูกจับทำการต่อสู้ขัดขวางก็ไม่มีคามผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานด้วย นอกจากนี้เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับโดยมิชอบจะมีความผิดฐานกักขังหน่วงเหนี่ยวปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ (เฉพาะเจ้าพนักงาน) และอาจต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิด (ทางแพ่ง) อีกด้วย

จากคำอธิบายบทบัญญัติว่าด้วยการสืบสวนสอบสวน รวมถึงการจับการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้เกิดข้อพิจารณาว่า มาตรการทางกฎหมายดังกล่าว เป็นมาตรการที่อาศัยขั้นตอนการดำเนินการมาก และรักษาสีทธิเสรีภาพของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาตามหลักรัฐธรรมนูญ ซึ่งข้อดีคือ ประชาชนเกิดความมั่นใจว่าผู้บังคับใช้กฎหมาย จะใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและรักษาสีทธิเสรีภาพของประชาชน หากแต่ในการกระทำความผิดบางลักษณะที่ร้ายแรงหรือก่อความเสียหายใหญ่หลวง อีกทั้งผู้กระทำมีเครือข่ายกว้างขวาง มีความชำนาญในการกระทำความผิดที่อาศัยเทคนิคพิเศษนอกเหนือไปจากเจตนาและการกระทำอย่างความผิดอาญาทั่วไป มาตรการทางกฎหมายที่ใช้อยู่ต้องพัฒนาให้ทันผู้กระทำผิด ต้องมีกระบวนการที่รวดเร็ว ใช้เทคโนโลยีทันสมัย ในขณะเดียวกันต้องอยู่ในกรอบของกฎหมายด้วย

ถ้าพิจารณาถึงสภาพปัญหาในการสืบสวนหาผู้กระทำความผิดในคดีอาญา โดยทั่วไปแล้วเห็นว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวน โดยมีบทบัญญัติในเชิงคุ้มครอง (SAFEGUARD) สีทธิเสรีภาพของเหยื่อและผู้ถูกกล่าวหาไว้เพียงพอ⁹ แต่ปัญหาทางปฏิบัติและเทคนิคสำหรับคดีพิเศษข้างต้นซึ่งล้วนเป็นคดียุ่งยากในการแสวงหาพยานหลักฐาน ไม่มี

⁹ ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ, "กรมสอบสวนคดีพิเศษ : เอฟบีไอตำรวจไทย : ประชาชนได้ อะไร", รพี, 2545 .

ประจักษ์พยานเพราะผู้กระทำความผิดจะไม่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานโดยตรง หรือมิฉะนั้นก็สามารถทำลายพยานหลักฐานได้โดยง่าย ดังนั้น ผู้มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เพื่อ "จับได้ไล่ทัน" ผู้กระทำความผิด แต่ปัจจุบัน ระบบราชการมิได้ส่งเสริมความเป็นผู้เชี่ยวชาญได้อย่างแท้จริง เพราะอาจมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนหน้าที่ ขาดแรงจูงใจในแง่ค่าตอบแทนและหลักประกันความเป็นอิสระในการทำงาน¹⁰ ขาดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง ขาดอุปกรณ์เครื่องมือรวมทั้งการไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นด้วย¹¹ ดังนั้น เพื่อการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดอาญาที่มีลักษณะเฉพาะให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง จึงเกิดกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานทำการสืบสวนสอบสวนในคดีพิเศษที่ใช้มาตรการที่รวดเร็วและทันสมัยกว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ซึ่งมีการสอบสวนที่แตกต่างจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังจะกล่าวต่อไป

3.2.2 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานที่มีความชำนาญเฉพาะในการสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดทางอาญาที่มีความพิเศษ แตกต่างไปจากความผิดอาญาทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม โดยรวม ที่มุ่งเน้นในวิทยานិพนธ์ฉบับนี้ คือความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม

ในหัวข้อนี้ จะได้กล่าวถึงบทบัญญัติที่มีลักษณะเด่นด้านการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม อันปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนี้

¹⁰ เช่น มีหลักประกันการเรียกคืนหรือโอนสำนวนที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา หรืออาจมีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่ในการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับประเภทหรือลักษณะของคดีที่ถือว่าเป็นคดีพิเศษ หรือมีมติให้ดำเนินการกับคดีใดคดีหนึ่งเป็นพิเศษเพื่อความโปร่งใสในการทำงาน หรือแม้แต่มีกฎในการบริหารงานบุคคลแบบพิเศษเพื่อป้องกันอิทธิพลหรือการบีบบังคับในการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาที่ไม่สุจริตหรือไร้คุณธรรม

¹¹ ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ, "กรมสอบสวนคดีพิเศษ : เอฟบีไอตำรวจไทย : ประชาชนได้อะไร", หน้า 57.

3.2.2.1 อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ มาตรา 23 วรรคหนึ่ง กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วแต่กรณี¹² โดยให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ เพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมอบหมาย¹³

ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

มีปัญหาว่า การกำหนดให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมอบหมาย ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วยนั้น เจ้าหน้าที่คดีพิเศษจะมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนหรือไม่ ซึ่งประเด็นนี้ ได้มีการชี้แจงในคณะกรรมการสิทธิการของสภาผู้แทนราษฎรว่า เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีอำนาจเพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมอบหมายเท่านั้น แต่ผู้รับผิดชอบหลักก็คือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งอาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษไปถ้ำรูปในสถานที่เกิดเหตุ โดยเจ้าหน้าที่คดีพิเศษก็จะมีอำนาจตามที่ได้รับมอบหมายดังกล่าวเท่านั้น

เจตนารมณ์สำคัญของ การกำหนดให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เพื่อให้งานการสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษไปปฏิบัติเป็นการสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมาย

¹² การเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผลให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม (ดู ป.วิ.อาญา มาตรา 2 (16) นอกจากนี้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้ (ดู ป.วิ.อาญา มาตรา 17) สำหรับความหมายของการสืบสวนนั้น หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด (ดู ป.วิ.อาญา มาตรา 2 (1))

¹³ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 23 วรรคสอง

ในกรณีจำเป็น อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษผู้หนึ่งผู้ใดที่มีใช้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเพื่อปฏิบัติงานเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่เกี่ยวกับการสืบสวนเป็นการเฉพาะได้ด้วย ซึ่งเจตนารมณ์ในเรื่องนี้ก็เพื่อต้องการปฏิบัติหน้าที่โดยเร่งด่วนได้ หากกรณีขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นไม่ทันเหตุการณ์ ทั้งนี้ในการปฏิบัติงานเฉพาะเรื่องดังกล่าวผู้ที่ได้รับมอบหมายนั้น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาและมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น¹⁴ สำหรับหลักเกณฑ์วิธีการมอบหมายและการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด¹⁵

การกำหนดให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว มีผลให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานในความผิดฐานต่าง ๆ ตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงาน (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 136) ความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137) ความผิดฐานต่อสู้อหรือขัดขวางเจ้าพนักงาน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138) ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ที่ได้รับมอบหมายจะทำความผิดในลักษณะที่เป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ผู้ที่ได้รับมอบหมายดังกล่าวก็จะมีผิดและได้รับโทษตามที่ประมวลกฎหมายอาญากำหนดไว้ เช่น ความผิดฐานเจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ (มาตรา 148) ความผิดฐานเจ้าพนักงานกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งโดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด (มาตรา 150) ความผิดฐานเจ้าพนักงานทำให้เสียหาย ทำลาย ซอนเร้นเอาไปเลย หรือทำให้เสียหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินหรือเอกสารใด อันเป็นหน้าที่ของตนที่จะปกครองหรือรักษาไว้ (ม.158)

3.2.2.2 อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษฯ นี้ มาตรา 24 ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย¹⁶

¹⁴ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 23 วรรคสี่

¹⁵ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 23 วรรคห้า

¹⁶ อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรา 24 นี้ เป็นรูปแบบที่กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมลักษณะพิเศษได้ใช้บังคับมาก่อน เช่น

(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้น¹⁷ เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเน้นข่าวว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไปหรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

(2) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะ¹⁸ ที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(3) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการองค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(4) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(5) ยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าวใน (1) (2) (3) และ (4)

พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 มาตรา 14 (1)-(5) และ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 38 (1)-(3) เป็นต้น

¹⁷ มีปัญหาว่า การให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจเข้าไปตรวจค้นในเคหสถาน โดยไม่มีหมายค้น จะเป็นการละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลหรือไม่ได้มีการชี้แจงในคณะกรรมการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรว่า หลักการค้นจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นให้ค้นได้โดยไม่มีหมายค้น ซึ่งต้องมีเหตุสงสัยพอสมควร และต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ กคพ. กำหนด เพราะการค้นโดยไม่มีเหตุสงสัยอันสมควรเป็นการละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งการค้นต้องแสดงเหตุแห่งการค้นเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้ครอบครองเคหสถานทราบก่อนและจะต้องแสดงความบริสุทธิ์ เมื่อค้นเสร็จแล้วต้องรายงานให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษทราบ และรายงานให้ศาลทราบภายใน 48 ชั่วโมง

อย่างไรก็ตาม แนวทางปฏิบัติในการเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นตาม มาตรา 24 (1) นั้น มาตรา 24 วรรคสอง และวรรคสามได้กำหนดไว้แล้ว

¹⁸ ในกรณีที่กำหนดให้ค้นยานพาหนะได้ด้วย เนื่องจากเกรงว่าจะมีการตีความว่า ยานพาหนะเป็นรโหฐานทำให้การค้นยากลำบาก

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติตาม ข้อบังคับที่ กคพ. กำหนดเฉพาะการใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) นอกจากพนักงานสอบสวนคดี พิเศษจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจ ค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควร เชื่อที่ทำได้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้า ไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระ อาทิตย์ตก พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือน ตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7¹⁹ ขึ้นไปด้วย

ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึก เหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อตามวรรคสามและสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชี ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขต กรุงเทพมหานครภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้น เพื่อเป็นหลักฐาน

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนด ไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการให้ เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด โดยทำเอกสารให้ไว้ประจำตัวพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้ได้รับ อนุมัตินั้นและพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้นั้นต้องแสดงเอกสารดังกล่าวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุก ครั้ง

3.2.2.3 อำนาจในการเข้าถึงเอกสารหรือข้อมูลข่าวสาร

เนื่องจากบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วย กฎหมายตามรัฐธรรมนูญ²⁰ อย่างไรก็ตามเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารซึ่งสื่อสารถึงกันโดยทาง

¹⁹ กรณีเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกนั้น ให้พนักงานสอบสวนคดี พิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป เนื่องจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น ระดับ 6 ก็สามารถดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้ จึงจะต้อง ระบุตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป

²⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 37 บัญญัติไว้ดังนี้

"บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำ ด้วยประการอื่นใดให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกันจะกระทำมิได้

ไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด อาจมีการใช้ในทางที่มีชอบด้วยกฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษได้ มาตรา 25 จึงได้กำหนดให้มีมาตรการกฎหมายในการเข้าถึงเอกสารหรือข้อมูลข่าวสาร²¹ ดังนี้

"มาตรา 25 ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสาร หรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้²²

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ

(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวันโดยกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่ง

เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน"

²¹ มาตรการกฎหมายในการเข้าถึงเอกสารหรือข้อมูลตามมาตรา 25 นี้ มีลักษณะคล้ายกับมาตรการกฎหมายในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับความผิดฐานฟอกเงินตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 46 ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญเช่นเดียวกันก็คือ ต้องได้รับอนุมัติหรือมอบหมายจากหัวหน้าส่วนราชการและได้รับอนุญาตจากศาลด้วย

²² มีข้อควรสังเกตว่า มาตรการกฎหมายในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินตามมาตรา 46 ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ นั้น ศาลที่อนุญาตให้ดำเนินการได้เป็นศาลแพ่ง ทั้งนี้เพราะมาตรการกฎหมายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดังกล่าวเป็นมาตรการหรือกระบวนการทางแพ่ง เช่น การริบทรัพย์สินหรือให้ทรัพย์สินตกเป็นเงินของแผ่นดิน แม้จำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินจะถูกยกฟ้อง แต่ถ้าทรัพย์สินที่ปรากฏหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ

อนุญาตหากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่ง และให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด"²³

3.2.2.4 การห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

เนื่องจากข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามมาตรา 25 ดังกล่าว เป็นข้อมูลข่าวสารที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ และการได้มาก็ต้องเป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้ มาตรา 26 จึงกำหนดห้ามมิให้บุคคลใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้มาดังกล่าวแล้ว เว้นแต่เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตตามมาตรา 25 และเป็นกรปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่หรือตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาล ทั้งนี้ ผู้ฝ่าฝืนมีความผิดและได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 39 ด้วย"²⁴

²³ ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่สอง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งประเด็นข้อสังเกตว่า กรณีการเก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ เพื่อใช้ประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน หรือใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีพิเศษเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้นทั้งนี้ตามระเบียบที่ กคพ. กำหนด น่าจะแก้ไขเป็น "ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด เพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของ กคพ. ตามมาตรา 10 (4) ซึ่งกำหนดว่า "(4) กำหนดข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์ตามที่บทบัญญัติกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ กคพ." ซึ่ง พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษฯ ที่ใช้บังคับนี้แก้ไขตามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอแล้ว

²⁴ มาตรา 39 กำหนดไว้ ดังนี้

"ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ พนักงานอัยการที่เข้าร่วมสอบสวนหรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 32 หรือผู้เข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 25 ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง"

3.2.2.5 การเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคน

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษฯ นับว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีบทบัญญัติชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการสืบสวนสอบสวนในลักษณะการเป็นสายลับเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ นี้ มาตรา 27 วรรคหนึ่ง จึงได้กำหนดให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน โดยให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อธิบดีกำหนด ทั้งนี้ การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดหรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 27 วรรคสอง

เห็นสมควรกล่าวถึงเรื่องการแฝงตัวว่า การแฝงตัวคือการปลอมตัวโดยใช้วิธีการปิดบังความเป็นตัวตนที่แท้จริง ตั้งแต่การใช้เอกสารแสดงตัวปลอม เช่น บัตรประจำตัวประชาชนปลอม หรือหนังสือเดินทางปลอม รวมทั้งการแสดงถึงการมีอาชีพและสถานซึ่งไม่เป็นที่จริง โดยให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถสืบทราบข้อมูลข่าวสารได้

นอกจากนี้มีข้อสังเกตว่า มาตรา 27 วรรคสอง ใช้คำว่า "การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการเข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ" นั้น หากตีความแล้ว อาจให้ความคุ้มครองเฉพาะการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานปลอมเท่านั้น แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองรวมไปถึงการใช้เอกสารหรือหลักฐานปลอมเหล่านั้นด้วย ดังนั้น กฎหมายจึงน่าจะใช้คำว่า "การจัดทำและการใช้เอกสารหรือหลักฐาน หรือการเข้าไปแฝงในตัวขององค์กร หรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ"

สำหรับวิธีการสืบสวนตามมาตรา 27 ดังกล่าว เป็นวิธีลับที่ดำเนินการหนึ่งของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งเน้นการปฏิบัติงานเชิงรุกเพื่อป้องกันการเกิดขึ้นของคดีและลดความเสียหายทางเศรษฐกิจ โดยการสืบสวนหรือแฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรม การ

- การห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 26 นี้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 มาตรา 38 วรรคสี่ ก็ได้กำหนดมาตรการไว้โดยให้เลขาธิการ ป.ป.ง. เป็นผู้จัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น และมาตรา 66 กำหนดให้ผู้กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ผู้อื่นล่วงรู้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี เว้นแต่เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่หรือตามกฎหมาย

สะกดรอยติดตามการตรวจสอบข้อมูลและการติดตามพฤติกรรมของบุคคลหรือบริษัทที่น่าสงสัย โดยการส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติการในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ เช่น การเข้าไปแฝงตัวในบริษัท แหล่งข้อมูล เช่น ตลาดหลักทรัพย์ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ หรือรวมถึงการส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติการ ณ สถานทูตไทยในประเทศเป้าหมายที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งปฏิบัติการของ อาชญากรรมข้ามชาติ

หนึ่งในเรื่องการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานตามมาตรา 27 วรรคสองนั้น ในชั้น การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอภิปรายว่า การจัดทำเอกสาร ในลักษณะเป็นการปลอมเอกสาร ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ให้ถือว่าเป็นการ กระทำโดยชอบหรือไม่ ซึ่งคณะกรรมการชี้แจงว่า การจัดทำเอกสารหลักฐานใด แม้จะเป็น การปลอมเอกสาร ปลอมบัตรประจำตัวประชาชน ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน เช่น ในกรณีการฮั้วประมูลงานของหน่วยงานราชการ เป็นต้น มิใช่เป็นการปลอมเอกสารเพื่อมี เจตนาที่จะเข้าประมูลงานของหน่วยราชการให้ได้งาน แต่เป็นการเข้าไปเพื่อสืบสวนหาตัว ผู้กระทำความผิดดังกล่าวมาลงโทษ

3.2.2.6 การเก็บรักษาของกลาง

การเก็บรักษาของกลาง มาตรา 25 กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดี พิเศษ มีอำนาจเก็บรักษาหรือมอบหมายให้ผู้อื่นเป็นผู้เก็บรักษาก็ได้ แต่ในกรณีของกลางนั้น ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษา หรือเก็บรักษาไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการ อธิบดีกรมสอบสวนคดี พิเศษมีอำนาจสั่งให้นำของกลางนั้นออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ โดยอาจหักค่าใช้จ่ายได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด²⁵

ข้อยกเว้นให้กรมสอบสวนคดีพิเศษไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วย อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน และกฎหมายว่าด้วย การควบคุมยุทธภัณฑ์เช่นเดียวกับราชการทหารและตำรวจตามกฎหมายดังกล่าว

เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษฯ นี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุน ปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน และกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์ เช่นเดียวกับราชการทหารและตำรวจตามกฎหมายดังกล่าว ทั้งนี้ การมีและใช้อาวุธปืน เครื่อง

²⁵ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 28

กระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง สิ่งเทียม อาวุธปืน และยุทธภัณฑ์ ให้เป็นไปตามที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด²⁶

ในเรื่องนี้ ในการประชุมคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาวันอังคารที่ 20 พฤษภาคม 2546 ได้ตั้งประเด็นข้อสังเกตว่าการกำหนดข้อยกเว้นโดยให้กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถมีหรือใช้และพกพาอาวุธปืน และเครื่องกระสุนปืน ฯลฯ ซึ่งเห็นว่าอาจเกิดความเสียหายได้ หากบุคคลนั้นไม่มีความชำนาญเพียงพอในการใช้อาวุธปืน

ได้มีการชี้แจงในคณะกรรมการฯ ว่า กรณีการมีหรือการใช้อาวุธปืนหรือการขออนุญาตพกพาอาวุธปืนตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน ฯลฯ ให้ใช้หลักเกณฑ์เช่นเดียวกับข้าราชการทหารหรือตำรวจ ซึ่งในวาระเริ่มแรกของการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษนี้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวน ซึ่งมีความรู้ความชำนาญในการใช้อาวุธปืนประกอบกับทางกรมฯ จะได้มีการจัดฝึกอบรมการใช้อาวุธปืนก่อนปฏิบัติหน้าที่ด้วย

3.2.2.7 การแต่งตั้งที่ปรึกษาคดีพิเศษและการกำหนดค่าตอบแทน

นอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะประกอบด้วยผู้ซึ่งมีความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องหลากหลายอาชีพ เช่น นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงิน การบัญชี คอมพิวเตอร์ ฯลฯ เพื่อให้มีความรู้เท่าทันผู้กระทำความผิด สถานภาพและแนวโน้มของอาชญากรรมซึ่งเป็นคดีพิเศษแล้ว ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษยังอาจมีเหตุจำเป็นต้องใช้ความรู้เฉพาะด้านเป็นพิเศษ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษอาจแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษได้²⁷ ทั้งนี้ ให้ที่ปรึกษาคดีพิเศษได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดในระเบียบของกระทรวงยุติธรรมโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง²⁸

เรื่องที่ปรึกษาคดีพิเศษซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านนี้ ไพฑูรย์ ชัมภรัตน์ ได้ให้ความเห็นที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ในบทความในหนังสือพิมพ์มติชน วันที่ 24 กรกฎาคม 2545 เรื่อง "กรมสอบสวนคดีพิเศษกับการแก้ไขความบกพร่องของพยานหลักฐานในคดีอาญา" ดังนี้

²⁶ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 29

²⁷ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 30 วรรคหนึ่ง

²⁸ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 30 วรรคสอง

"...เราต้องยอมรับความจริงว่า พนักงานสอบสวนฝ่ายเดียวไม่สามารถรอบรู้ได้ทุกอย่าง โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับอาชญากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การค้นหาความจริงจึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความชำนาญพิเศษเข้ามาร่วมมือกันทำการสอบสวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะโดยหลักแล้ว การค้นหาพยานหลักฐานก็เพื่อมุ่งประสงค์ให้พยานหลักฐานเหล่านั้นมีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการรับฟังพยานหลักฐานของศาลในคดีอาญาว่า ศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำผิด ถ้าพยานหลักฐานไม่มั่นคงชัดแจ้ง ทั้งนี้ เนื่องจากต้องคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ การพิพากษาคดีของศาลจึงต้องมีความแน่ใจ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 หากไม่แน่ใจว่าถือว่ามีข้อสงสัยต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยและพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป

พยานหลักฐานที่สร้างความแน่ใจให้แก่ศาลได้แก่ประจักษ์พยานผู้ซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์ สามารถยืนยันการกระทำผิดของผู้ต้องหาได้ ถ้าคดีไม่มีประจักษ์พยาน และคดีนั้นมีแต่เพียงพยานแวดล้อม ศาลจะไม่มีพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด จึงมีปัญหาในทางสอบสวนว่า คดีที่มีแต่พยานแวดล้อม พนักงานสอบสวนจะแสวงหาพยานหลักฐานอย่างไร ศาลจึงจะรับฟังลงโทษจำเลยได้ เพราะจากแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานว่า ศาลจะพิพากษาลงโทษก็ต่อเมื่อพยานแวดล้อมนั้นใกล้ชิดกับเหตุการณ์จนแทบไม่มีความสงสัย และสามารถบ่งชี้ได้แน่นอนว่ามีการกระทำผิดจริงเท่านั้น

เมื่อมีหลักการเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องจัดระบบการสอบสวนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้พยานแวดล้อมเหล่านั้นมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลรับฟัง เนื่องจากคดีที่มีแต่พยานแวดล้อมส่วนใหญ่เป็นคดีมีอิทธิพลหรือคดีอาชญากรรมที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า หรือคดีเกี่ยวกับเศรษฐกิจการเงินที่มีระบบบัญชีสลับซับซ้อน หรือคดีที่ใช้คอมพิวเตอร์ผ่านอินเทอร์เน็ตกระทำผิด คดีเหล่านี้ล้วนแต่เป็นคดียุ่งยากในการแสวงหาพยานหลักฐานและไม่มีประจักษ์พยาน เพราะผู้กระทำผิดสามารถทำลายพยานหลักฐานได้โดยง่าย จึงเป็นการยากที่พนักงานสอบสวนเพียงฝ่ายเดียวจะแสวงหาพยานหลักฐานให้ศาลเชื่อได้ กรณีนี้จึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมทำการสอบสวน เพื่อพิสูจน์ทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ และอื่นๆ โดยผู้เชี่ยวชาญจะต้องเข้าทำการสอบสวนตั้งแต่เมื่อคดีเกิดขึ้น การค้นหาร่องรอยของการกระทำผิดจึงจะมีประสิทธิภาพ

วิธีการดังกล่าวมีความแตกต่างจากแนวทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนในปัจจุบัน เพราะในขณะนี้เมื่อพนักงานสอบสวนได้พยานหลักฐานมาแล้วจะส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการพิสูจน์ บางครั้งพยานหลักฐานที่ได้มาไม่เกี่ยวข้องกับคดีที่เกิดขึ้น หรือในบางคดีเมื่อนำพยานเข้าสืบในชั้นศาล พยานหลักฐานมีพิรุณเกิดข้อสงสัย เป็นเหตุให้ศาลพิพากษา

ยกฟ้อง หรือบางกรณีพนักงานสอบสวนเข้าไปหาพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุอีกครั้ง พยานหลักฐานเหล่านี้ก็อาจถูกทำลายหรือสูญหายไปหมดแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องให้ผู้เชี่ยวชาญเข้าไปแสวงหาพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มต้นคดี ส่วนการให้มีอัยการเป็นที่ปรึกษา ก็เพราะเป็นผู้ที่เสนอพยานหลักฐาน และมีประสบการณ์ในการดำเนินคดีในศาล ทำให้พนักงานสอบสวนรู้ว่าพยานแวดล้อมเหล่านั้นเพียงพอให้ศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดได้หรือไม่

จุดประสงค์ของการสอบสวนคดีพิเศษจึงน่าจะอยู่ที่การแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะในการที่คดีนั้นไม่มีประจักษ์พยาน จากสถิติคดีที่ผ่านมา การสอบสวนในรูปแบบปัจจุบันไม่อาจล้วงลึกแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอได้ จึงทำให้คดีที่สำคัญๆ มีอิทธิพลและอาชญากรรมที่สะท้อนขวัญประชาชน ต้องหลุดพ้นจากเงื้อมมือกฎหมายไปได้ ทั้งๆ ที่สังคมโดยทั่วไปรู้ว่าผู้กระทำผิดจริง แต่หาพยานหลักฐานมาลงโทษไม่ได้ ถ้าหากใช้ระบบการสอบสวนร่วมกันหลายฝ่าย อาจประสบความสำเร็จในการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษก็ได้

ประการสำคัญ การสอบสวนโดยบุคคลหลายฝ่าย เป็นการสร้างระบบให้การสอบสวนมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลยอมรับฟังพยานหลักฐาน เพราะพนักงานสอบสวนและผู้เชี่ยวชาญต้องไปเป็นพยานเบิกความเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ทำให้พยานหลักฐานมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพยานอื่นจนบอกได้ชัดว่าผู้กระทำผิดจริง ดังนั้น การกำหนดให้การสอบสวนมีบุคคลหลายฝ่ายที่มีความเชี่ยวชาญต่างกันเข้ามาร่วมทำการสอบสวน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่แก้ไขข้อบกพร่องในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีที่มีความยุ่งยากให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น"

3.2.2.8 ค่าใช้จ่ายสำหรับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ

การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ มีกระบวนการขั้นตอนที่ซับซ้อน และต้องอาศัยเทคนิคพิเศษ ซึ่งทำให้ต้องใช้ค่าใช้จ่ายมากกว่าการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมที่ไม่ซับซ้อนและมีได้เป็นองค์การอาชญากรรม ซึ่งกระบวนการในการอนุมัติค่าใช้จ่าย พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

ค่าใช้จ่ายสำหรับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษและวิธีการเบิกเงินตรงจ่าย มาตรา 31 กำหนดให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ในเรื่องการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายสำหรับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษนี้ กระทรวงการคลังมีข้อสังเกตในคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ว่า การเบิกค่าใช้จ่ายสำหรับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษควรให้จ่ายจากเงินงบประมาณ และถือปฏิบัติเช่นเดียวกับส่วนราชการอื่นโดยขออนุมัติกระทรวงการคลังและปฏิบัติตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนดเนื่องจากเป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ปกติเช่นเดียวกับส่วนราชการอื่น

3.3 ความร่วมมือของหน่วยงานในการปฏิบัติการสอบสวนคดีพิเศษ

เนื่องจากคดีพิเศษเป็นคดีซับซ้อนซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการร่วมมือกันในลักษณะสหวิชาชีพของเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ความชำนาญซึ่งเป็นมืออาชีพในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับคดี โดยให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวร่วมกับรับผิดชอบดำเนินการในคดีพิเศษ เช่น งานด้านภาษี การเงิน และการธนาคาร งานการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ความชำนาญในด้านต่าง ๆ นั้น อาจมาจากหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ

ในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา คณะกรรมการกฤษฎีกาคณะพิเศษได้มีความเห็นในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษว่า การมีเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนและสอบสวนคดีอาญา โดยแต่ละหน่วยงานมีกฎหมายเอกเทศของตนในการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบคดีอาญา อำนาจหน้าที่รวมทั้งวิธีการในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเป็นการเฉพาะ โดยไม่มีองค์กรกลางใดมาเป็นผู้กำหนดผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบคดีอาญา เขตความรับผิดชอบ หรือวิธีการในการร่วมมือเพื่อให้มีการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องคดี ทำให้เป็นปัญหาข้อขัดข้องในการบริหารกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพขึ้นได้ ดังจะเห็นได้จากในขณะนี้ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.2523 ซึ่งออกตามมาตรา 16 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ใช้บังคับทั้งกับข้าราชการและตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครอง แต่ในปัจจุบันข้าราชการตำรวจไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่ากระทรวงมหาดไทยอีกต่อไป จึงเกิดปัญหาการประสานการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างหน่วยงานทั้ง 2 แห่ง ซึ่งหากมีกฎหมายเฉพาะของหน่วยงานอื่นแยกออกไปอีกการประสานก็จะยังมีปัญหามากขึ้น²⁹

²⁹ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ประกอบร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ในเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. (สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้ว), สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, หน้า 16.

เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีพิเศษ มาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษฯ จึงได้กำหนดให้คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) มีอำนาจออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดังนี้

"มาตรา 22 เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีพิเศษ ให้ กคพ. มีอำนาจออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

(1) วิธีปฏิบัติระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การดำเนินการเกี่ยวกับหมายเรียกและหมายอาญา การจับ การควบคุม การขัง การค้น หรือการปล่อยชั่วคราว การสืบสวน การสอบสวน การเปรียบเทียบปรับ การส่งมอบคดีพิเศษ และการดำเนินการอื่นเกี่ยวกับคดีอาญาในระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา

(2) ขอบเขตความรับผิดชอบของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแต่ละแห่ง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผลกระทบของการกระทำความผิด และประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาได้อย่างทั่วถึง ในการนี้อาจกำหนดให้กรณีใดต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย ก็ได้

(3) การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามคดีพิเศษ

(4) การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

เมื่อมีข้อบังคับตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่กำหนดนั้น ถ้าข้อบังคับดังกล่าวเป็นการกำหนดหน้าที่ในระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ถือว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นการดำเนินการของผู้มีอำนาจหน้าที่สืบสวนและสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับตามวรรคหนึ่ง สำหรับคดีพิเศษในเรื่องใด ให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กรมสอบสวนคดีพิเศษและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะตกลงกัน เว้นแต่ กคพ. จะมิตติเป็นอย่างอื่น"

3.3.1 การให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ รัฐมนตรีอาจเสนอให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีคำสั่งตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อช่วยเหลือในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษนั้นได้ทั้งนี้ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ สำหรับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษที่ได้รับการแต่งตั้ง³⁰

เรื่องการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษนี้ ได้มีข้อสังเกตในคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ว่า การให้กรมสอบสวนคดีพิเศษนำความจากหน่วยงานอื่นไปทำงานโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากหน่วยงานต้นสังกัดก่อนเป็นการขัดกับหลักการของตัวข้าราชการไปช่วยราชการนอกสังกัดและหน่วยงานต้นสังกัดไม่สามารถสำรองอัตราเงินเดือนในระดับสูงไว้รองรับได้และการให้หน่วยงานต้นสังกัดรับเจ้าพนักงานผู้นั้นกลับเข้ารับราชการโดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการว่าด้วยการบริหารงานบุคคล ทำให้เกิดความเสียหายกับหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งขัดต่อระบบการบริหารงานบุคคล

ด้านกระทรวงการคลังได้มีข้อสังเกตในเรื่องดังกล่าวว่า การให้หน่วยงานต้นสังกัดเดิมต้องจัดหาตำแหน่งรองรับข้าราชการที่ไปปฏิบัติงานในกรมสอบสวนคดีพิเศษแล้วกลับเข้ารับราชการในสังกัดเดิมโดยไม่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการว่าด้วยการบริหารงานบุคคล เป็นการแทรกแซงอำนาจการบริหารงานบุคคลของส่วนราชการและอำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยการบริหารงานบุคคล จึงควรกำหนดให้ไปปฏิบัติงานในลักษณะถาวร³¹

อนึ่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เสนอข้อสังเกตและปัญหาเพื่อการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีซึ่งสรุปได้ว่าอำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเสนอนายกรัฐมนตรีสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกกระทรวง ทบวงกรม ไปปฏิบัติหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษโดยมีกำหนดระยะเวลา และไม่จำเป็นต้องประสานต้นสังกัดเพื่อรับทราบหรือยินยอม ซึ่งกรณีการโอนไปและโอนกลับต้นสังกัดเดิมทำให้เกิดปัญหาส่วนราชการต้นสังกัดคือ

³⁰ ดูพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 33

³¹ ตามหนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุด ที่ กค 0518.1/12750 ลง วันที่ 22 กรกฎาคม 2545

- ทุกส่วนราชการมีกำลังพลขาดแคลนอยู่แล้ว
- การส่งไปปฏิบัติราชการ สามารถส่งได้ทุกระดับตำแหน่ง ดังนั้นหากผู้ใดที่เป็นกำลังหลักและปฏิบัติหน้าที่สำคัญ หรือดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงาน ก็จะทำให้เกิดความเสียหายแก่หน่วยงานต้นสังกัดนั้น ๆ ได้
- แผนการปฏิบัติของหน่วยงานต้นสังกัด ต้องเปลี่ยนแปลงเนื่องจากกำลังพลต้องถูกส่งไปปฏิบัติหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ
- กรณีการไม่ผ่านคณะกรรมการว่าด้วยการบริหารงานบุคคลเกิดเป็นปัญหาข้อกฎหมาย เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ การแต่งตั้งระดับนายพลขึ้นไป ต้องผ่าน กตธ. และกรม. ให้ความเห็นชอบเพื่อเสนอโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ดังนั้น กรณีการโอนกลับมีปัญหาว่าจะต้องผ่านขั้นตอนดังกล่าว โดยเฉพาะการเสนอโปรดเกล้าฯ หรือไม่โปรดเกล้าฯ เป็นต้น³²

3.3.2 การให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาร่วมสอบสวนหรือมาร่วมปฏิบัติหน้าที่กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

ในกรณีที่คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) เห็นว่า เพื่อประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำความผิดคดีพิเศษ กคพ. จะให้ความเห็นชอบให้คดีพิเศษคดีหนึ่งคดีใดหรือประเภทใดต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารแล้วแต่กรณี มาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่มการสอบสวน แล้วแต่กรณีก็ได้ เว้นแต่การสอบสวนคดีพิเศษที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) (ค) หรือ (ง)³³ ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวน

³² "ความเห็น "ตำรวจ" ต่อ "กรมเอพีไอ" ในไทยโพสต์ 1 กรกฎาคม 2545 อ้างในเอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษพ.ศ..... อ้างแล้ว, หน้า 38-39

³³ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) (ค) หรือ (ง) กำหนดไว้ ดังนี้

"มาตรา 21 คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ คดีความผิดทางอาญาดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของ กคพ. โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องมึลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ

ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกคดี แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ การสอบสวนร่วมกันหรือการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กคพ. กำหนด³⁴

ในเรื่องการให้พนักงานอัยการ (รวมทั้งอัยการทหารด้วย) มาร่วมสอบสวนหรือมาร่วมปฏิบัติหน้าที่กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้นสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีข้อสังเกตในคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ว่า

"อำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามมาตรา 17 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานอัยการไม่ใช่พนักงานปกครองหรือตำรวจ จึงไม่มีอำนาจในการสอบสวนปราบปรามผู้กระทำความผิดอาญา และการที่กำหนดหลักเกณฑ์ให้แน่ชัดว่า ลักษณะคดีใดเป็นคดีที่ควรให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนนั้น กระทำได้ยาก ประกอบกับการให้พนักงานอัยการเข้ามาในกระบวนการสอบสวนจะทำให้หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้ อำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการขาดหายไป อันจะส่งผลต่อการคุ้มครองและอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน ทั้งผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาขึ้นได้ จึงเห็นควรตัดหลักการนี้ออกหรือให้คงไว้เฉพาะการกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนได้เฉพาะคดีเท่านั้น"

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) พิจารณาแล้วเห็นว่า หลักการนี้เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับคดีที่มีความซับซ้อนมากในทุกคดีโดยไม่จำกัดเฉพาะกฎหมายบางฉบับ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้การปราบปรามการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างชัดเจน และในทางกลับกันก็จะเป็นหลักประกันให้กับผู้ต้องหาที่จะได้รับการตรวจสอบว่ากระทำความผิดจริงหรือไม่ นอกจากนี้ จะทำให้การดำเนินคดีอาญารวดเร็วยิ่งขึ้น และเมื่อเป็นระบบหนึ่งของการสอบสวนตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงควรกำหนดเป็นมาตรฐานทั่วไปมิใช่ให้มีการปฏิบัติได้เฉพาะของหน่วยงานที่สามารถกระทำได้ตามกฎหมายเฉพาะเรื่อง ซึ่งการดำเนินการตามหลักการนี้จะทำให้การตรวจสอบพยานหลักฐานเป็นไปอย่างถูกต้องและรัดกุม

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด"

³⁴ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 32

สำหรับการกำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ในชั้นการสอบสวน นั้น เนื่องจากที่ผ่านมาในบางกรณีกว่าที่พนักงานอัยการจะเข้ามาตรวจสอบพยานหลักฐานก็ต้อง รอจนถึงชั้นการตรวจสำนวนเพื่อสั่งฟ้อง ซึ่งระยะเวลาที่ผ่านไป พยานหลักฐานบางอย่างอาจ เสียหาย หรือถูกทำลายไปก่อนแล้ว อันอาจส่งผลกระทบต่อรูปคดี ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนจะ ยังคงมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทำสำนวนอยู่เช่นเดิมตามที่ กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยพนักงานอัยการที่เข้าร่วมการ สอบสวนจะมีฐานะเป็นเสมือนผู้ช่วยเหลือการสอบสวนโดยยังคงมีอำนาจในการทำความเห็นสั่ง ฟ้องหรือไม่ฟ้องอยู่เช่นเดิม หลักการถ่วงดุลการใช้อำนาจที่มีอยู่ในปัจจุบันจึงยังคงมีอยู่ใน เปลี่ยนแปลง และตามหลักการใหม่นี้และหลักการเดิมที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาก็ได้รับรองหลักเรื่องความโปร่งใสในขั้นตอนของการตรวจสอบการใช้ อำนาจของพนักงานสอบสวนโดยพนักงานอัยการในชั้นตรวจสำนวนก่อนสั่งฟ้องหรือในชั้นการ ทำความเห็นแย้งคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการโดยผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวน³⁵

3.3.3 ผู้มีอำนาจทำความเห็นแย้งในกรณีที่พนักงานอัยการหรืออัยการทหารมี คำสั่งไม่ฟ้องคดี

ในกรณีที่พนักงานอัยการหรืออัยการทหารแล้วแต่กรณีมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีซึ่งได้ สอบสวนโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มาตรา 34 กำหนดให้การทำความเห็นแย้งตามมาตรา 145 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความ อาญาอื่นเป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นตามที่กำหนด ในกฎทรง

หนึ่ง ผู้มีอำนาจทำความเห็นแย้งกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องตาม มาตรา 145 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสำหรับในกรุงเทพมหานคร คือ อธิบดี กรมตำรวจ (ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ) รองอธิบดีกรมตำรวจ (รองผู้บัญชาการตำรวจ แห่งชาติ) หรือผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ (ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ) ส่วนจังหวัดอื่นคือ ผู้ว่าราชการจังหวัด

มาตรา 145 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ดังนี้
"มาตรา 145 ในกรณีที่มิมีคำสั่งไม่ฟ้อง และคำสั่งนั้นไม่ใช่ของอธิบดีกรมอัยการ ถ้าในนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ให้รับส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไปเสน่อธิบดีกรม

³⁵ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ประกอบร่างพระราชบัญญัติการสอบสวน คดีพิเศษ พ.ศ....(เรื่องเสร็จที่ 657/2545)

ตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ถ้าในจังหวัดอื่นให้มีสำนักงานการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไปเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ทั้งนี้มิได้ตัดอำนาจพนักงานอัยการที่จะจัดการอย่างใดแก่ผู้ต้องหาตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 143

3.4 การบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติกรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ต่อบังคับใช้อำนาจการสอบสวน

ในหัวข้อนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติกรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ต่อบังคับใช้อำนาจการสอบสวน โดยที่อำนาจการสอบสวนที่องค์กรอาชญากรรมก่อขึ้นนั้นเป็นอาชญากรรมที่มีความลับซับซ้อนมากกว่าอาชญากรรมธรรมดาที่ทั่วไป จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนที่แตกต่างไปจากวิธีการสืบสวนสอบสวนเช่นเดียวกับคดีอาชญากรรมทั่วไป

ขอบเขตการปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม

1. การป้องกัน ปรามปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษ ซึ่งได้แก่ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมที่มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องกับ อาชญากรรมข้ามชาติ องค์กรอาชญากรรม รวมทั้งอาชญากรรมอื่นที่สร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในสังคมได้ทราบ ตระหนักและไม่หลงผิดไปกระทำความผิดและการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดคดีพิเศษ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษอันเป็นการปรามปรามการกระทำความผิด

2. พัฒนาการระบบ รูปแบบ วิธีการและมาตรการในการป้องกันปรามปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษ โดยการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบและวิธีการปฏิบัติงานให้เท่าทันกับสถานภาพและแนวโน้มของอาชญากรรมพิเศษ ด้วยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการป้องกัน ตรวจสอบและตรวจพิสูจน์การกระทำความผิด มีการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน เช่น ข้อมูลบุคคล แผนประชุมกรรม สถิติคดีและมูลค่าความเสียหาย หมาอาญาสำนวนการสอบสวน เป็นต้น

3. พัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างศักยภาพในด้านความรู้ ความสามารถ และขวัญกำลังใจ โดยการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของบุคลากรให้เท่าทันกับสถานภาพและแนวโน้มของการกระทำความผิดที่มีการพัฒนารูปแบบวิธีการอยู่ตลอดเวลา ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานและขวัญกำลังใจในการทำงานด้วยการฝึกอบรมในด้านการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ จรรยาบรรณในวิชาชีพการส่งเสริมให้มีการศึกษาและวิจัย การให้คำตอบแทนและการจัดสวัสดิการในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

4. ประสานความร่วมมือในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนทั้งภายในและต่างประเทศ โดยการประสานความร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลข่าวสารและการช่วยติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิด ประสานความร่วมมือกับตำรวจสากล FBI และหน่วยงานต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การช่วยติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิด การโอนตัวนักโทษและการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การประชาสัมพันธ์ภารกิจและผลการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ การจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนและแสดงความคิดเห็นจากประชาชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแจ้งข่าวคดีพิเศษจากประชาชน

บทบาทภารกิจที่เพิ่มขึ้นจากหน่วยงานเดิม

กองบังคับการคดีการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปฏิบัติภารกิจเพียงการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมพิเศษเท่านั้น นอกจากนี้ในการดำเนินคดีความผิดบางประเภทยังรับผิดชอบเฉพาะคดีที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น หากแต่บทบาทภารกิจกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้น นอกจากจะต้องดำเนินการป้องกันปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษอื่นๆ ที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านเพิ่มขึ้น ได้แก่ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และคดีความผิดอาญาอื่นที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ หรือที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม โดยมีขอบเขตความรับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร

3.5 มาตรการการสืบสวนสอบสวนคดีองค์กรอาชญากรรมในต่างประเทศ

3.5.1 ประเทศเยอรมนี³⁶

3.5.1.1 สถานการณ์องค์กรอาชญากรรมในประเทศเยอรมนี

อาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรได้กลายเป็นความท้าทายต่อรัฐและสังคมในประเทศเยอรมนีไม่ว่าจะเป็นเพราะระบบกฎหมายของเยอรมนี เพราะความเจริญทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางการเงินเพราะระบบสาธารณูปโภคและแหล่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

³⁶ อำนาจ เนตยสุภาและ วิพล กิตติทัศนาศรัย , "องค์กรอาชญากรรมกับการคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมนี" , www.institute.ago.go.th/text/tran_19.doc, 15 มกราคม 2550.

ประเทศเยอรมนีต้องเผชิญหน้ากับอันตรายเป็นพิเศษจากองค์กรอาชญากรรม ชนิดขององค์กรอาชญากรรมที่กำลังพูดถึงนี้มุ่งในเรื่องการกระทำความผิดบางประเภทที่สามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์อย่างมหาศาล ในขณะที่เดียวกันมีความเสี่ยงต่อการตรวจพบน้อยเพราะว่าไม่มีผู้เสียหายโดยตรงหรือตัวผู้เสียหายเองไม่เต็มใจที่จะกล่าวหาและร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการดำเนินคดี

สิ่งที่กล่าวถึงเป็นประเด็นแรกคือ พัฒนาการขององค์กรอาชญากรรม ตลอดหลายปีที่ผ่านมาร้ายแรงขึ้นมากจนสังเกตเห็นได้อย่างน่าตกใจในความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด เครือข่ายด้านองค์กรยาเสพติดระหว่างประเทศนำยาเสพติดเข้าสู่ประเทศเยอรมนี โดยการขนส่งสินค้า สร้างเครือข่ายด้านการตลาดและดำเนินการฟอกเงินรวมถึงหมุนเวียนเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติด เงินที่ได้จากการค้ายาที่ผิดกฎหมายมักถูกยกย้ายถ่ายโอนไปยังกระบวนการการประกอบอาชญากรรมประเภทอื่นซึ่งให้ผลตอบแทนสูงเป็นพิเศษ ตัวอย่างเช่น ในด้านการปลอมแปลงเช็คและเงินหรือที่รู้จักกันว่าเป็นอาชญากรรมเกี่ยวกับ “แหล่งบันเทิงเรียมย์” ซึ่งโดยส่วนใหญ่สามารถที่จะทำการสืบสวนได้ยาก (เช่นกลุ่มเครือข่ายแมงดา การร่วมมือของโรงบ่อนการพนันที่ผิดกฎหมาย)

ทั้งนี้ อาชญากรรมด้านยาเสพติดเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาองค์กรอาชญากรรม ถึงแม้ว่าจะเป็นปัญหาในส่วนที่สำคัญและต้องปราบปรามอย่างเร่งด่วนเป็นพิเศษก็ตาม ในทำนองเดียวกัน ปัญหาอาชญากรรมด้านอื่นก็เพิ่มขึ้นมาก และการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพที่เห็นได้ชัดคือ ระบบการกระทำความผิดที่เป็นกระบวนการและมีการจัดการในรูปองค์กรมากขึ้น

จากการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว องค์กรอาชญากรรมกลายเป็นแนวทางของบรรดาอาชญากรรมชนิดพิเศษต่าง ๆ อาทิการปลอมแปลงเงิน การโจรกรรมอย่างเป็นกระบวนการ และการโจรกรรมโดยการย่องเบาโดยมีกลุ่มที่คอยจัดการแปรสภาพทรัพย์สินที่ได้มาหมุนอยู่เบื้องหลัง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการโยกย้ายทรัพย์สินมีราคาสูงไปยังต่างประเทศ การค้าขายอาวุธที่ผิดกฎหมาย อาชญากรรมเกี่ยวกับ “แหล่งบันเทิงเรียมย์” ที่เชื่อมโยงกับการค้าโสเภณีและ “ธุรกิจกลางคืน” และการกระโชกเงินค่าคุ้มครอง การดำเนินกิจกรรมขององค์กรเช่นว่าจะถูกจัดการอย่างแนบเนียนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อที่ว่าตัวการหลักในองค์กรจะไม่ถูกเปิดเผยตัว อาชญากรที่ถูกจับดำเนินคดีได้ด้วยมาตรการสืบสวนแบบเดิมที่ใช้กันอยู่ทั่วไปจึงมักจะเป็นอาชญากรรายเล็กที่อยู่รอบนอกเท่านั้น ซึ่งก็คืออาชญากรที่อยู่รอบนอกที่ไกลจากสายสนกลไกขององค์กรอาชญากรรมจนไม่รู้และเข้าใจในโครงสร้างและส่วนประกอบขององค์กรที่ตนสังกัดอยู่ในภาพรวมทั้งหมดแต่อย่างใด อาชญากรที่อยู่รอบนอกเหล่านี้สามารถสลับสับเปลี่ยนกันได้และแทนที่กันได้ตามแต่ใจของผู้บงการ ซึ่งทำให้การจับกุม

พวกเขาไม่ได้มีผลกระทบต่อการประกอบกิจกรรมทางอาชญากรรมขององค์กรนั้นอย่างแท้จริง ส่วนอาชญากรที่อยู่วงในจนทราบเรื่องภายในขององค์กรอาชญากรรมก็จะถูกปิดปากด้วยเงิน โดยคำสั่งบังคับไม่ให้พูด โดยคำขู่ และโดยการข่มขู่ เมื่อมีสมาชิกในองค์กรอาชญากรรมรายใด ถูกจับ องค์กรอาชญากรรมมักให้การสนับสนุนทางวัตถุสิ่งของแก่สมาชิกครอบครัวของบุคคล นั้นและรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีเพื่อที่จะทำให้เกิดการเชื่อฟังและเพื่อป้องกันการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับองค์กร กล่าวโดยสรุปภาพรวมทั้งหมด ลักษณะของอาชญากรรมที่ก่อ ขึ้นแบบนี้แสดงให้เห็นว่าบรรดาอาชญากร ซึ่งมักจะมีเครือข่ายเชื่อมโยงกันในระดับระหว่าง ประเทศ ใช้ประโยชน์จากเครือข่ายส่วนตัวและทางธุรกิจด้วยพลังในการก่ออาชญากรรมที่มีอยู่ อย่างมหาศาล รวมทั้งความแข็งแกร่งทางการเงินเพื่อที่จะสร้างผลกำไรที่ผิดกฎหมายได้เป็น จำนวนมาก การเตรียมการและการดำเนินการโดยสมรู้ร่วมคิดกันในการกระทำความผิดทาง อาญาทำให้การต่อสู้กับปัญหาอาชญากรรมยากยิ่งขึ้น ความสำเร็จของการต่อสู้กับ อาชญากรรมประเภทนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะสามารถจัดการกับผู้บงการที่อยู่เบื้องหลังและผู้บริหาร องค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องและจัดการกับแหล่งเงินไม่ให้ถูกนำไปใช้ในการกระทำความผิด ครั้งต่อ ๆ ไป ได้มากเพียงใด

3.5.1.2 หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมนีเกี่ยวกับ

องค์กรอาชญากรรม

หลักทั่วไป

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจริง ๆ แล้วไม่ได้ให้คำจำกัด ความว่าอะไรคือองค์กรอาชญากรรม และความหมายของมันก็ไม่ได้มีผลมากนักต่อการยอมรับ ในมาตรการในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ทั้งนี้ เนื่องจากไม่มีผู้ใดสามารถจัดการใน เรื่องคำนิยามให้มีความเที่ยงตรงเพียงพอ มีขอบเขตที่แน่นอนและในขณะเดียวกันมีความ กระชับเข้ากับการให้ความหมายตามกฎหมาย สิ่งทีกล่าวนี้นั้นเป็นที่เห็นได้ชัดจากเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้นในขณะทำงานซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากตำรวจและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ที่พยายามอธิบายความหมายขององค์กรอาชญากรรมในปี 1990 หลังจากมีการอภิปรายอย่าง เข้มขัน ผลลัพธ์ที่ได้คือ "การกระทำความผิดทางอาญาที่ได้รับการวางแผนไว้ก่อน ได้รับแรงบันดาลใจจากความต้องการในการแสวงหาผลกำไรหรืออำนาจ นับเป็นการก่อให้เกิดองค์กร อาชญากรรม หากการกระทำความผิดเช่นนั้นมีความสำคัญอย่างมากทั้งโดยพิจารณาแยกส่วนหรือ ทั้งหมด และโดยมีผู้ร่วมกระทำความผิดมากกว่าสองคนร่วมมือกันโดยมีการแบ่งหน้าที่กัน ดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาเวลาที่ยาวนานหรือตลอดไป

- โดยใช้โครงสร้างที่เป็นประเภทพาณิชย์หรือธุรกิจ
- โดยใช้กำลังหรือวิธีอื่น ๆ ที่เหมาะสมเพื่อข่มขู่ หรือ

- โดยใช้อิทธิพลทางการเมือง สื่อ การปกครอง กระบวนการยุติธรรม หรือเศรษฐกิจ

คำจำกัดความเหล่านี้ไม่รวมการกระทำความผิดฐานก่อการร้าย” ขณะทำงานยังได้กล่าวต่อไปว่า “รูปแบบองค์กรอาชญากรรมมีความหลากหลาย นอกเหนือจากโครงสร้าง รูปแบบขององค์กรที่มีการพัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้น (มักมีการจัดการ โดยจับกลุ่มร่วมมือกันทางเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม พื้นฐานทางครอบครัวและสังคม) ยังมีการ เชื่อมโยงประสานกันบนพื้นฐานของระบบเครือข่ายส่วนบุคคลและทางธุรกิจที่ตักตวงประโยชน์ ได้ในทางอาชญากรรม ระหว่างผู้กระทำความผิดทางอาญาดำเนินระดับที่แตกต่างกันไปตามความ ผูกพันระหว่างพวกเขา โดยมีผลประโยชน์จากการก่ออาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกันที่เป็นตัวหล่อ หลอมให้เกิดความเชื่อมโยงดังกล่าว”

อาชญากรรมที่พบมากในองค์กรอาชญากรรม ได้แก่:

- การค้าและลักลอบขนยาเสพติด
- การค้าและลักลอบขนอาวุธเถื่อน
- อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตกลางคืน (ตัวอย่างเช่นได้แก่การจัดการ ซึ่งการค้าประเวณีการค้าทาส การพนันและการโกงที่ผิดกฎหมาย)
- การรีดเงินคัมครอง
- การลักลอบขนชาวต่างชาติเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมาย
- การค้าสินค้าเถื่อน
- การปลอมและการใช้ตราสารทางการเงินในทางที่ผิด
- การผลิตและการกระจายเงินปลอมแปลง
- การขโมยถอดชิ้นส่วนรถยนต์คุณภาพสูงและรถบรรทุก ตู้สินค้า และสินค้าที่ขนส่งทางเรือ

นอกเหนือจากอาชญากรรมเหล่านี้ องค์กรอาชญากรรมบางรายยัง เกี่ยวกับการลักลอบจัดการของเสียอย่างผิดกฎหมายและการโอนย้ายเทคโนโลยีโดยผิด กฎหมาย สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าลักษณะของอาชญากรรมที่ก่อโดยองค์กรมีขอบข่ายกว้างจนไม่ สามารถระบุไว้ในคำจำกัดความของกฎหมายได้อย่างกระชับรัด

ดังนั้น จึงมีการใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาเชื่อมโยงกับ บทบัญญัติในกฎหมายอาญาเพื่อใช้กับกลุ่มของการกระทำความผิดที่มีความพิเศษอย่างองค์กร อาชญากรรม ยิ่งไปกว่านั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าวยังไปเชื่อมโยงกับประเภท และรูปแบบของการกระทำความผิดบางประเภทซึ่งได้ถูกพัฒนาการปรับเปลี่ยนมาเป็น

ระยะเวลายาวนานในตัวของกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาที่สามารถใช้ได้กับรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมบางประเภทได้อยู่แล้ว

มาตรการสืบสวนที่สำคัญที่สุดในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

- (1) การเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
- (2) การดักฟังโทรศัพท์
- (3) การติดตามพฤติกรรมระยะยาว
- (4) การใช้การช่วยเหลือทางเทคนิคเพื่อจุดประสงค์ในการเฝ้าติดตาม
- (5) นักสืบนอกเครื่องแบบ
- (6) การตรวจตราของตำรวจ

การอภิปรายของรัฐสภาประสบความสำเร็จอย่างมากเป็นอย่างยิ่งในการพูดถึงขอบเขตของกฎในส่วนของ “เงื่อนไขทั่วไป” ความจำเป็นในการมีบทบัญญัติที่มุ่งการปฏิบัติและการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาต้องมีความสอดคล้องกับความจำเป็นในการปกป้องสิทธิพื้นฐานขั้นต่ำสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการคุ้มครองบุคคลและการคุ้มครองข้อมูล นอกจากนี้ประสิทธิภาพในการดำเนินคดีต้องมีความสอดคล้องกับความจำเป็นที่ต้องมีมาตรการที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาและความสามารถในการต่อสู้คดีของจำเลยจะต้องไม่ถูกบั่นทอนไปด้วย

มีการใช้มาตรการดังกล่าวโดยอัยการและตำรวจมากน้อยเพียงใด ยังไม่เป็นที่ทราบแน่ชัด เพราะไม่มีสถิติในเชิงรายละเอียดสำหรับการดำเนินมาตรการส่วนใหญ่

(1) การสืบค้นโดยการคัดกรองข้อมูล

มาตรา 98 a และ 98 b เป็นพื้นฐานทางกฎหมายพิเศษสำหรับการตรวจสอบที่ว่านั้น มันเป็นการเปรียบเทียบ (การจับคู่) โดยเครื่องอัตโนมัติเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่รวบรวมไว้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดี และการเปรียบเทียบดังกล่าวถูกจัดเก็บในฐานข้อมูลของหน่วยงานที่ไม่ใช่ผู้มีอำนาจในการดำเนินคดี การจับคู่เกิดขึ้นโดยใช้มาตรการตรวจสอบทางอาญา (หาประเภทผู้กระทำความผิด) ที่เฉพาะเจาะจงกับคดีที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบจะใช้ได้เฉพาะเมื่อเกี่ยวกับการกระทำผิดอาญาร้ายแรงที่กำหนดไว้ในบัญชีทั่วไป (มาตรา 98a.11) (ตัวอย่างเช่นการกระทำผิดอาญาที่มีความสำคัญร้ายแรงมากในขอบเขตของการค้ายาเสพติดหรือการค้าอาวุธที่ผิดกฎหมาย หรือการ

กระทำผิดต่อชีวิตหรือต่อร่างกายหรือโดยการกระทำของสมาชิกในองค์กร) ทั้งนี้ การสั่งให้ตรวจสอบจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีความสงสัยเบื้องต้น (มาตรา 152.11) ว่า มีการกระทำผิดเกิดขึ้น การจับคู่ข้อมูลโดยอัตโนมัติจะได้รับอนุญาตเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเงื่อนไขเป็นไปตามกฎเกณฑ์ในการตรวจสอบซึ่งหลักเกณฑ์นั้นมีแนวโน้มจะนำไปใช้กับผู้กระทำความผิดด้วย แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาว่ามีการสืบสวนถึงขั้นไหนแล้ว จุดประสงค์ของการตรวจสอบประเภทนี้คือเพื่อจะกั้นกรองเอาบุคคลที่มี "ประวัติน่าสงสัย" ไม่ว่าจะจากประวัติที่พบในการสืบสวนหรือจากประวัติการกระทำความผิด ออกมาจากกลุ่มบุคคลที่ไม่ได้ร่วมกระทำความผิดซึ่งมีเป็นจำนวนมาก กระบวนการที่กล่าวถึงนี้ยังเป็นวิธีการเพื่อที่จะขจัดบุคคลซึ่งเมื่อพิจารณาถึงข้อมูลของพวกเขาในด้านอื่นแล้วถึงแม้มีลักษณะตรงกับกฎเกณฑ์ที่ใช้กับผู้กระทำความผิด แต่กลับไม่สามารถถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด (การค้นหาที่มีผลเป็นลบ) และอีกด้านหนึ่งเพื่อคัดเอาบุคคลเหล่านั้นซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงที่ละเอียดละออว่ามีลักษณะตรงตามเกณฑ์โดยทั่วไปที่ใช้กับผู้กระทำความผิด (การค้นหาที่มีผลเป็นบวก)

หน่วยงานเอกชนหรือรัฐที่เก็บข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการจับคู่มีหน้าที่ที่จะกรองข้อมูลเหล่านี้ออกจากฐานข้อมูลของตนและส่งต่อไปยังเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินคดีเพื่อการคัดกรอง

ความชอบด้วยกฎหมายของมาตรการนี้ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ระบุในกฎย่อย ตามกฎดังกล่าวนี้ จะต้องมีกรณีวินิจฉัยถึงความเป็นไปได้และความยากลำบากในการสะสางคดี ถ้าการวินิจฉัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการสืบสวนคดีอาญาโดยใช้มาตรการสืบสวนอื่นไม่มีทางที่จะสำเร็จได้ดีเท่ามาตรการการสืบค้นข้อมูลดังกล่าว ก็ควรที่จะใช้มาตรการสืบค้นนี้

มาตรา 98 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการวิธีพิจารณาในการสืบค้นโดยการคัดกรองโดยหลักแล้วการจับคู่และการส่งผ่านข้อมูลเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยคำสั่งศาล ข้อเท็จจริงที่เกิดจากการตรวจค้นโดยการคัดกรองสามารถที่จะถูกนำไปใช้เพื่อจุดประสงค์ในการดำเนินคดีอาญาในขอบเขตจำเพาะเท่านั้น นั่นคือในฐานะจะนำไปเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญาฐานความผิดอื่นได้อีกต่อเมื่อความผิดฐานอื่นนั้นอยู่ในบัญชีตามมาตรา 98 a ด้วยเช่นกัน ในทางปฏิบัติทุกวันนี้ มีการใช้มาตรการน้อยมาก

(2) การเฝ้าติดตามทางโทรศัพท์

เรื่องนี้เป็นที่ยอมรับมานานมาแล้วอย่างน้อยตั้งแต่ปี ค.ศ.1968 เพื่อวัตถุประสงค์ในการสืบสวนอาชญากรรมร้ายแรง (มาตรา 100a) มาตรการนี้ได้รับอนุญาตใน

คดีที่อยู่ในรายการอาชญากรรมร้ายแรงที่กำหนดไว้ (ตัวอย่างเช่นในคดีของการค้ามนุษย์ การปลอมเงินตรา ฆาตกรรม การโจรกรรมเป็นกระบวนกร การปล้น การเรียกค่าไถ่ การรับของโจรโดยทำเป็นการค้า การฟอกเงิน อาชญากรรมตามพระราชบัญญัติเครื่องกระสุนปืนและอาวุธปืนหรือยาเสพติด นอกจากนี้ มาตรการเฝ้าติดตามทางโทรศัพท์ยังได้รับอนุญาตให้ทำได้ในเรื่องอื่นในกรณีที่เป็นไปไม่ได้หรือเป็นการยุ่งยากอย่างมากขึ้นมากที่จะค้นหาความจริงหรือค้นหาผู้กระทำผิดโดยวิธีอื่นหรือโดยการใช้อนุญาตรอื่นเท่านั้น จะใช้การเฝ้าติดตามทางโทรศัพท์กับผู้กระทำผิดและหรือบรรดาพวกผู้ส่งสาร นั่นคือ บุคคลซึ่งรับข้อความทางโทรศัพท์แทนผู้ต้องหา บุคคลผู้ส่งผ่านข้อความแทนโดยทางโทรศัพท์ของตนหรือของบุคคลอื่นที่โยงกับผู้ต้องหาอีกที

ตามกฎหมาย ต้องมีคำสั่งโดยผู้พิพากษาจึงจะใช้มาตรการการเฝ้าติดตามทางโทรศัพท์ได้ ข้อมูลที่ได้จากการดักฟังโทรศัพท์อาจจะใช้ประโยชน์ในฐานะเป็นหลักฐานในคดีอาญาอื่นได้ต่อเมื่อเป็นฐานความผิดที่อยู่ในบัญชีเดียวกันกับคดีที่ศาลอนุญาตไว้ ทั้งนี้ เอกสารเกี่ยวกับการดักฟังเหล่านั้นจะถูกลบทำลายเมื่อมันไม่มีความจำเป็นสำหรับการดำเนินคดีอาญาอีกต่อไป

การเฝ้าติดตามทางโทรศัพท์ตกเป็นเป้าหมายของการวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่องหลายปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของนโยบายทางกฎหมายและโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการปกป้องข้อมูล ในขณะที่พวกเขาไม่ได้ปฏิเสธถึงความจำเป็นของมาตรการดังกล่าว พวกเขากล่าวหาว่ามาตรการนี้ถูกใช้บ่อยครั้งจนเกินไป อันที่จริงแล้วจำนวนของคำสั่งอนุญาตให้ใช้มาตรการนี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่า 8,000 เรื่องต่อปีในไม่กี่ปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าจำนวนดังกล่าวเป็นจำนวนของคดีหรือจำนวนของผู้ต้องหาที่สืบสวนพบ นอกจากนี้ ยังไม่มีข้อมูลว่าในจำนวนคดีที่ใช้มาตรการดังกล่าว มีกี่คดีเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับบงค์กรอาชญากรรม

3. การเฝ้าสังเกตระยะยาว

มาตรา 163 f อนุญาตให้มีการเฝ้าสังเกตระยะยาวเหนือผู้ต้องหาและบุคคลที่ผู้ต้องติดต่อด้วย การเฝ้าสังเกตระยะยาวเป็นการสังเกตการณ์ที่มีระยะยาวนานเกิน 24 ชั่วโมงติดต่อกันหรือนานกว่าสองวัน อันที่จริงแล้ว มาตรการดังกล่าวเป็นกระบวนกรสืบสวนสำหรับอาชญากรรมร้ายแรง แต่ก็ได้รับการอนุญาตให้ใช้ในการสืบสวนคดีอาญาทั่วไปที่มีความสำคัญได้ด้วย แต่มีข้อแม้ว่าต้องไม่สามารถใช้มาตรการอื่นที่ล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคลน้อยกว่าหรือการใช้มาตรการอื่นดังกล่าวอาจประสบความสำเร็จในการดำเนินการอย่างมาก ตามปกติแล้ว พนักงานอัยการจะเป็นผู้ออกคำสั่งให้ใช้มาตรการ โดยจำกัดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งเดือนและหากจะมีการขยายระยะเวลาก็ต้องมีคำสั่งโดยศาลเท่านั้น

4. การใช้วิธีการทางเทคนิคในการเฝ้าติดตาม

บทบัญญัติเหล่านี้ (มาตรา 100c) เป็นหัวข้อที่มีการโต้เถียงอย่างมากในบรรดานักการเมือง นักนิติศาสตร์ และสาธารณชนทั้งก่อนและหลังการอภิปรายของรัฐสภา เหตุผลหลักของเรื่องนี้อยู่ที่ข้อเท็จจริงที่ว่ามาตรการเช่นว่านั้นอาจเป็นการคุกคามขอบเขตส่วนบุคคลอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องส่วนตัวอย่างยิ่งของบุคคลผู้ถูกเฝ้าติดตาม ซึ่งอาจไม่ใช่ผู้ต้องหาเองแต่ยังรวมถึงบุคคลอื่นที่อาจได้รับผลกระทบโดยมาตรการเช่นว่านั้น (บุคคลที่ผู้ต้องหาติดต่อหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยบังเอิญ)

มาตรา 100 C กำหนดสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) การถ่ายภาพและบันทึกภาพระหว่างการเฝ้าติดตาม
 - (2) การใช้เครื่องมือทางเทคนิคอื่นสำหรับจุดประสงค์ในการเฝ้าติดตาม และ
 - (3) การดักฟังทางเทคนิคและการบันทึก ภายนอกและหรือภายในที่อยู่อาศัย
- คำพูดที่ไม่ได้พูดในที่สาธารณะ

มาตรา 100C กำหนดว่าวิธีการทางเทคนิคอันใดจะถูกใช้กับบุคคลใดภายใต้สถานการณ์ใด

(ก) รูปถ่ายและการบันทึกรูปภาพ (มาตรา 100c)

อาจมีการถ่ายภาพผู้ถูกกล่าวหาขณะอยู่ภายนอกที่อยู่อาศัยโดยที่ผู้นั้นไม่ทราบ การถ่ายภาพใช้กับอาชญากรรมทุกประเภทซึ่งปฏิบัติโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยไม่ต้องขอรับอนุญาตจากพนักงานอัยการในเขตรับผิดชอบ เงื่อนไขของการบันทึกภาพอยู่ที่ว่าวิธีการอื่น ๆ ใด ๆ ในการค้นหาข้อเท็จจริงหรือตำแหน่งแห่งที่ของผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน หรือหากจะกล่าวอย่างเข้าใจง่าย ๆ ก็คือ ให้ถือหลักเกณฑ์ความได้สัดส่วนอย่างกรณีทั่วไป ในแง่บุคคลอื่นนอกเหนือจากผู้ต้องหา หลักเกณฑ์จะอยู่ในขอบที่ย่อยที่เคร่งครัด (กล่าวคือ มีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้น้อยกว่ามากหรือยากขึ้นอีกมากที่จะมีการอนุญาตให้ทำได้) (มาตรา 100 c II2)

(ข) วิธีการทางเทคนิคอื่น ๆ ที่ออกแบบมาเพื่อการเฝ้าติดตาม โดยเฉพาะ (มาตรา 100c Iเลขที่ 1b)

วิธีการเทคนิคที่นี้อาจจะถูกใช้เพื่อพยายามค้นหาความจริงหรือตำแหน่งแห่งที่ของผู้กระทำความผิดเมื่อข้อหาเป็นข้อหาที่ต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษซึ่งเป็นเรื่องที่กำลังทำการสืบสวนอยู่ วิธีการเช่นว่านั้นก็ถือการใช้อุปกรณ์ตรวจสัญญาณในบ้าน

เครื่องมือเตือนภัยเคลื่อนที่ เครื่องตรวจจับความเคลื่อนไหว การใช้เครื่องมือหาตำแหน่งทั่วโลก เป็นต้น หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือไม่ใช่เครื่องมือเพื่อการบันทึก

การใช้วิธีการเช่นนี้จะนำไปใช้ได้เมื่อจำเป็นตามหลักเกณฑ์ที่ไม่เคร่งครัดนัก เช่นเดียวกับที่ระบุไว้ในข้อบทย่อย หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือจะมีการใช้วิธีการนี้ก็ต่อเมื่อการค้นหาคำความจริงหรือตำแหน่งแห่งที่ของผู้กระทำความผิดโดยวิธีอื่นมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จน้อยกว่าหรือยุ่งยากมากกว่าหากใช้วิธีอื่น

การใช้เครื่องมือตรวจสอบพิเศษเหล่านี้กับ "ความผิดที่สำคัญเป็นพิเศษ" ช่วยให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวนมีเครื่องมือในการปฏิบัติที่มีความยืดหยุ่นขึ้น ถึงแม้จะยังคงมีข้อยุ่งยากในทางปฏิบัติอยู่บ้างเพราะยังไม่มีขอบเขตที่แน่นอนของแนวคิดในเรื่องนี้ ทั้งนี้ การจะกำหนดการใช้เครื่องมือประเภทนี้ได้เฉพาะกับอาชญากรรมที่กำหนดไว้จะเป็นการไม่เหมาะสม เพราะว่าการกำหนดดังกล่าวจะทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและเกิดความไม่ยืดหยุ่นในทางดำเนินคดีซึ่งควรจะนำมาใช้ได้กับข้อหาที่หลากหลายแล้วแต่สถานการณ์ โดยที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตำรวจในเรื่องนี้ค่อนข้างลงตัวแล้ว โดยมีความชัดเจนพอสมควรว่าการใช้วิธีการทางเทคนิคต้องสอดคล้องกับหลักการได้สัดส่วน และจะอนุญาตให้ใช้มาตรการนี้เพียงเมื่อเกี่ยวข้องกับฐานความผิดที่ไม่ใช่คดีสุ่มโทษ ทั้งนี้ จำเป็นต้องประเมินในแต่ละคดีเป็นรายกรณีไปตามหลักการได้สัดส่วนดังกล่าว

ในกรณีสำหรับบุคคลที่สาม จะใช้มาตรการนี้ได้ถ้าเป็นที่สันนิษฐานได้ว่าบุคคลที่สามนั้นมีความเชื่อมโยงกับผู้กระทำความผิดหรือกำลังจะเกิดความเชื่อมโยงนั้น (ซึ่งทำให้เกิดบุคคลที่ต้องหาติดต่อ) โดยที่มาตรการนี้จะสามารถนำไปสู่การค้นหาคำเท็จจริงหรือตำแหน่งแห่งที่ของผู้กระทำความผิด และมีข้อแม้ด้วยว่าการใช้วิธีการอื่น ๆ จะเป็นการไร้ประโยชน์หรือเป็นการยุ่งยากขึ้นมาก (มาตรา 100 c II 3)

(ค) การดักฟังโทรศัพท์และการบันทึกถ้อยคำที่พูดขณะอยู่นอกที่อยู่อาศัยแต่ไม่ใช่ที่พูดในที่สาธารณะโดยวิธีการทางเทคนิค (มาตรา 100cl เลขที่ 2)

บทบัญญัติเกี่ยวกับการดักฟังและการบันทึกถ้อยคำนี้มีข้อจำกัดกว่ามากและถูกรวมอยู่ในเรื่องมาตรการดักฟังโทรศัพท์ (มาตรา 100 a, 100 b) การตรวจสอบและการบันทึกนอกที่อยู่อาศัยของคำที่พูดขึ้นโดยผู้ถูกกล่าวหาแต่ไม่ใช่ในที่สาธารณะถูกยอมรับด้วยการใช้วิธีการทางเทคนิค (ตัวอย่างเช่น การใช้ไมโครโฟน) แต่การใช้วิธีการดังกล่าวจะทำให้ก็ต่อเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงบางอย่างซึ่งก่อให้เกิดข้อสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดที่ร้ายแรงบางประเภท (ตัวอย่างเช่น ฆาตกรรม การลักพาตัว การจับเป็นตัวประกัน กรรโชกทรัพย์ การปล้นทรัพย์ การโจรกรรมเป็นกระบวนกร การค้าอาวุธและยาเสพติด) ซึ่งปรากฏในบัญชีของ

ฐานความผิดในมาตรา 100 a (การดักฟังโทรศัพท์) ถูกกระทำขึ้น เจื่อนไขต่อไปในการนำวิธีการตามหัวข้อเรื่องนี้มาใช้คือหากใช้วิธีการอื่นใด ในการค้นหาข้อเท็จจริงหรือตำแหน่งแห่งที่ของผู้กระทำความผิดจะเป็นการไร้ประโยชน์หรือเกิดความยากลำบากกว่ามาก ดังนั้น บทบัญญัตินี้มีความคล้ายคลึงกับมาตรา 100 a อย่างมาก ในทางปฏิบัติความคล้ายคลึงซึ่งกฎเกณฑ์ที่จำกัดวิธีการในแต่ละกรณีดังกล่าวอาจนำไปสู่ความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ เช่นในกรณีที่ตั้งใจว่าจะใช้การดักฟังโทรศัพท์ แต่ผู้ขออนุญาตกระทำการไม่สามารถแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าวิธีการอื่นจะไร้ผลหรือไม่ดีเท่าการดักฟัง การดักฟังโทรศัพท์นั้นก็อาจจะไม่ได้รับการอนุญาตทั้งที่ความจริงแล้ว การอาศัยวิธีการใดตามลำพังในการสืบสวนอาจไม่สามารถทำให้บรรลุผลได้ จึงควรที่จะแสดงให้เห็นว่าการใช้มาตรการสองอย่างควบคู่กันไปในเวลาเดียวกัน จะบรรลุผลได้ดี เพราะว่าถ้าหากมีการขอใช้มาตรการเพียงอันใดอันหนึ่ง ย่อมอ้างเหตุจำเป็นให้เห็นได้ยากกว่า

การดักฟังคำพูดที่พูดนอกที่อยู่อาศัยโดยบุคคลที่สามซึ่งไม่ใช่ผู้ถูกกล่าวหาและไม่ได้พูดในที่สาธารณะจะได้รับการอนุญาตโดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เข้มงวดเพิ่มขึ้นในกรณีที่มีการใช้วิธีการดังกล่าวกับผู้ที่ผู้ต้องหาติดต่อด้วย ซึ่งการสืบสวนด้วยวิธีดังกล่าวต่อตัวผู้ที่ผู้ต้องหาติดต่อด้วยอาจเปิดโปงประเด็นสำคัญในการสืบสวนได้มากขึ้น การดักฟังโทรศัพท์ในกรณีนี้จะได้รับการอนุญาตให้ใช้ต่อผู้ที่ไม่ได้ถูกกล่าวหาเพียงเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่าบุคคลผู้นั้นเกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดหรือจะมีความเกี่ยวพันกันขึ้นและปรากฏข้อเท็จจริงว่ามาตรการตามหัวข้อนี้จะนำไปสู่การค้นหาข้อเท็จจริงหรือสถานที่อยู่ของผู้กระทำความผิดและการใช้วิธีการอื่นจะไร้ประโยชน์หรือเป็นการยากกว่ามาก (มาตรา 100 c II 3) ข้อกำหนดสามประการดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญเมื่อพิจารณาประกอบรวมกัน มาตรฐานในการอนุญาตที่สูงขึ้นนี้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่ให้ไว้ในมาตรา 100 a (การดักฟังโทรศัพท์) การใช้ถ้อยคำตามมาตรการในเรื่องนี้เพื่อความชัดเจนว่าเพียงความเป็นไปได้ที่ผู้ต้องหาจะติดต่อหรือการเริ่มต้นในการติดต่อ และการแสดงให้เห็นเหตุของคำขอยังคงไม่เพียงพอ แต่งตั้งชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้สูงของความเชื่อมโยงที่ปรากฏระหว่างผู้กระทำความผิดและบุคคลที่ถูกติดต่อและจะมีการติดต่อกันต่อไปอีกในอนาคต และการแสดงให้เห็นแนวโน้มที่จะสืบสวนได้สำเร็จต้องมากถึงขนาดน่าจะเป็นไปได้อย่างยิ่ง ไม่ใช่แค่มีความเป็นไปได้

มาตรา 100 c III ระบุไว้อย่างชัดเจนว่ามาตรการเหล่านี้ยังอาจถูกนำไปใช้เมื่อบุคคลที่สามจะได้รับผลกระทบจากมาตรการเหล่านี้โดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงมีหลักในเรื่องนี้เกี่ยวกับการดำเนินการดำเนินมาตรการเช่นว่านั้นไม่เสียไปเพียงเมื่อบุคคลซึ่งไม่ใช่เป้าหมายของมาตรการ แต่เป็นเพียงหุ่นส่วนของบุคคลเป้าหมายหรือผู้ไม่ได้เข้าร่วมที่ได้รับความกระทบโดยบังเอิญถูกรวมอยู่ในภาพดังกล่าวหรือฟิล์มที่บันทึก

มาตรา 100 d เกี่ยวข้องกับส่วนสำคัญของมาตรการ การดักฟังและการบันทึกเสียงจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาต หรือเมื่อมีอันตรายที่ใกล้จะมาถึงก็อาจสั่งโดยพนักงานอัยการหรือผู้ช่วย ซึ่งในกรณีที่ต้องมีคำสั่งโดยนุญเงิน ต้องร้องขอคำสั่งให้ยืนยันการอนุญาตจากศาลโดยไม่ล่าช้า ถ้าไม่มีการยืนยันภายในสามวันคำสั่งก็จะไม่มีผลใช้บังคับต่อไป ทั้งนี้ ต้องทำคำสั่งเป็นหนังสือ โดยระบุชื่อและที่อยู่ของบุคคลที่ซึ่งคำสั่งจะมีผลต่อ และต้องระบุลักษณะ ขอบเขต และช่วงเวลาของมาตรการนั้น คำสั่งควรมีระยะเวลาสามเดือนเป็นอย่างมากและการขยายระยะเวลาอาจทำได้ไม่เกินสามเดือนต่อครั้ง ทรายที่ยังคงมีปัจจัยที่ต้องออกคำสั่งตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 100c I No.2 อยู่ ถ้าเงื่อนไขเหล่านี้ไม่ได้รับการปฏิบัติ มาตรการเช่นนั้นจะต้องหยุดลงทันที ผู้พิพากษาต้องได้รับการแจ้งถึงการสิ้นสุดนี้ เอกสารที่ได้รับภายใต้มาตรการดังกล่าวจะต้องถูกทำลายโดยไม่ล่าช้าภายใต้การดูแลของสำนักงานอัยการ ถ้าไม่มีความจำเป็นในการดำเนินคดีอีกต่อไป ทั้งนี้ ต้องมีการบันทึกถึงการทำลายดังกล่าว

อนุมาตรา 2 มีเนื้อหาเหมือนกับในกรณีของการสืบค้นข้อมูลโดยการคัดกรอง ที่ระบุว่าความรู้ที่ได้รับโดยมาตรการการดักฟังอาจถูกใช้ในคดีอาชญากรรมอื่นตามที่ระบุไว้เท่านั้นจนจบจนปัจจุบันมาตรการดังกล่าวได้รับการใช้น้อยมาก

(ง) การเฝ้าติดตามและการบันทึกด้วยวิธีการทางเทคนิคซึ่งคำพูดที่ไม่ได้พูดในที่สาธารณะ แต่พูดในเคหสถาน (มาตรา 100 c I No.3)

อีกกรณีหนึ่งที่มีการโต้เถียงกัน อย่างน้อยที่สุดก็ในการอภิปรายแง่เนโยบายทางกฎหมายและในแง่ผู้ได้รับผลกระทบโดยมาตรการเช่นนั้น (ซึ่งตัวอย่างในเรื่องนี้เช่น การใช้ไมโครโฟนติดตามตัวหรือที่เรียกว่า “แมลง”) มาตรการนี้แตกต่างจากการเฝ้าติดตามการใช้โทรศัพท์ในแง่ของคุณสมบัติเพราะว่ามันไม่ใช่การดักฟังบทสนทนาในบ้านผ่านทางโทรศัพท์ แต่เป็นการบันทึกการสนทนาทุกอย่างในบ้านโดยตลอด ไม่ว่าจะใครเข้ามาอยู่ในบ้านด้วยก็ตาม ดังนั้น บ้านที่ถูกดักฟังในลักษณะนี้จึงมีสภาพไม่ต่างจากคำกล่าวในภาษิตอังกฤษที่ว่า “บ้านของข้าก็คือปราสาทของข้า” ด้วยเหตุผลเช่นว่านี้ จึงต้องมีข้อจำกัดที่เคร่งครัดเป็นพิเศษ และจะได้รับการอนุญาตที่จะติดตามเพียงการสนทนาที่เกิดขึ้นในที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่จะไม่มีภาพถ่ายหรือถ่ายวิดีโอของสิ่งซึ่งเกิดขึ้นในอาคารเด็ดขาด

สิ่งที่เรียกว่าการเฝ้าติดตามที่อยู่อาศัยทางเสียงจะได้รับการอนุญาตเพียงเมื่อมีข้อเท็จจริงที่น่าสงสัยว่ามีอาชญากรรมร้ายแรงเป็นพิเศษเกิดขึ้น อาชญากรรมเช่นนั้นรวมถึง การค้ามนุษย์ อาชญากรรมที่มีผลต่อเสรีภาพส่วนบุคคล อาชญากรรมที่จัดตั้งเป็นองค์กร การรับของโจรเพื่อขายต่อแบบพ่อค้า การฟอกเงิน การรับและให้สินบน อาชญากรรมตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนและพระราชบัญญัติการค้าและการชำระ

เงินระหว่างประเทศ อาชญากรรมตามพระราชบัญญัติการค้ายาเสพติดและอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายทางอาชญากรรมหรือการก่อการร้าย

จะมีการอนุญาตให้ใช้มาตรการนี้ก็ต่อเมื่อการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงโดยวิธีการอื่นมีความลำบากกว่าหรือเป็นไปได้ มาตรการนี้จะถูกจำกัดระยะเวลาให้ปฏิบัติได้อย่างมากไม่เกินสี่สัปดาห์และโดยหลักการแล้ว จะอนุญาตให้กระทำได้เพียงในที่อยู่อาศัยของผู้ถูกกล่าวหา การอนุญาตให้ดักฟังจากที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่นต้องมีข้อสันนิษฐานบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่แน่นอนว่าผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในที่พักอาศัยนั้นด้วย และการดักฟังในที่อยู่อาศัยของผู้ถูกกล่าวหาเองนั้นไม่เป็นการเพียงพอที่จะสืบเสาะข้อเท็จจริงหรือหาที่ตั้งของผู้กระทำความผิด และอีกข้อหนึ่งคือการปฏิบัติตามวิธีการอื่นจะมีความลำบากหรือเป็นไปได้

ผู้พิพากษาจำนวนสามคนของคณะเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ณ ศาลของพื้นที่นั้นมียอำนาจในการออกคำสั่ง และต้องได้รับการรับรองโดยผู้พิพากษาที่เป็นประธานขององค์คณะนี้ในกรณีที่ต้องมีการตัดสินใจเร่งด่วน

บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกับการเฝ้าติดตามทางเสียงเช่นนี้ต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงการดำเนินมาตรการดังกล่าว (โดยไม่ให้เป็นผลเสียต่อการสืบสวน)

บทสนทนาที่เป็นความลับที่ผู้ต้องหาพูดกับบุคคลซึ่งมีสิทธิปฏิเสธที่จะไม่มอบพยานหลักฐานย่อมได้รับการคุ้มครอง และห้ามอย่างเด็ดขาดชัดเจนไม่ให้นำบทสนทนาที่เป็นความลับระหว่างผู้ต้องหาและพระสอนศาสนา สมาชิกสภา ทนายความ และบทสนทนากับผู้ที่มีสิทธิที่จะปฏิเสธการให้พยานหลักฐานอาทิ ทนายความ ผู้แนะนำด้านภาษี แพทย์หรือผู้สื่อข่าว มาเป็นพยานหลักฐาน นอกจากนั้น ความรู้ที่ได้จากการติดตามการสนทนากับญาติซึ่งมีสิทธิที่จะปฏิเสธในการให้พยานหลักฐานอาจถูกใช้เป็นพยานหลักฐานได้เฉพาะในกรณีที่เมื่อมีการชี้แจงนำหน้าแล้วว่าคุณค่าในการค้นหาความจริงมีมากกว่าความสำคัญของความไว้วางใจที่ญาติพึงมีต่อกัน ทั้งนี้ หากเป็นที่คาดหมายได้ว่าข้อมูลทั้งหมดที่จะได้จากมาตรการดังกล่าวนี้จะตกอยู่ภายใต้กฎการห้ามใช้ข้อมูล วิธีการนี้ก็จะไม่ได้รับอนุญาตเสียแต่ต้น

นอกเหนือจากนี้ กฎหมายยังห้ามมิให้ใช้ข้อมูลที่ได้รับจากการดักฟังที่ได้รับอนุญาตในคดีหนึ่งไปใช้กับอีกคดีหนึ่ง เช่นการใช้ข้อมูลที่ได้รับโดยบังเอิญซึ่งมีเนื้อหาตรงกันกับข้อมูลที่ต้องการในการพิจารณาคดีอื่น

ผู้ต้องหาหรือเจ้าของของที่อยู่อาศัยอาจขอให้ศาลตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งและลักษณะของการปฏิบัติเมื่อมาตรการดังกล่าวได้รับการดำเนินการ

ในการโต้เถียงทางการเมืองในเรื่องต่าง ๆ ได้มีการกล่าวหาด้วยว่ากฎหมายนี้เป็นก้าวที่สำคัญไปสู่การเป็น "รัฐบาลนักเลงโต" แต่หากมองในแง่ในทางตรงกัน ก็จะทำให้เห็นว่ารัฐสภาได้ทำอย่างดีที่สุดแล้วในการออกกฎหมายอนุญาตให้ใช้เครื่องมือติดตามเท่าที่จำเป็นแก่การปราบปรามองค์กรอาชญากรรม แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องยอมรับว่ามีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มากเหมือนกัน เมื่อต้องปกป้องเสรีภาพของบุคคลจากการคุกคามโดยอำนาจรัฐ ทั้งนี้ มีการอนุญาตให้ใช้มาตรการนี้น้อยครั้งมาก คือ 9 ครั้งสำหรับ 9 คดีเท่านั้นในปี ค.ศ. 1998

ในท้ายที่สุดนี้ มีความสำคัญที่จะชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลกลางมีข้อผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องรายงานต่อรัฐสภาทุกปีว่ามีการดักฟังเสียงสนทนาในที่อยู่อาศัยมากน้อยเพียงใด อย่างไร

5. การใช้พนักงานสืบสวนนอกเครื่องแบบ

มาตรา 110 a ถึง 110 e ควบคุมการใช้พนักงานสืบสวนนอกเครื่องแบบโดยพื้นฐานทางความคิดแล้ว ไม่มีข้อคัดค้านตามรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้ มาตรการนี้ไม่ได้ถูกใช้บ่อยครั้งนัก การทำให้บรรลุในเรื่องนี้ก่อปรไปด้วยปัญหาจำนวนมาก แต่มันก็ยังคงเป็นสิ่งที่จะขาดไปไม่ได้ต่อการสืบสวนคดีองค์กรอาชญากรรม บทบัญญัติโดยส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องนี้มีทิศทางที่สอดคล้องกับการดำเนินการในทางปฏิบัติที่กระทำอยู่ในปัจจุบัน

นักสืบนอกเครื่องแบบ (ตามคำจำกัดความกฎหมายในมาตรา 110a II) คือเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้สืบสวนที่ใช้ชื่อแฝงและตัวตนใหม่ (อีกนัยหนึ่งคือชื่อใหม่ ที่อยู่ใหม่ และอาชีพใหม่) กล่าวคือ พวกเขาสืบสวนโดยการใช้ชื่อปลอมโดยปราศจากการเปิดเผยสถานะของตนในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เขากำลังสืบสวนอยู่ โดยมีการสร้างเอกสารที่เกี่ยวข้องขึ้นเพื่อเปลี่ยนแปลงและแสดงสถานะใหม่ดังกล่าว นักสืบนอกเครื่องแบบได้รับอนุญาตให้สามารถทำนิติกรรมโดยใช้ชื่อแฝง (มาตรา 110a II2) อย่างเช่นการทำสัญญาและดำเนินการต่าง ๆ นอกจากนี้ พวกเขาอาจใช้ชื่อแฝงเพื่ออ้างในการขออนุญาตเข้าไปในเคหสถาน (มาตรา 110C) แต่การแอบอ้างสิทธิของการเข้าไปเกินกว่านี้ไม่สามารถกระทำได้ ในสถานะการณ็บางอย่างสถานะของนักสืบนอกเครื่องแบบจะถูกปกปิดไว้แม้ในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง (มาตรา 110b III, มาตรา 110d II) ทั้งนี้ การ

ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นนักสืบนอกเครื่องแบบไม่สร้างความชอบธรรมให้นักสืบนอกเครื่องแบบสามารถกระทำความผิดทางอาญาโดยตัวของมันเอง

มาตรา 110 a I อนุญาตให้ให้นักสืบนอกเครื่องแบบได้เมื่อมีข้อสงสัยเบื้องต้น (มาตรา 152 II) แต่ทั้งนี้เฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดบางอย่างในบัญชีทั่วไป ซึ่งก็คืออาชญากรรมที่มีความสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดหรือการค้าอาวุธ การปลอมเงินหรือเครื่องหมายการค้า ความมั่นคงแห่งรัฐ หรืออาชญากรรมที่ทําเป็นอาชีพหรือที่ทําเป็นประจำ อาชญากรรมที่ก่อโดยสมาชิกขององค์กรหรือการจัดตั้งอื่นๆ รวมทั้งอาชญากรรมอื่นๆ ที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดซ้ำอย่างแน่นอน ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามข้อบทย่อยที่กำหนดว่าการพยายามหาข้อเท็จจริงโดยใช้วิธีการอื่นๆ จะเป็นการไร้ผลหรือมีความยากลำบากที่จะประสบความสำเร็จ ในกรณีของอาชญากรรมร้ายแรงที่กระทำโดยปราศจากความเสียหายของการเกิดซ้ำ และเป็นอาชญากรรมซึ่งไม่ได้อยู่ในบัญชีทั่วไป จะใช้สายลับทางลับได้เมื่อเป็นอาชญากรรมที่มีความสำคัญมากและการใช้วิธีสืบสวนทางอื่นจะเป็นการไร้ผล โดยสรุปทั้งหมดบัญชีอาชญากรรมที่จะสามารถนำมาตรการนี้มาใช้ได้ไม่เหมือนกันทั้งหมดกับบัญชีของมาตราอื่น ๆ

นอกจากนี้ สามารถให้นักสืบนอกเครื่องแบบเพื่อหาบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามอาชญากรรมที่ระบุในบัญชีความผิด ยิ่งไปกว่านั้น นักสืบนอกเครื่องแบบสามารถที่จะปฏิบัติการตามอำนาจด้วยมาตรการหลาย ๆ อย่างพร้อมกันไป เช่นการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ในคดีอาญาหลายคดีพร้อมกัน หรือสามารถปฏิบัติการตามอำนาจในการปราบปรามนอกเหนือไปจากอำนาจในการป้องกัน ในแต่ละกรณีของการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน และในกรณีที่กล่าวถึงล่าสุดคือการใช้อำนาจปราบปรามนั้น ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่เข้มงวดโดยเคร่งครัดกว่ากฎการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้นในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่อันเนื่องมาจากกิจกรรมที่หลากหลายภายใต้หน้าที่ดังกล่าวข้างต้น

ในระหว่างการปฏิบัติการ นักสืบนอกเครื่องแบบมีอำนาจต่าง ๆ ทั้งหลายโดยทั่วไปเหมือนอย่างเจ้าหน้าที่ตำรวจมีภายใต้ StPO หรือบทบัญญัติอื่นๆ ในทางปฏิบัติการให้นักสืบนอกเครื่องแบบได้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวคือ กลุ่มของอาชญากรรมที่นักสืบนอกเครื่องแบบจะต้องเข้าไปปะปนได้พยายามมากขึ้นในการตัดตัวเองออกจากคนแปลกหน้า (คือไม่รับสมาชิกใหม่เข้าองค์กร) ยิ่งไปกว่านั้นการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของกลุ่มต้องผ่าน "การทดสอบความบริสุทธิ์ใจ" โดยการกระทำการที่ผิดกฎหมาย ดังนั้น นักสืบนอกเครื่องแบบจะไม่ผ่านการทดสอบดังกล่าวเพราะต้องอยู่ภายใต้หลักการที่จะต้องไม่กระทำความผิดอาญา

มาตรา 110 a III ระบุให้สามารถสร้างเอกสารขึ้น เปลี่ยนแปลง และใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของนักสืบนอกเครื่องแบบหากมีความจำเป็นในการสร้างหรือรักษาไว้ซึ่งสถานะลับ (อย่างเช่น หนังสือเดินทาง ใบขับขี่ ใบสุทธิ เป็นต้น) อย่างไรก็ตาม การให้อำนาจที่จะสร้างเอกสารสำคัญดังกล่าวไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนของราชการแต่อย่างใด

มาตรา 110 b I, II เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องความชอบด้วยอำนาจในการปฏิบัติการ โดยหลักการแล้ว การปฏิบัติการจะได้รับการอนุญาตเมื่อมีความยินยอมของสำนักงานอัยการเท่านั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถออกคำสั่งอนุมัติก็ต่อเมื่อมีอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถรอกการตัดสินใจของพนักงานอัยการได้ทันเวลา จากนั้น ต้องขอความเห็นชอบจากพนักงานอัยการโดยไม่ชักช้า การปฏิบัติการต้องสิ้นสุดลงถ้าสำนักงานอัยการไม่ให้ความเห็นชอบภายในสามวัน

มาตรา 110 b II กำหนดว่า ถ้าการปฏิบัติการของนักสืบนอกเครื่องแบบไม่เพียงแต่เป็นการเข้าไปใน "สถานที่เกิดเหตุ" เพื่อจะคลี่คลายสถานการณ์การกระทำความผิดหรือเพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังเป็น การดำเนินการต่อผู้ต้องหาโดยเฉพาะไม่ว่าโดยการค้นหาค้นหาข้อเท็จจริงหรือที่อยู่ จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษา นอกจากนี้ ยังต้องขอความยินยอมจากผู้พิพากษาถ้าจะต้องมีการเข้าไปในที่อยู่อาศัยที่ซึ่งไม่มีทางเข้าตามธรรมดา กฎหมายให้สามารถขอคำยินยอมจากพนักงานอัยการได้เฉพาะเมื่อมีอันตรายที่ใกล้จะถึงเท่านั้น หากไม่สามารถขอคำยินยอมจากพนักงานอัยการได้ทันเวลา เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจให้ความเห็นชอบกับการปฏิบัติการไปก่อนได้โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการในเวลาต่อมาโดยไม่ชักช้า และต่อมาพนักงานอัยการต้องขอความยินยอมจากผู้พิพากษาอีกทอดหนึ่งและถ้าไม่ได้ให้ความยินยอมภายในสามวัน มาตรการนั้นก็จะต้องถูกระงับไป

การยินยอมโดยพนักงานอัยการและผู้พิพากษาต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและมีระยะเวลาที่จำกัด แต่ไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดระยะเวลาสูงสุดเอาไว้ ระยะเวลาจะถูกกำหนดโดยสถานการณ์ของแต่ละกรณี การขยายระยะเวลาที่มีความเป็นไปได้ ครอบคลุมให้มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขก่อนการปฏิบัติการ

มาตรา 110 b III เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ในเรื่องการรักษาความลับเกี่ยวกับตัวตนของนักสืบนอกเครื่องแบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการพิจารณาตีหลักการมีอยู่ว่ารูปพรรณของสายลับจะถูกเก็บเป็นความลับหลังจากการปฏิบัติการได้สิ้นสุดลง สิ่งที่ต้องปกปิดคือรูปพรรณสัณฐานที่แท้จริง อันได้แก่ชื่อจริงและรายละเอียดส่วนบุคคลรวมถึงข้อเท็จจริงที่ว่าเขาเป็นสายลับ นอกจากนี้ นักสืบนอกเครื่องแบบยังสามารถที่จะดำเนินนิติกรรม

โดยใช้ชื่อลับ การตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับการรักษาความลับเป็นดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการและผู้พิพากษาซึ่งรับผิดชอบสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับความยินยอมต่อการปฏิบัติการนั้นอาจต้องการให้รูปพรรณที่แท้จริงของสายลับถูกเปิดเผยต่อตน นอกจากนี้ ในคดีอาญาที่ การปฏิบัติการหรือการดำเนินกระบวนวิธีพิจารณาความอาญาอื่นเกี่ยวกับนักสืบนอกเครื่องแบบซึ่งกำหนดให้ต้องปรากฏตัว อย่างเช่นในฐานะพยาน โดยหลักการแล้วรูปพรรณสัณฐานที่แท้จริงต้องถูกเปิดเผยในการพิจารณาคดีของศาล การเก็บความลับเกี่ยวกับรูปพรรณที่แท้จริงจะเป็นไปได้ตามมาตรา 96 เท่านั้น นั่นคือเมื่อการเปิดเผยอาจจะคุกคามต่อชีวิต ทำให้เป็นอันตรายต่อร่างกายหรือเสรีภาพของนักสืบนอกเครื่องแบบหรือบุคคลอื่น หรือจะทำให้ไม่สามารถใช้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอย่างนักสืบนอกเครื่องแบบได้อีกต่อไป การตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับการรักษาความลับเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ชั้นสูงสุดที่ต้องคำนึงถึงพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดีให้รอบครอบเสียก่อน การเปิดเผยความลับทั้งหมดในคดี ไม่สามารถกระทำได้เพราะจะกระทบต่อความปลอดภัยของผู้ที่เกี่ยวข้อง เมื่อต้องตัดสินใจเกี่ยวกับการเปิดเผยความลับ ผลประโยชน์ตามกฎหมายในแง่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันต้องได้รับการชั่งน้ำหนักอย่างรอบครอบและต้องประเมินข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดีทั้งหมด ถ้าข้อเท็จจริงที่ต้องการให้เก็บเป็นความลับทำให้ยังคงต้องรักษาความลับนั้นอยู่ ศาลอาญาจะต้องได้รับการแจ้ง ณ เวลาที่มีการประกาศห้ามการเปิดเผย เพื่อที่ศาลจะได้ตรวจสอบถึงความชอบด้วยกฎหมายของข้อห้ามนั้นอย่างน้อยที่สุดก็เพื่อไม่ให้มีข้อผิดพลาดที่ชัดเจน เหตุที่ต้องอธิบายเหตุผลในการไม่ให้เปิดเผยความลับต่อศาลก็เพื่อประสิทธิภาพในการพิจารณารักษาความลับที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น มิฉะนั้นอาจก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการแสวงหาพยานหลักฐานที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ถ้ารูปพรรณสัณฐานที่แท้จริงของสายลับไม่ได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 96 โดยการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสูงสุด โดยหลักการแล้ว นักสืบนอกเครื่องแบบต้องเปิดเผยความในฐานะพยานในศาลโดยการใช้ชื่อจริง หากจำเป็น ก็สามารถได้รับการคุ้มครองโดยบทบัญญัติเกี่ยวกับการปกป้องพยานตามปกติทั่วไป ถ้ารูปพรรณสัณฐานที่แท้จริงของเขาถูกเก็บไว้เป็นความลับระหว่างการพิจารณาคดีทางอาญา นักสืบนอกเครื่องแบบโดยทั่วไปจะให้การในฐานะพยานโดยใช้ชื่อแฝง ถ้ายังไม่เป็นการเพียงพอที่จะขจัดอันตรายได้ นักสืบนอกเครื่องแบบจะถูกห้ามไม่ให้มีส่วนร่วมใด ๆ ในการพิจารณาคดีเลย โดยผลของการปรับใช้มาตรา 96

6. การติดตามตรวจตราโดยตำรวจ

ในท้ายที่สุด มาตรา 163 e ควบคุมการตรวจตราของตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำผิดที่ยังไม่ปรากฏชัดและรวบรวม

ข้อเท็จจริงดังกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นภาพของการเคลื่อนไหวของบุคคลที่กำลังถูกตรวจสอบ หรือเพื่อสืบหาบรรดาความเกี่ยวข้องและการเชื่อมโยงข้ามกันภายในกลุ่มของอาชญากรรม

มาตรการนี้ถูกนำมาใช้ในลักษณะดังต่อไปนี้: การตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลจากการตรวจตราที่ถูกระบุไว้ระหว่างการตรวจตราตามหน้าที่ปกติของตำรวจ (เช่น การตรวจตราตามแนวชายแดนหรือทางท่าอากาศยาน) หลังจากนั้น ข้อมูลที่รวบรวมไว้จะถูกประเมิน ซึ่งจะให้ภาพรวมของการเคลื่อนไหวจากสถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่งโดยบุคคลที่อยู่ภายใต้การตรวจตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับการเดินทางของบุคคลนั้น

การติดตามตรวจตราผู้ต้องหาสามารถทำได้ในอาชญากรรมทุกชนิดที่มีความสำคัญมากซึ่งการหาความจริงโดยวิธีทางอื่นมีแนวโน้มน้อยกว่ามากที่จะประสบความสำเร็จหรือมีความลำบากกว่ามาก โดยประโยชน์ของมาตรการย่อยเดียวกันนี้ บุคคลอื่นอาจถูกติดตามความเคลื่อนไหวได้ด้วยถ้ามีข้อสันนิษฐานว่ามีความเชื่อมโยงกับผู้กระทำความผิดหรือกำลังจะมีความเชื่อมโยงดังกล่าว และเมื่อประเมินแล้วว่าการดำเนินการของตำรวจจะประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ป้ายทะเบียนรถยนต์อาจได้รับการติดตามตรวจสอบ ข้อมูลของบุคคลที่เดินทางไปด้วยอาจถูกรายงาน (มาตรา 163e III) ผู้พิพากษาเป็นผู้รับผิดชอบในการออกคำสั่งและในกรณีฉุกเฉิน ผู้มีอำนาจคือพนักงานอัยการ ซึ่งในกรณีหลังคำสั่งจะสิ้นสุดถ้าไม่ได้รับการยืนยันจากผู้พิพากษาภายในสามวัน

เห็นได้ว่า จากมาตรการทางกฎหมายของประเทศเยอรมนี โดยให้อำนาจเจ้าพนักงานในการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมอย่างเต็มที่ ซึ่งผลในทางบวกย่อมเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น หากแต่ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ มาตรการเช่นนี้ อาจล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลมากเกินไปหรือไม่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการปราบปรามผู้กระทำความผิดกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

3.5.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.5.2.1 การกำหนดนิยามความหมายของผู้ทรงอิทธิพล

องค์กรอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า มาเฟีย (Mafia) ได้ถือกำเนิดในกลางศตวรรษที่ 19 คำว่า มาเฟีย ความหมายเหมือนกับคำว่า "แก๊งค์" อาจกล่าวได้ว่ามาเฟียเป็นองค์กรอาชญากรรมซึ่งมีขนาดใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นองค์กรลับที่มีระเบียบวินัยเข้มงวดและประกอบอาชญากรรมทุกประเภท มีการเข้าควบคุม

พื้นที่ที่มีอาณาเขตแน่นอน และร่วมมือกับองค์กรอาชญากรรมอื่น ๆ ในระดับระหว่างประเทศ ในการประกอบอาชญากรรมการค้าการเป็นไปอย่างลับ ๆ มีองค์กรคล้ายบริษัท ใช้กฎหมายของตนเองในการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ กิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมแต่ละอย่าง ไม่เป็นอิสระโดยลำพัง แต่จะรวมเข้าด้วยกัน เช่น การค้ายาเสพติด การพนัน การกรรโชก ฉ้อโกง ให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และควบคุมธุรกิจที่ถูกกฎหมาย การลงทุนในธุรกิจที่ถูกกฎหมายเป็นหนทางที่จะนำเงินที่ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมไปใช้ประโยชน์ ทำให้ได้รับกำไรเป็นทวีคูณและไม่อาจจะสืบสาวถึงความเป็นมาของเงินทุนซึ่งมีแหล่งที่มาจากการประกอบอาชญากรรมได้ นอกจากนี้องค์กรดังกล่าวยังมีที่ปรึกษาทางกฎหมายและการต่อสู้คดี นั้นได้รับการช่วยเหลือจากทนายความบางคนในสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะทำให้การช่วยเหลือตั้งแต่การวางแผนการประกอบอาชญากรรม และขั้นตอนการค้าดำเนินงานอย่างมีระบบ และยุ่งยาก ซับซ้อนยากแก่การหาพยานหลักฐานเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายมิให้ถูกจับกุม ในกรณีที่สมาชิกขององค์กรถูกจับก็จะมี การช่วยเหลือตั้งแต่ชั้นตำรวจ อัยการ และผู้พิพากษา สำหรับอิทธิพลทางการเมืองนั้น องค์กรอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาจะหาทางเข้าไปมีอิทธิพลทั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ โดยการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านค่าใช้จ่ายและการช่วยเหลือหาเสียง เมื่อสามารถเข้าครอบงำนักการเมืองได้แล้วก็จะให้อิทธิพลในการ “ล๊อบบี้” นักการเมือง ในการตรากฎหมายที่มีผลดีหรือผลร้ายต่อองค์กร การซื้อสิทธิพิเศษ เช่น ค่าขอใบอนุญาตประกอบการต่าง ๆ เช่น ค่าสุรา การทำสัญญาระดับท้องถิ่น เช่น การขนขยะ รถพยาบาล รวมทั้งการสร้างแรงกดดันทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การกำหนดนโยบายการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมว่าจะให้ยืดหยุ่นหรือเข้มงวดเพียงใด ส่วนการสร้างอิทธิพลเหนือตำรวจก็เพื่อให้ช่วยเหลือสนับสนุนนักการเมืองบางคนที่ต้องการให้การสนับสนุน ตลอดจนการเลือกบังคับให้กฎหมายในบางกรณี หรือบังคับใช้กฎหมายหนักเบาตามความต้องการ ให้การสนับสนุนอัยการและผู้พิพากษาในเรื่องการหาเสียง เพื่อให้ได้รับเลือกเป็นอัยการหรือผู้พิพากษา เพื่อให้ผู้พิพากษาตัดสินคดีตามที่ต้องการ หรือให้พักการลงโทษ อภัยโทษพวกตนรวมทั้งสามารถเลือกศาลที่จะพิจารณาคดีได้ด้วย¹

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า หัวหน้าองค์กรอาชญากรรม ซึ่งรวมถึงคนที่เป็นมาเพียงทั้งหลายด้วยนั้น เป็นผู้ทรงอิทธิพลของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยผู้ทรงอิทธิพลเหล่านี้จะมีการปกครองบังคับบัญชาตามลำดับชั้นตั้งแต่หัวหน้า รองหัวหน้า และผู้ช่วยหัวหน้าจนถึงสมาชิก เมื่อหัวหน้าตาย รองหัวหน้าก็จะเลื่อนตำแหน่งขึ้นมาดำรงตำแหน่ง หัวหน้าองค์กรอาชญากรรมแทน ทำให้มีการทดแทนกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเหตุให้องค์กรอาชญากรรมดำรงอยู่ และดำเนินกิจกรรมได้โดยไม่หยุดชะงักหรือล่มสลาย

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาดูแล้วก็จะพบว่า ผู้ทรงอิทธิพลของประเทศสหรัฐอเมริกา กับ ผู้ทรงอิทธิพลของประเทศไทย มีความแตกต่างกัน คือ ผู้ทรงอิทธิพลของ

ประเทศไทย จะมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัว เมื่อผู้ทรงอิทธิพลตายลงไป ก็ถือว่าเป็นการสิ้นสุดไม่มีตัวแทนขึ้นมาดำรงตำแหน่งเหมือนองค์กรอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับลักษณะและรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา ผู้เขียนจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้กฎหมายในระบบ Common Law และวิธีพิจารณาความอาญาเป็นระบบกล่าวหา(Adversarial System) เป็นระบบที่พัฒนามาจากประเทศอังกฤษ โดยพัฒนามาเป็นระบบของอเมริกาโดยเฉพาะที่เรียกว่า Anglo American System เป็นการต่อสู้ระหว่างฝ่ายบังคับใช้กฎหมายกับฝ่ายนิยามรักษาสิทธิเสรีภาพพื้นฐาน โดยมีผู้พิพากษาและลูกขุนเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด ซึ่งไม่เหมือนในระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ที่เป็นการร่วมกันค้นหาความจริงในระบบของภาคพื้นยุโรป ซึ่งประเทศไทยก็นำระบบดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาคดีเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายอังกฤษ³⁷

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีองค์กรอาชญากรรมต่างๆไม่ว่าจะเป็นพวก มาเฟีย หรือพวก La Cosa Nostra ฯลฯ ที่ได้ถือกำเนิดและดำเนินกิจการขององค์กรอาชญากรรมมาอย่างยาวนานในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงคุ้นเคยและมีประสบการณ์ที่เลวร้ายต่างๆที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำขององค์กรอาชญากรรม และเพื่อเป็นการต่อสู้และปราบปรามองค์กรอาชญากรรม จึงได้มีการตรากฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organizations หรือที่เราเรียกว่ากฎหมาย RICOขึ้น โดยได้มีการกำหนดมาตรการต่างๆทางกฎหมายขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม

ดังนั้น กฎหมายRICO จึงได้ถือกำเนิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบองค์กรอาชญากรรม โดยมีมาตรการที่สำคัญๆที่นำมาใช้ต่อกรกับองค์กรอาชญากรรม ก็คือ มาตรการการริบทรัพย์ และมีการนำเอาหลักทฤษฎีหลักการสมคบมาบังคับใช้กับการกระทำความผิด จากการศึกษาพบว่ามาตรการทั้งสองดังกล่าวมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถพิสูจน์ความผิดได้อย่างรวดเร็ว กว่า การใช้มาตรการทางอาญาทั่วไปและการใช้มาตรการริบทรัพย์ก็เพื่อที่จะทำลายเงินสภพกรที่หมุนเวียนอยู่ในกิจการ ธุรกิจที่ผิดกฎหมาย และถูกกฎหมาย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางธุรกิจ (Business Crime)

³⁷ วันชัย รุจนวงศ์และสายฝน จันทะพรหม , องค์กรอาชญากรรม : ผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคงและมาตรการป้องกันและปราบปรามที่มีประสิทธิภาพ , รายงานการศึกษาวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549 , หน้า102 .

นอกจากนั้นประเทศสหรัฐอเมริกายังได้มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมต่อเนื่อง หรือที่เราเรียกว่า Continuing Criminal Enterprise Act (CCE) ในปี ค.ศ. 1970 โดยได้บัญญัติไว้ใน Title ที่สอง ของ The Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control of Act 1970 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ปราบปรามองค์กรอาชญากรรมในส่วนที่เกี่ยวกับการค้ายาเสพติดเป็นสำคัญ

3.5.2.2 กฎหมาย RICO (Racketeer Influenced and Corrupt Organizations)

สำหรับมาตรการสำคัญๆที่ปรากฏตามกฎหมาย RICO เพื่อใช้ในการปราบปรามและต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม มีดังต่อไปนี้ คือ

(1) มาตรการสมคบ

มาตรการสมคบ สามารถแบ่งความผิดฐานสมคบกันกระทำ ความผิดได้ โดยแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ

1. การสมคบกันกระทำความผิดที่ต้อง มีการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอก (Overt Act Treys Conspiracies) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือบุคคลสองคน หรือ มากกว่าขึ้นไป ได้ตกลงร่วมกันที่จะกระทำความผิดใด ๆ และ จำเลยได้สมคบกันกระทำผิด โดยรู้และเจตนาว่าร่วมกันที่จะกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการสมคบ และในระหว่างที่ได้มีการสมคบกันจะต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น (Overt Act) เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมคบ

2. การสมคบกันกระทำความผิด โดยไม่มีการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอก (None Overt Act Type Conspiracies) คือ การสมคบกันกระทำความผิดที่มีต้องการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น (Overt Act) ในการกระทำความผิดอาทิ เช่น การสมคบกันเพื่อจำหน่ายหรือครอบครองยาเสพติด การ สมคบกันเพื่อแทรกแซงการค้าระหว่างรัฐ หรือ การสมคบกันเพื่อกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อสิทธิและ เสรีภาพของพลเมือง เป็นต้น

มาตรการสมคบได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมาย RICO (Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statue) เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 1970 โดยบัญญัติไว้ในส่วนที่ 9 ของ Organized Crime Control Act of 1970 มีเหตุผลที่สำคัญกฎหมายเพื่อบังคับใช้ คือ

1. องค์กรอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะรูปแบบการประกอบอาชญากรรมที่เชี่ยวชาญกรรมหลายรูปที่ต่างกัน และมีการประกอบอาชญากรรมที่ขยายกว้างขึ้น ในทุก ๆ ปีจะมีการกระทำการที่มีขอบด้วยกฎหมาย อาทิเช่น การฉ้อโกง และทุจริตในทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

2. องค์การอาชญากรรม มีโครงสร้างในการควบคุมบงการเป็นลำดับชั้น มีอำนาจในแสวงหารายได้และผลประโยชน์จากการกระทำความผิดซึ่งรวมผิดซึ่งรวมถึงประกอบกรธุรกิจการพนัน การให้กู้ยืม เงิน โดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด การโจรกรรม การค้ายาเสพติด และธุรกิจที่ผิดต่อกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อประเทศ

3. การได้มาซึ่งเงินและทรัพย์สินจำนวนมากได้นำมาใช้ในการแทรกแซงและทุจริตในธุรกิจที่ถูกต่อกฎหมาย สหภาพแรงงาน ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบความเสียหายต่อสังคมและประชาชน

4. การประกอบอาชญากรรม ในรูปแบบขององค์การอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ก่อให้เกิดผลกระทบความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ผู้ประกอบธุรกิจโดยสุจริต ตลอดจนการแข่งขันทางด้านธุรกิจ โดยมีกรแทรกแซงต่อระบบการค้าโดยเสรี ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศก่อให้เกิดความเสียหายและผลกระทบต่อระบบสวัสดิการโดยทั่วไป

5. องค์การอาชญากรรม ได้ มีการประกอบอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาโครงสร้างภายในองค์การอาชญากรรมอย่างมากมาย เพราะเหตุที่ว่า มีข้อบกพร่องในเรื่องกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยมีข้อจำกัดต่อการพัฒนาการยอมรับพยานหลักฐานในการฟ้องร้องคดีอาญา และใช้เป็นมาตรการในการลงโทษ หรือ การได้รับการเยียวยาจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขององค์การอาชญากรรม³⁸

สำหรับหลักเกณฑ์และข้อกำหนดซึ่งเป็นสาระสำคัญ ของ Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statue (RICO) คือ หลักการฟ้องร้องดำเนินคดีในกฎหมาย RICO โจทก์มีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ในประเด็นดังต่อไปนี้ให้แจ้งชัด คือ³⁹

1. การที่จำเลยได้กระทำความผิด ตั้งแต่สองการกระทำหรือมากกว่านั้น
2. ในการกระทำความผิดได้มีการวางแผนกันไว้
3. มีการลงทุนไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม รวมถึงการสนับสนุนผลประโยชน์หรือรายได้ในการกระทำร่วมกัน
4. ในการประกอบกิจการ

³⁸ นายบุญญูวิจักษ์ เหล่ากอที่ , การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรมครั้งที่ 2 , มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามองค์การอาชญากรรมยาเสพติด, หน้า1:40-1:41

³⁹ Emily R Donovan , " Racketeer Influenced and Corrupt Organization" . American Criminal law Review." Tenth survey of white collar-crime 32, 1995,p.553-554

5. การกระทำดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อภาคเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ

Section 1961 คำจำกัดความ (Definitions)

ในมาตรา 1961 กฎหมาย RICO ได้บัญญัติเกี่ยวกับคำจำกัดความต่าง ๆ โดยมีใจความสำคัญดังนี้ คือ

“การประกอบมิจนาชีพ” (Racketeering activity) หมายถึงการกระทำ ความผิด ซึ่งจำเลยได้มีการละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมายแห่งสหรัฐ และกฎหมายแห่งมลรัฐ โดยมีการกำหนดความผิดและ กำหนดโทษไว้

ประเภทของความผิดที่ต้องห้ามตามกฎหมาย RICO ได้แก่⁴⁰

- ความผิดตามกฎหมายแห่งมลรัฐ (Felony มีโทษจำคุกมากกว่าหนึ่งปี) อาทิเช่น การฆ่าผู้อื่น การลักพาตัว การพนัน การวางเพลิง การให้สินบนและ การดำเนินการเกี่ยวกับยาเสพติดหรือวัตถุอันตราย เป็นต้น

- ความผิดฐานกฎหมายแห่งสหรัฐ (Title 18, U.S. Code) อาทิเช่น การให้สินบน การปลอมแปลงเงินตรา การลักทรัพย์ในการส่งของระหว่างรัฐ การกรรโชก ธุรกิจ การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม และการค้าทาส เป็นต้น

- ความผิดตามกฎหมายแห่งสหรัฐ (Title 29 U.S Code) อาทิเช่นการประกอบบุหรี หนีภาษี การจ่ายค่าจ้างโดยผิดกฎหมายแก่สหรัฐ (ภายใต้กฎหมายสหรัฐที่รวมอยู่ด้วย) อาทิเช่น การล้มละลายเพื่อการฉ้อฉล การฉ้อฉลในการขายเอกสารสิทธิ และการรายงานเกี่ยวกับพระราชบัญญัติเงินตรา และการ โอนเงินต่างประเทศ เป็นต้น

- ความผิดตามกฎหมายแห่งสหรัฐ (ภายใต้กฎหมายสหรัฐที่รวมอยู่ด้วย) อาทิเช่น การล้มละลาย เพื่อการฉ้อฉล การฉ้อฉลในการขายเอกสารสิทธิ และการรายงานเกี่ยวกับพระราชบัญญัติเงินตราและการโอนเงินต่างประเทศ เป็นต้น

“บุคคล” (Person) หมายถึง บังเจกชนหรือบุคคลผู้มีสิทธิตามกฎหมายใน ผลประโยชน์แห่งรายได้และทรัพย์สิน

⁴⁰ ปิยะพันธุ์ สารากรบรรักษ์, “ การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 25-27.

“กิจการ” (Enterprise) หมายถึงกิจการในรูปแบบของปัจเจกชนห้างหุ้นส่วน บริษัท สมาคม หรือ ลักษณะอื่น ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตลอดจนสหพันธ์ หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีความสัมพันธ์ในความจริง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้กำหนดขึ้นตามบัญญัติแห่งกฎหมาย

“แบบแผนของการประกอบมิฉฉฉฉ”(Pattern of racketeering activity) หมายถึง ข้อกำหนดในการประกอบมิฉฉฉฉ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีสองลักษณะความผิด โดยหนึ่งลักษณะจะต้องเกิดขึ้นภายหลังที่กฎหมาย RICO ได้ประกาศใช้และอีกหนึ่งลักษณะจะต้องเกิดขึ้นก่อนกฎหมาย RICO ประกาศที่เกิดภายในระยะเวลา 10 ปี

การประกอบมิฉฉฉฉในกฎหมาย RICO นั้น ได้บัญญัติไว้ว่า การที่จำเลยได้ละเมิดและฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติกฎหมายของกฎหมายแห่งมลรัฐที่กำหนดว่าเป็นความผิดและโทษตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ถือได้ว่าจำเลยมีความผิดตามกฎหมาย RICO ซึ่งจะเป็นความผิดสำเร็จหรือพยายามกระทำความผิด ตลอดจนความผิดฐานสมคบกับกระทำความผิดถือได้ปรากฏตามบัญญัติแห่งกฎหมาย RICO

กิจการในกฎหมาย RICO ได้กำหนดว่า การที่บุคคลใดได้เข้าถือสิทธิในรายได้ผลประโยชน์หรือบริหารจัดการในกิจการหมายรวมถึงการกระทำในรูปของปัจเจกชน ห้างหุ้นส่วน บริษัท สมาคม หรือ กิจการในลักษณะอื่น ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ตลอดจนสหพันธ์หรือกลุ่มบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ในความเป็นจริง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้กำหนดขึ้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย⁴¹

สำหรับการฟ้องร้องดำเนินคดี ตามกฎหมาย RICO ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นกิจการที่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมาย RICO นั้น ได้มีไว้ใช้เพื่อดำเนินการกับองค์กรอาชญากรรม ทั้งก่อนหน้าและหลังจากการแทรกซึมในกิจการที่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพราะฉะนั้นกิจการจึงควรหมายถึง กิจการที่ถูกต่อกฎหมายและกิจการที่ผิดกฎหมาย ซึ่งสามารถนำกฎหมาย RICO ไปใช้ได้ทั้งสองประเภท

การพิสูจน์ความผิดในประเด็นการมีอยู่ของกิจการนั้น โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงลักษณะการต่อเนื่องของกิจการ ซึ่งเป็นโครงสร้างที่สำคัญของการประกอบกิจการที่ต่อเนื่องกัน ถึงแม้ว่ากิจการ และ แบบแผน จะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการฟ้องร้องและดำเนินคดี

⁴¹ การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 ,มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล,ความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล,สำนักงานอัยการสูงสุด,หน้า1:41-1:43.

แบบแผนของประกอบมิจฉาชีพในกฎหมาย RICO มีหลักเกณฑ์และข้อกำหนดที่สำคัญคือ ต้องประกอบไปด้วยการกระทำสองกระทำ โดยการกระทำครั้งแรกจะต้องเกิดขึ้นภายในระยะเวลา 10 ปี ก่อนกฎหมาย RICO ประกาศบังคับใช้ ซึ่งจะเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งสหรัฐหรือ กฎหมายแห่งมลรัฐก็ได้และการกระทำในครั้งที่สองจะต้องเกิดขึ้นภายหลังจากกฎหมาย RICO ประกาศใช้

“แบบแผน” (Pattern) คือ การกระทำที่เป็นความผิด โดยการวางแผน และการจัดการใน กระทำความผิด ซึ่งการกระทำความผิดดังกล่าวประกอบไปด้วย การมีวัตถุประสงค์ (Purpose) ผล (Results) ผู้ร่วมกระทำ (Participants) เหยื่อ (Victims) และวิธีการดำเนินการ (Methods of Commission) ซึ่งมีลักษณะอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

ในการพิสูจน์แบบแผนในการประกอบมิจฉาชีพโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้แจ้งชัดใน ประเด็น ความสัมพันธ์ (Relationship) และความต่อเนื่อง (Continuity) ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพิสูจน์ความผิด

ความสัมพันธ์ หมายถึง การติดต่อและประสานงานกันระหว่างจำเลยหรือตัวบุคคลอื่นในการกระทำความผิด

ความต่อเนื่อง หมายถึง การกระทำความผิดซึ่งมีลักษณะแสดงถึงความต่อเนื่อง โดยการคุกคาม และข่มขู่ จากจำเลยในการประกอบมิจฉาชีพ

Section 1962 การกระทำที่ต้องห้ามในกฎหมาย RICO (Prohibited activities)

ในมาตรา 1962 กฎหมาย RICO ได้กำหนดการกระทำที่เป็นความผิดอันเป็นการละเมิดและ ฝ่าฝืนกฎหมาย RICO ไว้ 4 ประการ โดยมีใจความสำคัญคือ⁴²

- (a) การกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีที่บุคคลได้รับรายได้และผลประโยชน์ ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะ โดยทางตรงหรือทางอ้อม จากการประกอบมิจฉาชีพ หรือการกระทำโดยการเรียกเก็บหนี้สินซึ่งบุคคลดังกล่าว ได้มีส่วนร่วมในการกระทำในมาตราที่ 2 บทที่ 1 แห่งประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกา และมีการนำรายได้และผลประโยชน์ไปลงทุนไม่ว่า

⁴² การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 ,มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล,ความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล,สำนักงานอัยการสูงสุด,หน้า1:44-1:45.

จะโดยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อจุดประสงค์ระบบการการค้าเศรษฐกิจภายในประเทศ และ ระหว่างประเทศ

การกระทำที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนในข้อกำหนดที่ 1 นั้น กฎหมายมีวัตถุประสงค์อย่างแจ่มชัด ต่อการกำจัดการลงทุนในธุรกิจขององค์กรอาชญากรรมในการควบคุมและกำจัดในผลกำไรและรายได้ทั้งในธุรกิจที่ผิดต่อกฎหมายและธุรกิจที่ถูกต่อกฎหมายซึ่งประกอบกันโดยองค์กรอาชญากรรม

(b) การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีนี้ บุคคลใดเข้าถึงสิทธิหรือควบคุมในกิจการธุรกิจซึ่งผลกระทบความเสียหายต่อระบบการค้าเศรษฐกิจระหว่างรัฐ โดยการประกอบกิจการมิชอบ

การกระทำที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนในข้อห้ามที่ 2 นั้น กฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันมิให้ องค์กรอาชญากรรมได้กระทำการเข้าถึงสิทธิ สนับสนุนหรือควบคุมในธุรกิจ เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงรายได้และผลประโยชน์ในกิจการ อันส่งผลกระทบต่อความเสียหายต่อระบบการค้าเศรษฐกิจระหว่างรัฐ

(c) การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายในกรณีนี้ บุคคลใดซึ่งถูกจ้างหรือเข้าร่วมในธุรกิจอันมีผลกระทบความเสียหาย ต่อระบบการค้าเศรษฐกิจในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งมีการกระทำหรือมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็น โดยทางอ้อม เพื่อประกอบกิจการมิชอบหรือเพื่อกักขังเงินที่ผิดต่อกฎหมาย

การกระทำที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนในข้อห้ามที่ 3 นั้น กฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันมิให้องค์กรอาชญากรรมได้จ้างบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในการเข้าร่วมหรือ มีความสัมพันธ์ต่อการกระทำในธุรกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเสียหายต่อระบบการค้าเศรษฐกิจภายในประเทศ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม

(d) การกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีบุคคลใดได้สมคบกันเพื่อกระทำการอันเป็นความผิดตามข้อกำหนดในอนุมาตรา (a) (b) หรือ (c) ของมาตรา 1962 ดังกล่าวข้างต้น

การกระทำที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนในข้อห้ามที่ 4 คือ (d) กฎหมาย RICO ได้นำหลักเกณฑ์ในทฤษฎีการสมคบกันกระทำความผิด (Conspiracy Theory) มาบังคับใช้ในการป้องกันและปราบปรามการประกอบกันอันเป็นมิชอบ ซึ่งมิ้องค์กรอาชญากรรมเป็น

ผู้ดำเนินการอยู่เบื้องหลัง โดยมีข้อกำหนดว่า ถ้าบุคคลใดร่วมกันในการสมคบอันเป็นลักษณะการตกลงกัน (Agreement) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะกระทำการที่เป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนอนุมาตรา (a) (b) หรือ (c) ใน มาตรา 1962 กฎหมายถือว่ามีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมาย RICO

รูปแบบของการตกลงกันในกฎหมาย RICO ได้ก่อให้เกิดรูปแบบใหม่ขึ้นมาเรียกว่า ทฤษฎีการสมคบกับการประกอบการ (Enterprise Conspiracies) โดยมีการกำหนดความผิดขึ้นมาใหม่อันเป็นการแก้ไขปรับปรุง ทฤษฎีการสมคบกันแบบลูกโซ่ (Chain Conspiracies) และทฤษฎีการสมคบกันแบบล้อรถ (Wheel Conspiracies) ซึ่งไม่สามารถบังคับใช้ในการพิสูจน์ความผิดได้อย่างแข็งขัน

หลักเกณฑ์ในการสมคบกันประกอบการ คือ บุคคลตั้งแต่ 2 ขึ้นไปได้ตกลงร่วมกัน ในการที่จะเข้าร่วมหรือมีความสัมพันธ์ในการประกอบการอันเป็น "แบบแผนของการประกอบการมิจฉะชีพ" กฎหมาย RICO ถือว่ามีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิด ซึ่งการประกอบการอาจมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกันหลายแห่งหลายอย่าง ฉะนั้น ผู้ร่วมสมคบกันกระทำความผิดอาจไม่อยู่ในสายโซ่ เดียวกัน หรือ ผู้สมคบกันกระทำความผิดที่เป็นตัวเชื่อม อาจไม่รู้ถึงการประกอบการที่ผิดต่อกฎหมายของแต่ละคนได้ ซึ่งมีสามารถพิสูจน์ ถึงความสัมพันธ์ในขอบเส้นวงล้อได้ การกำหนดรูปแบบของการสมคบในการประกอบขึ้นใหม่ในกฎหมาย RICO จึงได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขและปรับปรุง การบังคับใช้กฎหมายและพิสูจน์ความผิดของผู้สมคบกันกระทำความผิดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การพิสูจน์ความผิดในการสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมาย RICO นั้น มีลักษณะเช่นเดียวกับการสมคบกันกระทำความผิด ในกฎหมายอาญา ซึ่งกำหนดว่าเพียงแต่ผู้ร่วมสมคบกันกระทำความผิดได้ตกลงร่วมกัน ในการกระทำความผิด ถือได้ว่าความผิดเกิดขึ้นสำเร็จทันที แม้ว่าจะมิได้ลงมือกระทำการตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงกันหรือไม่ก็ตาม โดยการตกลงร่วมกันนั้นจะต้องประกอบไปด้วยสองลักษณะที่สำคัญ กล่าวคือจะต้องมีตกลงร่วมกันที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการสนับสนุน ส่งเสริมในธุรกิจ และการตกลงร่วมกันจะต้องมีสมคบกันอย่างน้อยที่สุดของการกระทำกับผู้ร่วมสมทบกันประกอบกันเพราะฉะนั้น ถ้าบุคคลใดได้ตกลงเข้าร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมในธุรกิจ แต่มิได้ตกลงร่วมกันในการกระทำความผิดตามที่กฎหมาย RICO กำหนดไว้ บุคคลนั้นก็มิมีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดในกฎหมาย RICO⁴³

⁴³ ปิยะพันธุ์ สารากรบริษัท, "การกำหนดความผิดอาญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน" , หน้า 31-32 .

การสมคบกันกระทำความผิดตามกฎหมาย RICO นั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอกตามทฤษฎี Over Act เพื่อใช้ในการประกอบการฟ้องร้องดำเนินคดีเท่านั้น นอกจากนั้นกฎหมาย RICO ยังได้กำหนดความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดในมาตรา 1962 อนุมาตรา (d) เป็นความผิดซึ่งแยกออกมาจากความผิดในฐานความผิดตามอนุมาตรา (a)(b) หรือ (c) อีกด้วย

(2) มาตรการริบทรัพย์ (Forfeit)

หลักการริบทรัพย์ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีรากฐานมาตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคม โดยกฎหมายให้อำนาจรัฐบาลในการยึดเรือและสินค้าบนเรือที่ฝ่าฝืนกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าในกรณีที่เจ้าของเรือที่ถูกริบนั้นจะไม่ได้รู้เห็นกับการกระทำความผิดก็ตาม หลักการดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดว่ารัฐบาลมุ่งเน้นวัตถุที่เป็นเรือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมากกว่าที่จะมุ่งเน้นลูกเรือหรือกัปตันเรือ ต่อมาหลักการดังกล่าวจึงนำมาซึ่งกระบวนการในการริบทรัพย์ทางแพ่ง (Civil Forfeiture)

ในปี ค.ศ. 1969 สภาองเกรสได้นำหลักการหลักการริบทรัพย์ดั้งเดิมนี้มาใช้เป็นเครื่องมือต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมและปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติด โดยสภาองเกรสมีความมุ่งประสงค์ที่จะใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดทอนอำนาจทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ กำไรและทรัพย์สินที่ใช้ในขบวนการอาชญากรรมดังกล่าว ต่อมาช่วงประมาณปี ค.ศ. 1970 สภาองเกรสได้ผ่านกฎหมาย RICO ออกมาโดยมุ่งเน้นการปราบปรามและริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม

มาตรการในการลงโทษของกฎหมาย RICO ได้มีการนำโทษริบทรัพย์ (Forfeit) มาใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดเป็นลักษณะเฉพาะ เพราะเหตุที่ว่าผู้กระทำความผิดที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนต่อกฎหมาย RICO นั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปขององค์กรที่เรียกว่า "องค์กรอาชญากรรม" การลงโทษโดยใช้มาตรการโดยทั่วไปไม่สามารถกำจัดและปราบปรามได้อย่างมีประสิทธิภาพ การลงโทษโดยการริบทรัพย์ เป็นประโยชน์อย่างสูงต่อการทำลายเงินทุนมหาศาลที่องค์กรอาชญากรรมใช้หมุนเวียนในธุรกิจที่ถูกต่อกฎหมายและธุรกิจที่ผิดกฎหมายและเป็นการกำจัดระบบเงินนอกระบบที่ผิดต่อกฎหมาย โดยใช้วิธีการฟอกเงิน (Money Laundering) ให้เงินที่ผิดต่อกฎหมายแปรสภาพกลายเป็นเงินที่ถูกต่อกฎหมาย ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและระบบการค้าภายในประเทศ

การจะริบทรัพย์ตามกฎหมาย RICO ได้ นั้น จะมีการกระทำความผิดตามที่กฎหมาย RICO กำหนดไว้โดยเฉพาะเท่านั้นก่อน เนื่องจากในการริบทรัพย์ในทางอาญานั้นถูกกำหนดให้เป็นโทษทางอาญา ดังนั้นจึงตั้งอยู่บนเงื่อนไขที่ว่า ผู้ต้องหาต้องกระทำความผิดก่อนจึงสามารถที่จะใช้มาตรการเหล่านี้ลงโทษผู้ที่กระทำผิดได้

หลักการนี้ไม่อาจนำมาใช้ในทางปฏิบัติ ตราบใดที่รัฐไม่สามารถพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดได้ แม้รัฐจะมีหลักฐานพิสูจน์ว่าทรัพย์สินที่ขอให้ริบนั้นจะเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดก็ตาม ทรัพย์สินที่เข้าข่ายที่จะถูกริบได้ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มีดังนี้

1. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด (Property Related to Drug Crimes)
2. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน (Property Related to Money-Laundering Crimes)
3. ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ตามกฎหมายอื่น

การริบทรัพย์ทางแพ่ง (Civil Forfeiture Proceedings) ในสหรัฐอเมริกา⁴⁴

การริบทรัพย์ทางแพ่งคือกระบวนการทางกฎหมายมุ่งที่ระงับต่อทรัพย์สิน มิใช่ต่อบุคคลที่เป็นอาชญากรรม โดยทฤษฎีแล้วถือว่าตัวทรัพย์สินเองที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะสนับสนุนให้เกิดอาชญากรรมขึ้น การริบทรัพย์ทางแพ่งนี้กำหนดให้รัฐเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ "เหตุอันควรสงสัย" (Probable Cause) ว่าทรัพย์สินนั้นฝ่าฝืนกฎหมายสหพันธรัฐ จากนั้นภาระการพิสูจน์ก็จะตกเป็นของผู้อ้างขอคืนทรัพย์ที่ถูกริบ (Claimant) โดยจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวไม่เข้าข่ายที่จะถูกริบตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามการริบทรัพย์ทางแพ่งนี้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การริบทรัพย์ชั้นศาล (Judicial Civil Forfeiture Actions)

การริบทรัพย์ชั้นศาลนี้จะใช้ระยะเวลานานและมีขั้นตอนยุ่งยากกว่าการริบทรัพย์ของฝ่ายบริหาร โดยมีขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

⁴⁴ <http://www.inter.ago.go.th/botkawm/page42.htm> , 21 มกราคม 2550.

เริ่มด้วยการยึดทรัพย์สินก่อนการสอบสวน (pre-seizure) และการยึดทรัพย์สินโดยการออกหมายยึดทรัพย์สิน และต่อมากจะมีการเก็บรักษาและประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดไว้ โดย US Marshals Service รัฐมีหน้าที่ต้องประกาศการยึดทรัพย์สินดังกล่าวกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นเป็นเวลา 3 อาทิตย์ต่อเนื่องกันในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีความมุ่งหมายในการยึดและริบทรัพย์สินดังกล่าว หากมีผู้มีส่วนได้เสียก็สามารถยื่นคำร้องขอคัดค้านตามกระบวนการที่กำหนดไว้ได้ หากมีผู้คัดค้านยื่นคำร้องเพื่อขอคืนทรัพย์สิน (expedited release) อัยการสหพันธรัฐจะมีหน้าที่ที่จะต้องตอบกลับผู้คัดค้านดังกล่าวภายใน 20 วัน ตั้งแต่วันได้รับคำร้อง

2. การริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหาร (Civil Forfeiture Administrative Proceedings)

ระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเปิดช่องให้หน่วยงานฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลางมีอำนาจยึดทรัพย์สินที่ฝ่าฝืนกฎหมายของสหพันธรัฐโดยวิธีการริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินที่จะถูกริบตามวิธีนี้ได้ต้องมีมูลค่าไม่เกิน 500,000 เหรียญ แต่หากเป็นทรัพย์สินประเภทยานพาหนะที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายสิ่งผิดกฎหมายและตัวเงินหรือตราสารทางการเงินอาจถูกริบได้โดยไม่คำนึงถึงมูลค่าของทรัพย์สินนั้น

หลังจากที่หน่วยงานของสหพันธรัฐยึดทรัพย์สินดังกล่าวแล้ว หน่วยงานนั้นจะต้องแจ้งความประสงค์ในการริบทรัพย์สินนั้น (notice of intent to forfeit) ไปยังบุคคลหรือหน่วยงานทั้งหมดที่อาจมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง (potential claimants) ในทรัพย์สินที่ถูกยึดให้ทราบเพื่อโต้แย้งกรรมสิทธิ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด เมื่อผู้ใดต้องการจะโต้แย้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกยึด บุคคลนั้นจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่เรียกว่า "in forma pauperis petition" ซึ่งเมื่อมีการยื่นคำร้องโต้แย้งกรรมสิทธิ์ดังกล่าวต่อศาลหน่วยงานของสหพันธรัฐนั้นจะต้องยื่นเรื่องไปยังอัยการของสหพันธรัฐ (US Attorney) เพื่อต่อสู้อคดีในกระบวนการริบทรัพย์สินในชั้นศาล

กระบวนการริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหารนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 3 ถึง 5 เดือน จึงจะเสร็จสิ้น โดยมีกระบวนการตามลำดับดังนี้

1. กระบวนการก่อนยึดทรัพย์สิน (Pre-seizure investigation) โดยจะต้องพิจารณาเรื่องเหตุอันควรสงสัยก่อนจะเข้ายึดทรัพย์สินและการประเมินราคาและการตรวจสอบความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกยึด (appraisal and title investigation)
2. การเข้ายึดโดยมีและไม่มีหมายของหน่วยงานรัฐ หรือการออกหมายของหน่วยงานรัฐเพื่อยึดทรัพย์สิน
3. การเข้ายึดทรัพย์สิน และประเมินราคาในทรัพย์สินที่ถูกยึด

4. การแจ้งการยึดทรัพย์แก่บุคคลที่อาจเกี่ยวข้อง (Notice of seizure to all potential claimants) ภายในกำหนด 3 สัปดาห์ติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นเจตจำนงของรัฐบาลในการริบทรัพย์เพื่อให้บุคคลดังกล่าวแสดงว่าจะโต้แย้งกรรมสิทธิ์และยื่นคำร้องขอให้ปล่อยหรือคืนทรัพย์ (expedited release)

5. เมื่อมีผู้โต้แย้งกรรมสิทธิ์โดยยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ (expedited release) ผู้อำนวยการของหน่วยงานของสหพันธรัฐจะต้องตอบผลดังกล่าวกลับภายใน 20 วันนับแต่วันได้รับคำร้อง

6. การประกาศแจ้งการริบทรัพย์ (decree of forfeiture) ในกรณีที่ไม่มีผู้โต้แย้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่ถูกยึดภายในกำหนด 20 วันนับแต่วันที่มีประกาศหนังสือพิมพ์วันสุดท้ายผู้อำนวยการของหน่วยงานสหพันธรัฐมีอำนาจออกประกาศแจ้งการริบทรัพย์ได้

7. การร้องขอให้ยกเลิการริบทรัพย์ (remission or mitigation) ในกรณีที่มีการร้องขอให้มีการยกเลิการริบทรัพย์ เมื่อผู้อำนวยการหน่วยงานตรวจสอบหลักฐานแล้วเห็นว่าผู้ร้องขอนั้นไม่รู้จักกับการกระทำผิดก็มีอำนาจคืนทรัพย์ดังกล่าวได้ (granting partial relief)

8. การจัดการกับทรัพย์ที่ถูกริบ (disposition) โดยใช้วิธีการโอนเงินจากบัญชีของหน่วยงานดังกล่าวไปยังกองทุนริบทรัพย์หรือโดยการใช้ทรัพย์สินที่มีใช้เงินสดในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หรือโดยขายทรัพย์ดังกล่าว ฯลฯ

กระบวนการริบทรัพย์ทางอาญา (Criminal Forfeiture Proceeding) ในสหรัฐอเมริกา

ในขณะที่การริบทรัพย์ทางแพ่งมุ่งเน้นตัวทรัพย์เป็นประธานของความผิด (property in rem) การริบทรัพย์ทางอาญามุ่งเน้นถึงตัวบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาโดยทรัพย์ที่ถูกริบนั้นถูกนำมาใช้หรือถูกตั้งใจให้นำไปใช้หรืออำนวยความสะดวกในการกระทำความผิดของผู้ต้องหา

ข้อแตกต่างที่สำคัญของการริบทรัพย์ทางแพ่งและทางอาญาตามกฎหมายของประเทศอเมริกามีดังนี้

1. การริบทรัพย์ในทางแพ่งไม่ขึ้นกับผลของการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา ดังนั้นแม้ว่าผลการที่รัฐดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาจะเป็นอย่างไร การริบทรัพย์ในทางแพ่งยังคงดำเนินกระบวนการไปได้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ในทางตรงกันข้ามการริบทรัพย์ทางอาญาถือเป็นโทษอย่างหนึ่งทางอาญา ดังนั้นผลของคดีอาญาจะมีความสำคัญที่จะกำหนดว่ารัฐจะริบทรัพย์ของผู้ต้องหาได้หรือไม่ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย โทษย่อมระงับไปตามกฎหมาย การริบทรัพย์จึงไม่สามารถทำได้โดยปริยาย

2. มาตรฐานในการพิสูจน์การริบทรัพย์คดีอาญาจะมีภาระการพิสูจน์ที่สูงกว่าคดีแพ่ง โดยโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ปราศจากข้อสงสัย (beyond reasonable doubt)
3. ห้ามมิให้นำสืบพยานนอกเล่าในการต่อสู้ในคดีริบทรัพย์ทางอาญา
4. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการริบทรัพย์ทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่จะอนุญาตให้มีการสืบเปลี่ยนหรือแทนที่ทรัพย์สินที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้กระทำผิดได้ในกรณีที่มีการปะปนกันของทรัพย์สินที่มีชอบด้วยกฎหมายกับทรัพย์สินที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ สามารถยึดทรัพย์สินตามมูลค่าได้

กระบวนการริบทรัพย์ทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมาย Speedy Trial Act ซึ่งบังคับให้ต้องมีการพิจารณาคดีภายใน 70 วัน นับแต่วันที่จำเลยปรากฏตัวโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนก่อนการแจ้งข้อกล่าวหาในชั้นสอบสวน ซึ่งรวมไปถึงการพิจารณาเหตุอันควรสงสัย การประเมินราคาทรัพย์สินและตรวจสอบเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน
2. ขั้นตอนการออกหมายเพื่อใช้ในการส่งตรวจรักษาทรัพย์สินบางประเภทก่อนจะมีการแจ้งข้อกล่าวหา
3. การแจ้งข้อกล่าวหาในความผิดต่อสหพันธรัฐโดยคณะลูกขุนใหญ่ (Federal grand jury) ต่อผู้ต้องหา รวมถึงทรัพย์สินที่เข้าข่ายจะถูกริบ
4. ขั้นตอนการออกหมายเพื่อใช้ในการส่งตรวจรักษาทรัพย์สินบางประเภทหลังที่มีการแจ้งข้อกล่าวหา
5. ขั้นตอนที่จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลยกข้อกล่าวหาที่สหพันธรัฐมีต่อจำเลย
6. ขั้นตอนการพิจารณาชั้นศาลและมีคำสั่งให้ริบทรัพย์
7. ออกคำสั่งเบื้องต้นให้ริบทรัพย์โดยศาล ซึ่งมีผลโดยตรงให้เจ้าหน้าที่ US Marshall มีอำนาจเข้ายึดทรัพย์ดังกล่าว
8. ขั้นตอนการเข้ายึดทรัพย์ในเบื้องต้น, เก็บรักษาหรือประเมินราคาทรัพย์สินที่ริบ
9. ขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่ US Marshal แจ้งคำสั่งเบื้องต้นในการริบทรัพย์ไปยังผู้เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและเปิดเผยต่อสาธารณะซึ่งใช้ระยะเวลา 30 วัน ยกเว้นกรณีที่มีการอ้างโต้แย้งกรรมสิทธิ์
10. ขั้นตอนการพิจารณาคำร้องของผู้โต้แย้งกรรมสิทธิ์โดยผู้พิพากษา
11. ออกคำสั่งถึงที่สุดให้ริบทรัพย์ในกรณีที่ศาลยกคำร้องของผู้โต้แย้งกรรมสิทธิ์ คำสั่งดังกล่าวมีรวมไปถึงการจำหน่ายหรือขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ถูกริบ

12. การขอให้ศาลยกเลิกการริบทรัพย์ หากมีการยื่นคำร้องของผู้โต้แย้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่ถูกยึด สำนักงานอัยการสูงสุดมีอำนาจในการปล่อยทรัพย์ให้กับเจ้าของทรัพย์ที่ไม่รู้เห็นกับการกระทำผิดได้

13. การจัดการหรือจำหน่ายทรัพย์โดยวิธีการโอนเงินสดจากหน่วยงานของสหพันธรัฐไปยังกองทุนการริบทรัพย์ หรือโดยการนำทรัพย์ที่มีเงินสดมาใช้ในราชการหรือขายทรัพย์ดังกล่าวไป ฯลฯ

หลักการผลการบังคับทรัพย์ย้อนหลัง (Relation Back Doctrine) ในประเทศสหรัฐอเมริกา⁴⁵

หลัก relation back doctrine ถือว่าการริบทรัพย์มีผลย้อนหลังไปยังเวลาที่ทรัพย์ที่ถูกริบนั้นถูกใช้โดยผิดกฎหมาย หรือย้อนหลังไปถึงเวลาที่มีการกระทำให้เกิดการริบทรัพย์ได้ หลักดังกล่าวนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อป้องกันกรณีที่อาชญากรเคลื่อนย้ายหรือซ่อนทรัพย์หรือซ่อนทรัพย์เพื่อมิให้ถูกยึดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยผลของหลัก relation back doctrine นี้ กรรมสิทธิ์ของทรัพย์ที่ถูกริบจะตกเป็นของรัฐบาลตั้งแต่ในเวลาที่มีการกระทำให้เกิดการริบทรัพย์นั้น และส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจซ่อนหรือซ่อนทรัพย์ดังกล่าวให้พ้นจากการริบทรัพย์ได้ ข้อยกเว้นประการเดียวจากหลักนี้คือกรณีที่เจ้าของกรรมสิทธิ์อ้างในกรรมสิทธิ์ของทรัพย์ว่าไม่รู้เห็นหรือ เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดการริบทรัพย์นั้นที่เรียกว่า "Innocent owner"

Innocent owner โดยหลักแล้วจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่รู้เห็นหรือไม่ได้ยินยอมกับการกระทำความผิดและรวมไปถึงจะต้องไม่สามารที่จะรู้ถึงการกระทำความผิดนั้นได้ ทั้งนี้ Innocent owner จะต้องพิสูจน์ความเป็นเจ้าของผู้บริสุทธิ์ในทรัพย์ที่ถูกริบในชั้นศาลจะยกมาตรฐานการนำสืบประเภท preponderance of the evidence ซึ่งเป็นมาตรฐานการนำสืบที่ต่ำกว่า beyond reasonable doubt แต่สูงกว่า probable cause

3.5.3 ประเทศญี่ปุ่น

องค์กรอาชญากรรมในประเทศญี่ปุ่น มักเป็นที่รู้จักกันในนามของกลุ่มยาคุซ่า เป็นองค์กรอาชญากรรมคล้ายๆ มาเฟียของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีหัวหน้าซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากผู้มีอิทธิพลของไทยเพราะหัวหน้ายาคุซ่ามีการปกครองบังคับบัญชาดูแลพวกสมาชิกยาคุซ่าในกลุ่มพวกของตน โดยมีรองหัวหน้าเป็นผู้ช่วยควบคุมดูแลเมื่อหัวหน้าตายลงไปรองหัวหน้าก็จะเลื่อนขึ้นมาดำรงตำแหน่งหัวหน้ายาคุซ่าแทน มีการทดแทนกันอย่างต่อเนื่อง

⁴⁵ <http://www.inter.ago.go.th/botkawm/page42.htm> , 6 พฤศจิกายน 2549.

ทำให้การปฏิบัติการของยาภูเขาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สำหรับผู้มีอิทธิพลของไทยนั้นเมื่อตายลงไปก็เป็นที่สิ้นสุดไม่มีตัวแทนขึ้นมาดำรงตำแหน่งแทนเหมือนยาภูเขา ทั้งนี้เพราะผู้มีอิทธิพลของไทยไม่ได้มีการดำเนินการเป็นรูปแบบองค์กรอาชญากรรมเหมือนต่างประเทศไม่มีการปกครองหรือโครงสร้างในรูปแบบ เมื่อผู้มีอิทธิพลตายลงไปกิจการทั้งหลายก็สิ้นสุดตามไปด้วย ลูกน้องและบริวารก็จะแยกสลายไปคนละทางไม่มีการรวมตัวสืบทอดเจตนากรรมของผู้มีอิทธิพลเดิมแต่อย่างใด

3.5.3.1 กระบวนการยุติธรรมกับมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีลักษณะเด่นของกฎหมาย 2 ระบบ กล่าวคือโครงสร้างกฎหมายเป็นระบบซีวิลลอว์ซึ่งการดำเนินคดีอาญาจะมีลักษณะเป็นระบบไต่สวน (Inquisitorial System) อย่างชัดเจน ตำรวจ อัยการ ศาลมีหน้าที่ในการเข้าค้นหาความจริง แต่ในขณะเดียวกันญี่ปุ่นก็ได้รับเอาระบบกฎหมายของเยอรมันมาเป็นแม่แบบสำหรับกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เมื่อต่อมาญี่ปุ่นได้เข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 2 และเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงครามทำให้ญี่ปุ่นต้องปฏิรูปการเมือง ระบบราชการและระบบกฎหมายโดยได้มีรัฐธรรมนูญใหม่และนำแนวความคิดเรื่อง Due Process Model มาใช้ในระบบกฎหมาย ญี่ปุ่นจึงมีจุดเด่นในแง่ที่นักกฎหมายทั้งระบบซีวิลลอว์และระบบคอมมอนลอว์มารวมไว้ในประเทศเดียวกัน นอกจากนี้ชนบทรอบนิยม แนวความคิดของประเทศในทวีปเอเชียเกี่ยวกับลักษณะการบังคับใช้กฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังแตกต่างจากแนวความคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศในทวีปยุโรป กล่าวคือ ประเทศในทวีปเอเชียมักมีแนวความคิดให้ผู้กระทำความผิดรับสารภาพในสิ่งที่ได้กระทำ แต่อย่างไรก็ตามการสารภาพนั้นต้องมีได้เกิดจากการบังคับ ยุง ส่งเสริม หรือให้รางวัลด้วยประการใด ๆ และยังมีแนวคิดอีกว่าจะไม่มีการยุงส่งเสริมให้ผู้ต้องหาปฏิเสธในสิ่งที่ตนได้กระทำ แนวความคิดนี้แตกต่างจากแนวความคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศในทวีปยุโรปที่มักจะยุง ส่งเสริมให้ประชาชนไม่ยอมรับสารภาพโดยให้มีการต่อสู้คดีโดยเท่าเทียมกันอย่างถึงที่สุด⁴⁶

กระบวนการยุติธรรมในประเทศญี่ปุ่นมีกระทรวงยุติธรรมเป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่บริหารงานยุติธรรม โดยมีองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญารวมอยู่ในกระทรวงยุติธรรม ยกเว้นองค์กรศาลยุติธรรมซึ่งไม่สังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรมแต่

⁴⁶ วุฒิพงศ์ อารีราษฎร์ , " บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวน : ศึกษาตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 , " (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2547) , หน้า 86-87 .

แยกออกเป็นหน่วยงานอิสระตามแนวความคิดของการแบ่งแยกอำนาจ โครงสร้างของกระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดในกระทรวงยุติธรรมโดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายรัฐสภา (Parliamentary Vice-Minister Justice) และรัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายบริหาร (Administrative Vice-Minister Justice) เป็นตำแหน่งรองลงมา โดยรัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการ ฝ่ายรัฐสภาจะได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกรัฐสภา ในขณะที่รัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายบริหารจะได้รับการคัดเลือกจากพนักงานอัยการ⁴⁷

ส่วนหน่วยงานภายในกระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น จะแบ่งเป็นสำนักงานเลขานุการรัฐมนตรีและกรมต่าง ๆ อีก 7 กรม โดยประกอบไปด้วย กรมกิจการแพ่ง กรมกิจการอาญา กรมราชทัณฑ์ กรมบำบัดฟื้นฟู กรมเสรีภาพพลเมือง และกรมตรวจคนเข้าเมือง โดยมีสำนักงานอัยการเป็นหน่วยงานที่แยกออกมาจากกรมอื่น ๆ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พนักงานอัยการในประเทศญี่ปุ่นยังถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทอย่างสูงในกระบวนการยุติธรรมและจะได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งสำคัญในหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรม เช่น อธิบดีกรม หัวหน้ากองที่สำคัญ ๆ ตามกฎหมายจัดตั้งกระทรวงยุติธรรม (Law for establishment of Ministry of Justice) ในปีพ.ศ.2539 มีอัยการเข้าดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในกระทรวงยุติธรรมถึง 133 คนจากบุคลากรในกระทรวงยุติธรรมทั้งหมด 780 คน⁴⁸

สำหรับประเทศญี่ปุ่น หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา คือ เจ้าพนักงานตำรวจเนื่องจากกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของตำรวจที่จะต้องทำการสอบสวนเมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น แต่พนักงานอัยการก็สามารถทำการสอบสวนได้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกัน⁴⁹ โดยอัยการมีอำนาจทำการสอบสวนได้ในความผิดทุกประเภท⁵⁰ นอกจากนี้เจ้าพนักงานธุรการอัยการ (kensatsu jitsumukan) เมื่อได้รับคำสั่งจากอัยการก็สามารถทำการสอบสวนได้⁵¹ แต่โดยทั่วไปแล้วคดีที่พนักงานอัยการเริ่มทำการสอบสวนเองคือ คดีที่การกระทำ

⁴⁷ กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, “โครงสร้างกระทรวงยุติธรรมและงานอัยการของญี่ปุ่น”, บทบัณฑิตย์, 52 (มิถุนายน 2541) : 155 .

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 175.

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 191

⁵⁰ กฎหมายสำนักงานอัยการ มาตรา 6 วรรค1

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 191 วรรค2 และกฎหมายสำนักงานอัยการ มาตรา 27 วรรค3 “เจ้าพนักงานธุรการอัยการ.....ต้องช่วยเหลือหรือรับคำสั่งของอัยการในการสอบสวน”

ความผิดมีความสลับซับซ้อน หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นคดีที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวพันกับผู้ทรงอิทธิพล เป็นต้น

เหตุประเทศญี่ปุ่นให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนเนื่องจาก การที่พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนตั้งแต่แรกทำให้พนักงานอัยการสามารถวินิจฉัยและมีคำสั่งในคดีได้อย่างถูกต้องและสามารถตรวจสอบสำนวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจได้ เนื่องจากในกระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่นพนักงานอัยการมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้พิพากษาและจะทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของเจ้าพนักงานตำรวจอย่างเข้มงวดและระมัดระวัง ซึ่งการตรวจสอบดังกล่าวจะมีลักษณะใกล้เคียงกับการตรวจสอบโดยผู้พิพากษา ดังนั้นการตรวจสอบการสอบสวนอย่างเข้มงวดโดยพนักงานอัยการจึงมีผลเป็นการกั้นบุคคลที่บริสุทธิ์ออกจากกระบวนการยุติธรรม แต่หากผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงแล้วผู้ต้องหาจะได้รับการคุ้มครองตามสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจากกระบวนการยุติธรรม

หลังจากที่มีการพัฒนาอำนาจการสอบสวนของพนักงานอัยการแล้ว สำนักงานอัยการได้จัดตั้งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษ (Special Investigations Department) ในสำนักงานอัยการ Tokyo , Osaka , Nagoya , โดยมีหน้าที่สืบสวนคดีอาชญากรรม คดีรับสินบน คดีฉ้อโกงบริษัท คดีปั่นหุ้น และคดีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษ (Special Investigations Department) ในสำนักงานอัยการจังหวัดอื่นอีก 10 จังหวัด แต่พนักงานอัยการที่จะทำหน้าที่สืบสวน สอบสวนในคดีต่างๆ มีจำนวนน้อยและไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้น ทำให้หน่วยงานดังกล่าวยังไม่มียุทธศาสตร์และผลงานที่เด่นชัดนัก⁵²

ดังนั้นจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าบทบาทของอัยการในประเทศญี่ปุ่น มีบทบาทที่สำคัญมากในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม จากการศึกษาผู้เชี่ยวชาญโดยปกติในคดีอาญา พนักงานสอบสวนหรือตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เมื่อเชื่อว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้น⁵³ แล้วส่งสำนวนให้อัยการพิจารณา โดยพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจเสนอความเห็นในข้อกฎหมายเกี่ยวกับคดีว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาในความผิดฐานใดเพราะไม่มีกฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจกระทำ

⁵² Tomoko Akene , “ The Criminal Justice System in Japan : Prosecution , UNAFEI 103rd International Training Course” , April 17 , 1996 ,และ ดูบทบรรณาธิการ , 52 (มิถุนายน 2541) : 177.

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 189

เช่นนั้น ดังนั้นการสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวนจึงเป็นเพียงการรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้นเท่านั้น (Collect evidence in crude form) อัยการจะเป็นผู้ปรับบทกฎหมายเองว่าจะฟ้องผู้ต้องหาในฐานะความผิดใด ถ้าคดีมีความสำคัญอัยการจะดำเนินคดีด้วยตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าการสอบสวนเบื้องต้นเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ส่วนการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆเพิ่มเติมเป็นภาระหน้าที่ของพนักงานอัยการ เนื่องจากอัยการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีอาญาในฐานะเจ้าพนักงานฟ้องคดี ซึ่งนับว่าเป็นอำนาจที่สำคัญยิ่งของอัยการและเหนือกว่าพนักงานสอบสวน เช่น ตำรวจจะไม่ดำเนินคดีสำหรับความผิดเล็กน้อยๆ ก็เมื่อได้รับความเห็นชอบจากอัยการแล้ว⁵⁴ หรืออัยการเท่านั้นมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ควบคุมผู้ต้องสงสัยไว้ แม้ในทางปฏิบัติอัยการมิได้ทำการจับเองเนื่องจากตำรวจมีความคล่องตัวกว่าเมื่อตำรวจจับผู้ต้องหาได้แล้ว ตำรวจต้องนำตัวผู้ถูกจับพร้อมทั้งพยานหลักฐานต่างๆที่สามารถรวบรวมได้ในเบื้องต้นไปยังอัยการที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่จับกุม เพื่อให้อัยการสามารถใช้ดุลยพินิจว่าควรร้องขอต่อศาลให้ส่งควบคุมผู้ต้องหาหรือไม่ ถ้าอัยการเห็นว่าควรควบคุมผู้ต้องหาไว้ก็ให้ยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 24 ชั่วโมงเพื่อขอให้ศาลขัง แต่ถ้าเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ได้กระทำความผิดหรือไม่จำเป็นต้องควบคุมก็สั่งให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาทันที⁵⁵ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอำนาจของอัยการในการตรวจสอบและควบคุมการสอบสวนของพนักงานสอบสวนได้⁵⁶

สำหรับความสัมพันธ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ และเจ้าหน้าที่ตำรวจในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวนนั้น พนักงานอัยการสามารถให้คำปรึกษาทั่วไปที่จำเป็นต่อการสอบสวน โดยการให้คำปรึกษาดังกล่าวจะต้องกระทำโดยวางระเบียบทั่วไปเพื่อให้การสอบสวนนั้นครอบคลุมในประเด็นอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการฟ้องคดี⁵⁷ ในกรณีที่อัยการทำการสอบสวนด้วยตนเอง หากเห็นว่ามีอำนาจก็สามารถสั่งให้ตำรวจเข้ามาช่วยเหลือตนในการสอบสวนได้⁵⁸ โดยตำรวจจำต้องปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำสั่งข้างต้นด้วย⁵⁹ ในกรณีที่ตำรวจไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำดังกล่าว โดยปราศจากเหตุอันสมควร พนักงานอัยการก็สามารถที่จะกล่าวหาไปยังคณะกรรมการการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ (National

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 246

⁵⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 204

⁵⁶ นายวุฒิพงษ์ อารีราษฎร์, " บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวน : ศึกษาตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2547) , หน้า 28-29.

⁵⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 193 วรรคหนึ่ง

⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 193 วรรคสาม

⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 193 วรรคสี่

Public Safety Commission) ได้ หรืออาจกล่าวหาไปยังคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะจังหวัด หรือบุคคลที่มีอำนาจเพื่อให้การดำเนินการทางวินัยหรือปลดออกจากตำแหน่งราชการได้ หากคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ (National Public Safety Commission) หรือคณะกรรมการความปลอดภัยสาธารณะจังหวัดหรือบุคคลที่มีอำนาจนั้น เห็นว่าคำกล่าวหาไม่มีเหตุผล รับฟังได้ ก็ต้องดำเนินการทางวินัยหรือสั่งปลดตำรวจผู้นั้นออกจากการเป็นข้าราชการ⁶⁰

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นยังได้ให้อำนาจอัยการในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนคดีดังต่อไปนี้⁶¹

1. อัยการมีอำนาจเริ่มคดีเองได้ แม้จะไม่มีผู้ใดร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่ออัยการ หากอัยการทราบเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้น อัยการจะทำการสอบสวนคดีเองและกฎหมายยังได้เปิดช่องให้ผู้เสียหายสามารถร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่ออัยการได้ เมื่ออัยการรับคำร้องทุกข์แล้วจะดำเนินการเอง หรือสั่งให้พนักงานสอบสวนร่วมมือในการสอบสวน หรือส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปจนเสร็จก็ได้ (มาตรา 193)

2. การใช้มาตรการบังคับต่างๆ เช่น การออกหมายจับ ค้น หรือ ควบคุมผู้ถูกจับแม้จะเป็นหน้าที่ของศาลโดยแท้ แต่ขั้นตอนบางส่วนก็เป็นภารกิจของอัยการด้วย กล่าวคือ การใช้มาตรการบังคับเป็นหน้าที่ของศาล โดยอัยการเป็นผู้ไต่ตรงตรวจสอบหมายจากที่ตำรวจร้องขอมาเพื่อที่จะเสนอต่อศาลต่อไป ไม่ใช่ตำรวจจะมายื่นคำร้องขอต่อศาลได้เลย ถ้าอัยการเห็นชอบก็ยื่นคำร้องต่อศาล แต่เมื่อเรื่องถึงศาลแล้วศาลอาจเห็นด้วยหรือไม่ก็ได้ ถ้าศาลเห็นด้วยกับความจำเป็นที่ต้องใช้มาตรการบังคับ ตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการดังกล่าวภายใต้คำสั่งของอัยการ

3. อัยการในฐานะตัวแทนของรัฐในการดำเนินคดีอาญา โดยเอาผิดกับผู้กระทำความผิดและปล่อยผู้บริสุทธิ์ จึงต้องมีความเป็นกลางซึ่งในบางครั้งอัยการอาจถอนฟ้องหรือปิดคดีโดยเหตุผลที่ว่าจำเลยบริสุทธิ์ หรือพยานหลักฐานที่รวบรวมยังไม่เพียงพอที่จะลงโทษจำเลย อัยการก็จะปล่อยตัวจำเลยให้เป็นอิสระต่อไป และการเสนอพยานหลักฐานต่างๆต่อศาลอัยการก็จะเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นผลดีต่อจำเลยด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 439(1))

4. ในระหว่างการดำเนินคดีอาญาอัยการมีอำนาจสั่งสอบสวนเพิ่มเติมได้อย่างกว้างขวาง เช่น สอบสวนบุคคลใดเป็นผู้ต้องหาเพิ่มเติมจากการที่พนักงานสอบสวนได้ทำการ

⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่น มาตรา 194 วรรคสอง

⁶¹ วุฒิพงษ์ อารีราษฎร์, " บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวน : ศึกษาตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547", หน้า 30-31.

สอบสวนไว้⁶² และในคดียุ่งยากซับซ้อนอัยการจะเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกว่าคดีธรรมดา โดยทั่วไป เช่น อาจจะเรียกสำนวนสอบสวนจากพนักงานสอบสวนมาตรวจดูเป็นระยะ หรืออาจสั่งให้พนักงานสอบสวนส่งพยานบุคคลหรือผู้ต้องหา ผู้เสียหายมาซักถามเองก็ได้⁶³

5. การสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economics Crime) เช่น ความผิดเกี่ยวกับธุรกิจธนาคาร (Banking Transaction) คดีเกี่ยวกับธุรกิจคอร์รัปชันในระบบราชการชั้นผู้ใหญ่ (Bribery committed by high government of ficials) แม้ว่าคดีอาญาทั่วไปตำรวจมีอำนาจในการสอบสวนเบื้องต้นก็ตาม แต่ตำรวจไม่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับคดีความผิดประเภทนี้⁶⁴

3.6 ความเหมาะสมในการใช้มาตรการสอบสวนคดีพิเศษกับองค์กรอาชญากรรม

หัวใจสำคัญของปัญหาในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมนั้น อยู่ที่การแสวงหาพยานหลักฐานและการนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงเข้าสู่การพิจารณาคดีในชั้นศาล แต่ก่อนที่เจ้าพนักงานจะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดได้ ย่อมต้องแสวงหาข้อมูลข่าวสารรวมถึงพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดขององค์กรอาชญากรรมเสียก่อน

เนื่องด้วย องค์กรอาชญากรรมนั้นเป็นการรวมตัวของอาชญากรที่มีความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการค้าของเถื่อน ความผิดเกี่ยวกับการพนัน ความผิดเกี่ยวกับการค้าอาวุธ หรือความผิดที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญหรือความรู้เกี่ยวกับการหาช่องว่างของกฎหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ยิ่งส่งเสริมให้การกระทำความผิดเหล่านี้ กระทำได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶² ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง , "งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น" , หน้า 104 .

⁶³ เรื่องเดียวกัน , หน้า 106 .

⁶⁴ เข็มชัย ชุตินวงศ์ , " รายงานการศึกษาดูงาน ฝึกอบรม ประชุมและสัมมนา ณ ประเทศญี่ปุ่น " , อัยการนิเทศ , 49 (2530) : 392-393 .

บทที่ 4

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการนำมาตรการสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มาใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

4.1 มาตรการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่บังคับใช้กับองค์กร อาชญากรรม

ความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ไม่อาจกล่าวได้ว่า เป็นเพียงความผิดฐานใดฐานหนึ่งในทางอาญาเท่านั้น หากแต่องค์กรอาชญากรรมเป็นแหล่งรวมการกระทำความผิดอาญาร้ายแรง ทั้งความร้ายแรงในด้านวิธีการกระทำความผิด ด้านผลเสียหายที่เกิดแก่สังคมและรัฐ และองค์กรอาชญากรรมมีความคงทนถาวรกว่าการประกอบความผิดอาญาในแต่ละครั้งของอาชญากรแต่ละคน เนื่องจาก องค์กรอาชญากรรม มีความเป็นสถาบันอยู่ในองค์กร มีการจัดกระบวนการบริหารจัดการองค์กร มีทุนทรัพย์หมุนเวียนในการกระทำความผิดในบางองค์กรนับหมื่นล้าน ซึ่งทุนทรัพย์ดังกล่าวมิได้ได้มาจากการประกอบอาชญากรรมบางอย่าง แต่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาในทุกรูปแบบที่ก่อรายได้ อาทิ ค้ายาเสพติด ค้าโสเภณี บ่อนการพนัน การฉ้อโกงประชาชน ปลอมเงินกู้ยืมระบบ เรียกเก็บค่าคุ้มครอง ค่าของเถื่อน ซึ่งบุคคลระดับผู้บริหารในองค์กรอาชญากรรม มักจะเป็นบุคคลที่สร้างชื่อหรือมีอิทธิพลทางสังคมในด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะ การเมือง และมักมีเครือข่ายกว้างขวางที่สามารถช่วยเหลือเอื้อประโยชน์กันได้ อาทิ อดีตข้าราชการตำแหน่งสูงที่ปลดเกษียณแต่ยังคงมีอิทธิพลในวงราชการ นักธุรกิจระดับพันล้านหมื่นล้านที่อาจมีผลประโยชน์อย่างผิดกฎหมายร่วมกันอยู่ ซึ่งจากปัจจัยทั้งหลายที่กล่าวมา ทำให้การปราบปรามองค์กรอาชญากรรม เป็นสิ่งที่ทำได้ยากที่สุด จนกระทั่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บังคับใช้กับการกระทำความผิดอาญาทั่วไป ไม่เพียงพอในการใช้เป็นเครื่องมือปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

สำหรับประเทศไทย เรามีพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 อันเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ปราบปรามการกระทำความผิดอาญาที่มีลักษณะทางคดีพิเศษ แตกต่างจากความผิดอาญาทั่วไป อันกล่าวโดยสรุปคือ เป็นคดีอาญาที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หรือเป็นองค์กรอาชญากรรมที่มีลักษณะการกระทำความผิดที่ซับซ้อน ก่อผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประเทศ ต้องอาศัยการสืบสวนสอบสวนที่ใช้เทคนิคพิเศษเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำผิดหรือพยานหลักฐานในคดี ซึ่งหัวใจสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ คือการให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ สามารถใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนที่อาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนดำเนินการโดยไม่จำกัดวิธีการ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็น

คดีพิเศษ แต่การจะดำเนินการดังกล่าวได้นั้นจะต้องปรากฏว่ามีความจำเป็นจริงตามเงื่อนไขแห่งกฎหมายเสียก่อน อย่างไรก็ตามในส่วนนี้ จะสรุปมาตรการทางกฎหมายของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับการสืบสวนสอบสวนคดีองค์กรอาชญากรรม

4.1.1 การค้นโดยไม่มีหมาย

ตามมาตรา 24 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กล่าวถึงการให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้นคนหรือทรัพย์สิน โดยอาศัยเหตุสงสัยตามสมควรประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเห็นเข้าว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลจะหลบหนีไปหรือทรัพย์สินจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลายหรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม และการให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการค้นตัวบุคคลหรือยานพาหนะเพื่อหาทรัพย์สินโดยอาศัยเหตุสงสัยตามสมควร ซึ่งมีแตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการค้น ซึ่งการที่เจ้าพนักงานจะค้นโดยไม่มีหมายได้นั้น นอกไปจากกรณีความผิดซึ่งหน้า จะต้องอาศัยเหตุว่า มีพยานหลักฐานตามสมควรว่ามีสิ่งของที่มิใช่เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือมิใช่ใช้เพื่อกระทำความผิดหรืออาจเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่พิสูจน์ความผิด ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากเห็นเข้าว่าจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของจะถูกโยกย้ายทำลายเสียก่อน ซึ่งความแตกต่างของบทบัญญัติจากกฎหมายทั้งสองฉบับ อยู่ที่เหตุแห่งการค้นโดยไม่มีหมาย กล่าวคือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ สามารถอ้างเหตุแห่งการค้นได้กว้างกว่าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยพยานหลักฐานตามสมควร เพียงแต่มีเหตุอันควรสงสัยเบื้องต้น โดยไม่จำเป็นต้องมีพยานหลักฐานมายืนยันเหตุดังกล่าวก็สามารถเข้าค้นได้ อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะสามารถเข้าค้นโดยไม่มีหมายได้อย่างง่ายดาย เพราะอาจนำมาซึ่งการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 24 จึงกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องมีหนังสืออนุมัติการเข้าค้นจากบุคคลที่อธิบดีกำหนด และต้องรายงานเหตุอันควรสงสัยและบันทึกการตรวจค้นต่อผู้บังคับบัญชาและศาล เพื่อเป็นการประกันว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องใช้อำนาจดังกล่าวในกรณีที่จำเป็นและมีเหตุอันควรสงสัยจริง ซึ่งเหตุอันควรสงสัยอาจอ้างจาก การได้ข้อมูลจากสายที่เชื่อถือได้ หรือมีหลักฐานในชั้นต้นที่น่าจะเชื่อได้ว่ามีเหตุอันควรเข้าตรวจค้น

ในคดีความผิดอาญาที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม เป็นความผิดที่ผู้กระทำมักมีวิธีการที่แยบยลในการวางแผน หรือซุกซ่อนพยานหลักฐาน และบุคคล มีเครือข่ายเส้นสายที่สามารถล่วงรู้ถึงความเคลื่อนไหวของเจ้าพนักงานในการสืบสวนสอบสวน ซึ่งหากใช้ขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายที่ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ และผ่านกระบวนการขออนุญาตหรือขอตรวจค้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งกว่าจะดำเนินการเสร็จ อาชญากรมักจะรู้ล่วงหน้า

และสามารถหลบหนีหรือซุกซ่อน โยกย้ายพยานหลักฐานได้ทันก่อนที่เจ้าพนักงานจะตรวจค้นเสมอ ทำให้การสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงานไม่ได้ผลเท่าที่ควร และไม่สามารถหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของอาชญากรได้ ดังนั้น การที่มีกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานเข้าตรวจค้นได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องดำเนินการขอออกหมายค้นก่อน จัดได้ว่าเป็นมาตรการที่เหมาะสมกับการสืบสวนสอบสวนความผิดในองค์การอาชญากรรม แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวอาจหวั่นไหวต่อการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชน แต่หากเจ้าพนักงานมีข้อมูลที่สามารถเชื่อได้ หรือมีเหตุอันควรสงสัยได้ว่า มีความจำเป็นอย่างแท้จริงในการเข้าตรวจค้นอย่างเร่งด่วนก่อนที่อาชญากรจะรู้และหลบหนีหรือย้าย ซุกซ่อนทรัพย์สิน ก็เป็นเหตุผลที่สามารถชี้แจงได้ว่า การละเมิดสิทธิเสรีภาพของอาชญากร เพื่อดำเนินการกับผู้กระทำผิดหรือเพื่อให้ได้พยานหลักฐานพิสูจน์ความผิด ย่อมเป็นข้อโต้แย้งที่สมเหตุสมผล

4.1.2 การขอข้อมูลหรือหลักฐานจากองค์กรหรือบุคคล

ตามมาตรา 24 (3) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กล่าวถึงการให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจง หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา และมีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้บุคคลใดๆมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆมาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา ซึ่งหากองค์กรหรือบุคคลที่ได้รับหนังสือสอบถามหรือเรียก ไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่จัดส่งตามคำขอ จะได้รับโทษทางอาญาที่กำหนดไว้ในมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

จากบทบัญญัติข้างต้น เป็นอำนาจพิเศษที่ให้เจ้าพนักงานสอบสวนในคดีพิเศษ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งไม่มีบทบังคับให้หน่วยงาน องค์กรหรือบุคคลใดจะต้องให้ข้อมูลตามที่เจ้าพนักงานสอบสวนร้องขอหรือมีหนังสือสอบถามไป กล่าวได้ว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจที่เด็ดขาดในการได้รับข้อมูลข่าวสารอันอยู่ในความครอบครองขององค์กรหรือบุคคลใด ที่มีความเกี่ยวข้องกับคดีพิเศษที่ทำการสืบสวนสอบสวนอยู่

คดีความผิดในองค์การอาชญากรรม นอกจากจะประกอบไปด้วยความผิดอาญาที่มีความรุนแรง อาทิ ค้ายาเสพติด ค้ามนุษย์ ค้าของเถื่อนแล้ว ยังประกอบไปด้วยความผิดที่อาศัยความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อันได้แก่ คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เช่น คดีปั่นหุ้น คดีฉ้อโกงประชาชนรูปแบบต่างๆ ซึ่งจัดเป็นความผิดอาญาที่ผู้กระทำใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านอย่างสูง ข้อมูลหรือพยานหลักฐานการ

กระทำความผิด มักเป็นข้อมูลทางบัญชีหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่อยู่ในคอมพิวเตอร์หรือเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และโดยเฉพาะข้อมูลที่อยู่ในสถาบันการเงินที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมต่างๆ เป็นข้อมูลสำคัญที่จะใช้สืบสวนขยายผลหรือเป็นพยานในการพิสูจน์ความผิดของอาชญากรในคดีประเภทนี้ได้ และโดยทั่วไป ข้อมูลธุรกรรมเกี่ยวกับการเงิน หรือบัญชีส่วนตัวของลูกค้า มักเป็นข้อมูลที่เป็นความลับตามกฎหมายว่าด้วยความลับทางธนาคาร ซึ่งเป็นการยากที่สถาบันการเงินหรือองค์กรเอกชนที่เก็บข้อมูลจะยอมเปิดเผย เนื่องจากเสี่ยงต่อการถูกดำเนินคดีฐานเปิดเผยความลับลูกค้าได้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางบัญชีหรือธุรกรรมการเงินหรือข้อมูลอื่นที่องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนรักษาไว้ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จึงกำหนดให้บรรดาองค์กรหรือบุคคลที่ครอบครองหรือเก็บรักษาข้อมูลบัญชี เอกสารสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินคดีพิเศษ ต้องส่งบรรดาข้อมูลหรือเอกสารเมื่อได้รับการสอบถามหรือร้องขอจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มิฉะนั้นองค์กรหรือบุคคลดังกล่าวจะได้รับโทษทางอาญาฐานไม่ให้ความร่วมมือ ทำให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถเข้าถึงข้อมูลทางบัญชีหรือธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีพิเศษที่กำลังสืบสวนสอบสวนอยู่อย่างสะดวกขึ้น เพราะหากขอความร่วมมือโดยวิธีการปกติ อาทิ ส่งหนังสือขอความร่วมมือให้ข้อมูล โดยไม่มีสภาพบังคับ องค์กรหรือบุคคลก็มักจะไม่ให้ความร่วมมือเนื่องจากไม่เห็นความสำคัญหรือเกรงกลัวต้องรับผิดชอบการเปิดเผยข้อมูลในภายหลัง โดยสรุป การมีบทบัญญัติและสภาพบังคับให้้องค์กรหรือบุคคลต้องส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคดีพิเศษตามหนังสือสอบถามหรือหนังสือเรียกของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะทำให้การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ โดยเฉพาะคดีในองค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจซึ่งพยานหลักฐานอยู่ในข้อมูลทางธุรกรรมหรือบัญชีการเงินต่างๆ มีความสะดวก รวดเร็ว และได้ข้อมูลจากแหล่งที่ชัดเจนและถูกต้อง

4.1.3 การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางเทคนิค

บทบัญญัติในมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จัดได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของอำนาจพิเศษในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งแตกต่างจากอำนาจในการสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงานตามกฎหมายฉบับอื่นๆ โดยบทบัญญัติในมาตราดังกล่าว เป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางสารสนเทศ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ ซึ่งในบทบัญญัติข้างต้น มิได้จำกัดวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล ดังนั้น หมายความว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถใช้วิธีการใดก็ได้ที่เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการได้มาซึ่งข้อมูลข้างต้น อาจต้องใช้วิธีการที่มีลักษณะที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของ

ประชาชนได้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจึงต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดี และขออนุญาตต่ออธิบดี ผู้พิพากษาศาลอาญาก่อน

วิธีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางสารสนเทศ มักเป็นวิธีการที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญและเทคโนโลยีในการเข้าถึงหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าว โดยวิธีการที่ใช้ได้แก่ การเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การดักฟังโทรศัพท์ การติดตามพฤติกรรมระยะยาว การใช้การช่วยเหลือทางเทคนิคเพื่อจุดประสงค์ในการเฝ้าติดตาม ซึ่งวิธีการเหล่านี้ เป็นวิธีการที่จำเป็นต้องใช้กับอาชญากรรมที่กระทำความผิดที่มีความเชี่ยวชาญในการหลบซ่อน หรือมีความแยบยลในการกระทำความผิด

ความผิดอาญาอันว่าด้วยองค์กรอาชญากรรมนั้น ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นความผิดฐานใดฐานหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมเป็นแหล่งรวมการกระทำความผิดอาญาในหลายฐานความผิด ทั้งความผิดที่มีความรุนแรงและความผิดที่ไม่มีความรุนแรงหากแต่ส่งผลกระทบต่อสังคม และเศรษฐกิจอย่างใหญ่หลวง ซึ่งการกระทำความผิดทุกประเภทในองค์กรอาชญากรรม อาชญากรรมผู้กระทำความผิดจะกระทำในลักษณะเป็นเครือข่ายมีความร่วมมือ วางแผนและดำเนินการกระทำความผิดอย่างเชี่ยวชาญทั้งวิธีการกระทำและการเก็บทำลายพยานหลักฐานอย่างแนบเนียน และในปัจจุบันด้วยความทันสมัยของเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีด้านอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ และการโทรคมนาคม ยิ่งทำให้การกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมที่มีเครือข่าย สามารถกระทำได้โดยสะดวกผ่านเทคโนโลยีอันทันสมัย โดยไม่ต้องพบปะติดต่อกันโดยตรง อาทิ การเจรจาตกลงเงื่อนไขการซื้อขายยาเสพติดหรือสินค้าเถื่อน ก็ใช้การติดต่อสื่อสารทางระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือระบบอินเทอร์เน็ต หรือการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบใช้ข้อมูลของหน่วยงานรัฐเพื่อกระทำความผิดต่าง ๆ อาชญากรก็สามารถเจาะฐานข้อมูลทางระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเข้าไปใช้หรือแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลของหน่วยงานหรือองค์กรธุรกิจต่าง ๆ ได้ และเมื่อปฏิบัติการกระทำความผิดเสร็จสิ้นลง อาชญากรก็จะลบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทิ้งได้อย่างง่ายดาย เพราะข้อมูลดังกล่าวเป็นเพียงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ลบทิ้งจากระบบได้โดยง่าย ดังนั้น การสืบสวนสอบสวนที่มีประสิทธิภาพสำหรับคดีความผิดในองค์กรอาชญากรรมนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานของรัฐต้องมีอำนาจตามกฎหมายในการเข้าถึงข้อมูลด้วยวิธีการทันสมัยพอๆกับการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมที่พัฒนาตามเทคโนโลยี

ดังนั้น การที่ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม โดยไม่จำกัดวิธี ซึ่งหมายความว่า กฎหมายเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้

วิธีการสืบสวนสอบสวนให้ทันต่อพัฒนาการของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการดักฟัง สัญญาณโทรคมนาคม การเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีการต่างๆ การใช้เทคโนโลยีในการ เฝ้าติดตาม ด้วยวิธีการเหล่านี้ จะทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมาย สามารถเสาะแสวงหาพยานหลักฐาน เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ผู้กระทำความผิดมีเครือข่ายและมีความเชี่ยวชาญได้ดียิ่งขึ้น อัน นำมาซึ่งการดำเนินคดีที่มีประสิทธิภาพ

4.1.4 การแฝงตัวในองค์กรอาชญากรรม

บทบัญญัติมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ให้ อำนาจอธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใด จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือ เข้าแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ซึ่งการกระทำดังกล่าว ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่ สืบสวนสอบสวน สามารถใช้วิธีการปลอมตัวหรือแฝงตัวเข้าไปปะปนกับกลุ่มอาชญากรเพื่อให้ ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดี ซึ่งไม่มีในกฎหมายฉบับอื่นๆ

ในทางปฏิบัติเรามักจะทราบว่า ในคดีอาญาบางคดีเจ้าพนักงานตำรวจอาจส่ง สายสืบ ทำการล่อซื้อหรือปลอมตัวแฝงเข้าไปในกลุ่มผู้กระทำความผิด เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่ก็ไม่มีความมาตรการทางกฎหมายรับรองการกระทำดังกล่าวอย่างชัดเจน ซึ่งมาตรการทาง กฎหมายเกี่ยวกับการแฝงตัวของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็น มาตรการที่ส่งเสริมให้การได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีอาญาที่มีความพิเศษ ซับซ้อนและมี ลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม กระทำได้สะดวกและเปิดกว้างมากขึ้น เนื่องจาก โดยรูปแบบ และลักษณะของการกระทำความผิดในองค์กรอาชญากรรม จะเป็นการรวมตัวกันอย่างไร้เนื้อ เชื้อใจ มีระบบการบริหารจัดการองค์กรอย่างเคร่งครัด และมีการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีเส้น สายในวงการทำงานต่างๆ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การดำเนินคดีกับองค์กรอาชญากรรมเป็นเรื่องที่ยาก ที่สุดในบรรดาคดีอาญาทุกประเภท หากไม่มีการแฝงตัวเข้าไปในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม ก็ ยากที่จะรู้ถึงแผนการหรือขั้นตอนกระบวนการกระทำความผิดและการเก็บกวาดพยานหลักฐาน ในการกระทำความผิด เพราะเพียงการดักฟังหรือสืบสวนจากภายนอกอาจไม่ได้ข้อมูลที่เป็น พยานหลักฐานได้มากพอที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดได้ และในบางกรณีถึงแม้จะแฝงตัวเข้าไป ในองค์กรอาชญากรรม ยังยากที่จะทราบถึงผู้กระทำความผิดระดับหัวหน้าองค์กร เนื่องจาก องค์กรอาชญากรรมมักตัดตอนการกระทำความผิดตั้งแต่ผู้ลงมือปฏิบัติระดับล่างๆ การที่มี กฎหมายรองรับการแฝงตัวหรือการทำพยานหลักฐานใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน การกระทำความผิดในองค์กรอาชญากรรม จะเป็นการเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าพนักงาน ว่าการทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการแฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรมเพื่อ ประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีของตน จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้

พยานหลักฐานที่ได้จากการแฝงตัวดังกล่าว เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาอย่างถูกต้องและรับฟังในชั้นศาลได้

การดำเนินการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม หัวใจสำคัญอยู่ที่การสืบสวนสอบสวนหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมในชั้นศาลตามกฎหมายให้ได้ และวิธีการสืบสวนสอบสวนที่จะใช้กับการกระทำความผิดในองค์กรอาชญากรรมไม่อาจใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปเพียงอย่างเดียว เนื่องจากโดยลักษณะของการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมนั้น มีความแตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาโดยทั่วไป กล่าวโดยให้เข้าใจอย่างง่ายได้ว่า องค์กรอาชญากรรมเป็นแหล่งรวมอาชญากรที่มีความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดหลายรูปแบบ อีกทั้งมีเงินทุนในการประกอบอาชญากรรมที่จัดตั้งทุนสูงได้ และมีระบบการป้องกันองค์กรที่ดีเพื่อมิให้ถูกล้มล้างหรือจับกุมได้ โดยมีเส้นสายหรือมีการสร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูง นักการเมือง นักธุรกิจ ซึ่งทำให้การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมนี้ ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ยากที่สุด ในบรรดาการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิดทั้งปวง ซึ่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวน ในการใช้วิธีการพิเศษเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารหรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยเฉพาะในองค์กรอาชญากรรม ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นกฎหมายฉบับแรกที่กำหนดองค์กรหรือบุคลากรที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ จึงยังพบว่า มีบางประเด็นที่น่าพิจารณาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อ ข้อพิจารณาในการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

4.2 ข้อพิจารณาในการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษต่อองค์กรอาชญากรรม

จากปัญหาความร้ายแรงและผลกระทบอันใหญ่หลวงของการประกอบอาชญากรรมในลักษณะองค์กรอาชญากรรม ทำให้ตระหนักได้ว่า การนำมาตราการวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปมาใช้บังคับนั้น ยังไม่เพียงพอแก่การดำเนินการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดในองค์กรอาชญากรรม ดังนั้น จึงเกิดความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำมาตรการทางกฎหมายที่มีความรวดเร็ว เด็ดขาดและมีประสิทธิภาพสูงสุดมาปราบปรามการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งมาตรการทางกฎหมายที่รวดเร็ว หมายความว่า การลดกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ในการตรวจหาพยานหลักฐานให้น้อยลง เพื่อย่นระยะเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะทำลายหรือซ่อนเร้น โอนย้าย ถ่ายเทพยานหลักฐานสำคัญในคดี ความเด็ดขาดของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญาที่เป็นคดีพิเศษ ได้แก่ เจ้าพนักงานสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนอย่างเคร่งครัด โดยไม่ต้องเกรงกลัวอิทธิพลจาก

ผู้กระทำผิด อีกทั้งมีกฎหมายให้อำนาจอย่างชัดเจน ทำให้ไม่เกิดช่องว่างที่ผู้กระทำผิดจะกล่าวหาว่า เจ้าพนักงานกระทำโดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ในภายหลัง และควรมีประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวน หมายถึง การที่มาตรการทางกฎหมายเอื้อประโยชน์ให้เจ้าพนักงานสามารถใช้วิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ทันสมัย โดยอาจใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการสืบหาข้อมูลการกระทำผิด อาทิ ใช้ระบบการดักฟัง ระบบการเจาะฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต หรือใช้อุปกรณ์ทันสมัยต่าง ๆ ในการแสวงหาพยานหลักฐาน และพยานหลักฐานที่ได้จากกรรมวิธีดังกล่าว ย่อมต้องรับฟังเป็นพยานได้ในชั้นศาลด้วย

จากประเด็นข้างต้น ทำให้เราสามารถตอบคำถามได้ว่า มาตรการทางกฎหมายในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษที่จะเอื้อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนความผิดขององค์กรอาชญากรรมได้อย่างเกิดประสิทธิภาพนั้น ควรบัญญัติไปในทิศทางใด และบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันของ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ตอบสนองการแก้ปัญหาข้างต้นได้มากน้อยเพียงใด

4.2.1 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความเป็นอิสระขององค์กรสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นหน่วยงานภาครัฐหรือที่เรียกว่า หน่วยงานราชการ ซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเจ้ากระทรวงยุติธรรมย่อมได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นข้าราชการการเมือง จากประเด็นดังกล่าว เป็นที่ทราบดีว่าองค์กรอาชญากรรม มักมีความเกี่ยวพันกับนักการเมืองหรือระบบการเมือง โดยบรรดาผู้มีอิทธิพลทางการเมือง มักมีผลประโยชน์หรือมีโอกาสเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มองค์กรอาชญากรรมค่อนข้างมาก ดังนั้น การที่ผู้บังคับบัญชาสูงสุดขององค์กรสอบสวนคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม เป็นข้าราชการการเมือง ย่อมอาจก่อให้เกิดความไม่มั่นใจในผลลัพธ์การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษได้ เนื่องจาก นักการเมืองอาจช่วยเหลือด้านคดีแก่กลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่สนับสนุนอยู่ (เป็นไปในระบบอุปถัมภ์) ท้ายที่สุด ก็ไม่อาจแก้ปัญหาของการใช้อิทธิพลของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่ช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากคดีได้ เพราะหัวหน้าหรือผู้บริหารองค์กรอาชญากรรมก็สามารถใช้อิทธิพลผ่านนักการเมือง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานอยู่ภายใต้คำสั่งของข้าราชการการเมืองที่อาจเป็นคำสั่งโดยมิชอบธรรมได้

นอกจากนี้ ปัญหากลุ่มองค์กรอาชญากรรม มีความรุนแรงไม่ต่างไปจากการกระทำความผิดฐานทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ ซึ่งความผิดเกี่ยวกับการทุจริต ยังมีองค์กรอิสระ อันได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คอยปราบปรามดูแล ซึ่งในความเป็นจริง ความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม เปรียบเสมือนแหล่งรวมความผิดอาญาร้ายแรงทั้งหลาย ดังที่ปรากฏข้อมูลในบทที่ 2 ว่า องค์กรอาชญากรรม มักเป็นกลุ่มอาชญากรที่ประกอบ

กิจกรรมผิดกฎหมายหลากหลายชนิด โดยเฉพาะที่ร้ายแรงได้แก่ ค้ายาเสพติด ลักลอบขนของเถื่อน ค้ามนุษย์ ลักลอบทำลายทรัพยากร ป่อนการพนันผิดกฎหมาย การรับจ้างฆ่า การทำธุรกิจฉ้อโกงประชาชน การทุจริตคอร์รัปชันร่วมกับข้าราชการการเมืองในโครงการใหญ่ๆ ของชาติ โดยเหตุที่กระทำผิดอย่างหลากหลายนี้ ก็เพื่อเป็นการขยายอิทธิพลและขยายหนทางหารายได้เข้าองค์กร ดังนั้นความร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมนี้ ยิ่งมากกว่าการทำความผิดอาญาเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ ต้องมีการก่อตั้งองค์กรขึ้นทำหน้าที่ปราบปรามการทำความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะ และประการสำคัญองค์กรดังกล่าว ต้องมีความอิสระอย่างแท้จริงในการปฏิบัติงาน เพราะหากเป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้สังกัดของหน่วยงานรัฐหน่วยใดหน่วยหนึ่ง ก็อาจหนีไม่พ้นการแทรกแซงความอิสระได้ เพราะสาเหตุหนึ่งที่ต้องมีองค์กรเฉพาะที่ทำหน้าที่ปราบปรามองค์กรอาชญากรรม ก็เนื่องมาจาก องค์กรเดิมที่ใช้อยู่ มีปัญหาในระบบการดำเนินการกับผู้กระทำผิดโดยการถูกแทรกแซงการทำงานจากผู้บังคับบัญชาระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลขององค์กรอาชญากรรม

ดังนั้น หากกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยงานที่มีความอิสระ ไม่ขึ้นตรงต่อข้าราชการการเมือง ก็อาจเป็นหนทางให้การสืบสวนสอบสวน ปราบปราม องค์กรอาชญากรรมได้ผลยิ่งขึ้น ซึ่งในบางประเทศ องค์กรระดับนี้อาจอยู่ภายใต้สังกัดประธานาธิบดีเท่านั้น ซึ่งก็หมายความว่า ประเทศนั้นมีความมั่นใจว่าประธานาธิบดีเป็นผู้นำสูงสุดของประเทศที่มีจริยธรรมและไม่ขึ้นกับองค์กรอาชญากรรมกลุ่มใด ในทางเดียวกัน ประเทศไทยก็ยังมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้นำประเทศ ซึ่งเป็นการยากที่จะหาคำตอบว่าองค์กรที่ทำหน้าที่ปราบปรามอาชญากรรมร้ายแรงเช่นนี้ สมควรสังกัดอยู่ภายใต้อำนาจใด เพราะในข้อเท็จจริงย่อมเป็นไปได้ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะมีความอิสระอย่างแท้จริง อย่างอิสระที่สุด องค์กรก็ต้องขึ้นอยู่กับอำนาจนิติบัญญัติ (ดังเช่นกรณี ป.ป.ช.) อย่างไรก็ตาม ด้วยความเคารพ ผู้เขียนมีความเห็นว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรเป็นองค์กรที่มีความอิสระมากกว่าในปัจจุบัน เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริง ดังเหตุผลที่ได้พิจารณาข้างต้น

4.2.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดโครงสร้างในองค์กรกรมสอบสวนคดีพิเศษไว้ โดยประกอบด้วย คณะกรรมการคดีพิเศษ ซึ่งประกอบไปด้วยข้าราชการการเมืองและข้าราชการพลเรือนโดยตำแหน่ง รวมถึงผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ รวม 22 คน ซึ่งทำหน้าที่ด้านบริหารองค์กร กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานของกรม พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดคุณสมบัติของบุคลากรแต่ละตำแหน่งไว้ และยังมีกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่พิจารณาเรื่องเกี่ยวกับบุคลากรภายในองค์กร คือ

คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยตำแหน่ง

เมื่อพิจารณาในข้อกฎหมายพบว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ มิได้ให้คำอธิบายอำนาจหน้าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษแตกต่างไปจากเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่ประการใด เนื่องจากเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตรา 23 มีใจความว่า

“ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ และเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....” ซึ่งจากเนื้อหาแห่งบทบัญญัติพิจารณาได้ว่า พนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อีกทั้งในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ก็มีได้ให้คำอธิบายว่า การมีอำนาจสืบสวนคดีพิเศษมีความแตกต่างจากการสืบสวนคดีอาญาทั่วไปอย่างไร

และในตำแหน่งเจ้าหน้าที่พิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 23 วรรคสอง อธิบายเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่คดีพิเศษไว้ว่า “...ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ เพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมอบหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....”

ซึ่งจากเนื้อหาแห่งบทบัญญัตินี้ก็ได้ให้ความชัดเจนถึงหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ เพียงแต่ระบุไว้ว่า ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ทั้งที่ควรจะระบุอย่างชัดเจนว่า หน้าที่ลักษณะใดบ้างที่เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีอำนาจกระทำได้ อาทิ หน้าที่ในการสืบสวน หน้าที่ในการค้น ยึด ที่ได้รับมอบหมายจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 อันเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษแล้ว พบว่า เจ้าพนักงานดังกล่าว มีสถานะไม่แตกต่างไปจากเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของอำนาจในการสืบสวนสอบสวน ซึ่งมีเพียงประเภทของคดีพิเศษเท่านั้น ที่แสดงให้เห็นว่าเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีความแตกต่างจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและตำรวจ

โดยสรุป จากข้อพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของบุคลากรในกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งไม่แตกต่างจากอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั่วไป ทำให้เกิดข้อสังเกตว่า อำนาจหน้าที่ของบุคลากรในกรมสอบสวนคดีพิเศษน่าจะมีความแตกต่างและมีความอิสระ มากกว่าเจ้าพนักงานสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาทั่วไป หรือไม่ เพื่อให้สอดคล้องกับหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่มีความซับซ้อนและมีความร้ายแรงมากกว่าคดีอาญาทั่วไป

4.2.3 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดคดีความผิดทางอาญาที่เป็นคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างร้ายแรง และยากแก่การปราบปราม ซึ่งคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษข้างต้น ได้ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษแล้ว ว่าเป็นคดีอาญาในฐานะใดบ้าง แต่เมื่อพิจารณาถึงความผิดอาญาที่เป็นคดีพิเศษในบางฐานความผิดแล้ว พบว่า อาจเกิดความซ้ำซ้อนกับคดีอาญาทั่วไป และการกำหนดความผิดอาญาให้เป็นคดีพิเศษนั้น ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดคดีพิเศษไว้ในมาตรา 21 อันได้แก่ คดีความผิดทางอาญาที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ และที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่เสนอโดย กคพ. ซึ่งพบว่า ในบางฐานความผิดอันได้แก่

1. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
2. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
3. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์
4. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์
5. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
6. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
7. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา
8. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน
9. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย
10. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
11. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
12. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร
13. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต

14. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา

15. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

ซึ่งคดีความผิดเหล่านี้ เป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และในบางคดีความผิดเป็นฐานความผิดที่อยู่ในร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งกำลังเสนอขอเพิ่มเป็นความผิดมูลฐานอยู่ ทำให้เกิดข้อพิจารณาว่า คดีความผิดเหล่านี้ องค์กรใดจะเป็นผู้สืบสวนสอบสวน เนื่องจากคดีความผิดที่เกี่ยวข้องกับการหาพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดที่เป็นข้อมูลการทำธุรกรรมนั้น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็มีหน่วยข่าวกรองทางการเงินที่ทำหน้าที่สืบสวนข้อมูลธุรกรรมอยู่แล้ว และสำหรับพนักงานที่ทำหน้าที่ค้นและยึด สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็มีกฎหมายให้อำนาจในการตรวจค้นและยึด อาศัยทรัพย์สิน รวมถึงกฎหมายที่อนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้กระทำผิดที่อยู่ในความรับผิดชอบของธนาคารหรือสถาบันการเงินหรือหน่วยงานองค์กรอื่นเช่นเดียวกับกฎหมายที่ให้อำนาจกรมสอบสวนคดีพิเศษ อาจกล่าวได้ว่า กฎหมายฟอกเงินให้อำนาจเจ้าพนักงานสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมากกว่ากฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษในการค้น ยึด อาศัยและเข้าถึงข้อมูลในการกระทำความผิดอีกด้วย

นอกจากนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในส่วนของ การสืบสวนสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและทำสำนวนคดีเท่านั้น โดยในส่วนของอำนาจในการจับกุมซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการปราบปรามผู้กระทำผิด กลับมิได้บัญญัติไว้ อย่างชัดเจน หากแต่กฎหมายของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้ตำรวจใช้อยู่ นั้น ให้อำนาจไปจนถึงขั้นตอนในการอาศัยทรัพย์สินและจับกุมตัวผู้กระทำผิด เห็นได้ว่าใน พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจับ การอาศัยทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดและการริบทรัพย์สินในทางแพ่ง ซึ่งก็หมายความว่า ในคดีความผิดอาญาที่เป็นคดีพิเศษ เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทำการสืบสวนสอบสวนหาพยานหลักฐาน ทำสำนวนการสอบสวนเรียบร้อยแล้ว ในขั้นตอนการจับกุม อาจอนุมานได้ว่า ประการที่หนึ่ง อาจไม่มีอำนาจจับกุม และประการที่สองคือ มีอำนาจจับกุมเหมือนเจ้าหน้าที่ตำรวจในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งนำพิจารณาว่า เหตุใดกฎหมายจึงมุ่งเน้นให้อำนาจหน่วยงานพิเศษที่ทำหน้าที่ดำเนินการกับผู้กระทำความผิดร้ายแรงเพียงแค่นี้ในการสอบสวนสืบสวนเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงผู้กระทำผิดที่ก่อคดีอาชญากรรมร้ายแรงที่กระทบต่อเศรษฐกิจสังคม ประเทศชาติ ความยากในการดำเนินการกับผู้กระทำผิด มิใช่เพียงการหาพยานหลักฐานเท่านั้น หากแต่การจับกุมนำตัวมาลงโทษก็เป็นเรื่องที่ยากลำบากด้วย เนื่องจากผู้กระทำความผิดลักษณะที่มักเป็นองค์กรอาชญากรรมใหญ่ที่มีทั้งกำลังทรัพย์และเครือข่ายง่ายแก่การหลบหนี กบดาน ดังนั้นการที่

กฎหมายให้อำนาจพนักงานที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษเพียงแต่อำนาจในการสืบสวนหาพยานหลักฐานในคดี ย่อมเป็นการไม่เพียงพอในการปราบปรามการกระทำความผิดอาญาที่เป็นคดีพิเศษ อย่างไรก็ตาม ประเด็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษจะได้กล่าวในข้อพิจารณาที่ 4.2.5 ต่อไป

นอกจากการกำหนดคดีพิเศษในมาตรา 21 ทั้ง 27 ฐานความผิดแล้ว ยังมีข้อนำพิจารณาในมาตรา 21 (2) ซึ่งกำหนดว่า คดีพิเศษได้แก่ "...คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (1) ตามที่ คกพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่..." ซึ่งหากพิจารณาประกอบกับ ประกาศ คกพ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอและเสนอให้ คกพ. มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยประกาศดังกล่าว ให้สิทธิกรรมการพิเศษ ผู้เสียหายในคดีอาญาและหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ร้องขอเพื่อให้ คณะกรรมการคดีพิเศษมีมติให้คดีอาญาใดเป็นคดีพิเศษที่อยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษได้นั้น และในบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ก็ดี ในเนื้อหาแห่งประกาศฉบับดังกล่าวก็ดี มิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาถึงความ เป็นคดีพิเศษให้แก่คณะกรรมการได้พิจารณาเป็นแนวทางแต่อย่างใด ซึ่งหมายความว่า การที่คณะกรรมการคดีพิเศษจะกำหนดให้คดีอาญาใดเป็นคดีพิเศษ ย่อมใช้วิจักษณ์ญาณส่วนบุคคลหรือความรู้สึกส่วนตัวเป็นที่ตั้ง ที่จะมิตให้คดีอาญากลายเป็นคดีพิเศษ ทำให้ผลลัพธ์ที่ได้ อาจเกิดความเหลื่อมล้ำในการอำนวยความสะดวกได้ อาทิ คดีความผิดอาญาที่ผู้กระทำความผิด ต่อประชาชนธรรมดา ซึ่งไม่อยู่ในประเภทคดีตามมาตรา 21 (1) ย่อมอยู่ในอำนาจของ ตำรวจในการสืบสวนสอบสวน แต่หากเป็นคดีอาญาลักษณะเดียวกัน แต่ผู้เสียหายเป็น นักการเมืองที่มีชื่อเสียง อาจได้รับการพิจารณาให้เป็นคดีพิเศษและได้รับการสืบสวนสอบสวน ด้วยวิธีที่ดีกว่า จากประเด็นดังกล่าว อาจทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมกันในการ บังคับใช้กฎหมายได้

ดังนั้น การกำหนดประเภทคดีพิเศษของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 อาจพิจารณาตัดคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนของหน่วยงานอื่นอยู่แล้ว ออกไป เพื่อตัดปัญหาความสับสนซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ และควรกำหนดหลักเกณฑ์การ พิจารณาความเป็นคดีพิเศษ ในความผิดอาญาอื่นนอกเหนือจากความผิดที่กำหนดไว้อย่าง ชัดเจนแล้ว เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย

4.2.4 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดความผิดฐานองค์กรอาชญากรรม

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 นอกจากจะกำหนดว่าคดีพิเศษที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่คดีอาญารฐานใดบ้างแล้ว ยังกำหนดว่าคดีพิเศษเหล่านั้นจะต้องมีลักษณะเด่น อย่างใดอย่างหนึ่งใน 4 ประการต่อไปนี้

- (1) มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ
- (2) มีหรืออาจมีผลกระทบต่อประชาชน ความมั่นคงของชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจการคลังของประเทศ
- (3) มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือ เป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม
- (4) เป็นคดีความผิดอาญาที่ผู้ทรงอิทธิพลสำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

จากลักษณะเด่นทั้ง 4 ประการข้างต้น เห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกันอยู่ กล่าวคือ การกระทำความผิดอาญาที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชาติหรือสังคมโดยรวมอย่างรุนแรงนั้น ผู้กระทำมักมีทุนทรัพย์สูงในการกระทำความผิด เนื่องจากมักเป็นการกระทำความผิดที่ต้องใช้เทคโนโลยี ความรู้ความเชี่ยวชาญ และต้องมีผู้ร่วมกระทำเป็นลักษณะทีมงาน มีเครือข่าย จนกล่าวได้ว่า อาชญากรที่มีความสามารถในการกระทำความผิดอาญาลักษณะนี้ จะต้องมีรูปแบบที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม และมักจะมีการร่วมมือกันภายในเครือข่ายในประเทศก็ดี หรือเครือข่ายนอกประเทศก็ดี และการกระทำความผิดในลักษณะนี้ เนื่องมาจากผู้กระทำมีความรู้เชี่ยวชาญและเครือข่ายกำลังคน กำลังทรัพย์และอิทธิพลสูง การจัดการลบร่องรอยพยานหลักฐานจึงกระทำได้ง่าย และอาจใช้อิทธิพลข่มขู่พยาน เจ้าพนักงาน หรือใช้วิธีติดสินบนเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูงช่วยให้คดีถูกปิดลงอย่างง่ายดาย

จากที่กล่าวมาจึงสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะพิเศษของความผิดอาญาที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คือ การกระทำความผิดอาญาขององค์กรอาชญากรรมที่มีผู้ทรงอิทธิพลอยู่เบื้องหลังนั่นเอง และการบังคับใช้กระบวนการทางอาญาที่เกิดประสิทธิภาพ ย่อมเริ่มต้นที่การกำหนดฐานความผิดเพื่อบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหากประเทศไทยมีการกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ซึ่งมีค่านิยมถึงองค์ประกอบความผิดและโทษอย่างชัดเจน จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพขึ้น ไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการตีความว่า ความผิดลักษณะใด จะเป็นการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม อีกทั้งหากกำหนดความผิดฐานองค์กรอาชญากรรม และบัญญัติอย่างชัดเจนให้เป็นอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ก็จะทำให้ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับปัญหาการกำหนดคดีพิเศษลดลง กล่าวคือ เมื่อมี

ความผิดฐานองค์การอาชญากรรมแล้ว กำหนดอย่างชัดเจนให้ฐานความผิดดังกล่าวอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ดังนั้นหากเกิดการกระทำความผิดที่เป็นไปตามองค์ประกอบความผิดฐานองค์การอาชญากรรม ก็จะถูกโอนการดำเนินการสอบสวนเข้าสู่อำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษทันที โดยไม่ต้องเกิดข้อโต้แย้งว่า มีการซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่นหรือไม่

โดยสรุป ลักษณะทั้ง 4 ประการของคดีพิเศษที่กำหนดในมาตรา 21 (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เมื่อพิจารณาแล้ว เห็นได้ชัดเจนว่า มีความสอดคล้องกับการกระทำความผิดในลักษณะองค์การอาชญากรรม ดังนั้น หากมีการกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรมขึ้นอย่างชัดเจน และกำหนดให้ฐานความผิดดังกล่าวอยู่ในอำนาจการสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะช่วยลดปัญหาความคลุมเครือของการกำหนดคดีพิเศษ และช่วยให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ไม่เกิดประเด็นปัญหาให้ต้องตีความเกี่ยวกับฐานความผิดในการเป็นคดีพิเศษอีกต่อไป

4.2.5 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ

ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน ตามมาตรา 24 ดังนี้

(1) ค้นสถานที่ เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใดๆเพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่า มีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

(2) ค้นบุคคลหรือยานพาหนะ ค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควร ว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(3) ขอข้อมูลจากหน่วยงาน มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(4) ขอข้อมูลจากบุคคล มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดๆมาเพื่อตรวจสอบ หรือเพื่อประกอบการพิจารณา

- (5) ยึด/อายัด ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าวใน (1) (2)
(3) และ

ในเรื่องของการค้นตามมาตรา 24 นี้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะต้องปฏิบัติ ตามกระบวนการวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย ซึ่งก่อนที่เจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะเข้าทำการค้น หัวหน้าพนักงานคดีพิเศษที่นำค้น จะต้องได้รับอนุมัติเป็น เอกสารจากบุคคลที่อธิบดีกำหนด และต้องแสดงเอกสารนั้นต่อผู้เกี่ยวข้องในการเข้าค้นทุกคน และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืน หัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่นำเข้าค้น จะต้อง เป็นข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป นอกจากนี้ก่อนเข้าค้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนเข้าค้น และบันทึกเหตุแห่งการเข้าค้นซึ่งได้แก่ เหตุอันควรสงสัย และเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้ โดยทำเป็นหนังสือ ให้แก่ผู้ครอบครองสถานที่ หรือ ส่งเป็นสำเนาทันทีที่ทำได้

หลังจากเข้าตรวจค้นเรียบร้อยแล้ว พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะต้องส่งบันทึก เหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อข้างต้น รวมทั้งบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ ยึด/อายัดต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือพื้นที่ค้นนั้น หรือศาลอาญาภายในกรุงเทพมหานคร ภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการค้น

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติข้างต้น เป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทำ การค้นโดยไม่ต้องมีหมาย ซึ่งหากเปรียบเทียบกับการค้นโดยไม่ต้องมีหมายตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีข้อพิจารณาดังนี้

ขั้นตอนการค้น	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา	พระราชบัญญัติการสอบสวนคดี พิเศษ พ.ศ. 2547
การขออนุมัติก่อนเข้าค้น	-	1. ขออนุมัติจากบุคคลที่อธิบดี กำหนด 2. ต้องมีเอกสารที่แสดงว่าได้รับ อนุมัติให้เข้าค้นจากบุคคลที่ อธิบดีกำหนด
เหตุแห่งการค้นโดยไม่ต้องมี หมาย	1. มีเสียงร้องให้ช่วยมาจากใน ที่รโหฐาน หรือมีพฤติการณ์ แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นใน ที่รโหฐาน 2. ปรากฏความผิดซึ่งหน้า	1. มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามี บุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำ ผิดในคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ใน ที่รโหฐาน หรือมีทรัพย์สินที่ เกี่ยวกับความผิดที่เป็นคดี

	<p>กำลังเกิดในทีรโหฐาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. มีเหตุอันควรเชื่ออย่างแน่นแฟ้นว่า ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้หลบหนีเข้าไปซุกซ่อนในทีรโหฐาน 4. มีพยานหลักฐานตามสมควรว่า ทรัพย์สินของที่เกี่ยวข้องกับความผิด หรือ ใ้ เป็นพยานหลักฐานได้ซ่อนหรืออยู่ในทีรโหฐานและมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะนำหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินของนั้น อาจถูกโยกย้ายหรือทำลายไปเสียก่อน 5. เมื่อเจ้าของทีรโหฐานนั้น เป็นบุคคลที่จะต้องถูกจับ โดยมีหมายจับหรือจับโดยความผิดซึ่งหน้าหรือโดยเหตุเร่งด่วน ตามมาตรา 78 	<p>พิเศษ หรือ ใ้ เป็นพยานหลักฐานซุกซ่อนหรืออยู่ในทีรโหฐานและมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะนำหมายค้นมาได้ คนนั้นจะหลบหนีหรือทรัพย์สินนั้นจะถูก โยกย้ายหรือถูกทำลายไปก่อน</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. มีเสียงร้องให้ช่วยมาจากในทีรโหฐาน หรือมีพฤติการณ์แสดงว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในทีรโหฐาน 3. ปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังเกิดในทีรโหฐาน 4. มีเหตุอันควรเชื่ออย่างแน่นแฟ้นว่า ผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้หลบหนีเข้าไปซุกซ่อนในทีรโหฐาน 5. เมื่อเจ้าของทีรโหฐานนั้น เป็นบุคคลที่จะต้องถูกจับ โดยมีหมายจับหรือจับโดยความผิดซึ่งหน้าหรือโดยเหตุเร่งด่วน ตามมาตรา 78 <p>* หมายเหตุ ข้อ 2-5 อ้างตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา</p>
ก่อนเข้าค้น	<ol style="list-style-type: none"> 1. เจ้าหน้าที่ต้องแสดงความบริสุทธิ์เท่าที่จะทำได้ 2. ค้นต่อหน้าผู้ครอบครองทีรโหฐานหรือพยานอย่างน้อย 2 คน แล้วแต่กรณี 3. เมื่อยึดสิ่งใดได้จากการค้น ต้องให้ผู้ครอบครองหรือบุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. พนักงานสอบสวนต้องแสดงเอกสารอนุมัติจากบุคคลที่อธิบดีกำหนดต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน 2. พนักงานสอบสวนต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนเข้าค้น 3. บันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้

	<p>จำเลย ผู้แทนหรือพยานดู เพื่อให้การรับรองว่าถูกต้อง หรือหากไม่ยอมรับรองก็บันทึกไว้</p>	<p>สามารถเข้าค้ำได้เป็นหนังสือไว้แก่ผู้ครอบครองที่รโหฐานที่เข้าค้ำ</p> <p>4. ค้ำต่อหน้าผู้ครอบครองที่รโหฐานหรือพยานอย่างน้อย 2 คน แล้วแต่กรณี</p> <p>5. เมื่อยึดสิ่งใดได้จากการค้ำต้องให้ผู้ครอบครองหรือบุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทนหรือพยานดู เพื่อให้การรับรองว่าถูกต้อง หรือหากไม่ยอมรับรองก็บันทึกไว้</p> <p>* หมายเหตุ ข้อ 4-5 อ้างตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา</p>
<p>หลังการค้ำ</p>	<p>1. เจ้าพนักงานผู้ค้ำบันทึก รายละเอียดแห่งการค้ำและบัญชีสิ่งของที่ค้ำไว้อย่างละเอียด</p> <p>2. อ่านบันทึกการค้ำและบัญชีสิ่งของให้ผู้ครอบครองหรือบุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทนหรือพยานฟัง และให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้</p> <p>3. หากเป็นการค้ำโดยไม่มีหมายของเจ้าพนักงานอื่นที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวน ให้เจ้าพนักงานผู้ค้ำ ส่งบันทึกบัญชีและสิ่งของไปให้เจ้าพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ใดที่ต้องการ</p>	<p>1. รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้ำเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชา</p> <p>2. หัวหน้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่งสำเนาบันทึกเหตุสงสัยและเหตุอันควรเชื่อรวมถึงสำเนานบันทึกการตรวจค้ำและบัญชีทรัพย์สินที่ยึด/อายัด ต่อศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ หรือศาลอาญาในกรุงเทพมหานคร ภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการค้ำ</p> <p>3. เจ้าพนักงานผู้ค้ำบันทึกรายละเอียดแห่งการค้ำและบัญชีสิ่งของที่ค้ำไว้อย่างละเอียด</p> <p>4. อ่านบันทึกการค้ำและบัญชีสิ่งของให้ผู้ครอบครองหรือบุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา</p>

		<p>จำเลย ผู้แทนหรือพยานฟัง และให้ผู้ยื่นฟ้องลงลายมือชื่อรับรองไว้</p> <p>5. หากเป็นการค้นโดยไม่มีหมายของเจ้าพนักงานอื่นที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวน ให้เจ้าพนักงานผู้ค้น ส่งบันทึกบัญชี และสิ่งของไปให้เจ้าพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ใดที่ต้องการ</p> <p>* หมายเหตุ ข้อ3-5 อ้างตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา</p>
--	--	---

การค้น กล่าวได้ว่าเป็นขั้นตอนสำคัญของการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่สำหรับการค้นที่มีความสำคัญต่อการดำเนินการในคดีอาชญากรรม ได้แก่ การค้นโดยไม่มีหมาย เนื่องจากองค์การอาชญากรรม มีลักษณะเป็นขบวนการเครือข่ายที่มักมีเส้นสายอยู่ในทุกองค์กรของรัฐ เพื่อเอื้ออำนวยในการกระทำความผิดรูปแบบต่าง ๆ มีความเป็นไปได้สูงที่อาชญากรมักจะรู้ตัวล่วงหน้าว่าจะถูกเข้าตรวจค้นหรือจับกุม ทำให้หาช่องทางในการหลบหนีได้ทันเวลาเสมอ ดังนั้น หากเจ้าพนักงานสอบสวน ได้ข้อมูลว่ามีผู้กระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ และขอหมายเพื่อเข้าค้นและยึด กว่าจะดำเนินการขบวนทางกฎหมาย อาชญากรก็อาจรู้ได้จากเส้นสายที่สอดแนมอยู่ในองค์กรบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น การเข้าค้นที่น่าจะได้ผลที่สุดคือการบุกเข้าตรวจค้นอย่างฉับพลัน ทันทีที่ได้รับข้อมูลมา อย่างไรก็ดี ข้อมูลที่เจ้าพนักงานได้มา ต้องเป็นข้อมูลที่มีความชัดเจนและถูกต้องที่สุด เนื่องจากหากเข้าค้นโดยไม่มีเหตุอันควรแล้ว เจ้าพนักงานอาจถูกดำเนินคดีกลับได้ การค้นโดยไม่มีหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานหรือบุคคลผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรม จึงเป็นการเข้าตรวจค้นอย่างฉับพลันทันทีที่ได้ข้อมูลการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดมา หากใช้การค้นเนื่องจากมีเหตุซึ่งหน้าในวิธีพิจารณาความอาญาไม่

จากบทบัญญัติที่เปรียบเทียบระหว่าง การค้นโดยไม่มีหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กับการค้นโดยไม่มีหมายใน พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 พบว่า ในเบื้องต้นพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ให้เจ้า

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นการไม่ชัดเจนนัก เนื่องจากวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น มีทั้งการค้นโดยมีหมายค้นและการค้นโดยไม่มีหมาย ซึ่งเหตุแห่งการค้นย่อมแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิเคราะห์เห็นว่า การบัญญัติกฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ ควรเฉพาะเจาะจงลงไปว่า การจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้กับเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เกี่ยวกับการค้น จะใช้ในมาตราใดหรือเรื่องใดบ้าง มิใช่บัญญัติอย่างกว้างให้ผู้ใช้กฎหมายต้องตีความว่าใช้ประเด็นใดได้บ้าง

โดยรูปแบบของคดีองค์กรอาชญากรรม เป็นไปไม่ได้ที่พนักงานสอบสวนจะเข้าตรวจค้นโดยพบเห็นความผิดซึ่งหน้า เนื่องจากการจะจับกุมหรือค้นเพื่อหาพยานหลักฐานหรือทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิด กรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องได้ข้อมูลที่หนักแน่นเพียงพอที่จะอ้างเป็นเหตุเข้าค้นได้ เนื่องจากส่วนใหญ่อาชญากรรมมักเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลหรือมีผู้มีอิทธิพลหนุนหลัง หากกระทำการโดยผิดข้อบทกฎหมายเพียงนิดเดียว ย่อมจะถูกตอบโต้กลับจากกลุ่มอาชญากรซึ่งมีความรู้เรื่องกฎหมายเป็นอย่างดีเช่นกัน ดังนั้นสาเหตุหลักของการค้นโดยไม่มีหมายของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ คือ ค้นเนื่องจากหากดำเนินกระบวนการตามกฎหมายโดยใช้วิธีการปกติ ข้อมูลอาจล่วงรู้ไปถึงกลุ่มอาชญากรรมได้ ทำให้ต้องรีบปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนคือเมื่อได้ข้อมูลความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือบุคคลที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของกลุ่มองค์กรอาชญากรรม จะต้องรีบตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและเข้าค้นโดยทันที

แต่เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการก่อนเข้าค้น เมื่อเปรียบเทียบกัน การค้นโดยไม่มีหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ต้องมีขั้นตอนก่อนเข้าค้นใดๆ นอกเสียจากมีเหตุแห่งการเข้าค้นตามมาตรา 92 แต่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จะต้องมีการยื่นข้อเสนอมติจากบุคคลที่อธิบดีกำหนด ตามมาตรา 24 วรรคท้าย เพื่อแสดงต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน (หมายถึงผู้ครอบครองที่รโหฐานที่ถูกตรวจค้นด้วย) แสดงว่าต้องมีขั้นตอนในการขออนุมัติเป็นเอกสารก่อน ซึ่งจัดได้ว่าอาจเป็นกระบวนการที่แทนที่การขออนุญาตศาลเข้าค้น หากเป็นเช่นนั้น การค้นของเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ก็แตกต่างจากการค้นโดยมีหมายเพียงแค่เปลี่ยนจากหมายศาลเป็นเอกสารอนุมัติจากบุคคลที่อธิบดีกำหนดเท่านั้นเอง ซึ่งอาจก่อให้เกิดการยื่นข้อให้การเข้าตรวจค้นได้

นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้อง มอบบันทึกเหตุสงสัยตามสมควร และเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถตรวจค้นเป็นหนังสือให้แก่ผู้ครอบครองสถานที่ที่ตรวจค้น ในขณะที่เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ต้องกระทำในขั้นตอนดังกล่าว หากพิจารณาในแง่ของการปฏิบัติ การค้นโดยไม่มีหมาย ก็เนื่องมาจาก จะเป็นการยื่นข้อหากต้องผ่านกระบวนการขออนุญาตหรือจัดทำเอกสารทางกฎหมาย ซึ่งกว่าจะทำเสร็จบรรดา

ผู้กระทำผิดหรือเจ้าของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิด ก็อาจหลบหนีหรือย้ายถ่ายเททรัพย์สินไปแล้ว ดังนั้นหากกฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ต้องทำหนังสือชี้แจง เหตุการเข้าค้ำให้แก่ผู้ครอบครองก่อนค้ำ ย่อมผิดวิสัยในการเข้าตรวจค้นเพราะมีเหตุที่รอมีได้ ดังนั้นจึงควรแก้ไขบทบัญญัติให้ยกเลิกการมอบหนังสือชี้แจงเหตุอันสมควรหรือเหตุอันควรสงสัยให้แก่ผู้ครอบครองสถานที่ ก่อนเข้าตรวจค้น และให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ทำหนังสือดังกล่าวให้กับผู้ครอบครองหลังจากทำการตรวจค้นเสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

สำหรับการเข้าค้ำที่เจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องแสดงความบริสุทธิ์ในการเข้าค้ำเป็น บทบัญญัติที่เหมือนกับการค้ำของเจ้าหน้าที่ปกครองหรือตำรวจในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งหากผู้บัญญัติกฎหมายต้องการให้ใช้วิธีค้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ไม่จำเป็นต้องบัญญัติซ้ำอีก กล่าวคือควรบัญญัติเฉพาะหน้าที่หรืออำนาจที่แตกต่างจากที่มีอยู่แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการตีความ และในส่วนของ การค้ำต่อหน้าผู้ครอบครองหรือพยานอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษฯ มิได้บัญญัติไว้ในทางเดียวกัน ซึ่งอนุมานว่าให้ใช้บทบัญญัติเหมือนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ซึ่งจากประเด็นที่กล่าวมา อาจก่อให้เกิดความสับสนในการตีความ หรือเกิดเป็นข้อสงสัยในกระบวนการขั้นตอนการค้ำของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้

หลังการตรวจค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติให้เจ้าพนักงานที่ค้ำ ทำการบันทึกการค้ำและบัญชีทรัพย์สินอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้ครอบครองหรือคนในครอบครัว จำเลย ผู้แทนหรือพยานอ่านและลงชื่อรับรอง ซึ่งมีได้ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษฯ โดยบัญญัติข้ามขั้นตอนไปถึงการรายงานต่อผู้บังคับบัญชา ซึ่งอนุมานได้ว่าขั้นตอนการให้บุคคลผู้ครอบครองตรวจดูและลงชื่อรับรองในบันทึกการค้ำและบัญชีทรัพย์สิน คงถือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องมีขั้นตอนที่เพิ่มเติมคือ ต้องรายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และ ส่งสำเนาดังกล่าวให้แก่ศาลจังหวัดหรือศาลอาญากรุงเทพฯ แล้วแต่กรณี ในขณะที่เจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ต้องมีขั้นตอนดังกล่าว ซึ่งสาเหตุที่ทำให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษต้องรายงานต่อผู้บังคับบัญชาและศาลนี้ ก็เนื่องมาจาก ผู้บัญญัติกฎหมายอาจเล็งเห็นว่า การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานสอบสวนอาจเสี่ยงกับการละเมิดเสรีภาพของบุคคลได้ จึงต้องการให้ผู้บังคับบัญชาและศาลรับรองการใช้อำนาจนั้นอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งในความเป็นจริงบทบัญญัติเกี่ยวกับการค้ำของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แทบจะไม่ต่างกับการค้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเลย เพียงแต่เหตุแห่งการเข้าค้ำจะค่อนข้างกว้างกว่า ทำให้ตีความได้กว้างขึ้น ในทางกลับกัน หาก

ตรวจค้นแล้วไม่พบบุคคลหรือสิ่งผิดกฎหมายใดๆ ผู้ครอบครองสถานที่ที่ถูกเข้าค้นก็อาจตีความตอบโต้ได้ว่า เหตุอันสมควรที่เจ้าพนักงานสอบสวนอ้างนั้น ไม่มีความสมควรจริง เนื่องจากไม่มีการตีความอย่างชัดแจ้งในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษฯ ว่าเหตุสงสัยตามสมควรนั้นหมายถึงกรณีใด

อย่างไรก็ดี โดยสรุป อำนาจการค้นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ มีความคล้ายคลึงกันอยู่มาก ต่างกันในสองสามประเด็นคือ เหตุแห่งการค้นตามพระราชบัญญัติการสืบสวนคดีพิเศษกว้างกว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่มีความคลุมเครืออยู่ ขั้นตอนในการตรวจค้นต้องมีการได้รับอนุมัติจากบุคคลที่อธิบดีกำหนด ต่างกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เจ้าพนักงานอ้างเหตุตามมาตรา 92 เข้าค้นได้ทันที และกระบวนการขั้นตอนหลังค้น พนักงานสอบสวนจะต้องรายงานยังผู้บังคับบัญชาและศาล แต่เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่มีกระบวนการขั้นตอนดังกล่าว ทำให้อาจเกิดประเด็นว่า พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ ให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษโดยบัญญัติกฎหมายไว้อย่างคลุมเครือ ต้องใช้การตีความมาก ทั้งที่โดยหลัก กฎหมายทางอาญาไม่ควรต้องเกิดการตีความมากนัก ในขณะที่เดียวกันยังเป็นบทบัญญัติที่มีกระบวนการขั้นตอนปฏิบัติมากกว่าเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกด้วย

4.2.6 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจในการใช้เทคนิคพิเศษหรือการได้ข้อมูลอันเป็นความลับของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

นอกเหนือจากอำนาจการค้นโดยไม่มีหมายแล้ว การสืบสวนหาข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำผิดโดยใช้เทคนิคพิเศษ ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการสืบสวนสอบสวนที่กฎหมายรับรองให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากความผิดรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมเป็นความผิดที่มักมีความซับซ้อน เนื่องจากกลุ่มอาชญากรผู้กระทำผิด มีความเชี่ยวชาญในการหลีกเลี่ยงกฎหมาย และมีเครือข่ายคอยเป็นหูเป็นตา มีความฉับไวในการทำลายพยานหลักฐาน ทำให้ยากต่อการจับกุมปราบปราม ดังนั้นในการแสวงหาพยานหลักฐานจากการกระทำ ความผิดในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม อาจต้องใช้วิธีพิเศษที่ต่างไปจากการค้นยึดหรือสืบสวนทั่วไป โดยเฉพาะพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลภาพ เสียงหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ย่อมต้องมีวิธีแสวงหาแตกต่างจากทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิดทั่วไป วิธีที่ใช้เทคนิคพิเศษได้แก่ การส่งสายสืบไปปะปนในองค์กรอาชญากรรม การติดกล้องขนาดเล็กเพื่อสืบข้อมูล หรือการดักฟังทางโทรศัพท์ การเจาะข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางอินเทอร์เน็ต หรือเจาะข้อมูลจากระบบคอมพิวเตอร์ และวิธีการอื่นๆ ที่ต้องมีความเสี่ยงในการเข้าไปสืบสวนข้อมูลและนอกจากวิธีการพิเศษในการสืบสวนหรือได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด จำเป็นที่จะต้องมีการ

รองรับว่า ข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการที่ไม่ปกติ อาทิ การดักฟังหรือการเจาะฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จะต้องสามารถรับฟังได้ในชั้นศาล และควรอย่างยิ่งที่จะมีกฎหมายที่คุ้มครองหน่วยงานหรือองค์กรและบุคคลที่ให้ข้อมูลอันเป็นความลับที่ห้ามเปิดเผย

ปัจจุบันมีกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการสืบสวนเพื่อให้ได้ข้อมูลมาโดยใช้วิธีการพิเศษ ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยในส่วนนี้จะพิจารณาถึงความเหมือนและความแตกต่างของบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งสองฉบับ

วิธีการสอบสวนพิเศษเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร	พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547	พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542
ประเภทของข้อมูล	ข้อมูลข่าวสารที่ส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ	ข้อมูลข่าวสารที่เป็นบัญชีลูกค้าสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร เครื่องคอมพิวเตอร์
เหตุแห่งการได้มาซึ่งข้อมูล	มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ข้อมูลถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ	มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ข้อมูลถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน
การขออนุญาต	อธิบดีมอบหมายให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อ อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา	เลขาธิการมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อ ศาลแพ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เหตุแห่งการพิจารณาอนุญาต	<p>- อธิบดี ผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบเหตุดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ 2. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว 3. ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมะสม หรือ มีประสิทธิภาพได้มากกว่า 	- ศาลแพ่งสั่งอนุญาตตามเห็นสมควร
ระยะเวลาดำเนินการ	90 วัน	90 วัน
วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล	<p>- กฎหมายระบุเพียง ให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร (กฎหมายไม่ระบุวิธีการ)</p> <p>- ให้บุคคลใดที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน</p>	- กฎหมายระบุเพียง ให้เข้าถึงข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล (ไม่ระบุวิธีการ)

จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งสองฉบับที่ได้แสดงข้างต้น พิจารณาได้ว่าพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กำหนดประเภทของข้อมูลข่าวสารที่สามารถใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษได้มากกว่ากฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แต่ในการขออนุญาตเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลนั้น กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ มีความเคร่งครัดกว่าคือ ระบุให้ยื่นคำขอต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ในขณะที่กฎหมายฟอกเงิน ระบุให้ยื่นต่อศาลแพ่งซึ่งเป็นกระบวนการที่ง่ายกว่า นอกจากนี้ เหตุแห่งการพิจารณาอนุญาตของศาล ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ จะระบุเหตุแห่งการพิจารณาของศาล

ค่อนข้างชัดเจนต่างกับกฎหมายฟอกเงินที่ให้ศาลใช้ดุลยพินิจได้อย่างอิสระ ไม่ต้องมีกรอบประเด็นแห่งการพิจารณา อย่างไรก็ตาม ในส่วนวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล กฎหมายทั้งสองฉบับมิได้จำกัดวิธีการได้มาซึ่งข้อมูล อนุমানได้ว่าเจ้าพนักงานสามารถใช้วิธีการใดก็ได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร แต่กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ ยังขยายไปถึงการยินยอมให้เจ้าพนักงานหรือบุคคลใด แฝงตัวเข้าไปในองค์กรหรือกลุ่มผู้กระทำผิดเพื่อสืบหาข้อมูลได้ หากแต่เป็นข้อหาพิจารณาว่า หากบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้แฝงตัวเข้าไปในกลุ่มอาชญากร จำเป็นต้องกระทำคามผิดเพื่อให้กลุ่มอาชญากรนั้นไว้นิ่งเชื่อใจ จะมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยกเว้นโทษหรือความผิดจากการแฝงตัวดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งควรบัญญัติไว้เพื่อเป็นการคุ้มครองบุคคลหรือเจ้าพนักงานที่ยอมเสี่ยงเข้าไปเพื่อหาข้อมูลข่าวสารในองค์กรอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม ในวรรคท้ายของมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติฯ ได้บัญญัติว่า การแฝงตัวเข้าไปในองค์กรหรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนนั้น ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบ ซึ่งอาจตีความได้ไม่ครอบคลุมว่า หากแฝงตัวเข้าไปแล้ว ผู้แฝงตัวได้ร่วมกระทำ ความผิดฐานต่างๆ เพื่อให้เกิดความไว้นิ่งเชื่อใจ การกระทำคามผิดนั้น จะได้รับการยกเว้นความผิดและโทษหรือไม่

โดยสรุป อำนาจในการสืบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีขอบข่ายข้อมูลที่สามารถใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษได้กว้างกว่าการสืบสวนสอบสวนโดยใช้เทคนิคพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หากแต่ในขั้นตอนกระบวนการจะมีเงื่อนไขมากกว่า และยังขาดบทกฎหมายที่คุ้มครองเจ้าพนักงานหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานให้เข้าไปแฝงตัวในองค์กรอาชญากรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร

4.2.7 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

เมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่โดยภาพรวมของเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษแล้ว เห็นได้ว่ามีลักษณะอำนาจหน้าที่เหมือนเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงคดีพิเศษที่อยู่ในความรับผิดชอบ พบว่าเดิมในบางประเภทคดี อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่นอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อกำหนดให้กรมสอบสวนคดีพิเศษทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน อาจเกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานอยู่ในบางประเด็น ซึ่งจะได้พิจารณาดังนี้

ในส่วนของอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 23 บัญญัติถึงสถานภาพของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

ว่า ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ และเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี ซึ่งจากบทบัญญัตินี้ พิจารณาได้ว่า เมื่อกระทำการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาที่เข้าลักษณะเป็นคดีพิเศษที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตามมาตรา 21 แล้ว พนักงานสอบสวนคดีพิเศษย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และนอกจากนี้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษยังมีสถานะเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ด้วย ซึ่งยังเป็นข้อสงสัยว่า เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่เฉพาะทำการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรา 21 เท่านั้นแล้วยังมีกรณีใดที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องอยู่ในสถานะของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีก ทั้งที่มีเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนในคดีอาญาซึ่งมิใช่คดีพิเศษอยู่แล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะหากกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีสถานะเดียวกับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ย่อมหมายความว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่ซ้ำซ้อนกับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาอยู่นั่นเอง

อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติ เมื่อเกิดเหตุหรือคดีอาญาขึ้น ประชาชนผู้ประสบเหตุ หรือผู้เสียหายย่อมเข้าร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งหากเป็นความผิดที่เข้าข่ายเป็นคดีพิเศษฝ่ายตำรวจจะต้องโอนคดีดังกล่าวมายังกรมสอบสวนคดีพิเศษและแจ้งกับผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษให้ทราบถึงการโอนคดีดังกล่าว เพื่อให้ผู้เสียหายจะได้ติดตามการดำเนินคดีต่อไปได้ ซึ่งในประเด็นนี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ ข้อที่น่าพิจารณาอีกประการ ได้แก่ ในกรณีที่เมื่อเกิดคดีความผิดขึ้นซึ่งในชั้นแรกยังมีได้เป็นคดีพิเศษ กล่าวคือ เป็นคดีอาญาในอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่เมื่อผู้เสียหายดำเนินการร้องขอให้กรมสอบสวนคดีพิเศษพิจารณารับเรื่องคดีดังกล่าวให้เป็นคดีพิเศษ โดยอาจเนื่องมาจากเป็นคดีของผู้มีชื่อเสียงในสังคมก็ดี อาจส่งผลถึงความรู้สึกในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ และเกิดความอยุติธรรมในการดำเนินคดีได้ ซึ่งหากเป็นคดีลักษณะเดียวกัน แต่ผู้เสียหายเป็นประชาชนธรรมดา ย่อมต้องดำเนินคดีอย่างคดีอาญาทั่วไป ไม่สามารถได้รับการพิจารณาให้เป็นคดีพิเศษเหมือนคดีของผู้มีชื่อเสียงทางสังคม ดังนั้น การกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาประเภทคดีที่จะร้องขอให้ เป็นคดีพิเศษให้ชัดเจน จะช่วยให้ปัญหาดังกล่าวเบาบางลงได้

ในคดีพิเศษบางคดี อาทิ คดีความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งเป็นความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นั้น ตามตัวบทกฎหมายของพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงาน (ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม

การฟอกเงิน พ.ศ. 2542) สามารถใช้วิธีการพิเศษเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการฟอกเงินอยู่แล้ว รวมไปถึงการแกะรอยทางการเงินเพื่อพิสูจน์ความผิดและพิสูจน์ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเช่นกัน อีกทั้งในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อาจมีความเชี่ยวชาญในการแกะรอยหรือสืบสวนสอบสวนทางการเงินของผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินมากกว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ดังนั้น การกำหนดให้ความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดที่จัดเป็นคดีพิเศษ ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ อาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานและนำพิจารณาว่าเจ้าพนักงานของหน่วยงานเฉพาะที่ทำหน้าที่กำกับดูแลกฎหมายอันว่าด้วยการกระทำความผิดฐานฟอกเงินโดยตรง น่าจะมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานได้ดีกว่าหรือไม่

อย่างไรก็ตาม แม้การกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนโดยใช้วิธีการพิเศษ จะเป็นมาตรการสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมหรือความผิดที่มีความซับซ้อนหรือเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่การพิจารณาถึงรายละเอียดของตัวบทกฎหมายที่ให้อำนาจก็เป็นเรื่องสำคัญ เพราะหากตัวบทกฎหมายยังมีความคลุมเครือ ย่อมส่งผลถึงการปฏิบัติหน้าที่หรืออาจเกิดเป็นช่องโหว่ให้การบังคับใช้กฎหมายไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นจากประเด็นที่ได้พิจารณาข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเป็นอิสระขององค์กร อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร การกำหนดคดีพิเศษ การกำหนดความผิดฐานองค์กรอาชญากรรม อำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ การใช้เทคนิคพิเศษในการได้ข้อมูลอันเป็นความลับและความซับซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่ จัดได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญที่กรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องตีความการใช้อำนาจให้เกิดความชัดเจน อาจโดยการออกกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อสร้างความชัดเจนในประเด็นดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การออกกฎระเบียบใดๆ ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อองค์กรหรือประชาชนได้ ซึ่งจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

4.3 ผลกระทบในการใช้มาตรการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษที่ใช้กับองค์กรอาชญากรรมตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

การสืบสวนคดีโดยเจ้าพนักงานที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษและใช้มาตรการพิเศษซึ่งกฎหมายรับรองให้บังคับใช้ได้นั้น แม้จะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะการกระทำที่มีความซับซ้อน มีเครือข่ายและมีความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดรวมไปถึงมีเงินทุนในการกระทำความผิดที่เรียกว่า องค์กรอาชญากรรม ได้ผลดีขึ้น แต่ผลกระทบในทางเสีย ที่อาจเกิดจากการสืบสวนสอบสวนโดยวิธีการพิเศษ ในกรณีที่บุคคลที่ถูกสอบสวนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ใช่ขององค์กรอาชญากรรม ก็อาจเกิดขึ้นได้ โดยในส่วนนี้จะได้อธิบายถึงผลที่เกิดขึ้นและอาจเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ ดังนี้

4.3.1 ผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดในองค์กรอาชญากรรม

องค์กรอาชญากรรมเป็นกลุ่มอิทธิพลผิดกฎหมายที่ป้องกันและปราบปรามได้ยากที่สุดในบรรดาการกระทำความผิดอาญาทั้งปวง โดยที่องค์กรอาชญากรรมมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์แบบทั้งในเรื่องของความพร้อมในการกระทำความผิดที่หลากหลายรูปแบบ ความพร้อมในด้านเงินทุน ความพร้อมในด้านอาชญากรผู้เชี่ยวชาญในการกระทำความผิด และประการสำคัญความพร้อมในการกลบเกลื่อนความผิดที่ได้กระทำลง เนื่องจากผู้ที่อยู่ในระดับหัวหน้าขององค์กรอาชญากรรมมักเป็นผู้ที่มีอิทธิพลและมีเครือข่ายหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีอิทธิพลด้วยกันในหลายวงการ ทั้งวงราชการ วงการธุรกิจ และนักการเมือง นอกจากนี้ มักจะมีการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันจนเกิดเป็นระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้นองค์กรอาชญากรรมนอกจากจะมีความเชี่ยวชาญในการกลบเกลื่อนพยานหลักฐานแล้ว หากความผิดที่กระทำลงถูกดำเนินการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม องค์กรอาชญากรรมก็มักใช้เส้นสายที่ตนมีกับนักการเมืองหรือข้าราชการระดับใหญ่ ทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินคดีได้ในหลายขั้นตอนหรืออาจติดสินบนเจ้าพนักงานที่ทุจริตทำให้คดีไม่ดำเนินไปตามกระบวนการเท่าที่ควร

ดังนั้น การที่ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้เพื่อทำการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะ โดยกำหนดให้เจ้าพนักงานที่เป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีความเชี่ยวชาญด้านการสืบสวนสอบสวนในคดีองค์กรอาชญากรรมมากกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเพิ่มมาตรการโดยให้อำนาจเจ้าพนักงานดังกล่าวในการสืบสวนสอบสวนโดยใช้วิธีการพิเศษที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอันเข้าถึงได้ยากหรือไม่อาจเข้าถึงได้โดยวิธีการทั่วไปอย่างการค้นโดยมีหมาย ซึ่งวิธีการดังกล่าวอาจได้แก่ การดักฟังสัญญาณโทรคมนาคมที่ผู้กระทำความผิดใช้ติดต่อสื่อสารกัน การเฝ้าติดตามโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัยเพื่อความปลอดภัยของเจ้าพนักงานและความชัดเจนถูกต้องของข้อมูลการติดตาม การเจาะฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ต รวมไปถึงการแฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรมหรือจัดทำหลักฐานใดเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การปฏิบัติงาน ย่อมเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับการเสาะแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อจะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรม ซึ่งมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จะส่งผลกระทบต่อองค์กรอาชญากรรมถูกติดตามดำเนินคดีได้มากขึ้น

4.3.2 ผลกระทบต่อเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

ก่อนที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จะออกบังคับใช้ เจ้าพนักงานสอบสวนใช้มาตรการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดำเนินการเสาะแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรม ซึ่งกล่าวได้ว่ามาตรการทางกฎหมายที่ใช้อยู่เดิมนั้น อาจมีความเหมาะสมกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั่วไปที่ผู้กระทำความผิดเป็นเพียงอาชญากรคนเดียวหรือกลุ่มเล็กๆ และการกระทำความผิดมิได้มีความซับซ้อนหรือเครือข่าย และความสามารถในการหลบหนีพยานหลักฐานมากนัก แต่เมื่อปรากฏว่ามีกรกระทำผิดในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมเกิดขึ้น การนำมาตรการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาบังคับใช้ นั้น เป็นการไม่เพียงพอต่อการดำเนินการกับองค์กรอาชญากรรมด้วยเงื่อนไขต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนกระบวนการที่ยุ่งยาก หรือการจำกัดอำนาจเจ้าพนักงานเนื่องจากเกรงว่าอาจจะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และวิธีการสืบสวนสอบสวนที่กฎหมายยังไม่พัฒนาตามเทคโนโลยีที่ทันสมัยของผู้กระทำความผิด ซึ่งเมื่อไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่รองรับการดำเนินคดีกับองค์กรอาชญากรรม ย่อมทำให้เจ้าพนักงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างจำกัดและไม่มีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากหากทำการสืบสวนสอบสวนโดยใช้วิธีการอื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายให้อำนาจ ท้ายที่สุดพนักงานสอบสวนเองก็อาจได้รับผลร้ายจากการปฏิบัติเกินหน้าที่หรือไม่มีกฎหมายให้อำนาจ

ดังนั้น การที่มีกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยใช้วิธีการพิเศษที่มีความเท่าทันต่อการกระทำผิดขององค์กรอาชญากรรม เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายย่อมมีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ และมั่นใจว่าเมื่อตนปฏิบัติการสืบสวนสอบสวนแล้ว จะเกิดผลสัมฤทธิ์ที่สามารถเอาผิดกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมได้

4.3.3 ผลกระทบต่อประชาชน

การกระทำความผิดหรือการประกอบอาชญากรรม เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อความรู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน และประชาชนย่อมคาดหวังว่า เจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการติดตามดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด จะต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ สำหรับองค์กรอาชญากรรมในปัจจุบัน ประชาชนสามารถรับทราบข้อมูลได้ว่า องค์กรอาชญากรรมเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลที่กระทำความผิดทั้งที่เสียหายต่อประเทศชาติ และความผิดที่เสียหายต่อเหยื่อผู้เสียหายโดยเฉพาะเจาะจง และเมื่อ

เจ้าพนักงานไม่สามารถดำเนินการขึ้นเตี๊ยะขาดกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมได้ ย่อมส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจในกฎหมายบ้านเมืองหรือไม่มั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐว่าจะปกป้องคุ้มครองให้ประชาชนมีความปลอดภัยได้

กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษซึ่งออกใช้เพื่อปราบปรามการกระทำ ความผิดที่เป็นองค์อาชญากรรมนี้ ย่อมส่งผลให้ประชาชนมีความมั่นใจว่า ในปัจจุบันเมืองครซึ่ง บรรจุบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีองค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะ และยัง สามารถใช้วิธีการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานและดำเนินคดีกับ องค์กรอาชญากรรมอย่างได้ผล และประชาชนที่เป็นเหยื่อหรือได้รับความเสียหายจากการ กระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม ย่อมจะเกิดความไว้วางใจในการปฏิบัติหน้าที่และ เชื่อมั่นว่ารัฐสามารถดำเนินการเอาตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมมาลงโทษได้ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจในประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่รัฐ

4.3.4 ผลกระทบต่อภาพพจน์ของประเทศไทย

ประเทศไทยยังจัดเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาในเวทีโลก ซึ่งโดยทั่วไประดับของ อาชญากรรมในประเทศกำลังพัฒนามักอยู่ในระดับที่ยังมีความรุนแรงเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศ ที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะองค์กรอาชญากรรมซึ่งปัจจุบันมิได้เป็นเพียงองค์กรอาชญากรรม ภายในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น หากแต่มีการขยายเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรมไปยัง ประเทศต่างๆจนกลายเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งส่งผลเสียหายถึงสังคมโลก

การที่ประเทศไทยมีมาตรการในการสืบสวนสอบสวนที่เอื้อประโยชน์ต่อการ ปราบปรามองค์กรอาชญากรรม โดยตรากฎหมายที่ให้อำนาจแก่พนักงานที่มีความเชี่ยวชาญ พิเศษในการดำเนินการสืบสวนคดีองค์กรอาชญากรรมรวมไปถึงอำนาจในการสืบสวนสอบสวน คดีพิเศษประเภทขององค์กรอาชญากรรมโดยใช้เทคนิคพิเศษเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอันจะใช้เป็น พยานหลักฐาน หรือการแฝงตัวเข้าไปในกลุ่มองค์กรอาชญากรรมเพื่อประโยชน์ในการแสวงหา ข้อมูลการกระทำผิดโดยกฎหมายรับรองการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ทำให้มุมมองหรือภาพพจน์ ของประเทศไทยในเวทีโลกได้รับการยอมรับว่าเราให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปราม องค์กรอาชญากรรมซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของโลก นอกไปจากนี้เมื่อประเทศไทยได้รับการยอมรับ ในความพยายามปราบปรามองค์กรอาชญากรรมแล้ว ย่อมจะส่งผลถึงความมั่นใจในการลงทุน ทางเศรษฐกิจของนักลงทุนต่างชาติ เนื่องจากกิจกรรมผิดกฎหมายในองค์กรอาชญากรรมนั้น นอกไปจากอาชญากรรมที่รุนแรงแล้ว อาชญากรรมทางเศรษฐกิจก็เป็นอีกประเภทความผิดหนึ่ง ที่อยู่ในเครือข่ายการกระทำผิดขององค์กรอาชญากรรมด้วย การที่ประเทศไทยมุ่งแสวงหา

วิธีการดำเนินการเอาผิดกับองค์กรอาชญากรรมก็ช่วยให้ภาพของประเทศเป็นประเทศที่น่าลงทุนด้านเศรษฐกิจมากขึ้นเมื่อพิจารณาจากความปลอดภัยในการบังคับใช้กฎหมาย

4.3.5 ผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

อย่างไรก็ดี แม้ว่ามาตรการสืบสวนสอบสวนพิเศษที่ใช้กับคดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม จะทำให้ประชาชนมีความมั่นใจในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมมากขึ้น แต่ในการใช้มาตรการสืบสวนสอบสวนพิเศษที่กล่าวมา ก็ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่บริสุทธิ์ด้วยเช่นกัน โดยวิธีการสืบสวนพิเศษที่จำเป็นต้องใช้เทคนิคพิเศษต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลอันเป็นความลับของผู้อื่นนั้น หากการใช้อำนาจตามกฎหมายไม่ระมัดระวังให้เพียงพออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้ถูกล่วงล้ำข้อมูลได้ ดังนั้น ข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลความลับส่วนบุคคล อาทิ ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลความลับขององค์กรธุรกิจ ซึ่งหากบุคคลที่ถูกล่วงล้ำข้อมูลได้รับการพิสูจน์ในภายหลังว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ บุคคลดังกล่าวอาจรู้สึกว่ามันถูกล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลได้ ดังนั้น การพิจารณาใช้วิธีการสอบสวนคดีพิเศษจำเป็นต้องมีความชัดเจนในข้อมูลที่สืบสวนได้ในเบื้องต้น และมีหลักฐานขั้นตอนพอสมควรว่าผู้ที่จะถูกล่วงล้ำข้อมูลนั้น เป็นผู้ที่ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดหรือมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม อย่างไรก็ดี หากเมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างความคาบเกี่ยวในการล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลกับการปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในบางครั้งประชาชนอาจต้องยอมเสียสละความเป็นส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์ในด้านความมั่นคงและปลอดภัยของส่วนรวม แต่การใช้อำนาจย่อมต้องมีการกลั่นกรองหรือระมัดระวังยิ่งขึ้น เพื่อให้กระทบต่อสิทธิของประชาชนให้น้อยที่สุด

โดยสรุป พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานของรัฐในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดอาญาที่มีลักษณะคดีที่พิเศษและโดยเฉพาะองค์กรอาชญากรรม ซึ่งจัดว่าเป็นการประกอบอาชญากรรมที่ส่งผลเสียหายมากที่สุดและดำเนินการปราบปรามยากที่สุด ซึ่งมาตรการสำคัญในการสืบสวนสอบสวนที่ใช้กับองค์กรอาชญากรรมนี้ มีลักษณะที่โดดเด่นในประเด็นเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลความลับและใช้วิธีการเข้าถึงโดยสามารถใช่วิธีการที่ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีต่างๆ และการแฝงตัวของเจ้าพนักงานของรัฐในองค์กรอาชญากรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ดี ยังคงมีประเด็นน่าพิจารณาเกี่ยวกับความชัดเจนของบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่หรือสถานะของเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ประเภทของคดีที่จัดเป็นคดีพิเศษ การกำหนดค่านิยามหรือองค์ประกอบขององค์กรอาชญากรรมซึ่งจัดเป็นคดีพิเศษ รวมไปถึงการป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงาน

อื่นที่มีอำนาจกำกับดูแลหรือดำเนินการกับความผิดที่เป็นคดีพิเศษบางประเภท ซึ่งการแก้ไขบทบัญญัติหรือเพิ่มเติมโดยระเบียบข้อบังคับเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายจะช่วยแก้ปัญหาที่ยังเป็นประเด็นข้อพิจารณาที่กล่าวมาได้

ในปัจจุบันองค์กรอาชญากรรมมิได้เกิดขึ้นเป็นองค์กรภายในประเทศใดประเทศหนึ่ง หากแต่ขยายเครือข่ายข้ามประเทศไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ซึ่งกลายเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ดังนั้นการสอบสวนคดีพิเศษโดยใช้วิธีการพิเศษหรือใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงข้อมูลหรือพยานหลักฐานภายในประเทศอาจไม่เพียงพออีกต่อไป และโดยธรรมชาติของการกระทำความผิดย่อมมีการพัฒนาไปตามสภาพสังคมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งทำให้เกิดประเด็นที่น่าพิจารณาว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษจำเป็นจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรที่บังคับใช้กฎหมายในต่างประเทศเพื่อเป็นเครือข่ายในการปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติต่อไป และยังคงต้องปรับปรุงพัฒนากฎหมายให้ทันต่อการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมที่ยังคงเปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการอยู่เสมอด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การประกอบอาชญากรรมในปัจจุบัน มีการพัฒนาทั้งรูปแบบของการกระทำความผิดและลักษณะผู้กระทำความผิด จากอาชญากรเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเล็กๆ ที่กระทำความผิดโดยใช้วิธีการง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน มาสู่การประกอบอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีเครือข่ายผู้กระทำความผิด มีการแบ่งงานการเป็นลำดับขั้นตอน และกระทำความผิดที่ใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือใช้เทคโนโลยีมาเกี่ยวข้อง และผู้นำของกลุ่มอาชญากรที่มีเครือข่ายนี้ จะสร้างอิทธิพลมากขึ้นเรื่อย ๆ เริ่มจากอิทธิพลในด้านการทุจริตผิดกฎหมาย ไปสู่อิทธิพลทางการเมืองและธุรกิจ ซึ่งลักษณะของการประกอบอาชญากรรมที่กล่าวมานี้ เราเรียกว่า องค์กรอาชญากรรม

โดยความหมายขององค์กรอาชญากรรมคือ อาชญากรรมซึ่งอาชญากรได้รวมตัวเข้าด้วยกัน ตามสายการบังคับบัญชา ในรูปขององค์กร โดยจัดวางแผนและดำเนินงาน เพื่อประกอบธุรกิจผิดกฎหมายประเภทต่าง ๆ และบ่อยครั้งที่องค์กรอาชญากรจะอาศัยอำนาจทางเศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อผูกขาดการดำเนินงานที่ผิดกฎหมายนั้น ๆ ซึ่งองค์กรอาชญากรรมจะมีลักษณะที่โดดเด่นจากอาชญากรรมทั่วไป โดยที่องค์กรอาชญากรรมเป็นคณะบุคคลที่รวมตัวกันเป็นองค์กรอย่างมั่นคง แน่นแฟ้น จัดตั้งเป็นองค์กรโดยหวังผลประโยชน์ร่วมกัน มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ สามารถประสานงานได้พร้อมเพรียงกัน และเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย มีการจัดการ แบ่งงานกันรับผิดชอบโดยมีประสิทธิภาพหวังผลจริงจัง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าขององค์กรอาชญากรองค์กรการเป็นคนที่มอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง จะเป็นคนที่สังคมทั่วไปยอมรับว่าเป็นคนที่มีสถานภาพทางสังคมสูง ทางองค์กรจะตั้งข้าราชการ นักการเมืองเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรด้วย หรืออาจจะจัดหาเงินทุนที่จะให้ผลประโยชน์และการดูแลแก่ข้าราชการและนักการเมือง เพื่อแลกเปลี่ยนให้องค์กรได้ทำงานได้สะดวก

อาชญากรรมองค์กรมักใช้ความรุนแรงในการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย และการฆ่าบุคคลผู้ขัดผลประโยชน์ รวมทั้งสมาชิกขององค์กรเองถ้าทำผิดกฎระเบียบก็จะถูกจัดการทันที เป็นอาชญากรรมที่ยึดเป็นอาชีพและพยายามจะขยายธุรกิจกว้างขึ้นในเขตแดน และมีการทำธุรกิจข้ามชาติด้วย วิธีการดำเนินการ จะใช้บุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเข้ามาร่วมทำงานด้วยองค์กรจะมีการจัดสรรเงินพิเศษในการดูแลพรรคพวก

บริวารรวมทั้งครอบครัวไม่ให้เดือดร้อน เนื่องจากสมาชิกบางคนถูกจับและดำเนินคดี ถูกบังคับใช้ทางกฎหมายต้องถูกจำคุก ภรรยาและลูกของเขาจะไม่ถูกทอดทิ้ง การจัดสรรเงินเป็นค่าใช้จ่าย เป็นค่าจัดหาเครื่องมือ ค่าจ้างสมุนมือปืนรับจ้าง และค่าสินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ๆ กระบวนการยุติธรรม ตำรวจ อัยการ และศาล นักการเมือง ทหารที่มีตำแหน่ง และนายควม เงินที่ใช้ในการวิ่งเต้นมีจำนวนมาก มีการวางแผนกำหนดนโยบาย และมีการนำเอามาตรการต่างๆ มาใช้เพื่อป้องกันอุปสรรคความชะงักงันในการประกอบกิจการ

องค์กรอาชญากรรมนั้น กล่าวได้ว่าเป็นแหล่งรวมการประกอบอาชญากรรมในหลายรูปแบบ หรือหลายฐานความผิดด้วยกัน โดยทั่วไปพบว่าองค์กรอาชญากรรมจะประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมายดังนี้ การลักลอบค้ายาเสพติด (Illicit trafficking in Drugs) การลักลอบนำคนเข้าเมือง (Smuggling of Illegal Migrants) การค้าอาวุธ (Arms Trafficking) การลักลอบค้าอาวุธนิวเคลียร์ (Trafficking in Nuclear Material) กลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย (Transnational Criminal Organization and Terrorism) การค้าหญิงและเด็ก (Trafficking in Women and Children) การลักลอบค้าชิ้นส่วนมนุษย์ (Trafficking in Body Parts) การโจรกรรม และลักลอบค้ายานพาหนะ (Theft and Smuggling of Vehicles) การฟอกเงิน (Money Laundering) การกระทำความผิดอื่นๆ (Other activities) ได้แก่ การโจรกรรมศิลปวัตถุ การให้สินบนเจ้าหน้าที่ตำรวจและข้าราชการอื่นๆ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อาชญากรรมทรัพย์สินทางปัญญา การฉ้อโกงประกันภัยทางทะเล และการแทรกซึมเพื่อเข้าครอบงำธุรกิจที่ถูกกฎหมาย ซึ่งจากกิจกรรมผิดกฎหมายที่หลากหลายซึ่งอยู่ในขอบข่ายขององค์กรอาชญากรรมนี้ ทำให้เห็นได้ชัดว่า องค์กรอาชญากรรมประกอบไปด้วยอาชญากรที่มีความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดเฉพาะอย่าง ซึ่งนอกไปจากความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดแล้ว องค์กรอาชญากรรมยังมีประสิทธิภาพในการการกลบเกลื่อนหรือลบล้างรอยพยานหลักฐาน ทำให้เจ้าพนักงานของรัฐยากที่จะสืบสวนสอบสวนหรือดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมได้ และแม้ว่าจะพบพยานหลักฐานในเบื้องต้นที่อาจเอาผิดกับองค์กรอาชญากรรมได้ แต่เมื่อจับกุมผู้กระทำผิดแล้ว ผู้กระทำความผิดก็จะไม่ขัดทอดถึงตัวบงการในองค์กรอาชญากรรมที่ตนปฏิบัติงานให้ เนื่องจากเกรงกลัวผลร้ายที่จะตามมา หรือองค์กรอาชญากรรมก็สามารถใช้เส้นสายที่มีอยู่กับนักการเมืองหรือข้าราชการระดับสูงช่วยให้คนของตนหลุดรอดจากการถูกดำเนินคดีได้เสมอ

ปัจจุบัน เรามีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้ในการสืบสวนสอบสวนดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.

2547 ซึ่งกำกับดูแลโดยกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยสรุปภารกิจหน้าที่และเนื้อหาของพระราชบัญญัติฯ ได้ดังนี้

กรมสอบสวนคดีพิเศษจัดตั้งขึ้น ให้มีภารกิจคือ ป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมที่มีผลกระทบร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งมีสถานะเสมือนพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจในการสืบสวนสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่มีคุณสมบัติที่แตกต่างออกไปในด้าน การศึกษาและความเชี่ยวชาญทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ โดยพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้กำหนดประเภทของคดีอาญาที่จัดให้เป็นคดีพิเศษ อันอยู่ในอำนาจกำกับดูแลและดำเนินการสืบสวนสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งคดีพิเศษที่กล่าวมานี้ มีลักษณะของคดีคือ เป็นคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของ คณะกรรมการคดีพิเศษ โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องมึลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1. คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ
2. คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ
3. คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม หรือ
4. คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

ซึ่งคดีอาญาที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติฯ ได้แก่ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา คดี

ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ นอกจากนี้ยังมีคดีความผิดอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติม ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 บัญชีท้ายประกาศ คณะกรรมการคดีพิเศษ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2547) คือ คดีความผิดตามประมวลรัษฎากร คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

จากประเภทของคดีพิเศษที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เห็นได้ว่า เป็นคดีอาญาที่อยู่ในประเภทของ คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันความผิดลักษณะนี้เป็นความผิดที่นำมาซึ่งผลประโยชน์จำนวนมหาศาล และเป็นคดีที่อยู่ในขอบข่ายของกิจกรรมผิดกฎหมายในองค์กรอาชญากรรมเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจเหล่านี้ มักใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ประกอบกับความทันสมัยของระบบการโทรคมนาคมในปัจจุบัน ทำให้การกระทำความผิดดังกล่าว สามารถกระทำได้ง่าย รวดเร็วและลบล้างพยานหลักฐานได้ง่าย เช่น บทสนทนาในโทรศัพท์เคลื่อนที่ ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถลบทิ้งได้ทันทีที่ใช้เสร็จ ดังนั้นการตามหาร่องรอยพยานหลักฐานในการกระทำความผิดประเภทนี้ ย่อมกระทำได้โดยยาก และไม่อาจใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไปได้ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือข้อมูลข่าวสารที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ประเภทที่เป็นข้อมูลข่าวสารซึ่งสื่อสารถึงกันโดยทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยไม่จำกัดวิธีการ แต่ต้องได้รับการอนุมัติจากอธิบดีและคำอนุญาตจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา นอกจากนี้ยังให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการค้นโดยไม่มีหมาย ในกรณีที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษอยู่และมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากนั้นเข้าจะเอาหมายมาได้ บุคคลจะหลบหนีหรือทรัพย์สินนั้นจะถูกยกย้าย ซุกซ่อนหรือทำลายไปเสียก่อน อีกทั้ง

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ยังให้การรับรองบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีให้เข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มผู้กระทำความผิด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษอีกด้วย

สำหรับการบังคับใช้กฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติกรมสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ต่อกิจกรรมอาชญากรรม มีขอบเขตการปฏิบัติงานตามบทบาทภารกิจ ในการป้องกันปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษ ซึ่งได้แก่ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมที่มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องกับ อาชญากรรมข้ามชาติ องค์กรอาชญากรรม รวมทั้งอาชญากรรมอื่นที่สร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้โดยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในสังคมได้ทราบ ตระหนักและไม่หลงผิดไปกระทำความผิดและการสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดคดีพิเศษ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษอันเป็นการปราบปรามการกระทำความผิด และพัฒนาการระบบ รูปแบบ วิธีการและมาตรการในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษ โดยการแก้ไขปรับปรุงรูปแบบและวิธีการปฏิบัติงานให้เท่าทันกับสถานการณ์และแนวโน้มของอาชญากรรมพิเศษ ด้วยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการป้องกันตรวจสอบและตรวจพิสูจน์การกระทำความผิด มีการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน เช่น ข้อมูลบุคคล แผนยุทธศาสตร์ สถิติคดีและมูลค่าความเสียหาย หมายอาญา สำนวนการสอบสวน เป็นต้น ในส่วนของศักยภาพของบุคลากรกรมสอบสวนคดีพิเศษมีหน้าที่พัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างศักยภาพในด้านความรู้ความสามารถ และขวัญกำลังใจ โดยการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ของบุคลากรให้เท่าทันกับสถานการณ์และแนวโน้มของการกระทำความผิดที่มีการพัฒนารูปแบบวิธีการอยู่ตลอดเวลา ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานและขวัญกำลังใจในการทำงานด้วยการฝึกอบรมในด้านการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ จรรยาบรรณในวิชาชีพการส่งเสริมให้มีการศึกษาและวิจัยการให้คำตอบแทนและการจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม และประการสำคัญ คดีพิเศษอันว่าด้วยองค์กรอาชญากรรมเป็นความผิดอาญาที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายหน่วยงานด้วยกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือในการป้องกัน ปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษจากหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนทั้งภายในและต่างประเทศ โดยการประสานความร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลข่าวสารและการช่วยติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิด ประสานความร่วมมือกับตำรวจสากล FBI และหน่วยงานต่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การช่วยติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิด การโอนตัวนักโทษและการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การประชาสัมพันธ์ภารกิจและผลการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ การจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนและแสดงความคิดเห็นจากประชาชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแจ้งข่าวคดีพิเศษจากประชาชน อย่างไรก็ตาม เดิมทีคดีองค์กรอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอยู่ในการกำกับดูแลของกองบังคับการคดีการสืบสวน

สอบสวนคดีเศรษฐกิจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปฏิบัติภารกิจเพียงการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมพิเศษเท่านั้น นอกจากนี้ในการดำเนินคดีความผิดบางประเภทยังรับผิดชอบเฉพาะคดีที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น ซึ่งเมื่อมีการสอบสวนคดีพิเศษขึ้น จึงขยายอำนาจไปสู่การดำเนินการป้องกันปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษอื่นๆ ที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านเพิ่มขึ้น ซึ่งได้แก่อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และคดีความผิดอาญาอื่นที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ หรือที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม โดยมีขอบเขตความรับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

แม้กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษของไทย จะมีเนื้อหาที่เอื้ออำนวยต่อการสืบสวนสอบสวนในคดีพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีองค์กรอาชญากรรม แต่ก็ยังมีบางประเด็นที่ผู้เขียนเห็นว่า หากไม่ปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความชัดเจนแล้ว อาจเกิดปัญหาในการบังคับใช้ต่อไปได้ โดยสรุปดังนี้

1. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับความเป็นอิสระขององค์กรกรมสอบสวนคดีพิเศษ

คดีพิเศษซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม กล่าวได้ว่า เป็นคดีที่มีความเป็นไปได้ที่จะเกี่ยวข้องกับนักการเมืองหรือข้าราชการระดับสูง แต่กรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งเป็นหน่วยงานปราบปรามคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะ กลับเป็นหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเจ้ากระทรวงยุติธรรมย่อมได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นข้าราชการการเมือง ดังนั้น อาจเกิดความไม่มั่นใจในความโปร่งใสเกี่ยวกับการบังคับบัญชาได้ว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษยังคงอยู่ภายใต้ความควบคุมของข้าราชการการเมือง

2. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับบุคลากรของกรมสอบสวนคดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่

ซึ่งในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ ได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ นอกจากมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษแล้ว ยังมีสถานะเสมือนเป็นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานฝ่ายปกครองตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย ซึ่งทำให้เกิดความคลุมเครือหรือความไม่ชัดเจนว่า เมื่อพนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการสอบสวนคดีพิเศษแล้ว หากให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือพนักงาน

สอบสวน (ตำรวจ) ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีก จะเกิดความซ้ำซ้อนในการบังคับใช้กฎหมายของบุคลากรของรัฐในกระบวนการยุติธรรมหรือไม่

3. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดคดีความผิดทางอาญาที่เป็นคดีพิเศษ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานของรัฐเป็นกรณีพิเศษในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ซึ่งอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ แต่เพื่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม ทำให้ประชาชนจำต้องยอมแลกสิทธิเสรีภาพบางส่วน เพื่อการปราบปรามผู้กระทำความผิดร้ายแรงที่จัดว่าเป็นคดีพิเศษ ดังนั้น การจะกำหนดว่าคดีประเภทใดบ้างที่เป็นคดีพิเศษที่กฎหมายยอมให้เจ้าพนักงานรัฐใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนโดยอาจก้าวล่วงความเป็นส่วนบุคคลของประชาชนได้ ย่อมต้องระบุอย่างชัดเจนที่สุด แต่ในบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นอกจากจะระบุประเภทคดีที่อยู่ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติแล้วยังมีบทบัญญัติที่เปิดกว้างว่า คดีอื่นที่นอกเหนือจากที่ระบุก็อาจเป็นคดีพิเศษได้หากมีผู้ร้องขอและผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการคดีพิเศษ ซึ่งมีได้มีหลักการพิจารณาอย่างชัดเจนว่า คดีลักษณะใดที่นอกเหนือจากคดีที่ระบุในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติและที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่อาจได้รับพิจารณาให้เป็นคดีพิเศษได้บ้าง

4. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดความผิดฐานองค์กรอาชญากรรม จากเนื้อหาของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 ที่กล่าวถึงลักษณะของคดีที่จะเป็นคดีพิเศษซึ่งอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมทั้งสิ้นและระบุถึงคดีที่มีลักษณะเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม แต่กลับไม่มีคำนิยามของคำว่าองค์กรอาชญากรรม จึงอาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความได้ว่า ลักษณะความผิดแบบใดที่เป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม

5. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ อำนาจในการสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ที่มีลักษณะเด่นหรือแตกต่างไปจากอำนาจในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีอาญาทั่วไป ได้แก่ อำนาจในการตรวจค้นสถานที่และบุคคลโดยไม่มีหมาย ซึ่งกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษโดยใช้เหตุอันควรสงสัยตามสมควร ซึ่งกล่าวได้ว่าให้อำนาจเจ้าพนักงานในการใช้ดุลยพินิจกว้างว่าพนักงานสอบสวนในคดีอาญาทั่วไป แต่ในทางปฏิบัติกลับต้องแสดงหลักฐานการอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาที่มีชั้นตอนมากกว่า และกระบวนการขั้นตอนในการตรวจค้นก็มีได้ระบุขั้นตอนอย่างชัดเจนเท่าที่ควร นอกจากนี้กฎหมายยังให้อำนาจในการใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารทางไปรษณีย์หรือเครื่องมือสื่อสาร ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ รวมถึงการแฝงตัวไปใน

องค์กรหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำผิดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน แต่ยังมีได้บัญญัติถึงความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ที่แฝงตัวเข้าไปในกรณีที่ต้องกระทำความผิดในขณะที่แฝงตัวเพื่อประโยชน์ในการได้ข้อมูลข่าวสารเพื่อดำเนินคดี

อย่างไรก็ดี แม้จะมีประเด็นข้อกฎหมายบางประการที่ต้องพิจารณาถึงความชัดเจนเหมาะสม แต่กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษที่กรมสอบสวนคดีพิเศษบังคับใช้อยู่นี้ ก็มีคุณประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนคดีต้องกรอาชญากรรมอยู่หลายประการ หรือกล่าวโดยสรุปคือ กฎหมายฉบับนี้มีคุณมากกว่าข้อบกพร่อง แต่หากได้รับการแก้ไขหรือเพิ่มเติมเนื้อหาบางประเด็น ก็จะส่งเสริมให้กฎหมายฉบับดังกล่าวสามารถบังคับใช้ได้อย่างสมบูรณ์และเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาและจากข้อพิจารณาที่กล่าวมา ผู้เขียนจึงขอเสนอข้อคิดเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและการศึกษาพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จึงเห็นควรเสนอข้อคิดว่า

1. กำหนดบทนิยามหรือฐานความผิด องค์กรอาชญากรรม

การกระทำความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม เป็นอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งภายในประเทศ และต่อสังคมโลก การปราบปรามองค์กรอาชญากรรมจำเป็นต้องใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษกว่าการปราบปรามอาชญากรรมทั่วไป เนื่องจากโดยลักษณะขององค์กรอาชญากรรมที่มีรูปแบบการกระทำความผิดที่ซับซ้อน มีเครือข่ายและอิทธิพลทั้งด้านการเงินและด้านกำลังคน รวมถึงอิทธิพลที่จะสามารถแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมได้ในทุกขั้นตอน ทำให้การปราบปรามโดยเจ้าหน้าที่รัฐกระทำได้ยากยิ่ง แม้ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานรัฐในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีการพิเศษที่มีประสิทธิภาพกว่าการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั่วไป แต่จุดเริ่มต้นของการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดก็คือ การกำหนดฐานความผิดให้มีความชัดเจนเสียก่อน เพื่อที่ผู้บังคับใช้กฎหมายจะมีความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิดได้

ความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม เป็นความผิดอาญาที่มีองค์ประกอบความผิดแตกต่างไปจากความผิดอาญาฐานอื่น ๆ อย่างเด่นชัด ดังนั้น เมื่อมีคำว่าองค์กรอาชญากรรมอยู่ในลักษณะของคดีที่จัดว่าเป็นคดีพิเศษ ซึ่งอยู่ในอำนาจการดำเนินคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ ดังนั้น จึงเกิดความจำเป็นที่กฎหมายฉบับดังกล่าว จะต้องขยายความหรือให้คำนิยามหรือกำหนดองค์ประกอบคดีที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมให้ชัดเจน ตามหลักกฎหมายอาญาซึ่งจะต้องตีความอย่างเคร่งครัด โดยเพื่อการดำเนินคดีที่มีประสิทธิภาพ ควรกำหนดความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมเป็นฐานความผิดทางอาญา โดยองค์ประกอบความผิดได้แก่ลักษณะและรูปแบบการกระทำความผิดที่เป็นองค์ประกอบอาชญากรรม ซึ่งได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 หัวข้อ 2.4 อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ได้มีการร่างกฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ซึ่งหากร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวออกบังคับใช้ ย่อมจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายกับคดีที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมมีความชัดเจนและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

2. เพิ่มมาตรการดำเนินการทางทรัพย์สินกับคดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม

องค์กรอาชญากรรม เป็นกลุ่มผู้กระทำความผิดที่นอกจากจะเป็นแหล่งรวบรวมการกระทำความผิดในหลายรูปแบบทั้งความผิดที่ส่งผลร้ายต่อผู้เสียหายโดยตรง และความผิดที่ส่งผลกระทบโดยรวมต่อเศรษฐกิจและสังคมของชาติ เหตุผลหนึ่งที่ส่งเสริมให้องค์กรอาชญากรรมมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นและมีอำนาจในการกระทำความผิดที่ส่งผลเสียหายในมูลค่าสูง ก็เนื่องมาจากองค์กรอาชญากรรมมีเงินทุนในการก่ออาชญากรรมจำนวนมาก โดยเงินทุนดังกล่าวมีที่มาจากผลประโยชน์ในทางทุจริตที่เกิดจากการกระทำความผิดนั่นเอง อาทิ องค์กรอาชญากรรมอาจเริ่มต้นด้วยการค้ายาเสพติด เมื่อได้เงินผิดกฎหมายจากการค้ายาเสพติด ก็ใช้เงินดังกล่าวลงทุนเปิดธุรกิจบังหน้าเกี่ยวกับการก่อสร้างหรือธุรกิจหลักทรัพย์ และใช้ธุรกิจดังกล่าวหาผลประโยชน์โดยผิดกฎหมาย ต่อไป และนำเงินผิดกฎหมายที่ได้มาหมุนเวียนลงทุนทำกิจกรรมผิดกฎหมายต่าง ๆ ดังนั้น เห็นได้ชัดว่า ทรัพย์สินสำคัญขององค์กรอาชญากรรมที่นอกไปจากอาชญากรผู้ลงมือกระทำผิดแล้ว เงินหรือทรัพย์สิน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่ส่งเสริมให้องค์กรอาชญากรรมสามารถกระทำความผิดที่ใช้ต้นทุนสูงและได้รับผลตอบแทนในมูลค่าที่สูงจนกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของชาติได้ ดังนั้น นอกจากมาตรการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษแล้ว การดำเนินการริบทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรมก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะตัดวงจรองค์กรอาชญากรรมได้

ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ได้มีบทบัญญัติในมาตรา 24 (5) โดยให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบหรือที่ส่งมาจากการค้นหรือหนังสือเรียกตาม มาตรา 24 (1) (2) (3) และ (4) นอกจากนั้น มาตรา 28 ได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจเก็บรักษาของกลางหรือหากไม่เหมาะสมก็ให้ยึดที่มีอำนาจส่งขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ทางราชการได้ ซึ่งก็เป็นบทบัญญัติที่ยังมิได้ครอบคลุมถึง การดำเนินการกับทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือเกี่ยวกับการกระทำความผิด ทั้งที่โดยข้อเท็จจริง บรรดาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมสามารถตรวจได้จากการทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ ได้ และทรัพย์สินดังกล่าวนี้เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้องค์กรอาชญากรรมยังดำรงอยู่ได้ ดังนั้นวิธีการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมที่เหมาะสม ต้องประกอบกันทั้งการปราบปรามตัวผู้กระทำความผิดและการตัดวงจรการใช้จ่ายในองค์กรอาชญากรรมด้วย

สำหรับแนวทางในการดำเนินการทางทรัพย์สินกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมนี้ สำหรับกรมสอบสวนคดีพิเศษ กฎหมายอาจจำกัดภาระหน้าที่อยู่เพียงการดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยใช้วิธีการพิเศษที่เพิ่มขึ้นจากการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั่วไป ดังนั้นหากจะบัญญัติมาตรการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมเพิ่มเข้าไป อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากในการบังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งปัจจุบันประเทศไทยมีหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โดยสามารถใช้อำนาจในการแกะรอยทรัพย์สินที่ต้องสงสัยว่าได้มาจากการกระทำความผิด ผ่านการตรวจสอบธุรกรรมทางการเงินจากสถาบันการเงิน ซึ่งได้แก่ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดังนั้น วิธีการดำเนินการทางทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมก็คือ กำหนดให้ความผิดฐานองค์กรอาชญากรรมเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งจะทำให้เจ้าพนักงานของรัฐสามารถบังคับใช้กฎหมายกับผู้กระทำความผิดฐานองค์กรอาชญากรรมได้เต็มรูปแบบ กล่าวคือ สามารถดำเนินการสืบสวนสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐานโดยใช้วิธีการพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และสามารถดำเนินการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดฐานองค์กรอาชญากรรมได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อย่างไรก็ตาม การที่จะดำเนินการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมอย่างสัมฤทธิ์ผลได้ ย่อมต้องอาศัยการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานทั้งสองดังกล่าว

3. เพิ่มบทบัญญัติในการคุ้มครองพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้แฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรมเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 27 ให้อำนาจอธิบดีหรือผู้ได้รับมอบหมาย มีอำนาจให้บุคคลใดเข้าไปแฝงตัวในองค์กรอาชญากรรม เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ซึ่งการแฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรมนี้ กล่าวได้ว่า เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมได้ เนื่องจากโดยลักษณะขององค์กรอาชญากรรม มักมีการวางแผนกระทำความผิดอย่างแนบเนียนและซับซ้อน ยากที่คนนอกจะล่วงรู้ข้อมูลได้ การแฝงตัวเข้าไปในองค์กรดังกล่าวจึงเป็นวิธีหนึ่งที่เหมาะสมในการสืบสวนสอบสวนคดีองค์กรอาชญากรรม หากแต่วิธีการดังกล่าว มีความเป็นไปได้สูงที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ที่แฝงตัวเข้าไป ซึ่งเมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ทำการแฝงตัวเข้าไป ย่อมต้องกระทำทุกวิถีทางที่จะปฏิบัติตนให้กลมกลืนกับองค์กรอาชญากรรมที่ตนแฝงเข้าไป เพื่อให้เกิดความแนบเนียน หรือให้คนในองค์กรไว้เนื้อเชื่อใจและได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีกับองค์กรอาชญากรรมนั้น ดังนั้น ในทางปฏิบัติผู้ที่ได้รับมอบหมายให้แฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรม จึงจำเป็นต้องกระทำความผิดตามองค์กรอาชญากรรมนั้นไปด้วยเพื่อให้คนในองค์กรเกิดความไว้เนื้อเชื่อใจและเพื่อความปลอดภัยของตนเอง แต่ยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจแฝงตัว กล่าวถึงการยกเว้นโทษในส่วนนี้ เพียงแต่มาตรา 27 วรรคท้ายกล่าวว่า การเข้าไปแฝงตัวนั้น ถือเป็นกรกระทำโดยชอบ ซึ่งตีความได้ว่า การแฝงตัวเข้าไปนั้นเป็นการกระทำที่กฎหมายยอมรับและไม่เอาผิด แต่ยังไม่รวมถึงกรณีที่ผู้แฝงตัวได้กระทำความผิดต่าง ๆ ขณะเข้าไปแฝงตัว อาทิ จำเป็นต้องร่วมกิจกรรมผิดกฎหมายในองค์กรอาชญากรรมเพื่อให้องค์กรยอมรับและไว้ใจ เป็นต้น ดังนั้นจึงควรบัญญัติให้ชัดเจน นอกจากนี้ เมื่อบุคคลที่แฝงตัวเสร็จสิ้นภารกิจและแยกตัวออกจากองค์กรอาชญากรรมเพื่อให้ข้อมูลการกระทำความผิดต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษแล้ว บุคคลดังกล่าวอาจเสี่ยงต่ออันตราย เนื่องจากหากองค์กรอาชญากรรมรู้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่แฝงตัวเข้าไปเป็นเจ้าพนักงานของรัฐและเข้าไปเพื่อล่วงรู้ข้อมูลซึ่งนำมาใช้ดำเนินคดีกับองค์กรอาชญากรรม บุคคลนั้นย่อมอยู่ในภาวะที่อันตรายต่อชีวิต ซึ่งรวมถึงญาติพี่น้องหรือคนใกล้ชิดบุคคลดังกล่าวด้วย โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดทำมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าวรวมถึงคนใกล้ชิด เพื่อป้องกันอันตรายจากการคุกคามขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งอาจออกเป็นกฎหรือระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลที่แฝงตัวเข้าไปในองค์กรอาชญากรรมเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ อันจะนำมาซึ่งความเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐนั่นเอง

การกระทำความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมนั้น นำมาซึ่งผลกระทบต่อประเทศชาติอย่างมากมาย โดยเฉพาะกระทบต่อความสงบสุขของประชาชน ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายกับองค์กรอาชญากรรมนั้น นอกจากประกอบไปด้วยมาตรการทางกฎหมายที่เข้มแข็งแล้ว พนักงานของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมายจะต้องมีความเชื่อมั่นในกฎหมายที่ตนกำกับบังคับใช้อยู่ด้วยการปรับปรุงกฎหมาย แม้จะเป็นประเด็นเพียงเล็กน้อย แต่หากช่วยส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมั่นใจ ย่อมทำให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกิดความสัมฤทธิ์ผลได้มากขึ้น และเมื่อประเทศไทยเรามีกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรมแล้ว ยิ่งเป็นการสมควรที่จะพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้กฎหมายที่มีอยู่สามารถใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อพิจารณาที่เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ในประเด็นที่เกี่ยวกับคดีองค์กรอาชญากรรมนี้ จะเป็นส่วนหนึ่งซึ่งช่วยส่งเสริมให้การบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงยุติธรรม . มาตรการในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล . การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 : มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล . ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี . 6-7 กันยายน 2547 .

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. กระทรวงยุติธรรม. การคุ้มครองพยานกับการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล . การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 : มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล . ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี . 6-7 กันยายน 2547 .

กมลชัย รัตนสกววงศ์และวรพจน์ วิศรุตพิชญ์. รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางในการยกเว้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังทางโทรศัพท์ และการปรับปรุงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง, 2540.

ชนินทรนันท์ อภิหรรษกร. การคุ้มครองพยานกับการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล . การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 : มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล . ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี . 6-7 กันยายน 2547 .

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง . รายงานการอภิปรายเรื่อง อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : อุปสรรคและข้อเสนอเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมาย . 27 มกราคม 2530.

เครือข่ายผู้มีอิทธิพล. Available from : <http://www.bma.go.th/mafia.html>, (19 ธันวาคม 2548)

โครงสร้างกรมสอบสวนคดีพิเศษ. Available from : <http://www.oic.thaigov.go.th /CABOICGV/ DRAWERS/ATTACH/DATA0005/00005394. DOC.> .15มกราคม 2550.

ต่อศักดิ์ บุรณะเรืองโรจน์ . การอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับแนวความคิดทางด้านนโยบายเพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime). ในการสัมมนาระหว่างประเทศ ครั้งที่ 93 ซึ่งจัดโดยสถาบัน UNAFEI เพื่อการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด, วารสารอัยการ 16, 186 (สิงหาคม 2536).

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. มาตรการป้องกันและปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย. การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 : มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล . ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี . 6-7 กันยายน 2547 .

นภดล สมบูรณ์ทรัพย์. ปัญหาการปราบปรามผู้มีอิทธิพลในระบบสังคมไทย. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรรัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ 4 ประจำปีการศึกษา 2534-2535.

วีระพงษ์ บุญโญภาส. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime) . พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.

วีระพงษ์ บุญโญภาส. กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน : ศึกษากรณี "ความผิดมูลฐาน" ของประเทศสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย . วารสารกฎหมาย 20, 3 (2544)

วีระพงษ์ บุญโญภาส. การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร (ระยะที่ 2) หัวข้อการกำหนดความผิดฐานฟอกเงินที่ผู้กระทำเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและมาตรการรวมทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการฟอกเงินและมาตรการยึดอายัดและริบทรัพย์สิน. รายงานการวิจัย. สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2546.

สิริลักษณ์ จำรูญโรจน์ ณ อยุธยา . การกำหนดให้การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมเป็นความผิดอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.

สีหนาท ประยูรรัตน์. ความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับมาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย . สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. สำนักกิจการยุติธรรม, 2547.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. อำนาจรัฐกับการดักฟังทางโทรศัพท์. รวมบทความและสารหน้ารู้เกี่ยวกับ
มาตรการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร. สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน ป.ป.ส. กอนนิติการ.
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒนา. การรวบรวมพยานหลักฐานบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมและผู้
มีอิทธิพล. การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 2 : มาตรการ
ป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล . ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมือง
ทองธานี . 6-7 กันยายน 2547 .

สุทธิพล ทวีชัยการ และอารยะ ชีระภัทรานันท์, การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปราม
อาชญากรรมข้ามชาติที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร (ระยะที่ 2) หัวข้อการคุ้มครองพยาน
และการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหาย , รายงานการวิจัย. สถาบันกฎหมาย
อาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. 2546.

สุรพล ไตรเวทย์. การสอบสวนคดีพิเศษ . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน ,2549.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. มาตรการส่งเสริมสนับสนุนการปราบปรามผู้มี
อิทธิพล.กรุงเทพมหานคร, 2547.

วัชรพล ประสานราชกิจ. อาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย : รูปแบบ ขอบเขต ความรุนแรง และ
แนวทางแก้ไขปัญหา. เอกสารวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนกรยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัย
การยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2541.

วันชัย รุจนวงศ์และสายฝน จันทะพรหม. องค์กรอาชญากรรม : ผลกระทบต่อสังคมและความมั่นคง
และมาตรการป้องกันและปราบปรามที่มีประสิทธิผล. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,
2549.

อรรถนพ ลิขิตจิตตะและคณะ. การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่มี
การจัดตั้งในลักษณะองค์กร (ระยะที่ 2) หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนพิเศษ . รายงานการวิจัย .
สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด

อัครพันธ์ สิปปพันธ์. กระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

อำนาจ เนตยสุภาและ วิพล กิตติทัศนาศรัย. องค์กรอาชญากรรมกับการคุ้มครองพยานในประเทศ
เยอรมนี แปลจาก Johan Peter, Wilhelrn Hilger. Available from :
www.institute.ago.go.th/text/tran_19.doc, 15 มกราคม 2550.

ภาษาอังกฤษ

Edwin H. Sutherland . Principles of Criminology . Chicago : J.B. Lippincott Company, 1982.

Francis A.J. Ianni and Elizabeth Reuss-Ianni. The Crime Society. New American Library,
1976.

Global Programme Assessing Transnational Organized Crime Groups: Dangerousness and
trends. Available from : [http://www.socwatch.org.y/1999/eng/updates/
CSD_2000/
L5rev2-6Feb-2000.htm](http://www.socwatch.org.y/1999/eng/updates/CSD_2000/L5rev2-6Feb-2000.htm), 1999.

Howard Abadinsky. Organized Crime. 6th edition . Stanford : Wadsworth, 2000 .

Klaus von Lampe. The Concept of Organized Crime in Historical Perspective. Paper
presented at the international conference "Crime Organized Internationa" : Mythe,
pouvoir, profit...". The institute de recherches Switzerland, 6 October 1999.

Michael D. Lyman and Gary W. Potter. Organized Crime . 2nd edition . New Jersey :
Prentice Hall , 1999.

Organized Crime. Available From : [http://www.faculty.newc.edu/toconner/392/spy/
organizedcrime.htm](http://www.faculty.newc.edu/toconner/392/spy/organizedcrime.htm). 2002.

President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice (Commission appointed by President Lydon B. Johnson in 1965) . Organized Crime . Public Law, Oct. 15, 1970.

Roy Godson and William J. Olson. International Organized Crime," Society, January-February, 1995. Available from : www.american.edu/tracc/pubs/sis-519-read/godson&olson.pdf.

The International Center for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy, "Recent International Effort to Address Transnational Crime. Available from : <http://www.icclr.law.vbc.ca/Publications/Reports/borderless/PDF.>" ,1998.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายศุภกร ปุณฺณฤทธิ เกิดวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2519 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญานิติศาสตรบัณฑิต จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2541 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเศรษฐกิจ จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2545 และเข้ารับการศึกษาดูในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2547 ปัจจุบันปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารอาวุโส ฝ่ายกฎหมาย สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) สำนักนายกรัฐมนตรี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย